

SZLAMA LÁSZLÓ

A KOBOZJÁTÉK GYAKORLATA EGY MOLDVAI
MAGYAR FALU ZENEI ÉLETÉBEN

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

2025

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem
28-as számú művészet- és művelődéstörténeti besorolású
doktori iskola

A KOBOZJÁTÉK GYAKORLATA EGY
MOLDVAI MAGYAR FALU ZENEI
ÉLETÉBEN

Gyöngyös György és Butak György lujzikalagori
kobzosok szólójátéka alapján

SZLAMA LÁSZLÓ

TÉMAVEZETŐ: DR. BOLYA MÁTYÁS

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

2025

Tartalomjegyzék

Köszönetnyilvánítás.....	IV
Bevezető.....	VI
1. Lujzikalagor	12
1.1. Földrajzi elhelyezkedés.....	12
1.2. Helytörténet.....	13
1.3. Intézmények, lakosság	19
1.4. Zenészek	21
1.4.1. Gábor Antal.....	22
1.4.2. Gyöngyös János	25
1.4.3. Horvát István.....	28
1.4.4. Danka Jánosné Bornyiku Mária.....	30
1.5. Zenélési alkalmak	31
1.5.1. Lakodalom az 1950-es és 60-as években.....	31
1.5.2. Lakodalom a 2020-as években.....	35
1.5.3. További zenélési alkalmak.....	37
2. Zenészcsaládok	40
2.1. Kutatási módszertan.....	40
2.2. Az életrajzi adatok ellentmondásai	42
2.3. Gyöngyös György	45
2.3.1. Levéltári adatok	46
2.3.2. A falu emlékezete	50
2.3.3. Életrajz	54
2.3.4. Családfa.....	55
2.4. Butak György.....	56
2.4.1. Levéltári adatok	56
2.4.2. Falu emlékezete	57
2.4.3. Életrajz	60
2.4.4. Családfa.....	61
2.5. Egyesített családfa	62
3. Zenei elemzés – Gyöngyös György játéka	63
3.1. A zenei elemzés nehézségei.....	64
3.1.1. Gyűjtési körülmények.....	64
3.1.2. Lejegyzés nehézségei.....	65
3.2. A szólójáték	68
3.2.1. Szerkezetek	69
3.2.2. Ritmusok.....	76
3.2.3. Harmóniák.....	79
3.2.4. Dallamjáték	86
3.2.5. A dallamjáték és az ének kapcsolata.....	87

3.3. Stílusjegyek Gyöngyös György játékában.....	94
4. Zenei elemzés – Butak György játéka	96
4.1. A gyűjtés körülményei.....	97
4.2. A szólójáték	98
4.2.1. Szerkezetek	98
4.2.2. Ritmusok	102
4.2.3. Harmóniák.....	103
4.2.4. Dallamjáték	110
4.2.5. A dallamjáték és az ének kapcsolata.....	111
4.3. Stílusjegyek Butak György játékában.....	119
5. Összehasonlító elemzés	121
5.1. Hangolás, repertoár, szerkezet	121
5.2. A dallamjáték és az ének kapcsolata.....	122
5.3. Ritmus, tonalitás, harmóniák	122
5.4. Játéktechnikai elemek	123
Összegzés.....	125
Forrásjegyzék.....	127
Bibliográfia	127
Levéltári adatok	131
Interjúk.....	133
Hang- és videófelvételek.....	135
Fogalomtár	137
Függelék.....	140
1. Terepmunka	140
1.1. Technikai körülmények	140
1.2. Digitális adatfeldolgozás.....	140
1.3. Térképek	141
2. Lujzikalagori adatközlők névjegyzéke	146
3. Adatok a Román Nemzeti Archívumból.....	151
4. Adatok a lujzikalagori római katolikus parókia levéltárából.....	153
5. Ritmikai variációk Gyöngyös György dallamjátékában.....	158
6. Ritmikai variációk Gyöngyös György énekkíséretében	163
7. Ritmikai variációk Butak György dallamjátékában.....	168
8. Ritmikai variációk Butak György énekkíséretében	170
9. Lezáró figurációk típusai Gyöngyös György játékában	175
10. Versszakvégi figurációk típusai Gyöngyös György játékában.....	175
11. Egyesített családfa	175
Dallamtár.....	176
Dallamok adatai	176
Betűrendes dallammutató.....	178
Segédletek összehasonlító elemzéshez	257

Köszönetnyilvánítás

Doktori tanulmányaim során rengeteg segítséget kaptam, személyesen és intézményi keretek között egyaránt. Nehéz felsorolni mindenkit, akinek munkája, támogatása és biztatása nélkül ez az írás nem jöhetett volna létre. Az alábbi sorok nekik szólnak, kiemelve, hogy mivel járultak hozzá a kutatáshoz. Hálás köszönet mindannyiuknak.

Mivel a témám egy moldvai falu zenei hagyományához kötődik, elsősorban azoknak a lujzikalagori kötődésű moldvai magyaroknak lehetek hálás, akik az elmúlt évtizedekben éltették és önzetlenül megosztották emlékeiket, tudásukat, tapasztalataikat, legyen szó hangszeres zenésről, énekesről vagy a faluközösség bármely más tagjáról. Adatközlőim válaszai nélkül kutatásom nem lehetett volna ilyen eredményes. A terepmunkák során megszólított interjúalanyok teljes névsora a *Bevezető*ben található, itt csak néhányat emelek ki.

Vajda-Mokány Róza részletes válaszai, fotókkal és útbaigazításokkal ellátott tájékoztatása, valamint Horvát István emlékének feltárásában nyújtott pótolhatatlan segítsége nélkül elveszett volna a falu egyik fontos zenészének és hangszerkészítőjének emléke. Balogh Sándor bocsátotta rendelkezésemre Csernik Mária énekessel készült gyűjtését, amely számos új adattal gazdagította munkámat. Monica Inbrea-nak köszönhető, hogy találkozhattam édesanyjával, aki Gyöngyös János kobzos lánya.

Ezek az adatok és emlékek nem maradtak volna fent, ha nincsenek hangfelvételeket készítő és megmentő gyűjtők, az adatokat dokumentáló és publikáló kutatók, valamint a helyi értelmiség helyismeretével hitelesített tudása. A teljesség igénye nélkül meg kell említenem Benke Paulinát és Benke Pávelt, akiknek barátsága, szívélyes vendéglátása és szervező munkája nélkül nem lehettek volna ilyen eredményesek az expedícióink. Gábor Felicia kérdéseimre adott irodalmi válaszai és édesanyjával, a lujzikalagori zenészekről készített interjúleiratainak rendelkezésemre bocsátása, valamint Petres László és Székely Győző lujzikalagori tanítók önzetlen együttműködése és útbaigazítása nagyban hozzájárult kutatásom sikeréhez.

Az így összegyűlt kutatási alapanyag dolgozattá formálása nem sikerülhetett volna módszertani tanácsok, illetve publikálatlan kutatási anyagok és tapasztalatok megosztása nélkül. Ezek közül talán a legfontosabb volt Cristian Aiojoei lujzikalagori pap családfakutatásban nyújtott fáradhatatlan segítsége, amely kiegészült Hidvéghy Norbert családfakutató a romániai családfakutatásban szerzett tapasztalattal. Medgyesy S. Norbert

Butak György latin keresztlevelének fordítása, Alina Stan Butak György román szövegleiratainak alapos nyelvi korrektúrázása, valamint Lipták Dániel Gábor Antallal 2006-ban készített interjúk leiratainak rendelkezésemre bocsátása segítségével eddig nem ismert részletekre derült fény a falu zenészeinek történetéből. Stuber György gyűjtővel 2019-ben készített interjúban elmondott rendkívül hasznos információk mellett önzetlenül rendelkezésemre bocsátotta a gyűjtések során készült fotóit és gyűjtésének vágtatlan hanganyagát. Veres Mihaela nyelvtudásával és helyismeretével nélkülözhetetlen segítséget nyújtott a román szövegek fordításában, a lujzikalagori terepmunkában, valamint az interjúk leiratainak utómunkálataiban. Legutóbbi lujzikalagori utamon Bergics András – sofőrként és zenészként való támogató jelenlétét – illeti köszönet.

Egykori tanárain és kollégáim is végigkísérték doktori tanulmányaimat, akik közül ki kell emelnem Balogh Sándor folyamatos biztatását és támogatását, Csenki Zalán a fogalomtár megalkotásához nyújtott hasznos tanácsait, valamint Árendás Péter, Dalos Anna és Pávai István a Doktori Iskola órái keretében nyújtott tanácsait.

Bolya Mátyás tanácsai és támogatása messze túlmutatott egy témavezetőtől elvárható részvételen. Módszertani ismereteivel, rendkívül alapos korrektúrával és erőn felüli időráfordítással világossá tette számomra, hogy egy doktori értekezés anyaga hogyan épül be az oktatás és a tudomány folyamatába és hogyan fogja gazdagítani a Népzene Tanszék tudáskészletét.

Végül szeretném megköszönni az elmúlt négy évben tanúsított türelmet a családomnak, a barátaimnak és a zenekartársaimnak, de legfőképpen Töreky Borbálának, akinek empátiája és támogatása nélkül ez a kutatás nem valósulhatott volna meg.

Köszönöm mindenkinek!

Szlama László
2025. február 9.

Bevezető

A magyar népzene kutatás nagy hagyományokkal rendelkezik. A 19. század nagy gondolkodói Magyarországon azon fáradoztak, hogy megteremtsék a szervezett zenei életet és az intézményes zenetudományt. Erőfeszítéseik előkészítették Vikár Béla, Bartók és Kodály munkásságát, akiknek köszönhetően elindulhatott a modern tudományosság kritériumainak is megfelelő népzenei kutatómunka. Történeti és technikai okai vannak, hogy a vokális anyag feldolgozása jóval megelőzte a hangszeres kutatásokat. Ezen a területen belül is vannak olyan témák, amelyek be sem kerültek a kutatási fősodorba vagy éppen marginalizálódtak az elmúlt évtizedek során. Ezek közé tartozik a koboz kutatása is.

A magyar vonatkozású adatok szűkössége, a moldvai magyar közösségekre ható, a többségi társadalom kulturális gyakorlatától és az interetnikus hatásoktól nehezen elkülöníthető elemek miatt a kobozhoz kapcsolódó zenei tényfeltárás és társadalmi kontextus meghatározása sokáig nem volt fókuszban. Magyarországon – főként az intézményes keretek megerősödésének köszönhetően – egyre több fiatal veszi kézbe ezt a hangszeres és ez a kutatásokra is ösztönző erővel hat. Alapvetően gyakorló zenészek igyekeztek tapasztalataikat megfogalmazni, gyakran hiányos tudományos apparátust mozgatva. Megjelent tehát az igény a hagyományos kobozjáték feltárására és a magyar vonatkozások tisztázására. Írásom ehhez a munkához kíván hozzájárulni két moldvai magyar kobzos repertoárjának összehasonlító elemzésével, belehelyezve közös működési területük társadalmi kontextusába.

Kutatásom fókuszában két – egymással családi kapcsolatban is álló lujzikalagori¹ magyar kobzos, Gyöngyös György és Butak György hagyományos kobzos repertoárjának vizsgálata áll. Témaválasztásomat az is indokolta, hogy kifejezetten e két kobzos szóló repertoárjával foglalkozó, egységes szempontok alapján történő teljeskörű elemző munka még nem született. Butak György játékát – tudományos igényű lejegyzésekre támaszkodva – eddig még senki sem elemezte. Gyöngyös György néhány dallamát és kíséretét ugyan már lejegyezték korábban, ezek azonban kiegészítésre és pontosításra szorulnak.²

¹ Magyarlakta falu Romániában, Bákó (Bacău) megyében.

² Németh László István: *A hagyományos moldvai kobozkíséret rekonstrukciójának lehetőségei*. Szakdolgozat. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2021. (Kézirat). 34–40., Németh László: „Moldvai kobozhagyomány. Forráskritika és rekonstrukció.” In: Lipták Dániel, Richter Pál, Salamon Soma (szerk.) *Amerre én járok. Tanulmányok a 70 éves Pávai István tiszteletére*. (Budapest: Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet, Eötvös Loránd Kutatási Hálózat 2021.) 441–446., Horváth Gyula: *Koboziskola*. (Budapest: Hagyományok Háza, 2011.) 91–114., Pávai István: *Az erdélyi magyar népi tánczene*. (Kolozsvár: Kriza János Néprajzi Társaság, 2012). 142.; Balogh Sándor: *Moldvai hangszeres dallamok*. (Budapest: Etnofon Kiadó, 2001.) 103–107., Szlama László: *Dallamjáték a hagyományos kobozrepertoárban*

Az eredeti elképzelés szerint a zenei elemzéseket Lujzikalagor történetének és zenei életének rövid bemutatása előzte volna meg. A zenélési alkalmak és a helyi zenészek hálózatának feltérképezése elengedhetetlen ahhoz, hogy megfelelően tudjuk értelmezni az ismert zenefolklor-adatokat.³ A szakirodalmi források mellett saját terepmunkára is támaszkodva igyekeztem felvázolni a lujzikalagori magyar katolikus közösség rövid történetét, valamint a kutatott kobzosok idejében még aktív zenei életet is. A legnagyobb hangsúlyt a zenés- és táncalkalmakra, a lakodalom zenei vonatkozásaira, a falu korabeli aktív zenészeire, valamint az ehhez kulturális háttérül szolgáló falunév-legendákra és a falu részeire helyeztem, kiegészítve napjaink zenei gyakorlatával.

Gyöngyös és Butak családi kapcsolatainak vizsgálatakor azonban pontatlan és hiányzó adatok tömkelegével kellett szembesülnöm, így kiterjesztettem a kutatást erre a területre is. Ez a kutatási irány végül annyira kiteljesedett, hogy önálló, korábban nem tervezett fejezet lett belőle, *Zenészcsaládok* címmel. Hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a hiányzó adatokat csak aktív terepmunkával lehet pótolni. A terepmunka két részből állt: a Bákó megyei levéltári adatok összegyűjtése, valamint a közösségi tudás, az *oral history* információinak összegzése.⁴ A terepkutatás fő munkaeszközeként saját készítésű, általános és személyre szabott kérdőíveket, valamint személyek azonosítására szolgáló korabeli fotókat egyaránt használtunk. A helyi lakosok interjúi mellett sok segítséget kaptunk lujzikalagori születésű, vagy a faluban dolgozó emberektől is.⁵ Kutatásom egyik

valamint alkalmazása a népzeneoktatásban. Szakdolgozat. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2016. (Kézirat). 25–29., Fábri Géza–Kobzos Kiss Tamás: *Koboz példatár. Segédanyag a koboztanításhoz az alapfokú művészetoktatási intézményekben.* Budapest, 2004. (Kézirat, Budapest). 10–31., Hankóczy Gyula: „Egy kelet-európai lantféle – a koboz.” *Ethnographia.* Budapest, 99/3–4. (1988.) 295–329. 318–319., Csenki Zsolt: *A tánciskeret játéktechnikai elemei a hagyományos kobozjátékban.* Szakdolgozat. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2018. (Kézirat). 32., 35., 36., 38., 45., Fábri Géza: *Moldvai énekek és táncdallamok kobozkíséréte.* Szakdolgozat. Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskola, 2010. (Kézirat). 26., 28., 31., 35., Kallós Zoltán 1965-ben, valamint Domokos Pál Péter – Jagamas János 1958-ban végzett lujzikalagori gyűjtések lejegyzései jelenleg a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet népzenei archívumában található. Kallós, 1965, *Népzenei hangfelvételek lejegyzései - ZTI_AP_09329e-09330f* jelzetek között található. https://library.hungaricana.hu/hu/view/ZTI_AP_09301-09340/?pg=224&layout=s (Utolsó megtekintés dátuma 2025.01.19.). Domokos – Jagamas, 1958, *ZTI_AP_03965c-03966f* jelzetek között található. https://library.hungaricana.hu/hu/view/ZTI_AP_03949-03968/?pg=318&layout=s (Utolsó megtekintés dátuma 2025.01.19.). Hungaricana Közgyűjteményi Portál., Domokos Mária (szerk.): *A Magyar Népzene Tára IX. Népdaltípusok 4.* (Budapest: Balassi Kiadó, 1995). 1123. Lejegyzés a 477. dallam jegyzetében., Rajeczky Benjamin (szerk.): *Magyar népzene 2.* (Budapest: Hungaroton, 1972.) LPX 18001-04. Három dallam a hanglemezen III/B/1a, b, c, illetve lejegyzés a kísérőfüzetben, 34.

³ Bartók Béla: *Miért és hogyan gyűjtsünk népzenei? A zenei folklóre törvénykönyve.* [=Molnár Antal (szerk.), *Népszerű zenefüzetek, 5.*] (Budapest: Somló Béla Könyvkiadó, 1936.) 4.

⁴ Az ilyen jellegű kutatást a helyi lakosoktól indulva kiterjesztettem az egykori gyűjtőkre is, így lehetett az adatokat Stuber György, ma is élő gyűjtő visszaemlékezéseivel gazdagítani (Butak György gyűjtője).

⁵ Interjúalanyok: Babi Anna (született: 1950 Lujzikalagor), Basa Veronika (sz. 1951 Lujzikalagor), Gábor Anna (sz. 1946 Lujzikalagor), Gábor Tereza (sz. 1948 Lujzikalagor), Horvát Róza (sz. 1956 Lujzikalagor), Horvát Valentin (sz. 1967 Lujzikalagor), Kerekes Tereza (sz. 1939 Lujzikalagor), Kozsán János (sz. 1974 Lujzikalagor), Toma Veronika (sz. ≈ 1960 Lujzikalagor), Tót Róza (sz. 1936 Lujzikalagor), Varga Mária (sz.

legfontosabb eredménye, hogy tisztázatlan adatokra és összefüggésekre derült fény, lezárva ezzel évtizedek óta folyó vitákat.

Ezzel a fázissal párhuzamosan készítettem elő a zenei elemzések jegyzetanyagát, amelyhez feldolgoztam a teljes vonatkozó archívumi állományt. Az így összegyűjtött, összesen huszonnégy szólójátékot dokumentáló felvételt részletesen lejegyeztem. Az összehasonlító elemzések tervezése alatt szembesültem a hangszeres adatok vizsgálati módszereinek kiforrottságával. Ebben az anyagban a vokális hagyománynál kimunkált munkamódszerek csak korlátozottan használhatók. Ezért – és ez talán dolgozatom egyik legjelentősebb hozadéka – olyan egységes szempontrendszert kellett kialakítanom, amely a vizsgált mintákat alkalmassá teszi az összehasonlító elemzésre. Az új elemzési szempontok mellett a lejegyzési gyakorlat megújítására is szükség volt. Így tudtam átfogóan megvizsgálni a két adatközlő repertoárját és játéktechnikáját.⁶

Disszertációm célja tehát, hogy átfogó képet adjak a hagyományos lujzikalagori kobozjáték szolisztikus megszólalásáról a rendelkezésemre álló hangfelvételek elemzésével és az adatközlők játékának összehasonlításával, mindezt egy tágabb hely- és családtörténeti keretben értelmezve.

Végül álljon itt néhány fontos információ a feldolgozott anyag forrásairól és mennyiségéről, valamint dolgozat felépítéséről és használatáról. Ez utóbbi sok tekintetben összefügg a kutatás módszertanával, amely részletes kifejtése a későbbi vonatkozó fejezetekben található.

A Gyöngyös György hegedűkíséretéről készült húsz dallam hanganyaga Jagamas János és Domokos Pál Péter gyűjtései között található (1950, 1958).⁷ Tizenhét dallamot számláló, 1965-ben rögzített szólójátéka Kallós Zoltán gyűjtésének köszönhetően maradt

1948 Lujzikalagor), Ferencz Csibi (született Gyöngyös) Ilona (sz. 1955 Lészped), segítők: Benke Paulina (sz. 1968 Somoska), Benke Pável (sz. 1963 Somoska), Gábor Felícia (sz. 1976 Lujzikalagor), Vajda-Mokány Róza (sz. 1982 Lujzikalagor), Fica Ana (sz. 1968 Lujzikalagor), Mocanu Iulian (sz. 1986 Lujzikalagor), Cristian Aiojae (sz. 1986 Románvásár), valamint Petres László (sz. 1975. Tusnád).

⁶ Külön vizsgáltam a két kobzos játéktechnikai elemeit mind a dallamjátékban, mind az énekkíséretben. A játéktechnikai elemek vizsgálatát egy összehasonlító elemzés követi, amelyet A/3-as formátumú kottás melléklet egészít ki.

⁷ Pávai István – Zakariás Erzsébet (szerk.): *Jagamas János népzenei gyűjteménye a Román Akadémia Folklor Archívumában*. (Cluj-Napoca: Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Zenetudományi Intézet és Hagományok Háza, 2014). DVD-ROM melléklettel. Román Akadémia Folklor Archívum (Kolozsvar), Fg248a–252c (1950), Mg0205-07–13 (1958). Domokos Pál Péter és Jagamas János 1958-ban végzett lujzikalagori gyűjtésének másolata a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet népzenei archívumában is megtalálható ZTI_Mg_00770A, ZTI_Mg_00770B jelzetekkel. Lujzikalagor (Luizi-Călugăra), Bacău megye, Románia. Hungaricana Közgyűjteményi Portál. <https://zti.hungaricana.hu/hu/27300/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.17.).

fenn.⁸ 1975-ben Stuber Györgynek sikerült nyolc dallamot rögzítenie Butak György lujzikalagori kobzos szólójátékából.⁹ 1978-ban Zakariás Attila dokumentálta a Gábor Antal hegedűjátékát kísérő Butak György játékát, amelyek között két szólófelvétel is hallható.¹⁰

A lejegyzésekkel kapcsolatban fontos megemlíteni, hogy a néphagyományban jobban elterjedt *DADG* hangolási séma alapján készültek az alábbiak szerint (d a d' g'), amelyen az egy kórusba tartozó oktáv hangolású húrokat nem jelöltem, mert különben a lejegyzés átláthatatlanul bonyolulttá vált volna. A dallamjáték és a kíséret lejegyzésénél az összes eljátszás lejegyeztem az elhangzás sorrendjében. A dallamhoz szorosan nem tartozó, csak hangzásdúsításként hozzápengetett hangokat nem különítettem el, megegyező kottamérettel jeleztem. A speciális intonációjú hangok hangmagasságbeli eltérését szükség esetén a hangok fölötti kis nyíllal jelöltem. Kettőshangzat fölötti nyíl mindig a fogott hangra értelmezendő, ha a nyíl alatt mindkét hang fogott, akkor a magyarázat lábjegyzetben olvasható. A dallamrészeket bekereteztem nagybetűkkel jelöltem. A nyilvánvalóan hibás részek és tévesztéseket csillaggal jelöltem és megjegyzésekkel láttam el.

Minden dallamtárban szereplő lejegyzéshez tartozik legalább egy további A/3 méretű, összehasonlító elemzést segítő partitúralejegyzés is, amelyekben a változatok versszakonként vagy tánczenei egységenként egymás alatt szerepelnek, megvastagított ütemvonallal jelölve a sorvégeket. Ezek esetében a hagyományos kottaképet a lefogás helyét jelölő tabulatúras lejegyzés egészíti ki. A *Dallamtárban* szereplő kottákhoz legfeljebb háromféle, nagyméretű partitúralejegyzés tartozhat, a következő sorrendben: dallamjáték, énekkíséret, végül pedig az ének lejegyzései. Magától értetődő, hogy egy kottához csak annyi további kivonat tartozik, amennyi a fentiek alapján releváns. A

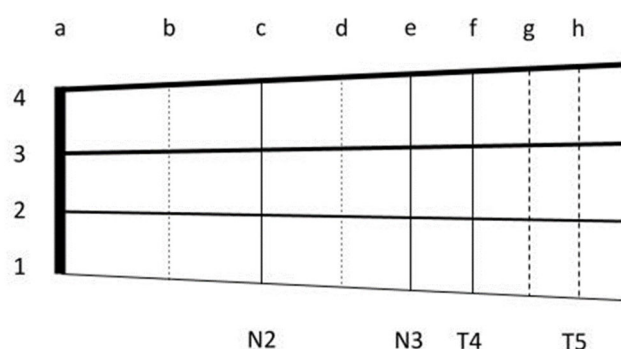
⁸ Kallós Zoltán 1965-ben végzett lujzikalagori gyűjtése jelenleg a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet népzenei archívumában található *ZTI_Mg_01673_A*, *ZTI_Mg_01673_B* és *ZTI_Mg_03128_A*, *ZTI_Mg_03128_B* jelzetekkel. Lujzikalagor (Luizi-Călugăra), Bacău megye, Románia. Hungaricana Közgyűjteményi Portál. A továbbiakban Kallós, 1965. rövidítéssel hivatkozom erre a gyűjtésre. <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/6602/>, <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/9034/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 17.).

⁹ Stuber György 1975-ben végzett lujzikalagori gyűjtése jelenleg a Hagyományok Háza Folkloradatbázisában található, *StGy_Kz_013a* és *StGy_Kz_013b* jelzettel. Lujzikalagor (Luizi-Călugăra), Bacău megye, Románia. A továbbiakban Stuber, 1975. rövidítéssel hivatkozom erre a gyűjtésre. <https://beta.folkloradatbazis.hu/event/469AE679-9438-4449-8537-C67EDCE31E88> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 17.). Az archívum nem tartalmazza az adatközlővel történt beszélgetést, a teljes gyűjtést Stuber Györgytől vettem át 2019-ben.

¹⁰ Zakariás Attila 1978-ban végzett lujzikalagori gyűjtése jelenleg a Hagyományok Háza Folkloradatbázisában található *HH_NISZH_Mg_262a* és *PI_Mg_199a* jelzetekkel. Lujzikalagor (Luizi-Călugăra), Bacău megye, Románia. A továbbiakban Zakariás, 1978. rövidítéssel hivatkozom erre a gyűjtésre. <https://beta.folkloradatbazis.hu/event/DB719AEA-3A57-495C-838F-A76C0A31D4D5> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.18.).

folyószövegben szerepelnek a dallamvázzaal közölt harmóniavázak, valamint az ének és dallamjáték vázainak összehasonlítására szolgáló kották is táblázatos formában.

A tabulatúras lejegyzésben a koboz négy húrcsoportját – lantos kifejezéssel kórusát – a tabulatúra négy egyforma vastagságú, vízszintes vonala szimbolizálja.¹¹ A kórusok számozása – hasonlóan más húros hangszerekhez – a tartás pozíciójához mérten letről felfelé halad 1-től 4-ig, amelyek jelöléséhez arab számokat használunk.¹² A hangokat a fogólapon történő lefogás pontos helyének ábrázolásával jelöljük, oly módon, hogy a fogólapon elképzelt érintők és a hűrok metszéspontját a latin ábécé első nyolc betűjével fejezzük ki.¹³ A lefogás helyét jelölő betűk minden hűr esetén azonosak.¹⁴

1. ábra – Tabulatúra

Végül néhány szó a dolgozatban előforduló hely- és személynevek helyesírásáról. A moldvai magyarság különleges helyzetben van, hiszen anyanyelvét – amely a magyar nyelv archaikus változata – írásbeliség és értelmiségi réteg nélkül gyakorolta és tartotta életben évszázadok óta. Ez az adottság egyedi nyelvi változatokat eredményezett a román ortográfiával írt magyar szavaktól, a román jövevényszavak helyi értelmezésén át egészen az egyházi latin névváltozatokig. Ezen jelenségek pontos dokumentálása komoly nyelvészeti feladat, így csak a témához szükséges mértékben rögzítettem és magyaráztam az alakváltozatokat. Ebben nagy hasznát vettem alapfokú román nyelvismeretemnek is. Az egységes szöveggép érdekében a következő szerkesztői elvek alapján dolgoztam: alapvetően a magyar hely- és személyneveket használtam. A kétnyelvű elnevezéseknél az egyik zárójelbe került, mindig a kontextustól függően. A fordításokat és magyarázatokat szögletes zárójelek jelölik. A főszövegben található idegen- vagy tájnyelvi szavakat – a

¹¹ Bolya Mátyás: „A kobozjáték tabulatúras lejegyzése.” In: Szlama László: *Păun Vasile, a kobzos*. (Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2020.) 14–18. 15.

¹² I.h.

¹³ I.h.

¹⁴ I.h.

könnyebb értelmezhetőség miatt – dőlt betűvel írtam, a szövegkörnyezet függvényében. Az eredeti dokumentumokban fellelhető latin és román nyelvű névváltozatok a *Függelékben* található táblázatos formában.

Jól látható, hogy a kutatás során az eredetileg tervezett források köre jelentősen kibővült, mennyiségben és típusokat tekintve egyaránt. Ez azt is jelentette, hogy a forrásleírások formai megoldásai jóval változatosabbak egy általános dolgozatban használt jegyzéknél. Minden esetben a következetességre törekedve igyekeztem a legprecízebb forrásmegjelölést alkalmazni; a hagyományos írott források mellett hangzóanyagok, interjúleíratok, levéltári dokumentumok, sírfeliratok, online kommunikációs platformokon továbbított adatok stb. is megjelennek. A források egy részének így nincs valódi címe, ezeket leíró jellegű megnevezéssel helyettesítettem. Jelölése: idézőjel nélküli álló betűtípus.¹⁵

¹⁵ Bővebben lásd *Forrásjegyzék*.

1. Lujzikalagor

A zenefolklór-adatok megfelelő értelmezéshez a néprajzi ismereteken felül elengedhetetlen a kutatási terület helytörténeti adatainak ismerete.¹ A vizsgált zenészcsaládok lakhelye és működési területe Lujzikalagor település és vonzáskörzete volt. Az alábbiakban vázlatosan áttekintem a helység történetét, kiemelve a zenei vonatkozásokat, illetve az adatközlők korában érvényes állapotokat. A földrajzi neveket elsősorban magyar elnevezéssel közlöm, zárójelben feltüntetve a román változatot. Ez utóbbi a könnyebb beazonosítást segíti az online térképeken.

1.1. Földrajzi elhelyezkedés

Lujzikalagor község Románia keleti részén, Moldva közepén, a Szeret (Siret) folyó jobb oldali dombvidékén, Bákó (Bacău) megyében, Bákó városától mintegy 8 km-re nyugatra található.² Északon a belőle kivált Magura (Măgura), délen Sospatak (Sărata), nyugat felé Răchitișu településsel határos.³ A terület térképes ábrázolásához több forrást is felhasználtam, a végeredmény a *Függelék*ben található.⁴ A vízrajz és a dűlők tekintetében azonban nehéz helyzetben vagyunk, mert egyik forrás sem nevezi meg ezeket részletesen. A hiányzó adatokat a helyi szájhagyomány és a szakirodalom alapján egészítettem ki.

Lujzikalagor község a Beszterce (Bistrița) folyó vízgyűjtő medencéjének része.⁵ Lujzikalagor közigazgatási területén található vízfolyások: a Bonyha vagy Banyha (Bahna) patak, a Nevér (Negel) patak és a Sinka (Șinca) patak.⁶ A falu által számontartott földrajzi

¹ Bartók Béla: *Miért és hogyan gyűjtsünk népzenei? A zenei folklóre törvénykönyve.* [=Molnár Antal (szerk.), *Népszerű zenefüzetek*, 5.] (Budapest: Somló Béla Könyvkiadó, 1936.) 4.

² Anton Coșa: „Coordonate geografice”. In: Antonel-Aurel Ilieș (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra.* (Roman: Serafica, 2009.) 17–28. 17. Fordította: Szlama László és Veres Mihaela.

³ Halász Péter Lujzikalagor nyugati határának Máriafalvát (Lărguța) írja, ami a térképen inkább délnyugati irányban fekszik. Halász Péter: „Lujzikalagor története.” *Moldvai Magyarság* 27/2. (2017. nyár): 5–8. 5. Anton Coșa Szendulén (Sănduleni) és Esztrugár (Strugari) településeket érti Lujzikalagor nyugati szomszédjának, amelyek közül Szendulén azomban jócskán délebbre van. Coșa, *Coordonate geografice*, i.m., 17. A térképen jól látható, hogy Răchitișu település Lujzikalagor közelebbi szomszédja, mint Strugari.

⁴ 2023 előtt nem voltak elérhetők az online térképeken utcanevek Lujzikalagorban. 2022-ben a Google cég által végzett terepfelmérés után 2023 februárjától már láthatók az utcanevek a *Google Maps* (<https://www.google.com/maps>) szolgáltatásban is. A helyi közösség és a *Google Maps* elnevezései között néhány esetben eltérést tapasztaltam. Ezt egészítettem ki a *OpenStreetMap* közösségi szerkesztésű térkép adataival (www.openstreetmap.org), illetve a lujzikalagori önkormányzat épületében kifüggesztett helyi térkép adataival. *Comuna Luizi-Călugăra.* (Oșorhei: Stiefel Eurocart, 2012.) (LCP2023-004-56–60.). Az LCP jelzetek magyarázatát lásd *Függelék / 1.2. Digitális adatfeldolgozás*

⁵ Coșa, *Coordonate geografice*, i.m., 20.

⁶ I.h. Bahna-t magyarul Halász Péter elsősorban Bonyhának, Petres László Banyhának, nevezi. Halász Péter: „Lujzikalagor története és helységnevei.” In: Halász Péter: „*Ninc ki gondot üszeljen ránk...*” (Kolozsvár–

Lujzikalagor

elnevezések sok esetben eltérnek – vagy éppen hiányoznak – a térképeken szereplő nevektől. A saját helyrajzi kutatási eredményekkel kiegészített térképeket lásd a *Függelékben*.

A község nyugati felének dombjain több erdő is található, amelyek neve a földterület nevéhez vagy a tulajdonosok nevéhez köthető.⁷ Már az egyik legelső forrás is említi a Lujzikalagor határában elterülő, több mint 1000 hektáros erdőséget Găuriciu néven.⁸ A helyiek által *Gúrics* néven említett helyet a térkép nem jelöli, de elmondásuk alapján sikerült beazonosítani az erdő helyét.⁹ A 19. század végén a falu határa 1805 hektár volt,¹⁰ jelenleg a község területe 3163 hektár.¹¹

1.2. Helytörténet

A moldvai magyar települések vérségi alapon szerveződtek, és a településföldrajzi adottságoknak megfelelően egymástól kissé távol vagy már egymásba is olvadt több falurészből álltak.¹² Lujzikalagor sajátos településtípust képvisel, mivel kisebb egységekből, házak csoportjából áll össze.¹³ Az öregek visszaemlékezése szerint a jelenlegi falu nagy részén erdő terült el.¹⁴

Budapest: Kriza János Néprajzi Társaság–Néprajzi Múzeum, 2020.) 53–79. 53., 71., 72., Petres László: „Lujzikalagor helynevei.” *Moldvai Magyarság* 27/2. (2017. nyár): 13–15. 13., 14.

⁷ Daniela Butnaru: „Toponimia.” In: Antonel-Aurel Ilieș (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. (Roman: Serafica, 2009.) 29–44. 36.

⁸ A forrásokban többféle névváltozat él: *Pădurea Găuriciul*. N.N.: „Liuzi-Călugăra.” In: George Ioan Lahovari (szerk.): *Marele Dicționar Geografic Al României. 4. kötet*. (Bukarest: Societatea Geografică Română, 1901.) 180–181. 181. (Lexikon szócikk).

https://ia800206.us.archive.org/13/items/MareleDicționarGeograficAlRomâniei4/roumanie_geo_4_text.pdf

(Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 28.), *Gauriciul*. Gazda László: „Lujzikalagor (Luizi Călugăra).” In: Gazda László: *Moldvai magyar vonatkozású települések történeti tára. 2. kötet. H–P*. (Budapest: Nap, 2010.) 184–192. 190., *Găuriciu* és *Goriciu*. Butnaru, *Toponimia*, i.m., 37.

⁹ Szlama László – Veres Mihaela: *Kozsán Jánossal készített 3. interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 9–13. Részletesen lásd *Függelék / 1.3 Térképek*.

¹⁰ Amelyből a Găuriciu erdő 1002 hektárt tett ki, a szőlős 61,17 hektárt, a mezőgazdasági terület 627,77. A Negel völgyében egy kőbánya is működött, illetve hét kocsmát is regisztráltak ez időben. Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 190. Lahovari, *Luizi-Călugăra*, i.m., 181.

¹¹ Ebből szántóföld 1313 ha (hektár), gyümölcsösök/szőlők 144 ha, legelő 708 ha, erdő 808 ha, víz, 8 ha, egyéb 162 ha. Ion Ilieș: „Administrația publică, economia și educația” In: Antonel-Aurel Ilieș (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. (Roman: Serafica, 2009.) 195–237. 213. Fordította: Szlama László és Veres Mihaela.

¹² Dr. Kós Károly – Szentimrei Judit – Dr. Nagy Jenő: *Moldvai csángó népművészet*. (Bukarest: Kriterion Könyvkiadó, 1981.) 18.

¹³ Bolya Mátyás – Csenki Zalán – Szlama László: „Interjú Petres Lászlóval.” (Interjú készítésének dátuma: 2021.10.02.) (Digitális hangfelvétel).

¹⁴ I.h.

Régen a falu „szeg”-ekre (cot) és „tanya-bokrokra” (cătun) oszlott. Mindegyik szeg és tanya nagyon egységes volt, úgyhogy ha más szeg vagy tanya támadta őket, harcra keltek a barátok, szomszédok és rokonok védelmében... A szeg a falu részeinek egy része volt, míg a tanya a falu központjától távolabban, 4–5 és 10 kilométerre is volt a falu igazgatási központjától, a székhelytől, ahol rendszerint a községháza és a csendőrőrs is volt.¹⁵

A moldvai magyarlakta falvak a 14. századtól két tulajdonosi formában léteztek: a helyi földesurak birtokai,¹⁶ amelyet a betelepülők bérbe vehettek és utána éves bért fizettek, valamint a részes (răzeș) birtokosság.¹⁷ Tehát ebben az időben részesek (răzes-ek), azaz szabadparasztok lakták Lujzikalagort, ahogy a legtöbb moldvai katolikus falvak többségét.¹⁸ Luizi-Călugăra lakosainak az idők folyamán a mezőgazdaság volt a fő foglalkozása.¹⁹ A másik alapvető foglalkozása az állattenyésztés volt, míg a pásztorkodást csak egyesek gyakorolták.²⁰ A mezőgazdaság és az állattenyésztés mellett Lujzikalagor lakói kiegészítő foglalkozásokat is űztek, mint például: méhészkedés, ácsmesterség, szőlő- és gyümölcsfatermesztés, továbbá voltak a faluban famegmunkálók, ácsok, favágók, hámozók, kovácsok, kádárok, hentesek.²¹

A falut Ungureni néven említik az első oklevelek.²² A legkorábbi feljegyzés 1409. január 28-ról származik, amikor Alexandru cel Bun Moldva fejedelme Giurgiu Ungureanul földesúrnak adományozta ezt a területet „igaz és hűséges szolgálataért.”²³ Az 1835-ös közigazgatási reform eltörölte a község régi nevét.²⁴ Gazda László helytörténész gazdag adatgyűjtése azonban több névváltozatot is említ az 1400 és 1700 közötti időszakból.

¹⁵ Imreh István – Szeszka Erdős Péter: „A szabófalvi jogszokásokról.” In: Dr. Kós Károly – Dr. Faragó József (szerk.): *Népismereti dolgozatok 1978.* (Bukarest: Kriterion Könyvkiadó, 1978.) 195–207. 200. Digi Téka. Erdélyi Tudományos Adattár. <https://digiteka.ro/publikacio/nepismereti-dolgozatok/1978/78128> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.19.).

¹⁶ A földesúr helyi elnevezése boér, bojár. Bolya – Csenki – Szlama, *Interjú Petres Lászlóval*, i.m.

¹⁷ Mednyánszky Miklós: *A moldvai csángók népi építészete.* [=Sabján Tibor (szerk.): *Népi Kultúra 14.*] (Budapest: Terc, 2014.) 22. *rezesnek* írja, zárójelben *részes*, a monogáfiában mindig *răzeș*, Gazda László: *Lujzikalagor*, i.m., 188. oldalon, szintén *răzeș*.

¹⁸ Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 188.

¹⁹ Anton Coșa: „Coordonate etnografice”. In: Antonel-Aurel Ilieș (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra.* (Roman: Serafica, 2009.) 239–370. 254. Fordította: Szlama László és Veres Mihaela. Ezt a tény meg erősítik, a bákói levéltárból kikért dokumentumok is, amelyekben a feltüntetett foglalkozások többsége mezőgazdaság volt.

²⁰ Coșa, *Coordonate etnografice*, i.m., 255.

²¹ I.m., 255–256.

²² Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 185.

²³ Petronel Zahariuc: „Evoluția istorică a satului călugăra. Contribuții”. In: Antonel-Aurel Ilieș (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra.* (Roman: Serafica, 2009.) 45–110. 45. Fordította: Szlama László és Veres Mihaela.

²⁴ Ilieș, *Administrația*, i.m., 198.

Lujzikalagor

Lujzikalagor neveinek elődjei között felsorolja a következőket: Ungureni, Kalagorpaták (Pârâul Călugărului), Kalagor patakok forrásai (Obârșia pâraielor Călugăra), Kalagor útja (Drumul Călugărei), Nagykalagor, Kalagor Pataka, Luzi Kelugera, Călughera, Călugăra, Kalogerpaták, Kalugerpataka, Kalugyerpataka megnevezéseket.²⁵ Régi térképeken, például Moldva 1892–1898 térképén még megjelenik Nagykalagor (Călugăra Mare), a mai Măgura területén, valamint Talpa is.²⁶ Pr. Iosif Pal [Pál József atya] említi továbbá a Valea Călugărului [Kalagor völgye] nevet,²⁷ illetve Románia egyik első hivatalos földrajzi szótára Liuzi-Călugăra néven ír a faluról.²⁸

Lujzikalagor magyar népessége eltérő időkben, különböző történelmi események során került mai lakhelyére.²⁹ A 18. században a bákói magyar lakosok a törökök rablásai elől menekülve húzódtak ezekre a részekre és alapítottak egy szabadparaszti rázeş falut.³⁰ A 18. század közepén Radu Racoviță lett Călugăra birtok tulajdonosa, aki igyekezett a területet Erdélyből származó emberekkel benépesíteni.³¹ Ennek köszönhetően hivatalosan 1864-ben jött létre a község, saját városházával és a következő négy házcsoportból álló településrészsel (cătun): Liudii (Liuzi), Corhana, Osebiți és Negel.³²

A 20. század elején változások történtek a község közigazgatási-területi struktúrájában. További részeket csatoltak a településhez, így ekkor Liudii (a székhely), Corhana, Osebiți, Talpa és Negel falvakból állt és a rekecsini (Răcăciuni) járáshoz tartozott.³³ A falut 1910-től hívják Luizi-Călugăra-nak.³⁴ Lujzikalagor az 1980-as években a teljesen összeépült Nagy- és Kiskalagor, valamint Oszebic részekből állt.³⁵

²⁵ Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 185–188.

²⁶ Moldva térképe (1892–1898) az Österreichisches Staatsarchiv archívumából. Arcanum Adatbázis Kiadó. <https://maps.arcanum.com/hu/map/romania-1892/?layers=osm%2C22&bbox=2977275.4130020705%2C5861530.772877777%2C2997473.897726428%2C5868849.618336083> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 28.).

²⁷ Episcopia Romano-Catolică de Iași [Iași római katolikus egyházmegye] honlapja. <http://ercis.ro/dieceza/parohii/fisa.asp?id=62> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 28.). Pr. Iosif Pal [Pál József atya] írása.

²⁸ Lahovari, *Liuzi-Călugăra*, i.m.

²⁹ Halász Péter: „Lujzikalagor története és helységnevei.” In: Halász Péter: „*Ninc ki gondot üszeljen ránk...*” (Kolozsvár–Budapest: Kriza János Néprajzi Társaság–Néprajzi Múzeum, 2020.) 53–79. 53.

³⁰ Gazda László: *Lujzikalagor*, i.m., 188.

³¹ Petronel Zahariuc: „Evoluția istorică a satului călugăra. Contribuții”. In: Antonel-Aurel Ilieș (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. (Roman: Serafica, 2009.) 45–110. 52. Fordította: Szlama László és Veres Mihaela.

³² Ilieș, *Administrația*, i.m., 199., Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 184., Lahovari, *Liuzi-Călugăra*, i.m., 180., Zahariuc, *Evoluția*, i.m., 52.

³³ Zahariuc, *Evoluția*, i.m., 199.

³⁴ Episcopia Romano-Catolică de Iași [Iași római katolikus egyházmegye] honlapja. <http://ercis.ro/dieceza/parohii/fisa.asp?id=62> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 28.). Pr. Iosif Pal írása.

³⁵ Dr. Kós Károly – Szentimrei Judit – Dr. Nagy Jenő: *Moldvai csángó népművészet*. (Bukarest: Kriterion Könyvkiadó, 1981.) 18.

A szomszédos települések közül fontos megemlíteni Țigani, mai Măgura elnevezésének rövid történetét. Akkoriban a szabadparaszt részesek (rezes/răzeș) megtehették, hogy nem engedtek más vallású vagy más nyelvű embereket falvaikba letelepedni. Így jártak el például a cigányokkal is, akiket viszont – ha a helyi bojár is úgy akarta – megtűrték a falu határában.³⁶ Így alakult ki Osebiți Korháni falurész határában, a domb túlsó oldalán Țigani elnevezésű település. Főként kovácsok, foltozók, de zenészek is lakták.³⁷ Nem tartozott sosem Lujzikalagorhoz hivatalosan, de családi eseményekre onnan is hívtak zenészeket. Csernik Mária lujzikalagori énekes asszony is megerősítette ezt, visszaemlékezése szerint éltek ott kobzosok és hegedűsök, akik átjártak egyes táncalkalmakra muzsikálni.³⁸ A 70-es évek elején a helyiek kérték, hogy a Țigani elnevezést Măgura névre változtassák.³⁹

A falu nyugati részén emelkedő három legmagasabb dombtetőn egy-egy kápolna található.⁴⁰ Legrégebbi közülük 1814-ben a Kálvária dombon (Calvar) épült.⁴¹ Ez a középső domb, kápolnájának búcsúja pünkösdi ünnep.⁴² Itt tartják a szentmisét a Szentlélek alászállásának ünnepén.⁴³ Ezt követte az 1927-ben a Bérc (Ghert) tetejére épített Hősök kápolnája. Ez Bákó megye egyetlen olyan temploma, amelyet nemzeti hősök tiszteletére emeltek. A függetlenségi háború és az ország újraegyesítésének harcai közben hősi halált halt falubeliek neveit a kápolnában elhelyezett két kőtábla őrzi.⁴⁴ Ünnepe Urunk

³⁶ Bolya – Csenki – Szlama, *Interjú Petres Lászlóval*, i.m.

³⁷ I.h.

³⁸ I.h.

³⁹ I.h.

⁴⁰ Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 184. Ezeknek helyét szintén nem lehetett egyértelműen beazonosítani a térképen, de a terepmunka adatai alapján ki lehetett egészíteni az internetes térképet. Berajzolva lásd *Függelék / 1.3 Térképek*.

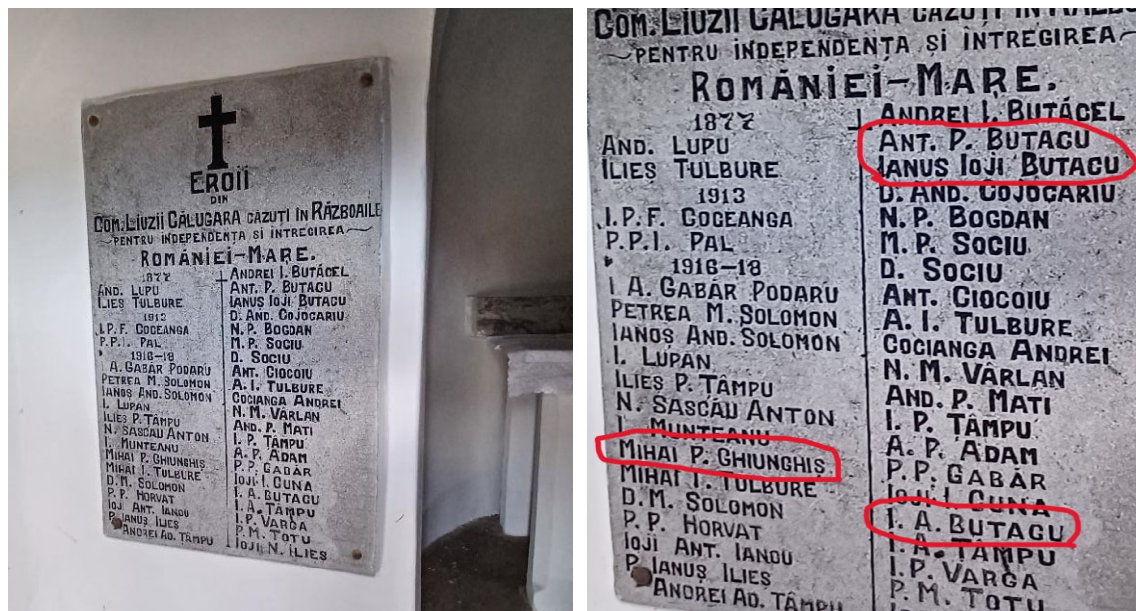
⁴¹ Építésének dátumában eltéréseket tapasztalunk. Helyes dátummal (1814): Antonel-Aurel Ilieș: „Parohia Romano-Catolică Luizi-Călugăra de la începuturile ei până la înființarea Episcopiei de Iași (1741-1884).” In: Antonel-Aurel Ilieș (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. (Roman: Serafica, 2009.) 111–130. 121. Fordította: Szlama László és Veres Mihaela., Ion Ilieș: „Pe urmele tradiției locale.” In: Antonel-Aurel Ilieș (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. (Roman: Serafica, 2009.) 437–471. 446. Fordította: Szlama László és Veres Mihaela. A két szerző egymástól függetlenül is a kápolna megépítésének dátumát egy 1814-es levélre hivatkozva támasztják alá. Továbbá helyes dátummal szerepel az Episcopia Romano-Catolică de Iași [Iași Római Katolikus Egyházmegye] honlapjának legtetőjén, az *Istoric* menüpontban. <http://ercis.ro/dieceza/parohii/fisa.asp?id=62> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 28.). Hibás dátummal (1914): Ugyancsak a Iași Római Katolikus Egyházmegye honlapján ugyanazon az oldalon lejjebb görgetve, Pr. Iosif Pal írásában, valamint Gazda László könyvében. Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 184. Gazda László az 1998-as *Lumina Creștinului* folyóirat szeptemberi kiadására hivatkozik. Ezt nem találtam meg, de a Iași Római Katolikus Egyházmegye honlapján lévő Pr. Iosif Pal írása az 1992-es *Lumina Creștinului* folyóirat egyik cikkének részlete, amelyben már hibásan 1914-es évszám szerepel. Feltételezésem szerint ebből idéztek a 98-as cikkbe, illetve ezt vette át Gazda László is.

⁴² Petres, *Lujzikalagor helynevei*, i.m., 14.

⁴³ Ilieș, *Pe urmele*, i.m., 446., 451.

⁴⁴ Ilieș: *Pe urmele*, i.m., 444., Episcopia Romano-Catolică de Iași [Iași római katolikus egyházmegye] honlapja. <http://ercis.ro/dieceza/parohii/fisa.asp?id=62> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 28.). Pr. Iosif Pal írása., Lujzikalagor hivatalos oldalának *Cultură* menüpontja alatt az első mondatban Cohert-ként

mennybemenetelének napja, ekkor emlékeznek meg itt a falu hősi halottjairól is.⁴⁵ A városháza előtt is állítottak egy háborús emlékművet 1975-ben, amelyre a csatatéren elesettek nevét találjuk.⁴⁶ Fontos adat, hogy a két kutatott kobzos vezetőkéneve – Ghiunghiuş [Gyöngyös] és Butacu [Butak] – is megjelenik ezeken a táblákon.⁴⁷

1. kép – A lujzikalagori Hősök kápolnájában található emléktábla Gyöngyös és Butak családnevekkel. (Lujzikalagor, 2023. Fotó: Szlama László).

A legkésőbb – 1935-ben – a Sziniszló (Sinislău) dombon épült harmadik kápolnát Keresztelő Szent János születésének tiszteletére emelték. Minden év június 24-én itt tartják a szentmisét Keresztelő Szent János születésére emlékezve.⁴⁸ A három kápolna közül ez a legnagyobb.⁴⁹

A helységnev eredetével kapcsolatban több elmélet is született, valamint számos helyi történetet őriznek a falu lakói.⁵⁰ Gazda László írásában a *lujzi* (ludzie) lengyel eredetű

emlegetik a Calvar és Simislau mellett a harmadik kápolnát. Primăria Luizi Călugăra [Lujzikalagor Önkormányzatának] honlapja. <https://comunaluizicalugara.ro/comuna/cultura/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 28.), Kozsán János lujzikalagori kocsmáros sosem hallotta a Cohert nevet, amit hangzásából adódóan köhegnyek fordított. Szlama László – Veres Mihaela: *Kozsán Jánossal készített 3. interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 9.

⁴⁵ Petres, *Lujzikalagor helynevei*, i.m., 14., Iliş, *Pe urmele*, i.m., 451.

⁴⁶ 1877–1878 között kettő, 1916–1918 között százötvenöt és 1941–1945 között nyolcvan hős neve látható. Episcopia Romano-Catolică de Iaşi [Iaşi Római Katolikus Egyházmegye] honlapja. <http://ercis.ro/dieceza/parohii/fisa.asp?id=62> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 28.). Pr. Iosif Pal írása.

⁴⁷ A lujzikalagori Hősök kápolnájában található emléktábla Gyöngyös és Butak családnevekkel. (Lujzikalagor, 2023. Fotó: Szlama László.) LCP2023-004-14, LCP2023-004-17.

⁴⁸ Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 184., Iliş, *Pe urmele*, i.m., 447., *Capela Suhard* néven található az online térképeken. Suhárd: falurész a Sziniszló alatt: Petres, *Lujzikalagor helynevei*, i.m., 15.

⁴⁹ Halász, *Lujzikalagor története és helységnevei*, i.m., 79.

⁵⁰ Bolya – Csenki – Szlama, *Interjú Petres Lászlóval*, i.m.

szóra utal, amelynek jelentése nép.⁵¹ Említi továbbá, hogy a *lujzi* forma a szláv név magyaros formája, amit a román elnevezésnél is átvettek.⁵²

Petres László erdélyi származású helyi tanító, kultúraszervező, történész, folyóiratszerkesztő interjújában felidézte a falubeliek változatát a helységnév eredetéről. A történet szerint Lujzikalagor egykori helyén, a ma is ismert Disznóhegyen magányosan élt egy kaluger, vagyis egy ferences szerzetes. Itt találkozott egy Lujza nevű apácával, majd kettejük nászából született a falu.⁵³

A falu történetét összefoglaló monográfia szerint a falu elnevezése egy szerzetestől származik, akinek a vezetékneve Liuzu volt.⁵⁴ Iosif Gabor úgy véli, hogy a *Luizi Calugăra* elnevezés a szláv *liuzi* szó helytelen kiejtéséből eredeztethető.⁵⁵ Jordan Iorgu nyelvész szerint a *luizi* elnevezés hibás forma, a kényelmes kiejtési miatti nyelvi torzulás állandósult.⁵⁶ Az Osebiți falurész elnevezése a román deosebit [különös, kívülálló] vezethető vissza, ugyanis a falu határán kívül élőket kívülállóknak tartották.⁵⁷

A terepmunka során adatközlőim csak töredékes információkkal szolgáltak a falu nevével kapcsolatban. Többnyire onnan eredeztették, hogy kalagorok, vagyis ferences szerzetesek laktak ezen a területen. Volt, aki kifejezetten olasz kalagorokat említett, de a *lujzi* szó magyarázatát már nem tudták vagy nem emlékeztek.⁵⁸

Petres László tíz évig kutatta helyben a falu történetét, gyűjtései alapján 2017-ben publikálta részletesen, megjegyzésekkel kiegészítve a falu 34 bel- és 112 külterületi helynevét.⁵⁹ Kutatásai alapján Gazda László 20 elnevezést,⁶⁰ Halász Péter néprajzkutató pedig 57 belterületi és 150 külterületi helynevet sorolt fel.⁶¹

⁵¹ Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 184.

⁵² I.h.

⁵³ Bolya – Csenki – Szlama, *Interjú Petres Lászlóval*, i.m.

⁵⁴ Butnaru, *Toponimia*, i.m., 31.

⁵⁵ I.h.

⁵⁶ Ilieș, *Administrația*, i.m., 199.

⁵⁷ Butnaru, *Toponimia*, i.m., 32.; Deosebit= Különös/kívülálló, rövidítve osebit, többesszámban +ți. Szász Lőrinc: *Dicționar român–maghiar. Román–magyar kéziszótár*. (Marosvásárhely: Kreatív Kiadó, 2015.) 226.

⁵⁸ Szlama László – Veres Mihaela: *Kerekes Terezával készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest).32., Szlama László – Veres Mihaela: *Kozsán Jánossal készített 1. interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 4., Szlama László – Veres Mihaela: *Bábi Annával készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 21.

⁵⁹ Petres, *Lujzikalagor helynevei*, i.m., 13–15.

⁶⁰ Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 190. Ide nem értve Gazda által leírt három nagy részét a falunak úgy, mint: Kiskalagor, Nagykalagor és Oszebic.

⁶¹ Halász, *Lujzikalagor története és helységnevei*, i.m., 66–79.

1.3. Intézmények, lakosság

Lujzikalagor (Luizi-Călugăra) Bákó megye legfontosabb egyházi központja.⁶² Az egyházi intézmények mellett található itt városháza, iskola, rendelőintézet és rendőrség is.⁶³ A településen helyi rádióhálózat is működik, amely például közvetíti a különböző egyházi rendezvényeket, illetve beszámol a helyi intézmények tevékenységéről.⁶⁴

Lujzikalagornak két régi katolikus temploma volt, mindkettőt a falu lakói építették.⁶⁵ Az egyik a dombtetőn épült 1698-ban, Szent András tiszteletére.⁶⁶ Ez volt a moldvai magyarok leghíresebb búcsúhelye, ahol az ünnepen 5000–6000 magyar is összegyűlt.⁶⁷ A másik a Lujzi nevű falurészben épült 1851-ben.⁶⁸ A falu jelenlegi temploma 1923 és 1942 között épült Octav Beller építész tervei alapján, akkoriban ez volt Moldva legnagyobb katolikus temploma.⁶⁹ Tornyában a négy harang közül kettő magyar feliratú: „Az élőköt elhívom az holtakat elsiratom Lujzi-Kalugerbén Kozak András 1882” és „Isten dicsőségjre legelen 1903 öntötte Agal Grimex.”⁷⁰ A Konventuális Ferences Minorita Rend mellett két másik közösség is működik Lujzikalagorban: Ferences Nővérek szerzetesrend és a Congregatio Iesu Nővérek (angolkisasszonyok) rendje.⁷¹

A településen már a 19. század közepétől folyik hivatalos oktatás. Körülbelül száz éven keresztül – több-kevesebb folytonossággal – magyar nyelvű osztályokat is találunk. 1844-ben már magyar tannyelvű iskolát találunk a faluban.⁷² A Luizi-Călugăra központjában lévő első iskola és a később Osebiți faluban alapított iskola működéséről kevés említést találunk.⁷³ A román iskolát 1886-ban alapították.⁷⁴ Ennek az iskolának nem volt saját helyisége, hanem a városháza működtette a falubeliek otthonában, ahol a felszereltség kezdetleges volt.⁷⁵ 1910-ben létrehoztak egy elemi leányiskolát, amely 1955-

⁶² Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 184.

⁶³ Ilieș: *Administrația*, i.m., 213.

⁶⁴ I.m., 216.

⁶⁵ Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 188.

⁶⁶ I.h.

⁶⁷ I.h.

⁶⁸ I.h.

⁶⁹ 55 méter hosszú, 25 méter széles, 54 méter magas toronnyal. Episcopia Romano-Catolică de Iași [Iași római katolikus egyházmegye] honlapja. <http://ercis.ro/dieceza/parohii/fisa.asp?id=62> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 28.). Pr. Iosif Pal írása., Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 188., Halász, *Lujzikalagor története és helységnevei*, i.m., 55.

⁷⁰ Halász, *Lujzikalagor története és helységnevei*, i.m., 55.

⁷¹ Antonel-Aurel Ilieș: „Comunități religioase” In: Antonel-Aurel Ilieș (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. (Roman: Serafica, 2009.) 433–436. 433.

⁷² Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 188.

⁷³ Ilieș, *Administrația*, i.m., 217.

⁷⁴ Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 188.

⁷⁵ Ilieș, *Administrația*, i.m., 217.

ig működött.⁷⁶ 1948 és 1955 között Luizi falurészben magyar óvoda és hét osztályos általános iskola működött.⁷⁷ Az 1954-1955-ös tanévben a hét évfolyamos román tannyelvű iskola jött létre Osebiți községben, amelyben bevezették a magyar nyelv oktatását is.⁷⁸ Ugyanabban az évben internátust is alapítottak.⁷⁹ A következő tanévtől az oktatás kizárólag román tannyelvűvé vált.⁸⁰

A magyar nyelv és kultúra szervezett oktatása több évtized szünet után 1990-től, a Moldvai Csángómagyarok Szövetségének megalapításától vált újra lehetővé. Tevékenységük fontos eleme, hogy a magyar nyelv mellett a helyi hagyományokat is visszatartsák Moldva magyarlakta falvaiban. Ennek keretében – a népdalok tanítása mellett – helyi népi hangszerek oktatása is folyik, köztük a koboz, a hegedű és a furulya.⁸¹ Lujzikalagorban 2006-tól működik a szervezet.⁸²

A hivatalos adatok szerint a 19. század végén 502 ház volt a faluban, amelyben 492 család élt.⁸³ Az 1901-ben megjelent földrajzi szótár szerint a falu 1878 lakosából 76-an románnak és 1802-en magyarnak vallották magukat.⁸⁴ Gyöngyös és Butak életében, 1930-ban 1879 lakost vettek nyilvántartásba, ebből 1853 római katolikusnak, 1800 magyar anyanyelvűnek vallotta magát.⁸⁵ 2007-es adatok alapján a lakók száma 4500 főre tehető.⁸⁶ 1996 és 2009 között a felére csökkent a magyar nyelvet használók száma Lujzikalagorban.⁸⁷ 2023-ban körülbelül 3500 főre csökkent a lakosok száma.⁸⁸

A lakosságcsökkenést tovább gyorsította az 1990-es évek második felétől megindult nagyarányú migráció, elsősorban Olaszországba és Spanyolországba.⁸⁹ Sok fiatal talált munkát külföldön, gyakran nehéz körülmények között kezdve új életet az

⁷⁶ I.h.

⁷⁷ Gazda, *Lujzikalagor*, i.h., Ilieș, *Administrația*, i.m., 219.

⁷⁸ Gazda, *Lujzikalagor*, i.h., Ilieș, *Administrația*, i.h.

⁷⁹ Gazda, *Lujzikalagor*, i.h.

⁸⁰ Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 189. További részletek: Ilieș, *Administrația*, i.m., 220–221.

⁸¹ Moldvai Csángómagyarok Szövetségének alakuló közgyűlésének jegyzőkönyve. Moldvai Csángómagyarok Szövetségének hivatalos honlapja. <https://csango.ro/adatok/alapito-okirat/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 28.).

⁸² Benke Paulina: Messenger üzenetváltás a Moldvai Csángómagyarok Szövetségének lujzikalagori megalakulásáról 2024.03.16.

⁸³ Gazda, *Lujzikalagor*, i.m., 189., Lahovari, *Liuzi-Călugăra*, i.m., 180., Ilieș, *Administrația*, i.m., 200.

⁸⁴ Lahovari, *Liuzi-Călugăra*, i.h. Gazda, *Lujzikalagor*, i.h., Ilieș, *Administrația*, i.h.

⁸⁵ Domokos Pál Péter: *A moldvai magyarság*. (Budapest: Fekete Sas Kiadó, 2001.) 112.

⁸⁶ Lajos Veronika: *Modernizációs stratégiák és hagyományos kötődések. A társadalmi átmenet szimbolikus határhelyzetei egy moldvai csángó közösségben – egy lujzikalagori asszony példája*. PhD disszertáció. Debrecen: Egyetem, 2010. (Kézirat). 8.

⁸⁷ Tánczos Vilmos: *Madárnyelven. A moldvai csángók nyelvéről*. (Kolozsvár: Erdélyi Múzeum Egyesület, 2011.) 65.

⁸⁸ Szlama László – Veres Mihaela: *Kerekes Terezával készített interjú leírata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 31.

⁸⁹ Lajos Veronika, *PhD disszertáció*, i.m., 264.

Lujzikalagor

említett országokon kívül elsősorban Magyarországon, Ausztriában, Németországban, Franciaországban, de Izraelben is.⁹⁰ Egy 2007-es statisztika szerint összesen 1187 nem házas személy, valamint 128 család tartózkodott tartósan 11 ország 42 településén.⁹¹ Fontos hangsúlyozni azonban, hogy az 1990 után külföldre távozottak többsége nem tervezett végleges letelepedést, hiszen a községben építettek házat a visszatérés reményében.⁹² Az általános gyakorlat szerint a kivándoroltak nyáron tartózkodnak a faluban, a felépült vagy épülő házat pedig az idős szülők felügyelik.⁹³ A kivándorlásról szóló egyéni történeteket dolgozott fel a *Nyolcvan a százból* című dokumentumfilm.⁹⁴ A lujzikalagori születésű író, Gábor Felicia könyvében így ír a jelenségről:

Férfiak szinte nincsenek. Idősek és gyermekek vannak és rengeteg félig elkészült ház [...] Egy következő generáció már nincs. Mert azok már Olaszországban, Angliában, Franciaországban, Írországban, a világ más országaiban vannak. Vagy hazatérnek, vagy nem. De inkább nem.⁹⁵

1.4. Zenészek

A kutatás előkészítéseként felmértem a Lujzikalagorban dokumentált zenefolklór adatokat. A nyilvánosan elérhető népzenei adatbázisok, valamint eddig nem publikált magángyűjtemények anyagából összegyűjtött lujzikalagori adatközlők száma az 1932 és 2016 közötti időszakból összesen 112, ebből 21 hangszeres előadó.⁹⁶ Az első dokumentált hangszeres gyűjtést Balla Péter végezte 1934-ben, ekkor az ének mellett furulyát, tilinkát, levélsípot, kanászkürtöt és dorombot is felvett.⁹⁷ A további felvételeken kobozt, hegedűt,

⁹⁰ Antonel-Aurel Ilieș: „Date statistice și fenomenul emigrării.” In: Antonel-Aurel Ilieș (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. (Roman: Serafica, 2009.) 543–551. 549.

⁹¹ I.m., 553.

⁹² I.h., Balogh Sándor: „Interjú Csernik Máriával.” (Interjú készítésének dátuma: 2016.11.24.) (Digitális hangfelvétel).

⁹³ Balogh Sándor: *Interjú*, i.m.

⁹⁴ Vörös T. Balázs: „*Nyolcvan a százból*.” *Történetek Lujzikalagor szétszóródott csángó népéről*. 2013. <https://youtu.be/kHC2t4avQnE> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 28.).

⁹⁵ Gábor Felicia: *Csángó vagyok*. (Budapest: Pannónia-Print, 2012.) 117, 119.

⁹⁶ Lásd a *Függelék / 2. Lujzikalagori adatközlők névjegyzéke*.

⁹⁷ Balla Péter moldvai gyűjtésének időpontjával kapcsolatban ellentmondást találtam a szakirodalomban. Bár Domokos Pál Péter 1933-as moldvai gyűjtőútra hivatkozik Balla esetében, a Zenetudományi Intézet hangarchívumában azonban 1933 alatt csak Bukovinai gyűjtések találhatók. Balla Péter moldvai gyűjtéseit – további bukovinaiak mellett – 1934-es évszámmal találjuk. Az ügy további kutatást igényel. Domokos Pál Péter, Rajeczky Benjamin: *Csángó népzene I.* (Budapest: Zeneműkiadó Vállalat, 1956.) 136.; Domokos Pál Péter: *Bartók Béla kapcsolata a moldvai csángómagyarokkal*. (Budapest: Szent István Társulat 1981.) 10., Balla Péter 1933-ban végzett bukovinai gyűjtésének másolata jelenleg a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet népzenei archívumában található MH_2644b–MF_2682d jelzetekkel. Hungaricana Közgyűjteményi Portál. <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/14408/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.0.17.), Balla Péter

dobot trombitát és harmonikát is találunk. Nem kizárt, hogy előkerülnek még lappangó magyar vonatkozású felvételek romániai archívumokból vagy magángyűjteményekből. Jó példa erre a kutatás során felbukkant adat egy kiváló hangszerkészítő muzsikusról, Horvát Istvánról, akinek játékáról vélhetően készült felvétel.⁹⁸

Az alábbiakban négy olyan zenésről lesz szó, akiknek emléke elevenen él a falu emlékezetében ma is és sok szálon kötődnek a kobzos hagyományhoz, akár hangszerjátékosként, akár zenésztársként. Ők mindannyian a két kutatott kobzos kortársai, így fontos kiegészítő információkkal szolgáltak a zenélési alkalmak és a kobzos gyakorlat terén egyaránt.

1.4.1. Gábor Antal (1926–2008)

2. kép – Csernik Mária és Gábor Antal. (Lujzikalagor, 1991. Fotó: Stuber György).⁹⁹

Gábor Antal hegedűs, Lujzikalagor sokat foglalkoztatott, meghatározó zenészegyenisége, aki Gyöngyös Györggyel és Butak Györggyel is játszott együtt. Gábor János és cigány származású harmadik felesége nászából született három gyermek: Gábor Mihály a legidősebb, őt követte Gábor Antal, végül Gábor Péter.¹⁰⁰ Antal a falu legszebb – a

1934-ben végzett bukovinai és moldvai gyűjtésének másolata jelenleg a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet népzenei archívumában található MF 3227a–MF 3278b jelzetekkel. Hungaricana Közgyűjteményi Portál. <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/14988/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.0.17.). A lujzikalagori gyűjtés MF 3263c–MF 3270d jelzetek között található. <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/15024/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.0.17.).

⁹⁸ A terepkutatás előkészülete során Butak Györgyről Horvát Istvánról és Gyöngyös György – Gábor Antal párosról sikerült fotókat nyomtatnom azzal a céllal, hogy megmutassam a helyieknek, hogy kép alapján azonosítsák a zenészeket.

⁹⁹ Stuber György: *Moldvai csángómagyar „sípások”. dudakultúra a magyar nyelvterület legkeletibb részén, 1973 – 2010.* (Kolozsvár: Kriza János Néprajzi Társaság, 2010.). 202.

¹⁰⁰ Gábor Felicia: *Hádágüs Gábor Anti.* Budapest, 2023. (Kézirat, Budapest). 2. Lipták Dániel a vele készített interjúban arra a kérdésre, hogy volt-e testvére, azt feleli, hogy három. A kérdés ennyiben maradt, testvéreiről ebben az interjúban nincs további adat, ezért feltételezem Antal arra gondolt, hogy hárman voltak testvérek: Lipták Dániel: Gábor Antallal készített interjú leirata. Lujzikalagor, 2006. (Kézirat, Vác). 11.

szóbeszéd szerint legcsalfább – lányát, Máriát vette feleségül, utódaik nem születtek.¹⁰¹ 1944-ben tizennyolc évesen, a katonai kiképzés alatt meglőtték az egyik lábát és onnantól falákkal élt.¹⁰² Gábor Anna távolabbi családtag visszaemlékezése szerint máshogy történt: testvéreivel egyszer kiástak egy gránátot, ami felrobbant és a szilánkok Antal lábát találták el.¹⁰³ Ezután évekig nem tudott járni, ekkor figyelt fel az apja a zenei tehetségére, majd megvette neki az első hegedűjét, ekkor 14 éves volt.¹⁰⁴ A faluban muzsikáló hegedűsöktől leste el a tudást.¹⁰⁵ Apja több cigány muzsikust hívott a házhoz, hogy tanítsák a fiának a hegedűs mesterséget.¹⁰⁶

Súlyos lábsérülése miatt Gábor Antal kénytelen volt a zenélésből megélni, így nem csoda, ha házánál akkor is szólt a muzsika, ha éppen nem volt mit ünnepelni.¹⁰⁷ „Így mit elvettem [kerestem] én egy hétbe, nem vett el egy munkás egy hónapig.”¹⁰⁸ Először Lujzikalagorban a fiatalok vasárnapi táncában muzsikált, kobozkísérettel.¹⁰⁹

Állandó és alkalmi zenésztársairól számos adat maradt fenn, amelyek megerősítik, hogy sokat foglalkoztatott zenész volt, akinek működési területe idővel túlmutatott Lujzikalagor vonzaskörzetén is. 1987-ben Gábor Felicia testvéreinek lakodalmán például cigány trombitással, dobossal és harmonikással játszott együtt, valószínűleg prăjoiaiai cigányokkal: „Felfogadtak Prözsojából még e csokor cigányt, s mentek mindenféljâ gyulákádésrá s együtt járták a falut.”¹¹⁰

Az autók elterjedésével a zenélési lehetőségek tovább bővültek. „Hol játszottak lakodalomba? - Á, itt a faluba, erre. — Egyebütt ők nem jártak [a kobzosok], de — én jártam- Jöttek a kocsiâl s tudom hol elé. Zegész Romániába vót —hordoztak ezek.”¹¹¹ Távolabbi útjaira általában nem lujzikalagori, de környékbeli zenészek kísérték. A források szenduléni¹¹² és prăjoiaiai cigányokat,¹¹³ illetve egy măgurai kobzost említenek.¹¹⁴

¹⁰¹ Gábor, *Hádágüs*, i.m., 2.

¹⁰² Lipták Dániel: *A moldvai magyarok hegedűs népzeneje. Tananyag az alap- és középfokú művészetoktatás számára*. Budapest, 2018. (Kézirat, Budapest). 12.

¹⁰³ Gábor, *Hádágüs*, i.m., 2.

¹⁰⁴ I.h., Lipták, *Gábor Antal interjúleirat*, i.m., 9.

¹⁰⁵ Lipták, *Gábor Antal interjúleirat*, i.m., 9.

¹⁰⁶ Gábor, *Hádágüs*, i.m., 2.

¹⁰⁷ Stuber, *Moldvai*, i.m., 168.

¹⁰⁸ Lipták, *Tananyag*, i.m., 12.

¹⁰⁹ I.h.

¹¹⁰ Gábor, *Hádágüs*, i.m., 2.

¹¹¹ Lipták, *Gábor Antal interjúleirat*, i.m., 11.

¹¹² Butak Györggyel készített beszélgetés. Stuber, 1975.

¹¹³ Gábor, *Hádágüs*, i.m., 2. Leginkább egy prăjoiaiai harmonikással járt, s olykor dobbal, szaxofonnal is kiegészült a banda. Lipták, *Tananyag*, i.m., 12.

¹¹⁴ Măgurai kobzossal játszott tizennégy évig, akinek a neve bizonytalan: Mărțan Rachiel vagy Iorgu Rachiel. Lipták, *interjúleirat*, i.m., 3., 9.

A lujzikalagori zenésztársakkal kapcsolatban bizonytalan emlékeket osztott meg Fábri Géza kérdéseire válaszolva 2006-ban.¹¹⁵

Gábor Antal: Itt vótak kobzássok, vótak. Kettő [...] Egy a Ghiț egy a mind csak Ghiț.¹¹⁶ Moșuja vót, ketten vótak, moșuja, s e ő.¹¹⁷ Meghóttak mind a ketten. Jó kobzássok vótak. Jártunk a lakadalomba [...]

Fábri Géza: S kivel, melyik kobzással akkor a kettő közül?

G. A.: Ghițval. Györgyi, Ghiț, György, Butak György.

F. G.: És a Gyöngyös György?

G. A.: Az poreclă [ragadványnév] volt, Gyöngyös, de Butaknak hitták, Butak György. Gyöngyös György.¹¹⁸

F. G.: Es a másik volt a Ghiț?

G. A.: Gyöngyös, mind csak. – Jáni.

[...]

F. G.: Ez a Gyöngyös magyar ember volt, ugye?

G. A.: - Az, magyar.

F. G.: Ő idősebb volt, mint maga, ugye, sokkal?

G. A.: Az. Nagyobb vót vaj egy három évvel. De volt a moșuja [nagybátyja?], az még öregebb vót.

G. A.: Ketten vótak Vót Gyöngyös György s vót a Gyöngyös...

F. G.: János.

G. A.: János.

F. G.: A János volt a fiatalabb, ugye?

G. A.: Igen.

F. G.: De a György volt az öregebb.

G. A.: Meg fogta tőle a kobzát [pengetni] moșujától.¹¹⁹

A beszélgetés alapján nem teljesen egyértelmű, hogy Butakra vagy Gyöngyösre utal a hegedűs, illetve megjelenik Gyöngyös János kobzos neve is. Ugyanebben a beszélgetésben össze is keveri a két Györgyöt, amely tévedés a születési adatok alapján jól azonosítható.¹²⁰

¹¹⁵ Lipták, *Gábor Antal interjúleirat*, i.m., 1.

¹¹⁶ Ghiț a román Gheorghe (Ghiță) becézése. Jelentése: Gyuri. Lipták, *Gábor Antal interjúleirat*, i.m., 1.

¹¹⁷ Moș = öregember, apó, nagyapa, ő, előd. Szász, *Dicționar*, i.m., 457. Ebben a kontextusban feltételezhetjük, hogy egy idősebb rokonára, jelen esetben Butak nagybátyjára, Gyöngyös Györgyre gondolhatott Gábor Antal.

¹¹⁸ Ez nyilvánvalóan félreértés. Gyöngyös és Butak két külön személy.

¹¹⁹ Lipták, *Gábor Antal interjúleirat*, i.m., 11–12.

¹²⁰ Gábor Antalnál Butak György három, Gyöngyös György huszonegy és Gyöngyös János tizenöt évvel volt idősebb. Tehát valószínűleg Butak Györgyről és nagybátyjáról, Gyöngyös Györgyről volt szó. Jogosan vetődhet fel a kérdés, hogy vajon a *moșuja* nem Butak apjára vonatkozik-e, ugyanis Horváth Gyula említése

Gábor Antal 2008-ban halt meg Lujzikalagorban. Ő az egyetlen moldvai hegedűs, akinek játékát több mint ötven éven keresztül dokumentálták.¹²¹ Halálával a hegedűszo is megszűnt a faluban:

Hugy Gábor Anti láchunya a szemét, hádágűszó abba a házba többát nám vot. Se nám scsak ott. Az ágész faluba. Hakár hugy es vot, ototti [azóta], falusi ember többát nám hádágűlt gyűlákádéseken. A hádágűszó, Gábor Antival együtt álnémult Kalagorban.¹²²

1.4.2. Gyöngyös János (1911–1998)

3. kép – Gyöngyös János és felesége.¹²³

Gyöngyös János lujzikalagori születésű kobzos hatgyermekes családban nőtt fel, testvérei közül – Gyöngyös Mária, Antal, Demeter, Péter és Mihály – csak ő zenélt. János Gyöngyös György és Butak György zenészrokona, de élete nagyobb részét Lészpeden töltötte. Ide 1938-ban költözött, amikor elvette Sipos Máriát (1919–1999).¹²⁴ Hozzá hasonlóan

szerint Butak apja is kobzos volt. Szlama László: „Interjú Horvát Gyulával.” (Interjú készítésének dátuma: 2021.02.23.) (Digitális hangfelvétel). Viszont arról nincs adatunk, hogy együtt játszottak volna, illetve az ő neve Butak Péter volt és Gábor Antal két *Ghiț* nevet emlegetett. Eddigi tudomásunk szerint kobzosok és György nevéek csak Butak és Gyöngyös volt Lujzikalagorban.

¹²¹ Lipták, *Tananyag*, i.m., 12.

¹²² Gábor, *Hádágűs*, i.m., 3.

¹²³ Ferencz Csibi Ilona (született Gyöngyös Ilona) családi fotógyűjteményéből. Hely, idő és készítő bizonytalan.

¹²⁴ Horváth Gyula, Kerényi Róbert és Nagy Zoltán József „Púder” 1991-ben végzett léspedi gyűjtésének egy része jelenleg a Hagyományok Háza Folkloradatbázisában található KeRo_Kz_0113b és KeRo_Kz_0114a jelzetekkel. Lészped (Lespezi), Bacău megye, Románia. A továbbiakban Kerényi videó, 1991. rövidítéssel hivatkozom erre a gyűjtésre. https://beta.folkloradatbazis.hu/event/386103A3-F881-46B6-A787-6B07415CCA99/1991-06-00_Lészped_KeRo_NZJ_1/segment/1364548/KeRo_Kz_0113b_00-05-43_00-08-08, https://beta.folkloradatbazis.hu/event/386103A3-F881-46B6-A787-6B07415CCA99/1991-06-00_L%C3%A9szped_KeRo_NZJ_1/segment/1367030/KeRo_Kz_0114a_00-00-05_00-01-29. (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.17.) A hivatkozott adatbázisban a gyűjtés vágva, szerkesztve, hiányosan található. A gyűjtés másik fele, amelyben az adatközlő adatait kérdezik, hiányzik. Kerényi Róbert

fiútestvérei is Lészpedre nősültek, csak Mária maradt Lujzikalagorban. János és Mária egykori házában ma legkisebb gyermekük, Gyöngyös Péter él.¹²⁵ Gyöngyös János lányával, Ilonával 2021-ben sikerült felvennem a kapcsolatot. Ferencz Csibi Ilona született Gyöngyös Ilona (Ghiunghiuş Elena) ma Bihar (Biharia) faluban lakik.¹²⁶ Visszaemlékezései szerint apja Ajudban volt vasúti kocsivizsgáló, kalapáccsal ellenőrizte a vonatokat, szombatonként érkezett haza Lészpedre, majd, hétfőn ment vissza dolgozni.¹²⁷

Első hangszerét 1928-ban vette és rövidesen már kobzolt is kisebb összejöveteleken, tehát körülbelül tíz évig muzsikált a faluban.¹²⁸ Ezekből az évekből a magyarországi archívumokban nem található felvétel. Hankóczi Gyula gyűjtésén mondta el, hogy apja hegedűs volt, ő mutatta meg neki, hogy hogyan kell kobzon játszani.¹²⁹ Egy 13 évvel későbbi gyűjtésen, 1991-ben János megerősíti, hogy az apja hegedűs és kobzos is volt.¹³⁰ Továbbá az is elhangzik, hogy a koboz mellett ő maga is hegedült és cimbalmozott. Cimbalmozásáról ezen kívül semmilyen adatunk sincs, lánya sem emlékszik, hogy látta volna valaha ezen a hangszeren játszani, viszont a hegedülésre emlékezett. Elmondása szerint 1969–70 táján Kallós Zoltán hegedűs felvételeket is készített apjával egy olyan hangszeren, amelyet a gyűjtő vitt neki.¹³¹ Otthon sosem volt hegedűje, így gyermekei meglepődtek, hogy a gyűjtés alkalmával milyen szépen húzta bal kézzel a hegedűt.¹³²

Hétvégénként a környező falvakba, Klézsére, Pusztinába és Lujzikalagorba járt muzsikálni.¹³³ Ilona, apja hangszerének sorsáról azt mesélte, hogy 1965–66 környékén,

magángyűjteményéből videórészletek, valamint a teljes gyűjtés hangfelvétele is előkerült. Horváth Gyula nem szerepel az adatbázisban gyűjtőként, ezt Kerényi Róbert szóbeli közlése alapján tudjuk. Ebben a videóban a Lészpedre történő költözésének dátumaként 1938-at mond az adatközlő. Sipos Mária születésének és halálának, valamint Gyöngyös János halálának pontos dátumát lányukkal, Ferencz Csibi Ilonával 2021-ben készített interjúból ismerjük. Bolya Mátyás – Csenki Zalán – Szlama László: „Interjú Ferencz Csibi Ilonával.” (Interjú készítésének dátuma: 2021. 09.27.) (Digitális hangfelvétel). Kerényiék videófelvételén János magát 1910-es születésűnek, lánya 1909-ben születettnek mondta édesapját, a szülői házban található anyakönyvi kivonaton és a bákói levéltárban található anyakönyvben 1911-es születési év szerepel. Sipos Mária Lészpeden lévő fakeresztjén sajnos nincsenek dátumok, de lánya, Ilona messenger üzenetben leírta, hogy 1999 február 25-én hunyt el az anyja. Messenger üzenetváltás Ferencz Csibi Ilonával 2023. 10. 31.-én a bákói levéltárból.

¹²⁵ Gyöngyös Pétert meglátogattuk 2021-es gyűjtőutunkon.

¹²⁶ Bolya – Csenki – Szlama, *Interjú Ferencz Csibi Ilonával*, i.m.

¹²⁷ Szlama László: *Ferencz Csibi Ilonával készített Interjú kivonata*. Bihar, 2021. (Kézirat, Budapest). 2.

¹²⁸ Hankóczi Gyula: „Egy kelet-európai lantféle – a koboz.” *Ethnographia*. Budapest, 99/3–4. (1988.) 295–329. 321.

¹²⁹ Hankóczi Gyula 1978-ban végzett lézpedi gyűjtése jelenleg a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet népzenei archívumában található ZTI_Mg_05093 jelzettel. Lészped (Lespezi), Bacău megye, Románia. Hungaricana Közgyűjteményi Portál. A továbbiakban Hankóczi, 1978. rövidítéssel hivatkozom erre a gyűjtésre. <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/10623/?t=01%3A30%3A36#record-128458> (Utolsó megtekintés dátuma 2025.01.17.).

¹³⁰ Kerényi videó, 1991.

¹³¹ Szlama, *Ferencz Csibi Ilona interjúkivonat*, i.m., 3.

¹³² A hangfelvétel eddig még nem került elő. Feltételezhetően a Kallós Archívumban megtalálható.

¹³³ Szlama, *Ferencz Csibi Ilona interjúkivonat*, i.m., 2–3.

Lujzikalagor

amikor ő 7–8 éves lehetett, egy lakodalomban összetörték a hátán a kobozt, mert viszonyba keveredett egy nővel. Nem kizárt, hogy egy másik forrás által említett kapcsolatával lepleződött le: „Gyöngyös János, a lészpedi kobzos gyakran járt át Pusztinába, mert itt volt egy kedves szeretője.”¹³⁴ Felesége ezután nem engedte többet lakodalomban muzsikálni.

Stuber György 1991-es gyűjtőútján Gábor Antal kísérte a környező falvakba. Antal kifejezetten kérte, hogy menjenek el Lészpedre Gyöngyös Jánoshoz, mert ők játszottak együtt.¹³⁵ Koboz ugyan nem volt sem a gyűjtőnél, sem az adatközlőnél, de sikerült rögzítenie Gyöngyös János énekét Gábor Antal hegedűjátékával.¹³⁶ Érdekesség, hogy János Lujzikalagorban körülbelül 1928–1938 között kobzolt, az 1926-ban született Gábor Antal tizennégy évesen kezdett hegedülni, azaz 1940-körül, tehát ha játszottak is, akkor már János nem lujzikalagori lakosként muzsikált Antallal.

Gyöngyös János 1998 telén halt meg egy bákói kórházban. Gyermekai a szélsőséges időjárás viszonyok miatt nem tudták meglátogatni az apjukat, így a halál után – a protokoll szerint – a kórház temette el Bákóban egy szanatórium közelében lévő temetőben. A család a mai napig nem tudja pontosan, hogy hol nyugszik, sírját nem találták meg.

¹³⁴ Havay Viktória: „Nem engedi Isten, hogy elveszejtessenek. Nyisztor Tinkával beszélget Havay Viktória.” *Pro Minoritate* 8/2 (2023. Nyár) 137–150. 141. <https://prominoritate.hu/portfolio/2023-nyar/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.16.).

¹³⁵ Szlama László: *Stuber Györggyel készített interjú leirata*. Budapest, 2019. (Kézirat, Budapest). 26.

¹³⁶ Stuber György 1991-ben végzett lujzikalagori gyűjtése jelenleg a Hagyományok Háza Folkloradatbázisában található StGy_Kz_097b jelzettel. Lujzikalagor (Luizi-Călugăra), Bacău megye, Románia. <https://beta.folkloradatbazis.hu/event/464975BD-18CF-46FA-9679-1837E48B4EE4>. (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.08.).

1.4.3. Horvát István (1921–1989)

4. kép – Horvát István hegedűl.¹³⁷

Horvát István lujzikalagori zenész és hangszerkészítő tevékenysége és élete eddig elkerülte a gyűjtők figyelmét, de közösség emlékeiben elevenen él.¹³⁸ Fontos nyom volt, hogy Petres László interjünk során említést tett egy Horvát nevezetű kobzosról, aki a Patak falurészen lakott.¹³⁹ Később, véletlenek sora után az ugyancsak lujzikalagori születésű Vajda-Mokány Róza segítségével sikerült beazonosítani őt, mivel a szomszédja volt. Rendkívül értékes adatokat osztott meg Horváth Istvánról, ugyanis elküldte a képét és a teljes nevét, valamint visszaemlékezett, hogy koboz, hegedű, furulya és cimbalomkészítő is volt, valamint játszott is ezeken a hangszereken.¹⁴⁰ Elmondása szerint unokája, az 50-es éveiben járó Horvát Valentin is tanulhatott nagyapjától kobzolni. A magyarországi archívumokban sajnos semmilyen felvétel nem található játékukról.¹⁴¹

¹³⁷ Vajda-Mokány Róza fotógyűjteményéből. Hely, idő és készítő bizonytalan.

¹³⁸ A lujzikalagori temetőben sírján Horvat Ghe. Stefan felirat látható.

¹³⁹ Szlama László: *Petres Lászlóval készített Interjú kivonata*. Nagypatak, 2021. (Kézirat, Budapest). 1.

¹⁴⁰ Messenger üzenetváltás a lujzikalagori születésű Vajda-Mokány Rózával. 2023.10.12.

¹⁴¹ 1904-es születésű Horváth Jánost és Horvát Tamást találtam, akik énekeltek. Lásd a *Függelék / 2. Lujzikalagori adatközlők névjegyzéke*.

A terepmunka során felkerestük Valentint, akivel másfél órás interjút készítettünk.¹⁴² Rengeteg új információt osztott meg a nagyapjáról. Elmesélte, hogy Horvát István háromgyerekes családba született Kománfalván (Comănești). Szülei Horvát György és Anna voltak, testvérei, György és János közül csak István muzsikált.¹⁴³ Kománfalvából Lujzikalagorba nősült. Más adatok szerint viszont a *göjdári* gyermeket – itt így hivatkoznak Horváth Istvánra – kiskorában örökbefogadták.¹⁴⁴ Dolgos ember volt, házat maga építette.¹⁴⁵ Emellett kapukat és hangszereket is készített, hársfából furulyát, fenyőből kobozt.¹⁴⁶ Elmondása szerint Butak Györgynek és Gábor Antalnak is készített hangszert,¹⁴⁷ valamint tanította őket zenélni is.¹⁴⁸ Valentin személyesen ismerte és fénykép alapján azonosítani is tudta őket.¹⁴⁹

István rendszeresen muzsikált Lujzikalagorban, Máriafalván (Lărguța) Kománfalván (Comănești), Szendulénben (Sănduleni) és Bákóban (Bacău) is.¹⁵⁰ Állítólag a híres primással, Ion Dragoi-al is zenélt.¹⁵¹ Előfordult, hogy a lujzikalagori guzsalyasokban furulyázott is.¹⁵² A visszaemlékezése szerint Gábor Antal, Butak György és Horvát István közösen is jártak lakodalmakban muzsikálni.¹⁵³ Gábor Anna maga is sokat hallgatta őket kiskorában, emlékei szerint akkoriban szinte minden lakodalomban ők muzsikáltak: Horvát István hegedűvel és Gyöngyös György kobozzal.¹⁵⁴ A lakodalmak mellet keresztelőkön illetve a vasárnapi táncokon a nagydiófa alatt a templomkertben is zenéltek.¹⁵⁵ Előszeretettel mulattak a szomszédokkal is, többnyire ekkor került elő a koboz, mert a lakodalmakba inkább hegedűsként fogadták meg.¹⁵⁶ Érdekes adalék, hogy Gábor Antal egy későbbi interjúban nem tesz említést Horvát Istvánról.¹⁵⁷

¹⁴² Szlama László – Veres Mihaela: *Horvát Valentinnal készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 1–43.

¹⁴³ Szlama – Veres, *Horvát Valentin interjúleirat*, i.m., 41.

¹⁴⁴ Göjdár a Bákó megyei Sănduleni községhez tartozik, más elnevezései: Coman, Komán, Gajdár. Gábor Felicia: *Gyöngyös György, a kalagori kobzos*. Budapest, 2023. (Kézirat, Budapest).1., Szlama – Veres, *Horvát Valentin interjúleirat*, i.m., 15.

¹⁴⁵ Szlama – Veres, *Horvát Valentin interjúleirat*, i.m., 3.

¹⁴⁶ I.m., 32.

¹⁴⁷ I.m., 29.

¹⁴⁸ I.m., 5., Gábor, *Gyöngyös György*, i.m., 1.

¹⁴⁹ Szlama – Veres, *Horvát Valentin interjúleirat*, i.m., 7., 12., 14.

¹⁵⁰ I.m., 9.

¹⁵¹ I.m., 10.

¹⁵² I.m., 32.

¹⁵³ I.m., 6., 21.

¹⁵⁴ Gábor, *Gyöngyös György*, i.m., 1.

¹⁵⁵ Szlama – Veres, *Horvát Valentin interjúleirat*, i.m., 30–31.

¹⁵⁶ I.m., 39.

¹⁵⁷ Lipták, *Gábor Antal interjúleirat*, i.m., 1–14.

Amikor megmutattam Valentinnek saját, oktávra húrozott *DADG* szászrégeni gyári hangszerem, azt mondta, hogy csak magas húrok voltak nagyapja hangszerén.¹⁵⁸ Elmondta azt is, hogy nagyapja ennél hosszabb nyakat készített.¹⁵⁹ Kiderült az is, hogy nem kobzolni tanította nagyapja, hanem gitározni. Megmutatta a nagyapja által készített gitárját is, amelyet húrok hiányában nem tudott megszólaltatni.¹⁶⁰

1.4.4. Danka Jánosné Bornyiku Mária (n/a)

5. kép – Danka Jánosné Bornyiku Mária és Danka János „Nyirun”. (Lujzikalagor, 1991. Fotó: Stuber György).¹⁶¹

Amikor Stuber György 1997-es lujzikalagori útján meglátogatta a hegedűs és furulyás Danka János „Nyirunt”, kiderült, hogy a felesége tudott kobzolni.¹⁶² A gyűjtő feljegyezte, hogy akkor már nem tudott játszani a hangszeren.¹⁶³ Néhány évvel korábban, 1994-ben az egykori Zurgó együttes tagjai is meglátogatták a házaspárt, de sajnos nem sikerült értékelhető hangfelvételt rögzíteniük.¹⁶⁴ Később további adatok is alátámasztották, hogy a fenti zenészek mellett Danka Jánosnét is kobzosként tartották számon a faluban. Kobzolásáról Csernik Mária is említést tesz.¹⁶⁵

Felmerül a kérdés, vajon miért nem tudott játszani 1997-ben Danka Jánosné Bornyiku Mária? Feltételezésem szerint idegen volt számára a gyűjtő hangszerének húrozása és hangolása, amely az akkor Magyarországon elterjedt lineáris rendszerű, ifj. Csoóri Sándortól, a Muzsikás együttes akkori tagjától kölcsönként hangszer volt.¹⁶⁶ Ezen a

¹⁵⁸ Szlama – Veres, *Horvát Valentin interjúleirat*, i.m., 29.

¹⁵⁹ I.m., 28.

¹⁶⁰ Fontos lenne megvizsgálni játékát, hogy van-e hasonlóság játékmódban vagy repertoárban a kobozzal.

¹⁶¹ Stuber, *Moldvai*, i.m., 209.

¹⁶² Szlama, *Stuber György interjúleirat*, i.m., 28.

¹⁶³ Stuber, *Moldvai*, i.m., 202.

¹⁶⁴ Bolya Mátyás szóbeli közlése alapján. Online konzultáció. 2024.12.29.

¹⁶⁵ Balogh Sándor: *Interjú*, i.m.

¹⁶⁶ Stuber, *Moldvai*, i.m., 32.

gyűjtőúton ugyanezt a hangszert a nagypataki Zsitár Márton azonnal áthúrozta. Talán az áthúrozás után már tudott volna játszani rajta Danka Jánosné is.¹⁶⁷

1.5. Zenélési alkalmak

A kobzost is foglalkoztató zenélési alkalmak a moldvai magyarok körében az esetek többségében táncalkalmat is jelentett. Ezek egy része az évkörhöz vagy az emberi élet fordulóihoz kapcsolódott, de voltak spontán események is. A moldvai magyarok táncalkalmai az 1950-es évekig a külső hatásoktól viszonylag függetlenül, a helyi hagyomány alapján szerveződtek.¹⁶⁸ Például a házasok csak lakodalomban, keresztelőn és farsangkor táncolhattak.¹⁶⁹ Az egyik legfontosabb zenés rendezvény a lakodalom volt, amely szinte minden visszaemlékezésben helyet kap. Az alábbiakban kiemelt helyen szerepelnek a lakodalomhoz köthető zenei adatok, előbb a vizsgált adatközlők korában, majd a mai gyakorlat szerint.

1.5.1. Lakodalom az 1950-es és 60-as években

A korabeli lakodalmak menetéről, szokásairól, előkészületeiről, azok zenei vonatkozásairól Gábor Antal beszélt részletesen. Mivel sok környékbeli faluba hívták muzsikálni, volt rálátása a repertoárra. Elmondása szerint a magyar falvakban egyeztek a szokások, a román lakodalmakban viszont voltak eltérések.¹⁷⁰ Gábor Antal vasárnap déltől kedd délig tartó lakodalmakban muzsikált a legtöbbet.¹⁷¹ A megkérdezettek között többeknek játszott a lakodalmában, szinte mindenkinél harmonikával és dobbal kiegészülve.¹⁷² 1987-ben Gábor Felicia nővérének lakodalmán is Gábor Antal hegedült szintén harmonikával, dobbal, de a csapat kiegészült egy trombitással is.¹⁷³ Az alábbi adatok emellett Hankóczi Gyulától és

¹⁶⁷ Azon kevés kobzos adatközlők egyike, akiről videófelvétel is készült, ha nem is hangszerjáték közben. Vörös T. Balázs: „Nyolcvan a százból.” *Történetek Lujzikalagor szétszóródott csángó népéről*. 2013. <https://youtu.be/kHC2t4avQnE> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 28.).

¹⁶⁸ Lipták, *Tananyag*, i.m., 5.

¹⁶⁹ I.m., 6.

¹⁷⁰ Lipták, *Gábor Antal interjúleirat*, i.m., 8.

¹⁷¹ I.m., 4., 10.

¹⁷² Szlama László – Veres Mihaela: *Gábor Terezával készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 5., Szlama László – Veres Mihaela: *Varga Máriával készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 9., Tót Róza az egyetlen, akinek hegedű és koboz volt a lakodalmában. Szlama László – Veres Mihaela: *Tót Rózával készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 6., Babi Annánál nem Gábor Antal, hanem pusztinai zenészek húzták. A harmonikás Virgil, a hegedűs Ionica volt. Szlama – Veres, *Babi Anna interjúleirat*, i.m., 4–5., Kerekes Tereznál mágurai vagy sánduleni zenészek voltak szintén hegedű, harmonika és dob felállásban. Szlama – Veres, *Kerekes Tereza interjúleirat*, i.m., 6.

¹⁷³ Gábor, *Hádágüs*, i.m., 1.

saját gyűjtésekből származnak. Hankóczy Gyula a Lujzikalagorból Lészpedre települt Gyöngyös János kobzossal és feleségével Sipos Máriával készített interjút 1978-ban.¹⁷⁴

A lakodalmakat (helyi elnevezéssel menyekező vagy nunta) általában télen tartották.¹⁷⁵ A templomi esküvő mindig a vasárnapi misén történt, ezért akkoriban az is előfordult, hogy egyszerre kilenc pár állt az oltár előtt.¹⁷⁶ Ettől függetlenül a háromnapos lakodalom nem feltétlen kezdődött vasárnap, hiszen a faluban bőven volt átfedés a rokoni- és baráti körben, így egymás között megegyeztek a párok, hogy ki mikor tartja a mulatságot.¹⁷⁷ Három vasárnap hirdették a házasodókat, a negyedik vasárnap történt a házasság.¹⁷⁸ A templomban történő háromszori kihirdetést a házassági anyakönyvek is megőrizték, ilyen látható például Gyöngyös György első házasságának dokumentumában is:

Urunk 1926. évében május 5-én, miután háromszor meghirdették [a házasságot] más időközönként [a templomban] amelyből az első nap - április 11-én, a második - április 18-án, a harmadik - április 25-én történt és mivel nem találtak akadályt [a házasság ellen], a plébános által megbízott Ioan Gârleanu tiszteendő atya, kihallgatta Györgyöt, Ilie Ghiunghiuş fiát és a kalagori születésű Annát, Dumitru Coceanga özvegyét, aki született Mihai Ştefan Colţa lányaként és miután kölcsönös beleegyezésüket kinyilvánították, az eljárásnak megfelelően, az itt szereplő nyilatkozatok szerint a házasság megkötötték a következő tanúk jelenlétében: Ioan Andrei Colţa és felesége, Elena Kalagorból.¹⁷⁹

Egy vasárnaptól kedd estig tartó lakodalom a következőképpen zajlott: vasárnap a muzsikások elmentek az ifjúkhoz, őket és a keresztapákat felvették és már útközben is muzsikáltak.¹⁸⁰ A vőlegény házatól a lány háza felé megindult a menet, odaérve egy kis alkudozás történt a menyasszony kikérésekor, majd ezt a búcsúzás követte a szülőktől,

¹⁷⁴ Hankóczy, 1978.

¹⁷⁵ Lipták, *Tananyag*, i.m., 6.

¹⁷⁶ Szlama – Veres: *Kerekes Tereza interjúleirat*, i.m., 8. A lujzikalagori születésű író Gábor Felicia, művében nővérének 1987-ban történt lakodalmát írja le, amely hűen követte a korábbi falusi hagyományokat. Ebben a könyvében 7–8 házasodó párt emleget a templomban vasárnaponként. Gábor, *Csángó vagyok*, i.m., 66.

¹⁷⁷ Szlama – Veres, *Kerekes Tereza interjúleirat*, i.m., 7., Szlama – Veres: *Tót Róza interjúleirat*, i.m., 19.

¹⁷⁸ Szlama – Veres, *Kerekes Tereza interjúleirat*, i.m., 8.

¹⁷⁹ Aiojoaei Cristian: *Documente cerere cercetare – László Szlama*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 3. Fordította: Szlama László, Veres Mihaela.

¹⁸⁰ Keresztapák vagy másnéven keresztszülők egy lakodalomban azok az ifjú párhoz közelálló személyek, akik levezenylik az esküvőt. Szlama László – Veres Mihaela: *Benke Pávellal és Paulinával készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 2.

testvérektől.¹⁸¹ Sipos Mária elmesélte, hogy a menyasszony elbújt és a *vornicel* [vőfély], majd a vőlegény a zenészekkel együtt alkudtak rá.¹⁸² Ezután kimentek az *ográdába* [udvarra], ahol jártak egy *horát* [körtánc], majd elindultak a templomhoz.¹⁸³ Adatközlőim az ekkor használt járművet *brádos körucaként* emlegetik, amely fenyőággal díszített lovasszekeret jelent.¹⁸⁴ A menyasszony és a keresztanyák utaztak a szekéren, a vőlegény és a férfiak mentek a szekér mellett.¹⁸⁵ A templomhoz érve a muzikaszó abbamaradt.¹⁸⁶ Ott megesküdtek, és amikor a templomból kijött a násznép, akkor a templom előtt egy öves táncot jártak.¹⁸⁷ Táncoltak a mise után, a menetben egészen addig, amíg haza nem értek.¹⁸⁸

Ezután kezdetben a *nyírjásza* [menyasszony] és a *nyírej* [vőlegény] is hazamentek ki-ki a maga házához.¹⁸⁹ Vagy – több adatközlőm beszámolója szerint – egyenesen a vőlegény házához.¹⁹⁰ A menyasszonyos és a vőlegényes háznál külön mulatott a két rokonság, természetesen külön zenészekkel.¹⁹¹ A zenészek elosztották maguk között, hogy ki hova megy muzikálni, de aztán később összegyűltek, ahol már mindenki együtt zenélt.¹⁹² Útközben énekelnek, nagyobb keresztződésben táncoltak is egyet.¹⁹³ Kis idő múlva a vőlegényes ház csapata a *brádos körucával* rajta a *vornicelekkel* mentek *nyírjászához*, aztán vitték a magukhoz, a fiú szülői házához.¹⁹⁴ Itt különböző szokások folytatódnak, amíg be nem jutnak a kapun és kezdődik a mulatság.¹⁹⁵

¹⁸¹ Gábor, *Csángó vagyok*, i.m., 66.

¹⁸² Hankóczy, 1978. *Vornicel* = vőfély. Szász Lőrinc: *Magyar–román kézisótár. Dicționar maghiar–român.* (Marosvásárhely: Kreatív Kiadó, 2016.) 881.

¹⁸³ Ogradă = udvar: Szász, *Dicționar*, i.m., 492.; horă = óra, román népi körtánc. Szász, *Dicționar*, i.m., 331., Hankóczy, 1978.

¹⁸⁴ Brad = Fenyőfa. Szász, *Dicționar*, i.m., 102; Căruța = szekér Szász, *Dicționar*, i.m., 134. Szlama – Veres, *Kerekes Tereza interjúleirat*, i.m., 4., Szlama – Veres, *Bábi Anna interjúleirat*, i.m., 7., Szlama – Veres, *Varga Mária interjúleirat*, i.m., 9., Lipták, *Gábor Antal interjúleirat* i.m., 6., Gábor, *Csángó vagyok* i.m., 64.

¹⁸⁵ Szlama – Veres, *Kerekes Tereza interjúleirat*, i.m., 4., Coșa, *Coordonate etnografice*, i.m., 272.

¹⁸⁶ Hankóczy, 1978.

¹⁸⁷ Hankóczy, 1978.

¹⁸⁸ Szlama – Veres, *Varga Mária interjúleirat*, i.m., 12.

¹⁸⁹ Szlama – Veres, *Bábi Anna interjúleirat*, i.m., 7., Mireasă (román) = nyírjásza (csángó) = menyasszony, mire = nyírej = vőlegény. Szász, *Magyar–román kézisótár*, i.m., 582., 881., Gábor Felicia: *Csángó élet.* (Budapest: Magyar Napló Kiadó, 2019.) 224. A menyasszony és a vőlegény szó csángó nyelven írásos formában.

¹⁹⁰ Hankóczy, 1978. A gyűjtésén Gyöngyös János is és felesége Sipos Mária is erről számolnak be., Szlama – Veres, *Kerekes Tereza interjúleirat*, i.m., 5., Szlama – Veres, *Varga Mária interjúleirat*, i.m., 12., Szlama – Veres, *Tóti Róza interjúleirat*, i.m., 18., Gábor, *Csángó vagyok*, i.m., 66.

¹⁹¹ Lipták, *Tananyag*, i.m., 6., Gábor, *Csángó vagyok*, i.m., 64., Coșa, *Coordonate etnografice*, i.m., 270.

¹⁹² Szlama – Veres, *Varga Mária interjúleirat*, i.m., 10.

¹⁹³ Gábor, *Csángó vagyok*, i.m., 66.

¹⁹⁴ Hankóczy, 1978., Szlama – Veres, *Kerekes Tereza interjúleirat*, i.m., 5., Szlama – Veres, *Bábi Anna interjúleirat*, i.m., 7.

¹⁹⁵ Gábor, *Csángó vagyok*, i.m., 67.

Amikor eljött a kalács- és a pálinkaosztás, akkor a menyasszony a kalácsot, a vőlegény pálinkát kínálta, közben páratlan lüktetésű táncot húztak.¹⁹⁶ Amikor meghozták a vacsorát, a muzsikások étkezés közben is muzsikáltak, énekeltek románul is, magyarul is, de inkább magyarul kérte a násznép.¹⁹⁷ Nem volt kötött táncrend, a muzsikus mindig azt játszotta, amit kértek.¹⁹⁸

Akkor evett a muzsikás, amikor az összegyűlt pénzt számolták, ami körülbelül fél órát vett igénybe éjfél körül.¹⁹⁹ A pénzolvasásról adatközlőim különböző időpontokról számoltak be. Varga Mária a lakodalom utáni következő vasárnapot említi, amikor megszámlálták a befolyt pénzt és megtervezték három pár keresztapával (kettő tőle, egy pár a férjétől jött) és szűkebb családjával, hogy hova költik.²⁰⁰ Általában a zenészek végig játszották a három napot, de enni megálltak fél- egy órában.²⁰¹

Amikor bent volt a lakodalom, akkor megálltak a ház olyan pontján, ahol jól hallotta őket mindenki, jó idő esetén a *tőtésen* (más leírásban *tütés*, *tütés*)²⁰² foglaltak helyet.²⁰³ Amikor a tánc után megpihent a násznép, el kellett menni a zenészeknek más házakhoz is egy-két éneket muzsikálni.²⁰⁴ A vendégek jönnek-mennek, mert néhányan más lakodalmakba is kötelesek menni aznap, illetve a fiatal pár ide-oda jár a két lakodalmas ház között.²⁰⁵

Másnap reggel bekontyolták a menyasszonyt, amit délig elvégeztek.²⁰⁶ Levették a virágkoszorúját és miközben bekontyolták, a muzsikások énekeltek.²⁰⁷ Amikor eljött az idő, hogy a virágkoszorút levegyék a menyasszonyról Gyöngyös János a „Voltam én es, mikor voltam” sorkezdetű dallamot énekelte kobozkísérettel a menyasszonynak.²⁰⁸ A menyasszonyt letakarták egy lepedővel, három másik hamis menyasszonyt mellé ültettek és a vőlegénynek ki kellett találnia, melyik az ő asszonya.²⁰⁹ Általában a középső volt, de

¹⁹⁶ Hankóczy, 1978.

¹⁹⁷ Hankóczy, 1978.

¹⁹⁸ Szlama – Veres, *Kerekes Tereza interjúleirat*, i.m., 5.

¹⁹⁹ Hankóczy, 1978.

²⁰⁰ Szlama – Veres, *Varga Mária interjúleirat*, i.m., 11., Coşa, *Coordonate etnografice*, i.m., 276.

²⁰¹ Szlama – Veres, *Kerekes Tereza interjúleirat*, i.m., 12.

²⁰² Tötés az ereszalj kő-és földtöltése, illetve a tűzhely körüli sárpad. Mednyánszky Miklós: A moldvai csángók népi építészete. [=Sabján Tibor (szerk.): *Népi Kultúra 14.*] (Budapest: Terc, 2014.) 116., Tütés = pítvar. Gábor, *Csángó élet*, i.m., 227.

²⁰³ Gábor, *Hádágüs*, i.m., 1.

²⁰⁴ Hankóczy, 1978.

²⁰⁵ Gábor, *Csángó vagyok*, i.m., 67.

²⁰⁶ Hankóczy, 1978., Az 50-es, 60-as években esküdött adatközlőim közül már nem ismerték a kontyolás szokását.

²⁰⁷ Hankóczy, 1978. A felvételen Sipos Mária egy román nyelvű kontyolónótát is énekel.

²⁰⁸ I.h.

²⁰⁹ I.h.

ha meg akarták viccelni, mást ültettek középre és mindenképp meg kellett csókolja, akinek felhúzta a leplet.²¹⁰ Ezután az udvaron folytatódott a táncmulatság.²¹¹

Minden adatközlőm megemlítette a másnapi *szálbát*, amely egy ajándékozási szokás volt. Általában a lakodalmat követő reggelen a vőlegényes háznál történt, ezért a menyasszony házából is mindenki átvonult muzsikaszóval a *szálbára*.²¹² Ilyenkor mindenféle ajándékot kapott az ifjú pár a közös élet elindításához, például tyúkot, tálát, fejkendőket stb.²¹³ Az ajándékozásnak egy másik formája az volt, amikor a lakodalom nagy asztalára kitétek egy nagy edényt és abba tehették az ajándékokat vagy a pénzt.²¹⁴ Általánosnak mondható, hogy az évtizedek alatt a lakodalmak egyre rövidebbek lettek. Gábor Felicia nővérénél például 1987-ben az ajándékozás már az első napon, délután megtörtént.²¹⁵

A muzsikusokat egy-két héttel a lakodalom előtt fogadták meg.²¹⁶ Gyöngyös Jánosék idejében körülbelül 500 lejért zenélt a két muzsikus, de a vendégektől is kapott pénzt.²¹⁷ Ha rendeltek egy nótát, akkor a pénzt a kobzon lévő háromszög alakú hangnyílásba tették.²¹⁸ Olykor 200 lej is összegyűlt a hangszer testében.²¹⁹

1.5.2. Lakodalom a 2020-as években

Kozsán János lujzikalagori kocsmárossal 2023-ban készítettem interjút a jelenkori lakodalmi gyakorlatról.²²⁰ Elmondta, hogy már csak a hegedű maradt meg a régi hangszerek közül. Emellett általában trombita, szaxofon, szintetizátor és dobfelszerelés szól a legalább négy fős lakodalmi felállásokban.²²¹ Muzsikusok Kalagorban ma már nincsenek, Bákóból vagy messzebből, Botosániból vagy akár Bukarestből hívják őket. Jó ajánlólevél, ha egy rokon vagy barát lakodalmán bevált egy zenekar, de manapság sűrűn előfordul, hogy az internetről keresnek megfelelő csapatot.

²¹⁰ I.h.

²¹¹ I.h.

²¹² Szlama – Veres, *Bábi Anna interjúleirat*, i.m., 7., Lipták, *Gábor Antal interjúleirat*, i.m., 6.

²¹³ Szlama – Veres, *Varga Mária interjúleirat*, i.m., 14–15., Szlama – Veres, *Tót Róza interjúleirat*, i.m., 19., Szlama – Veres, *Bábi Anna interjúleirat*, i.m., 7.

²¹⁴ Szlama – Veres, *Kerekes Tereza interjúleirat*, i.m., 8.

²¹⁵ Gábor, *Csángó vagyok*, i.m., 67.

²¹⁶ Hankóczy, 1978.

²¹⁷ Hankóczy, 1978. Adatközlőim közül Varga Mária emlékezett halványan, hogy 1969-ben lakodalmán a zenészeknek talán 800 lejt adtak az összegyűlt 18.000 lejből, amiből többek között még a fotóst is ki kellett fizetni. Szlama – Veres, *Varga Mária interjúleirat*, i.m., 16.

²¹⁸ Hankóczy, 1978.

²¹⁹ Hankóczy, 1978.

²²⁰ Szlama László – Veres Mihaela: *Kozsán Jánossal készített 2. interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 1–17.

²²¹ Szlama – Veres, *Kozsán János 2. interjúleirat*, i.m., 3., 5.

Ritkán fordul elő, hogy egy szál *orgúra* [szintetizátor] mulatnának.²²² Akik lakodalomra készülnek, sokat áldoznak a minőségi zenére és az ételre, ezekkel nem spórolnak.²²³ Egy négyfős zenekar a pénz függvényében akár hat-nyolc fővel is kibővíülhet.²²⁴ Esküvői DJ-t sosem alkalmaznak, mint Magyarországon, mindig zenészeket fogadnak meg.²²⁵ Csupán a lakodalmak 1%-a olyan szegényes, hogy nincs élő zene, ilyenkor csak pendrive-ről vagy internetről szól a zene.²²⁶

A vőfély intézménye mára teljesen kiveszett, mindenki tudja a lakodalom menetét, nem szükséges koordinálni.²²⁷ Ezzel együtt a verses köszöntők is eltűntek, bár néha a zenészek mondanak egy-egy köszöntőt. Ma inkább fellépő művészek vagy csoportok műsoraival színesítik a mulatságot.²²⁸ Gyakran előfordul, hogy táncsoportokat hívnak, akik lehetnek falubeliek is, de a környező falvakban alakult csoportokat is meghívják.²²⁹ Ilyenkor saját zenei összeállítást hoznak digitális hordozón, amely a zenekar hangrendszerén szólal meg: erre az alapra táncolnak és énekelnek.²³⁰

Ma már étteremben tartják a lakodalmakat.²³¹ Lujzikalagorban van egy erre a célra alkalmas étterem, a *Szalon Anne's*, de drágább, mint egy bákói egység.²³² Körülbelül 200–250 ember fér el itt és általában azok a helyiek választják, akiknek sok idős rokona van és problémás lenne megoldani az utazásukat a városba, ahol előfordulnak 500–600 férőhelyes éttermek is.²³³ A régi világ három napjához képest ma hat óra alatt befejeződik egy lakodalom.

Az esküvő három vasárnapi hirdetése megmaradt, azonban már nem csak a vasárnapi nagymisén adják össze a párokat.²³⁴ A templomi hirdetésen túl ma már a közösségi médiának is fontos szerepe van.²³⁵

A somoskai Benke Paulia és Benke Pável, azzal egészítette ki az aktuális gyakorlatot, hogy bizonyos lakodalmi szokások megmaradtak, például a búcsúztatást

²²² I.m., 6.

²²³ I.h.

²²⁴ I.h.

²²⁵ I.h.

²²⁶ I.m., 7.

²²⁷ I.h.

²²⁸ Például János tizenhárom éves lányának énektanárnője által vezetett hét-nyolc fős énekcsoportja jár lakodalmakba. Pénz függvénye, hogy hány énekes megy, illetve, hogy hány perces műsort adnak. Van, hogy negyven perc, két óra, de lehet háromórás is. I.m., 3.

²²⁹ I.m., 4.

²³⁰ I.m., 5.

²³¹ I.m., 12.

²³² I.m., 14–15.

²³³ I.m., 15.

²³⁴ I.m., 10–11.

²³⁵ I.m., 16.

megtartották.²³⁶ Ma legalább 10.000 eurót kell összegyűjteni egy párnak a lakodalom lebonyolításához, amiből csak a fotós kerül 2000 euróba.²³⁷ A zenekar ára ugyan 4000 euró körüli összeg, de cserébe átvették a keresztapák és a keresztanyák szerepét és levezénylik a lakodalmat.²³⁸ A párok többsége külföldön dolgozik, így nem a pénz összegyűjtése jelenti a legnagyobb feladatot.²³⁹ A közösség gyengülésének jele, hogy már nem fog össze a rokonság, hogy előkészítsék az eseményt, elkészítsék az ételeket, feldíszítsék a helyszíneket stb. Ma már mindent megold a pénz.

1.5.3. További zenélési alkalmak

A lujzikalagori zenészalkalmak szempontjából is fontos Gábor Anna visszaemlékezése, amelyből kiderül, hogy a lujzikalagori prímást hívták muzsikálni lakodalomba, húshagyó keddre,²⁴⁰ leánykérésekre, etetésekre,²⁴¹ újévre, karácsonyra, a gazdagabbaknak muzsikáltak a keresztelőn, szegényebbeknek nem.²⁴² Spontán gyülekedések alkalmával is muzsikáltak, tehát mindenféle ünnepélyes alkalomra hívtak zenészeket:

Hitták őket áróst, nuntákba [lakodalmakba], húshagyatra, [lány] kérésekre, keresztelésekre, etatésekrá, újasztándórá, karácsonyra, mindenféljé ünnápségrá. S ha nám es vot mit ünnápelni, a hádágúszó ott nám maradt ál a háznál [Gábor Antal hegedűs háznál]. Ha arra jártak az emberek, ott örökki énák se tánc, se ivást láttak. Scsak halltuk: húzzál Anti egyát a szörmából [vonóval]! Se ő, húzta es! áróst jól mágfizátték. Nám hakárki tudta mágfizatni. Nálunk itt vot örökki, hugyná, nagytatád zescsjá [nagyapád öccse]. Minden nuntába itt vot, míg nám hot mág. Még az utolsó áasztándóibá, Scernyik Maric [Csernik Mária] hordozta Ungárebá, nácionálba [Magyarországra népviseletben], hádágülni. Mindengy mi vot, nagyböt vaj hétenhátul [hétvége], ott soha nám maradt ál az énák.²⁴³

Hankóczy további zenélési alkalmakat sorol fel a moldvai magyarok körében, ahol kobzos is muzsikált: névnap, disznóvágás, fonó, farsang, különféle mezőgazdasági munkák

²³⁶ Szlama – Veres, Benke Pável és Paulina interjúleirat, i.m., 10–19.

²³⁷ I.m., 15., 19.

²³⁸ I.m., 19.

²³⁹ I.m., 15.

²⁴⁰ A Lészpeden született Ferenc Csibi Ilona *serketánc*nak nevezte a húshagyó keddi mulatságot, amikor az utca kereszteződésénél idősek, fiatalok mulattak. Szlama, *Ferencz Csibi Ilona interjúkivonat*, i.m., 3.

²⁴¹ Az esküvő előtti vasárnap a lányos háznál szervezett összejövetel, ahol a két érintett család megbeszéli a lakodalom menetét. Gábor, *Hádágüs* i.m., 6.

²⁴² Szlama – Veres, *Tót Róza interjúleirat*, i.m., 16.

²⁴³ Gábor, *Hádágüs* i.m., 2.

szünetei, pujsajtás [kukoricafosztás] az ifjúság tánctanulása.²⁴⁴ Kozsán János is megerősíti, hogy a faluban pujsajtáskor Butak György kobzos is muzsikált egy hegedűssel.²⁴⁵

Legfontosabb táncalkalmuk a vasárnapi tánc volt, amit Lujzikalagorban *hóra*,²⁴⁶ más falvakban *horbának* nevezték.²⁴⁷ Szorosan kapcsolódott a vallási élethez, hiszen húsvéttól adventig minden vasárnap és ünnepnap, a nagymise végétől a késő délutáni vacsernyéig tartott.²⁴⁸ A szabadban, általában a templom előtt vagy annak közelében táncolt a fiatalság, a falu közönsége pedig nézhette őket.²⁴⁹ „Hedegültem odaki a templom előtt – vaj egy tíz évet. Vót egy gyió [diófa], az alatt hedegültünk”; „Mük ott a templom mellett tötöttük el az ifjúságot, a táncot.”²⁵⁰

A vasárnapi táncot szinte minden interjúalanyom megemlítette. A templomnál a fiatalok tánca egy nagy bokros diófa alatt volt, ahol a legények egy virággal kérték fel a kiválasztott lányokat, eközben az öregek, papok nézték a fiatalok mulatságát.²⁵¹ E vasárnapi táncok alkalmával fizettek a fiatalok a zenészeknek, adatközlőim fiatalkorában már hegedű, harmonika és dob szolgáltatva a zenét.²⁵² A fiatal szervezők belépőt szedtek, ebből fizették a zenészeket.²⁵³ Egyik idős asszony emlékezett, hogy fiatal korában Gábor Antal és a Gic kobzár muzsikálták a vasárnapi táncot a templom kertjében.²⁵⁴ Rég volt az ideje, amikor a templomkertben a lányok egy csokor virággal a kezükben mentek a mulatságba, ezt a helyszínt később a *cămin*, azaz a kultúrház váltotta fel.²⁵⁵ Amikor templomba vagy a *hórába* mentek, mindegyikük kezében egy-egy csokor virágot tartott, a virág szárát gyakran festett gyapjúval varrott kendőbe csavarták.²⁵⁶

²⁴⁴ Hankóczy Gyula: „Egy kelet-európai lantféle – a koboz.” *Ethnographia*. Budapest, 99/3–4. (1988.) 295–329. 316.

²⁴⁵ Szlama – Veres, *Kozsán János 3. interjúleirat*, i.m., 20.

²⁴⁶ A *hóra* a következő megnevezésekben fordul elő: La horă (a hórába), hora satului (falusi hóra), hora pentru tinere, hora tinereilor (hóra a fiataloknak, fiatalok horája, ifjúság tánca). Szlama – Veres, *Kerekes Tereza interjúleirat*, i.m., 18., Coșa, *Coordonate etnografice*, i.m., 248., 261., 268.

²⁴⁷ Lipták, *Tananyag*, i.m., 5.

²⁴⁸ Lipták, *Tananyag*, i.m., 5. Vecsernye: esti istentisztelet a katolikusoknál. Zaicz Gábor (szerk.): *Etimológiai szótár. Magyar szavak és toldalékok eredete*. [= Kiss Gábor (szerk.): *A magyar nyelv kézikönyvei 12.*] (Budapest: TINTA Könyvkiadó, 2006.) 793. 10-től 11-ig tartott a mise, utána 1-től következett a tánc a vacsernyéig. Szlama – Veres, *Kerekes Tereza interjúleirat*, i.m., 19.

²⁴⁹ Coșa, *Coordonate etnografice*, i.m., 248., Lipták, *Tananyag*, i.m., 5.

²⁵⁰ Lipták, *Tananyag*, i.m., 5.

²⁵¹ Szlama – Veres, *Kerekes Tereza interjúleirat*, i.m., 7.

²⁵² I.m., 17.

²⁵³ I.h.

²⁵⁴ Szlama – Veres, *Tót Róza interjúleirat*, i.m., 14. Róza nem emlékezett, hogy Gyöngyös, vagy Butak volt-e a kobzos. Gic kobzár jelentése: kobzos Gyuri.

²⁵⁵ Szlama László – Veres Mihaela: *Gábor Terezával készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 4–5., Szlama – Veres, *Varga Mária interjúleirat*, i.m., 23.

²⁵⁶ Coșa, *Coordonate etnografice*, i.m., 248.

A fiatalság szerényebb, szűkebb körű táncalkalma volt a guzsalyas. Az esténként, korosztályok szerint fonni, varrni összegyűlő lányokhoz a legények is csatlakoztak, és a munka ürügyén játszottak, táncoltak is.²⁵⁷ Ilyenkor a tánczenét általában egyetlen furulyás szolgáltatta, aki a falubeli legények közül került ki.²⁵⁸ A furulyázás nem számított teljes értékű tánczenének.²⁵⁹ Adatközlőim arról számoltak be, hogy guzsalyasba ugyan jártak, de általában csak lányok mehettek, esetenként gyermekeikkel, de sem legények, sem muzsikusok nem voltak jelen, ők maguk énekeltek szentes- és mindenféle énekeket.²⁶⁰ Ritkán azért előfordult, hogy betévedtek legények is.²⁶¹

²⁵⁷ Lipták, *Tananyag*, i.m., 7.

²⁵⁸ I.h.

²⁵⁹ I.h.

²⁶⁰ Szlama – Veres, *Varga Mária interjúleirat*, i.m., 20., Szlama – Veres, *Bábi Anna interjúleirat*, i.m., 13.

²⁶¹ Szlama – Veres, *Tót Róza interjúleirat*, i.m., 24.

2. Zenészcsaládok

2.1. Kutatási módszertan

Zenefolklor adatok értelmezéséhez elengedhetetlen – a leíró zenei szempontok mellett – a zenészek származásának, kapcsolati hálójának, családi körülményeinek feltárása. Ezen információk segítségével lehet feltérképezni a zenei adatok érvényességi területét és származását, illetve a közösségen belüli tudásátadás irányait és dinamikáját.

A publikációk alapján összesítettem az ismert adatokat, azonosítottam a hiányokat és ellentmondásokat, majd összegyűjtöttem az elérhető kiadatlan forrásokat. Nyilvánvalóvá vált, hogy további eredményeket csak helyszíni kutatás hozhat, amely alapvetően két részből áll: a Bákó megyei levéltári adatok összegyűjtése, valamint a közösségi tudás, az *oral history* információinak összegzése, a helyi lakosoktól indulva kiterjesztve az egykori gyűjtőkre is.¹ A terepkutatás fő munkaeszközeként saját készítésű, általános és személyre szabott kérdőíveket, valamint személyek azonosítására szolgáló korabeli fotókat egyaránt használtunk. Fontos határterület a temetői sírfeliratok dokumentálása is, kiegészítve a temetőlátogatók szóbeli információival.²

A helyi lakosok interjúi mellett sok segítséget kaptunk lujzikalagori születésű, vagy a faluban dolgozó emberektől is. A terepmunka hatékonyságát a helyi kapcsolatokon és segítőkön kívül az alapos, minden részletre kiterjedő tervezés és előkészítés, valamint előzetes információgyűjtés garantálja. Az internetes kapcsolattartás rendkívül megkönnyíti a forrásszemélyek felkutatását és a gyors adatcserét.

A 2023 őszén végzett lujzikalagori gyűjtés kiemelt célja volt a Gyöngyös és Butak családok rokoni kapcsolatainak tisztázása, és ezen keresztül a generációkon átívelő zenei hagyományátadás vizsgálata. Fontos eredménynek tartom, hogy szinte minden eddig ismeretlen vagy pontatlan adatot sikerült ellenőrizni, így elkészülhetett az összes kapcsolatot bemutató családfa.

A kutatáshoz szükséges hivatalos dokumentumokat az állami levéltárban – ahol egyházi anyagokat is lehet vizsgálni –, az egyházak és az önkormányzat anyagaiban

¹ Az adatokat Stuber György (Butak György gyűjtője), ma is élő gyűjtő visszaemlékezéseivel gazdagítottam.

² Lujzikalagorban a temetőben a lehető legtöbb Gyöngyös és Butak sírfeliratot lefotóztunk annak reményében, hátha megleljük Butak György, vagy Gyöngyös György sírját és láthatjuk az eddig ismeretlen halálozási dátumokat.

tanulmányozhatjuk, a megfelelő engedélyek birtokában.³ A bákói levéltár – hivatalos nevén Arhivele Naționale ale României serviciul județean Bacău – és a lujzikalagori parókia – Parohia Romano-Catolică „Înălțarea Sfintei Cruci” Luizi-Călugăra – dokumentumaihoz hozzáfértünk, azonban a helyi önkormányzat anyagából csak egyenesági leszármazott kérhet ki adatokat. Itt kell kiemelnem Aiojoaei Cristian lujzikalagori pap segítségét, aki az adatok kikeresése mellett az értelmezésben is segített.

A bákói levéltárban elsősorban a Gyöngyös család kutatására helyeztük a hangsúlyt.⁴ A rövidre szabott kutatóidőben az 1900 és 1911 közötti időszakot vizsgáltuk.⁵ Kiderült, hogy régebben Lujzikalagorhoz tartozott Kalagor Mare (mai Măgura) falurész is, ezért ki kellett terjeszteni a vizsgálódás körét. Áttekintettük az összes Gyöngyös (Ghiunghiuș) vagy arra hasonlító névalakok anyakönyvi adatait is.⁶ Az anyakönyvek mellett megnéztük az iskolai naplókat és keresztleveleket is.⁷ Alapos fotódokumentáció készült, amely a vonatkozó oldalak mellett az anyakönyvek elején található névsorokat is rögzítettük, későbbi elemzés és ellenőrzés céljából.⁸

A másik fontos forrást a lujzikalagori parókia dokumentumai jelentették. A két szakaszra osztható kutatómunkában nagy segítségemre volt a már említett Aiojoaei Cristian harmincas éveiben járó fiatal pap, aki két éve szolgál Lujzikalagorban.⁹ Áldozatos és

³ Hidvéghy Norbert: „Családfakutatási lehetőségek Erdélyben és a Vajdaságban.” *Nyíregyházi levéltár. A Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltára hivatalos youtube csatornája. Előadás videófelvétele.* <https://www.youtube.com/watch?v=G5N-5PBQ7L4> (Utolsó megnézés dátuma: 2025. 03. 12.).

⁴ A levéltári munkában Veres Mihaela, moldvai születésű énekes segített román nyelvtudásával.

⁵ Két nap alatt 4-4 óra munkával tekintettük át az említett évek dokumentációját. Egy év anyakönyvében megtalálhatók az adott évben történt születések, házasságkötések és halálesetek. A munkát nehezítette, hogy egy kutatónapra két személy összesen 10 dokumentumot kérhet ki.

⁶ Gyöngyös nevek románul a következő variációkban fordultak elő: Ghiunghiuș, Ghunghiuș, Ghiunghiușu, Ghiunghes, Ghenghes, Ghiunghies, Ghünghes.

⁷ Iskolai naplók 1917-ben. LCP2023-001-422–430. Keresztlevelek 1863 és 1864 között. LCP2023-001-431–432. Az LCP jelzet magyarázatát lásd *Függelék 1.2. Digitális adatfeldolgozás.*

⁸ Az 1900 és 1911 közötti születések, házasságkötések és halálesetek névsora. LCP2023-001. A két nap alatt körülbelül ötszáz dokumentumfotó készült.

⁹ Az első szakasz 2023. november 2-án lujzikalagori találkozásunkkor történt, amikor megmutatta és elmagyarázta az előzetesen átküldött családfa kiegészítéseit és kutatásának eredményeit. Aiojoaei Cristian: *Documente cerere cercetare – László Szlama.* Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). Fordította: Szlama László, Veres Mihaela. Ebben a dokumentumban található többek között Butak György keresztlevele, Gyöngyös György és testvéreinek béralkozási feljegyzése, Butak Péter és Gyöngyös Veronika házassági bejegyzése, Gyöngyös György első házasságának bejegyzése, Butak György házasságának bejegyzése, Butak Péter halálának bejegyzése, Gyöngyös György halálának bejegyzése, Butak György halálának bejegyzése. Második szakasz volt az utómunka, amikor az adatok rendezése és feldolgozása közben felmerült hiányosságokra és kérdésekre válaszolt e-mail-ben. Összefoglaló levele 2024. március 11-én érkezett. Aiojoaei Cristian: *Întrebări pentru Cristian – Răspunsuri.* Lujzikalagor, 2024. (Kézirat, Budapest). Fordította: Szlama László, Veres Mihaela. Ebben a dokumentumban található többek között Gyöngyös György fiának, Mihálynak a keresztlevele és halálozási bejegyzése, Gyöngyös György névrokonának halálozási bejegyzése, Gyöngyös György második házasságának bejegyzése, Butak Péter béralkozási bejegyzése. A könnyebb átláthatóság kedvéért e két szakaszt együtt tárgyalom.

minden részletre kiterjedő munkáját ezúton is köszönöm. Cristian számos ellentmondásra és levéltári típushibára adott magyarázatot. Az egyik ok, hogy az adatokat különböző papok rögzítették különböző időpontokban. Később az egyházközség által vezetett anyakönyveket is frissítették, vagyis átmásolták, illetve a személyes dokumentumok megújításánál új, megváltozott struktúrájú és tartalmú formanyomtatványok szerint vették nyilvántartásba az adatokat.¹⁰ Fontos megjegyeznünk, hogy korábban a gyermekekre máshogy hivatkoztak, nem a ma használt vezetéknevével és keresztnévével, például a *Ianuș Ianuș Ilieș Ghiunghiuș* jelentése Gyöngyös Illés János fia, János.¹¹ Tovább színesíti a képet, hogy egyes esetekben – különösen az egyház levéltárában található dokumentumokban – a felmenők – vagyis az apák, esetenként a nagyapák – nevének kezdőbetűi jelennek meg a nevekben. Az ősök monogramjának rögzítése attól függött, hogy a bejegyzést végző pap kérte-e ezt, illetve az anyakönyvek kitöltése előírta-e a monogram felírását.¹² A rövidített személynevek funkciója az volt, hogy ne tévesszék össze a hasonló nevű embereket.¹³ A továbbiakban a magyar személyneveket használom. Az eredeti dokumentumokban fellelhető latin és használt román nyelvű névváltozatok a *Függelékben* található táblázatos formában.

2.2. Az életrajzi adatok ellentmondásai

A vizsgált lujzikalagori zenészek esetében eddig számos ellentmondással találkozhattunk: nem tudtuk, hogy milyen rokoni kapcsolatok vannak pontosan a lujzikalagori kobzosok között. Pontatlan adatok nehezítették a munkát, amelyek főként a szóbeli közlések félreértéséből vagy a nem elég körültekintő gyűjtői adatolásból adódtak.¹⁴

Az egyik ilyen félreértés Zakariás Attila 1978. szeptemberi gyűjtésén hallható, amelyen a gyűjtő bemondja: „Butak György, Gyöngyös György unokája 56 éves.”¹⁵ Az értelmezési problémához nyelvi különbségek vezettek: a román szóhasználatban az unoka szó – a magyarral ellentétben – nem csak unokát, hanem unokaöccsöt is jelent.¹⁶ Az erdélyi gyűjtő a román nyelvismeret miatt a magyar szóalakot románul értelmezte. Fábri Géza

¹⁰ Aiojoaei, *Documente*, i.m., 4–5.

¹¹ Veres Mihaela: *Aiojoaei Cristian lujzikalagori pappal készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. Ford.: Veres Mihaela, (Kézirat, Budapest). 19.

¹² Aiojoaei, *Întrebări*, i.m., 9–10.

¹³ I.h.

¹⁴ A pontatlanságok forrása lehet egy félreérthető gyűjtői bemondás a hangfelvételen, vagy például az adatközlő korának rögzítése a születési év helyett.

¹⁵ Zakariás, 1978.

¹⁶ Nepot = 1. unoka; 2. unokaöccs. Szász Lőrinc: *Dicționar român–maghiar. Román–magyar kézisótár*. (Marosvásárhely: Kreatív Kiadó, 2015.) 476.

szakdolgozatában – Zakariás adatai alapján – Butak Györgyöt Gyöngyös unokájaként említi, bár feltűnik neki a korkülönbségből adódó anomália. Megjegyzi, hogy „Az említett Gyöngyös György az 1905-ben született Gyöngyös György kobzos apja lehet.”¹⁷ Ez alapján feltételezi, hogy az említett Gyöngyös Györgynek az apját is így hívták.¹⁸

Gyöngyös János rokonsági viszonyainak megállapítása is problémákba ütközött. Kobzos Kiss Tamás úgy hivatkozik Hankóczy Gyula terepmunkájára, hogy „többek között épp Gyöngyös György öccsétől gyűjt kobzos anyagot.”¹⁹ Ezt a bizonytalan adatot később többen is átvették.²⁰ Hiteles és közeli forrás alapján sikerült cáfolni ezt a téves adatot. Gyöngyös János lányával, Ferencz Csibi (született Gyöngyös) Ilonával 2021-ben készítettünk interjút, amelyben elmondta, hogy Gyöngyös János és György nem voltak testvérek. Felsorolta édesapja testvéreit, amelyek között sem György, sem pedig másik zenész nem volt.²¹

Horváth Gyula óvatosabban járt el, amikor csak annyit közölt, hogy Gyöngyös György családjából ismerünk még két nála fiatalabb kobzost, Gyöngyös Jánost és Butak Györgyöt.²² Horváth 1990. júliusi gyűjtése során készített jegyzeteket Gyöngyös János családtagjairól.²³ Adatai szerint Gyöngyös György lánytestvérének a férje volt Butak György és az apja is kobzolt, akit Butak Mihálynak hívtak. Eszerint Butak György Gyöngyös György sógora lenne. Terepkutatásom azonban cáfolta ezt: kiderült, hogy Butak György nem Gyöngyös testvérének a férje, és az apja sem Mihály. Németh László – szintén Horváth adatai alapján, de azokat pontosítva – elsőként foglalta össze az addig ismert adatokat grafikus formában. Ez a családfa meglehetősen hiányos és pontatlan, azonban itt jelenik meg először megfelelő viszonyban Gyöngyös János és Butak György.²⁴ Továbbá azt az adatot is sikerült megerősíteni, hogy Gyöngyös György lánytestvére egy Butak nevű férfihez ment hozzá, az ő gyermekük Butak György kobzos.

¹⁷ Fábri Géza: *Moldvai énekek és táncdallamok kobozkísérete*. Szakdolgozat. Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskola, 2010. (Kézirat). 21.

¹⁸ I.h.

¹⁹ Balogh Sándor: *Moldvai hangszeres dallamok*. (Budapest: Etnofon Kiadó, 2001.) 102.

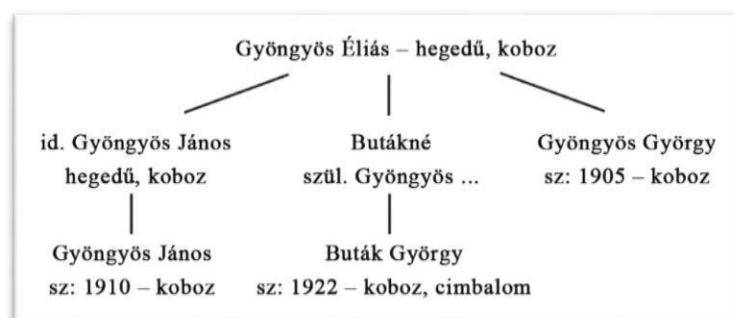
²⁰ Fábri, *Szakdolgozat*, i.m., 19., Bolya Mátyás: *A moldvai csángók tánczenéje: a kobozjáték módjai, továbbélése, tanítása az alapfokú művészeti oktatásban*. Szakdolgozat. Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskola, 2007. (Kézirat). 17.

²¹ Szlama László: *Ferencz-Csibi Ilonával készített Interjú kivonata*. Bihar, 2021. (Kézirat, Budapest). 1.

²² Horváth Gyula: *Koboziskola*. (Budapest: Hagyományok Háza, 2011.) 10.

²³ Ekkor Gyöngyös János személyesen mesélt a családjáról, de erről nem készült hangfelvétel. Helyszíni jegyzeteinek adatait Horváth Gyula önzetlenül osztotta meg velem 2021-ben egy telefonbeszélgetés alkalmával. Szlama László: „Interjú Horváth Gyulával.” (Interjú készítésének dátuma: 2021.02.23.) (Digitális hangfelvétel).

²⁴ Németh László István: *A hagyományos moldvai kobozkíséret rekonstrukciójának lehetőségei*. Szakdolgozat. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2021. (Kézirat). 21.

2. ábra – Németh László által rekonstruált családja.²⁵

Hasonló problémák merültek fel a születési és halálozási dátumok, valamint az életkorok pontos meghatározásánál is. Több ízben tapasztaltuk, hogy a határon túli anyakönyvekben a szülők életkorának megadásánál öt–nyolc év eltérés is lehet, a valós születési dátumot biztosan csak a szülők anyakönyveiben találhatunk.²⁶ Ilyen eltérés esetén joggal merül fel a kérdés, hogy a keresett személyről van-e szó, vagy éppen véletlen volt még egy ugyanilyen nevű pár Lujzikalagorban nyolc–tíz évvel korábban.

Az 1978 szeptemberében készült hangfelvételen Butak Györgyöt 56 évesnek mondja be a gyűjtő, amelyből 1922-es születési dátum következne. A lujzikalagori parókia keresztelési nyilvántartásából azonban kiderült, hogy valójában 1923. április 23-án született. Érdekes ellentmondások övezik Gyöngyös János születésének dátumát is. Horváth Gyula 1990-es gyűjtésén 1910-es születésűnek vallja magát, azonban lánya 1909-re emlékezett. A lézpedi szülői házban található születési anyakönyvi kivonaton viszont 1911 szerepel születési dátumként. Mi lehet az eltérés oka? Ismert, hogy a régi világban nem tartották fontosnak a születésnapot. Még az 1976-ban született Gábor Felicia is úgy emlékszik vissza, hogy moldvai szokás szerint ajándékot csak karácsonykor kaptak. Túl sokan voltak egy szegény családban ahhoz, hogy még születésnapkor is ajándékozzanak.²⁷ Gyöngyös György halálának időpontjáról eddig csak pontatlan adatok jelentek meg: „Az 1970-es évek közepén már biztos nem élt”,²⁸ „Gyöngyös György a hetvenes években halt meg” és így tovább.²⁹

²⁵ I.h.

²⁶ Hidvéghy Norbert: „Családfakutatási lehetőségek Erdélyben és a Vajdaságban.” *Nyíregyházi levéltár. A Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltára hivatalos youtube csatornája.* Előadás videófelvele. <https://www.youtube.com/watch?v=Gsn-5PBQ7L4> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 03. 12.).

²⁷ Gábor Felicia: *Csángó vagyok.* (Budapest: Pannónia-Print, 2012.) 25.

²⁸ Horváth, *Koboziskola*, i.m., 10.

²⁹ Fábri, *Szakkolgozat*, i.m., 20., Csenki Zsolt: *A tánckíséret játéktechnikai elemei a hagyományos kobozjátékban.* Szakkolgozat. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2021. (Kézirat). 8.

Kutatásom egyik fontos eredménye, hogy levéltári és helyszíni kutatásaim alapján a fent leírt téves, bizonytalan vagy hiányzó adatokat sikerült feltárni és pontosítani; számos közülük első közlés. Ezeket az eredményeket a következő életrajzi fejezetekben, valamint az összefoglaló, A3-as méretű egyesített családfában teszem közzé.

2.3. Gyöngyös György (1905 Talpa – 1968 Lujzikalagor)³⁰

6. kép – Gábor Antal és Gyöngyös György. (Lujzikalagor, 1958, Fotó: Domokos Pál Péter – Jagamas János).³¹

³⁰ Gyöngyös György anyakönyvét nem találtuk a bákói levéltárban, viszont a parókián megtaláltuk Gyöngyös György adatait. Kiderült, hogy Gyöngyös György apja Illés és családja Talpából származik.

³¹ Domokos Pál Péter – Jagamas János 1958-ban készített fotója jelenleg a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet fotógyűjteményében található. *BTK Zenetudományi Intézet – fotók. Lujzikalagor, ZTI_NZ_05943.* Hungaricana Közgyűjteményi Portál.

<https://gallery.hungaricana.hu/hu/ZTIPhoto/1766098/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJTTI1VSQ0UiOiBbIktUX1pUSSJdfSwgInF1ZXJ5IjogImd5XHUwMGY2bmd5XHUwMGY2cyBneS4ifQ> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.02.05.).

Az eddig megjelent forrásokban elszórtan felbukkannak életrajzi adatok, de ezek gyakran hiányosak vagy pontatlanok.³² Teljes, levéltári adatokon és helyszíni adatgyűjtésen alapuló életrajz eddig még nem készült.

2.3.1. Levéltári adatok

A levéltári kutatásokhoz szükséges első lépés a Gyöngyös név román alakjainak feltárása volt, ebben sokat segítettek Lujzikalagor helynevei is.³³ A legtipikusabb forma a Ghiunghiuș, de előfordulnak további változatai is: Ghiunghiuș, Ghunghius, Ghiunghiușu, Ghiunghes, Ghenghes, Ghiunghies, Ghúngheș. A levéltári adatokat minden esetben összevettem a helyi temető sírfelirataival.

A levéltári adatok között – amelyet egy sírfelirat is megerősít – felbukkant egy Gyöngyös György nevű ember, aki 1900 és 1961 között élt.³⁴ A zenész Gyöngyös György azonban a gyűjtéseken egyértelműen és következetesen adta meg az életkorát, amelyből 1905-ös születési dátum következik. Bizonyossá vált, hogy egy névrokonról van szó. A halálozás időpontja is kizárja az egyezést, hiszen Kallós Zoltán 1965-ben még gyűjtött a tőle. Azonban az 1905-ös születésű Gyöngyös György nevét nem találtuk meg a bákói levéltárban az 1900 és 1911 közötti anyakönyvek között.

Ellenben előkerült Gyöngyös János kobzos pontos születési időpontja, 1911.³⁵ Ez a dokumentum tartalmazza a szülők – Gyöngyös Illés János és Katalin – nevét és életkorát is, ezzel egyértelműen beazonosítva idősebb Gyöngyös Jánost, Gyöngyös György

³² Horváth, *Koboziskola, i.m.*, 10., Gábor Felicia: *Gyöngyös György, a kalagori kobzos*. Budapest, 2023. (Kézirat, Budapest). 1–6., Németh László: „Magyar népzene Moldvában.” In Tálás Ágnes Judit (szerk.), *Moldvai táncok: Klézse, Somoska*, DVD-ROM (Budapest: Hagyományok Háza, 2009.) zene.pdf. 1–23. 7., 13., Németh, *Szakedolgozat, i.m.*, 21., 48., 80. Lipták Dániel: *A moldvai magyarok hegedűs népzeneje. Tananyag az alap- és középfokú művészetoktatás számára*. Budapest, 2018. (Kézirat, Budapest). 12–13., 20., 66., Lipták Dániel: *Gábor Antallal készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2006. (Kézirat, Budapest). 1., 5., Balogh, *Moldvai hangszeres, i.m.*, 102–107. Szlama László: *Dallamjáték a hagyományos kobozrepertoárban valamint alkalmazása a népzeneoktatásban*. Szakedolgozat. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2016. (Kézirat) 21. Bolya Mátyás: *A moldvai csángók tánczeneje: a kobozjáték módjai, továbbélése, tanítása az alapfokú művészeti oktatásban*. Szakedolgozat. Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskola, 2007. (Kézirat). 17., Fábri Géza–Kobzos Kiss Tamás: *Koboz példatár. Segédanyag a koboztanításhoz az alapfokú művészetoktatási intézményekben*. Budapest, 2004. (Kézirat, Budapest). 4., Fábri, *Szakedolgozat, i.m.*, 19–20., Hankóczy Gyula: „Egy kelet-európai lantféle – a koboz.” *Ethnographia*. Budapest, 99/3–4. (1988.) 295–329. 322.; Csenki, *Szakedolgozat, i.m.*, 7–8.

³³ Egy falurész elnevezése kapcsán (Muchia lui Ghiunghiuș) kiderült, hogy a Ghiunghiuș egy családnév, amely magyarul Gyöngyöst jelent. Megjelenik a Dealul Ghiunghiuș (Gyöngyös hegye) névben is. Daniela Butnaru: „Toponimia.” In: Antonel-Aurel Iliș (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. (Roman: Serafica, 2009.) 29–44. 37., 41. Ford.: Szlama László és Veres Mihaela.

³⁴ Gyöngyös György névrokonának születési bejegyzése. LCP2023-001-017.

³⁵ Ugyan az 1910-es évben születettek között is találtunk Gyöngyös János nevűt, de az ő apja Péter volt és nem Illés János. Tehát ez esetben is egy névegyezésről van szó. Ifjabb Gyöngyös János kobzosunk *Ianuș Ianuș Iliș Ghiunghiuș*-ként található, amely annyit tesz, hogy Gyöngyös Illés János fia, János. Ifj. Gyöngyös János születési bejegyzése. LCP2023-001-413.

testvérét.³⁶ Az 1910-es év anyakönyvében megtaláltuk az ifjabb Gyöngyös János szüleinek házassági dokumentumát, amely azért kulcsfontosságú, mert tartalmazza a nagyszülők – és ezzel együtt Gyöngyös György szüleinek – nevét és korát: Gyöngyös Illés és Margit.³⁷ A Gyöngyös név további előfordulásait kutatva az 1909-es születési adatok között találtunk egy Gyöngyös Róza nevű gyermeket, Illés és Margit szülőkkel, feltételezhetően Gyöngyös György egyik lánytestvéréről van szó.³⁸ Az 1900 és 1911 közötti anyakönyvekben összesen tizenhat Gyöngyös nevű embert találtunk.³⁹

Az anyakönyveket vizsgálva fontos adatra lettünk figyelmesek: Gyöngyös Illés gyermekeinek tartózkodási helyeként következetesen Talpa falut nevezik meg, ebből arra következtethetünk, hogy a család valójában talpai származású.⁴⁰ A meglévő adatokat összegző családfát Cristian atya az egyházi anyagokból kiegészítette.⁴¹ Az egyháznak azonban csak 1914-től vannak keresztelési, bérmlási, házassági és halálozási dokumentumaik, mivel a kommunista idők alatt az iratanyag egy része elpusztult.⁴²

Gyöngyös Illés gyermekeinek bérmlási dokumentumai tartózkodási helyként egységesen a Lujzikalagor részeként értelmezett Sărata-t jelölik meg. 1914-ben bérmlkozott János, Veronika, Ilona és Anna, 1920-ban pedig kobzosunk, György, akinek nevénél feltüntették az anyja, Margit nevét is.⁴³ Ez az adat csak itt fordul elő, megerősítve a korábbi adatokat.⁴⁴ Gyöngyös Rózáról – a bákói levéltárral ellentétben – a parókia

³⁶ Az 1991-es videófelvételen bementa Ifj. Gyöngyös János az apja nevét. Kerényi videó, 1991. Anyja nevét Ferenc Csibi Ilonától ismerjük. Messenger üzenetváltás Ferenc Csibi Ilonával a bákói levéltárból. 2023. 10. 31.

³⁷ Ifj. Gyöngyös János szüleinek házassági bejegyzése. LCP2023-001-375–LCP2023-001-388.

³⁸ Gyöngyös Róza születési bejegyzése. LCP2023-001-325. A szülők életkornak eltérésére egy példa látható, miszerint Gyöngyös Illés János házassági anyakönyvében 1910-ben Gyöngyös Illés 47-éves, Margit 42, Róza születési anyakönyvében 1909-ben pedig Illés 48 éves, Margit 44. Tehát Illés vagy 1861-ben, vagy 1863-ban született, Margit pedig vagy 1865-ös, vagy 1868-as születésű. A pontosítás további kutatást igényel.

³⁹ A bákói levéltárban készített dokumentumfotók. LCP2023-001. Táblázat formájában lásd *Függelék / 3. Adatok a Román Nemzeti Archívumból (Bacău megye)*.

⁴⁰ Comuna Luizi-Călugăra satul Talpa (Luizi-Călugăra község, Talpa falu). Talpa a mai Sósapatok (Sărata) északi része. Moldva térképe (1892–1898) az Österreichisches Staatsarchiv archívumából. Arcanum Adatbázis Kiadó. <https://maps.arcanum.com/hu/map/romania-1892/?layers=osm%2C22&bbox=2979409.213772592%2C5865360.152451436%2C2997591.6718759285%2C5871943.291512498> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 28.).

⁴¹ Az adatokat ekkor már kiegészítettem a 2021-es gyűjtőutunk adataival, azonban a bákói levéltár adatai még nem álltak rendelkezésünkre. A vele készített interjúban elmagyarázta eredményeit, valamint e-mailben, írásos formában is rendelkezésemre bocsátotta a dokumentumokat latin és román nyelven. Aiojoaei, *Documente*, i.m., 1–5., Veres, *Aiojoaei interjúleirat*, i.m., 1–48. A neveket a főszövegben magyarul közlöm. Az egyházi anyag latin, román és magyar átiratait lásd *Függelék / 4. Adatok a lujzikalagori római katolikus parókia levéltárból*.

⁴² Veres, *Aiojoaei interjúleirat*, i.m., 8.

⁴³ Sajnos, Gyöngyös Illésről és Margitról ezen kívül nincs további említés a parókia dokumentumaiban. Feltételezhetjük, hogy mindketten 1914 előtt haltak meg.

⁴⁴ Arra a kérdésemre, hogy hogyan lehetséges, hogy az eltérő korosztályú Gyöngyös testvérek egyszerre bérmlkozottak, Cristian atya hosszasan kifejtette válaszáat: Ebben a történelmi időszakban és azon túl is normális volt, hogy a különböző korosztályok egyidejűleg bérmlkozottak, mert a bérmlási szentséget

levéltárában nincs adat.⁴⁵ Gyöngyös Anna bérmakeresztanyja Bobârnac Mic. Katalin, míg Gyöngyös György keresztapja Bobârnac György volt. A bákói levéltárban talált Gyöngyös Róza és Gyöngyös János születésekor a tanúk között mindkettejüknél szerepel Bobârnac Mihály neve, amely szorosabb családi kapcsolatra utal a Gyöngyös és a Bobârnac család között. A Gyöngyös név a bérmálási dokumentumokban is több változatban szerepel: Ghiunghiuş, Ghengeş, Ghiunghieş stb., de a személyek közötti kapcsolat egyértelmű. Szerencse, hogy az Illés név egyedinek bizonyult, abból a korból nincs másik Illés az egyházi dokumentumokban.⁴⁶ Tehát joggal feltételezhetjük, hogy a talpai Gyöngyös Illés gyerekei nagy valószínűséggel Gyöngyös György kobzos testvérei. A két tartózkodási hely pedig valójában nem különbözik, olyannyira, hogy ma Talpa és Sósptak egy településsé olvadt össze és a köznyelvben *Sărata*-nak mondják mindkettőt.⁴⁷

A házassági dokumentumok közül a legfontosabbak: Gyöngyös György 1926-ban történt első házassága Kocsánga Annával,⁴⁸ és az 1949-ben történt második házassága Bogdănel Veronikával.⁴⁹ Gyöngyös György második házassági levelében tüntetik fel

valószínűleg akkor adták ki, amikor a püspök néhány évente egyszer lelkipásztori látogatást tett az egyházmegye plébániáin. Ha figyelembe vesszük, hogy csak egy címzetes püspök volt, illetve azt, hogy a közlekedési eszközök akkoriban korlátozottabbak voltak, mint manapság, és hogy elég sok katolikus közösség volt, akkor érthető, miért jött a püspök néhány évente egyszer. Lujzikalagor és Sărata (Talpa) és környékén például 1907-ben, 1913-ban, 1914-ben, 1920-ban, 1926-ban, 1933-ban, 1938-ban stb. részesültek a bérmálásban. Ezek miatt, és mivel Gyöngyös Illés gyerekei nagy valószínűséggel korban elég közel álltak egymáshoz, nem meglepő, hogy egy időben részesültek a bérmálásban. Valójában napjainkban, még ha a katolikus világ más részein, mint például Olaszországban, vagy talán Magyarországon és más országokban, minden évben minden plébánián kiszolgáltatták a bérmálás szentségét. A Iaşi Egyházmegyében, ahol körülbelül 150 plébánia van és csak két püspök, a bérmálási szentséget nem minden évben részesülnek, hanem körülbelül 1–7 évente, a plébániák méretétől és a jelöltek számától függően. Például ma Lujzikalagorban a bérmálás 3–4 évente történik, a jelöltek számától és a püspök és a plébános között egyeztetett napirendtől függően.

⁴⁵ Nagy valószínűséggel Róza csecsemő korában halt meg, bár a bákói levéltár 1909-es halálozási listáján nincs Gyöngyös Róza név. 1909-es év halálozási listája. LCP2023-001-304–307. Róza születési bejegyzésében a születési dátum június 14., de a lap alján van egy június 15. bejegyzés is más színű tollal. Gyöngyös Róza születési bejegyzése. LCP2023-001-325. Ha ez nem a halálának időpontját jelenti, továbbra is valószínűsíthető, hogy 1914 előtt halt meg, mivel a parókia levéltárában nem szerepel ez a név. Meg kell jegyezni, hogy a haláleset anyakönyvi bejegyzésére általában közvetlenül akkor kerül sor, ha a haláleset máshol következett be, és a városi kórházba viszik vizsgálatra, és a városi vagy megyei jegyzői hivatalban kell bejegyezni, ahol a születési dátumot is rögzítik. Ha a jegyzők lelkiismeretesek, akkor a születési bizonyítványba is bejegyzik a halálesetre vonatkozó adatokat, ez azonban nem mindig történik meg. Aiojoaei Cristian: *Răspunsuri*, i.m., 14.

⁴⁶ Veres, *Aiojoaei interjúleirat*, i.m., 5.

⁴⁷ Aiojoaei, *Întrebări*, i.m., 16–17. Ez a tény felvetheti annak lehetőségét, hogy Gyöngyös György anyakönyvét Sósptak (Sărata) alatt is érdemes volna megnézni. Ezt kintlétünk alatt már nem sikerült megtenni, az úgy további kutatás igényel.

⁴⁸ Ebben a dokumentumban Györgynél már Lujzikalagor van feltüntetve tartózkodási helyként. Feltételezhetjük, hogy Talpából Lujzikalagorba költözött feleségéhez a kobzos. Aiojoaei, *Documente*, i.m., 3. Kettejük frigyükből született Gyöngyös György fia, Mihály, akinek keresztlevele is előkerült. Aiojoaei, *Întrebări*, i.m., 1.

⁴⁹ A falu emlékezetéből kiderült, hogy Gyöngyös Györgynek volt egy második házassága a második világháború után, azt is tudtuk, hogy Bogdănel (született Puskás) Veronikával. A második szakaszban kértem

először – a bevett szokás szerint – nevében apja nevét is (Georgius *Ilieș* Ghiunghiuș), valamint – a falu emlékezetével ellentétben – az is kiderült, hogy Gyöngyös György özvegy volt ekkor.⁵⁰ Egy véletlennek köszönhetően találtuk meg kobzosunk eddig ismeretlen fiát, Gyöngyös Mihályt. A temetőben készített fotókat átnézve lettem figyelmes a *Ghiunghiuș Ghe. Mihai* (1928–1989) sírfeliratra, amely mind az évszám, mind a *Ghe.*, mint *Gheorghe* név tekintetében beleillett a kutatási témába.⁵¹ Érdekes egybeesés, hogy mind az 1900-ban, mind az 1905-ben született Gyöngyös Györgynek ugyanabban az évben (1928) született fia.⁵²

Egy újabb dokumentum tanúskodik Gyöngyös György testvérének, Veronikának Butak Péterrel kötött házasságáról is.⁵³ Ők Butak György kobzos szülei.⁵⁴ A Gyöngyös családot érintő további két házassági dokumentum is előkerült, amelyek csak az életrajzi adatokat színesítő érdekesség.⁵⁵

A halálozási dokumentumok különösen fontosak számunkra, hiszen eddig nem ismertük egyik kutatott kobzos halálának pontos időpontját sem, itt volt a legtöbb bizonytalanság. Előkerült Gyöngyös György halálozásának bejegyzése az 1968-as dokumentumból, itt azt is megadták, hogy 63 évesen hunyt el, tehát egyezik az 1905-ös születési dátum.⁵⁶ A bejegyzésből az is kiderült, hogy házas volt – nem özvegy –, valamint a halál oka, tüdőrák. Azonban az elhunyt apjaként Gyöngyös János nevet adtak meg Illés helyett. A további kutatás során kiderült, hogy ebben az időszakban kettő – és nem több –

Cristiant, hogy nézze meg 1945 utáni házassági anyakönyveket, meg is lett az erre vonatkozó dokumentum 1949-es évnél. Aiojoaei, *Întrebări*, i.m., 6.

⁵⁰ Lásd 2.4.2. *A falu emlékezete*.

⁵¹ Ennek köszönhetően Cristian atyának tudtam mondani pontos születési és halálozási évszámot, amely alapján előkerült Gyöngyös Mihály keresztlevele és halálozási bejegyzése, amelyekben világosan látszik, hogy Gyöngyös Illés fia, György az apja, anyja pedig Colța. Șt. M. Anna.

⁵² Találtunk a halotti anyakönyvekben egy 1969-ben elhunyt Antonius Ghiunghiuș nevű férfit, akinek az apja Georgis Ghiunghiuș. Antonius halálakor megadott korból következtetve 1928-ban született. Ez alapján a kutatás első szakaszában még nem tudjuk biztosan, hogy az 1900-ban született György, vagy az 1905-ben született kobzosunk leszármazottja, akinek az első házassága 1926-ban történt. A falu emlékezete szerint Gyöngyös György kobzosnak édes fia Mihály volt és az ő gyermeke volt Antal. Cristian, kéréssemnek eleget téve megnézte Antal keresztlevelét, hogy lássuk kik a szülei. Az 1928-as keresztlevélből bebizonyosodott, hogy Gyöngyös György és Ciobotaru Gabor I. Ilona gyermeke. Ennek a bejegyzésnek két változata is van, mivel erről az anyakönyvről másolat készült.

⁵³ Aiojoaei, *Documente*, i.m., 2.

⁵⁴ Ebből a dokumentumból kiderül, hogy Butak Péter özvegy volt, tehát ez a második házassága. A dokumentum folyószövegében Petrum I. A. Butacu név szerepel, amelyben az I. = Ioannes (latinul)/Ioan (románul)/János (magyarul) A. = And. = Andreas/Andrei/András apja nevének kezdőbetűi. Aiojoaei, *Documente*, i.m., 2.

⁵⁵ Gyöngyös György testvérének, idősebb Gyöngyös Jánosnak a második házasságára is fény derült, de a levéltári kutatásból kiderült, hogy az ifjabb János az első házasságból való gyermek. Gyöngyös Ilona – szintén Gyöngyös Illés édesapa kapcsán Gyöngyös György egyik lánytestvére – házassági dokumentuma is felbukkant. Aiojoaei, *Răspunsuri*, i.m., 11., 12.

⁵⁶ Aiojoaei, *Documente*, i.m., 4.

Gyöngyös György élt a faluban. A korábban már említett, 1900-ban született Gyöngyös György egy másik család sarja volt, akinek apja valóban János volt. Felmerülhet a gyanú, hogy az imént említett halotti anyakönyvben összekeveredtek a két György adatai. Emiatt szükséges volt az 1900-ban született Gyöngyös György ágát is felgöngyöltíteni. Az ő családja Lujzikalagorból származik, és nem tartozik közvetlenül Gyöngyös Illés családjához. Az összefoglaló családfán függőleges kettős vonallal elválasztva ábrázoltam ezt az ágat.⁵⁷ Később beigazolódott, hogy kobzosunk halotti bizonyítványában apaként feltüntetett János téves bejegyzés.⁵⁸

2.3.2. A falu emlékezete

A faluban többen emlékeztek a kobzos Gyöngyös Györgyre, azonban az egyetlen fennmaradt fotó alapján egyértelműen csak kevesebben tudták azonosítani.⁵⁹ A legtöbb információt Horvát Rózától, Gyöngyös mostoha unokájától és Gábor Annától kaptam. Mindketten elmesélték a családi szálakat Gyöngyös Györgytől napjainkig.⁶⁰ Kiderült, hogy

⁵⁷ Ez segít jobban megérteni a Gyöngyös János fia György és Gyöngyös Illés fia György (a kobzos) közötti különbségeket. Lásd *Függelék / Egyesített családfa*.

⁵⁸ János fia Gyöngyös Györgynek 1961-ben (61 éves korában) bekövetkezett halálát megerősíti az elhunytak anyakönyve, ahol János és Katalin fiaként van feltüntetve. Ezek a tények megegyeznek a bákói levéltárban található születési anyakönyvben szereplő információkkal. A kobzos Gyöngyös György, ha 1968-ban, 63 éves korában halt meg, akkor ebből az következik, hogy 1905-ös születésű, ahogy a gyűjtéseken is szerepel, tehát a talpai Gyöngyös Illés fia, és nem a lujzikalagori Jánosé. Még egy fontos információ is alátámasztja azt, hogy a bejegyzéskor tévedés történt apja nevének megadásakor. János fia György halotti bizonyítványában az van beleírva, hogy özvegy (viduus), hiszen felesége Ilona 1954-ben halt meg, amelyet Ilona halotti bizonyítványa is tanúsít, amelyben az áll, hogy Gyöngyös György felesége. A kobzos György halotti dokumentumában nem szerepel az özvegy szó, hiszen 1949-ben összeházasodott Bogdánél Veronikával, aki 1985-ig élt. Mivel ekkor nem volt özvegy, nem is tüntették fel ezt. Tehát a két György adatai tisztázottak, a kobzosunk halotti anyakönyvébe tévesen került János, Illés hozzátartozó helyett. A hiba azoktól származhatott, akik elhunyt adatait megadták a halálesetet bejegyző papnak. Például az, aki a plébánián bejelentette a halálesetet, lehetett egy szomszéd vagy egy távolabbi rokon (ez néha előfordul az unokákkal, akik nem tudják a dédszülők pontos nevét), aki bejött a hivatalba, és nem tudta kobzosunk apjának a pontos nevét. Így nagy a valószínűsége annak, hogy a halálesetet anyakönyvezők úgy tudták, hogy Gyöngyös Illés csak Sospatakon volt, és elfelejtették, hogy János fia 1961-ben halt meg, így a kobzos György apjának Illés helyett tévesen a János nevet tulajdonították. Azért is lehet hihető ez a tévedés, mert a kobzos Gyöngyös György már legalább az első házassága óta (1921) Lujzikalagorban élt és akként is volt bejegyezve. Továbbá nem kizárható ok az anyakönyvek újabb formába történő másolása – a jobb megőrzés érdekében – közben vétett hibák.; Aiojoaei Cristian: *Răspunsuri*, i.m., 7–8.

⁵⁹ Kerekes Tereza, Varga Mária, Gyöngyös György mostoha unokája, Horvát Roza, valamint Gyöngyös szomszédjában élő, ma 91 éves asszony ismerte fel. Varga Mária mutatta meg Gyöngyös házát, amely kapcsán a ház szomszédjainak segítségével eljutottunk az unokához, ugyanis Gyöngyös lakhelyének egy másik szomszédja, Toma Veronica emlékezett, hogy velük szemben élt egy kobzos, akinek három lánya volt. Továbbá azt is felidézte, hogy a három lány közül az egyiknek a gyermeke, Horvát Róza a faluban él, akihez el is vitt minket.

⁶⁰ Gábor Felicia kéresemre anyukáját, Gábor Annát kérdezte a témában, akinek információit Felicia dolgozta fel és bocsátotta rendelkezésemre kézirat formájában: Gábor Felicia: *Gyöngyös György, a kalagori kobzos*. Budapest, 2023. (Kézirat, Budapest)., Horvát Róza pedig interjúk formájában: Szlama László – Veres Mihaela: *Horvát Rózával készített 1. interjú leírata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest)., Szlama László – Veres Mihaela: *Horvát Rózával készített 2. interjú leírata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest).

Gyöngyös mellett Butak Györgyöt is *Gic kobzár*nak nevezték.⁶¹ „Nük nám úgy hittuk, hoj Gyöngyös György. Nük úgy monduk náki, se az ágész falu úgy monda, hoj kobzár Ghic.”⁶² Gyöngyös fia Mihály elvett egy lányt Sospatakról, ő adta apósának a *Gic* nevet, mert nem tudott magyarul és így lett *kobzár Gic*.⁶³

Részt vett a második világháborúban, de a visszatérése utáni családi események a falu emlékezetében sok ponton eltérnek a levéltári adatoktól. Gábor Anna így emlékezett:

Ifjatal korába, álvitték várakedésbá [háborúba]. Mikor haza jött, itthon többát nám várta a szárátójjá. Úgy álkásáredett, hoj nám vot mára [nagyon elszomorodott]. Dá mit scsiánt vala a liány, májt májt két ásztándáig nám vot hon. Hiába igértá mág a lágény, miálótt álment, hoj mágásküsznák. Tót az idő. Se nám várta mág. Ne úgy ne. Lágény hazajött. Az ő korához, nám vot imáendes [már] ulyan liány kit áltudat vonna venni, ámá örág lágény vot, több mind huszanötásztándós.⁶⁴ Ázét álvett e vödánát [özvegyet], kinák vot e fia, se az emberá mághót várakedésbá. Na, se ösztá az a fia, úgy hitták Mihály, az álvett e liányt Sospatakból, [...]. Ösztáendes [azután] szülátett náki [Gyöngyös Györgynek] még három liánya: Kacsi, Anna se Maric. A kisábbik Maric, ott es maradt a házba, mondták náki Pál Jániné, zemberá után [férje után].⁶⁵

Az eltérések a következők: a parókia levéltárának dokumentumából tudjuk, hogy György özvegy volt a második házasságakor, tehát nem valószínű, hogy a menyasszonya elhagyta volna. Jól látható, hogy a visszaemlékezésben keverednek az édes- és a mostoha gyermekek státuszai,⁶⁶ valamint az első házasság ténye is hiányzik.

Bár Horvát Róza csak ötödik osztályos koráig ismerhette mostoha nagyapját, mégis sok fontos információra emlékezett, amelyek nagy részét levéltári adatok is alátámasztják. Megerősítette, hogy nagymamáját György háromgyerekes özvegyasszonyként vette el. A lánykor neve Puskás (Pușcașu) Veronika volt, majd az első férje, Bogdănel Mihály után Bogdănel Veronika, végül Gyöngyös Veronika lett.⁶⁷ Az első feleség nevére nem

⁶¹ Ghic a román Gheorghe (Ghiță) becézése. Jelentése: kobzos Gyuri. Lipták Dániel: *Gábor Antallal készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2006. (Kézirat, Budapest). 1.

⁶² Gábor, *Gyöngyös György*, i.m., 1. Érdekesség, hogy a Lujzikalagorban született író a szó elejét román, a végét pedig magyar ortográfiával írta le. A továbbiakban a magyar ortográfia szerinti *Gic* alakot használom.

⁶³ Gábor, *Gyöngyös György*, i.m., 1. Jelenleg nincs arról levéltári adatunk, hogy kit vett el Mihály.

⁶⁴ Gyöngyös 1945-ben 40 éves volt.

⁶⁵ Gábor, *Gyöngyös György*, i.m., 1.

⁶⁶ Horváth Róza elmondása szerint Kati, Moric és Anna mostoha gyerekek, Mihály pedig Gyöngyös György édes gyermeke volt. Szlama – Veres, *Horvát Róza 2. interjúleirat*, i.m., 6. Mindezt a levéltári adatok is megerősítik. Moric a Mária becézése, gyakori név Moldvában.

⁶⁷ Első házasságából, Bogdănel Mihálytól lett három lánya, Bogdănel Anna, Katalin és Mária. Horvát Róza, a tíz gyermekes Bogdănel Mária másodszületett gyermeke, elsőszületett fia pedig Pál Antal atya, ma Vármezőn

emlékezett, csak arra, hogy Secătura-ból való.⁶⁸ Fel tudta idézni, hogy Gyöngyös apja Gyöngyös Illés volt.

Róza mostohanagyapját kék szemű, bajszos magas emberként emlegette.⁶⁹ Felidézett egy család tulajdonában lévő fényképet, amelyen nagyapja egy fánál ült és volt a képen egy szekér is, de látogatásomkor sajnos nem találták meg. Amikor megmutattam neki Jagamas János gyűjtési csoportképét, Gyöngyös György mellett felismerte – a háttérben takarásban – a nagyanyját, illetve Gábor Antal asszonyát is.⁷⁰ Fontos információkkal szolgált az egyenesági leszármazottokról is. Elmondta, hogy Mihály, György édes fia Lujzikalagor *Suhard* falurészén lakott, akinek egy fia született, Antal, akit a közelmúltban temettek el. Felesége, *Lucia* azonban még él és két közös gyermekük közül a fiú, *Lucian* nevére is emlékezett.

Nagy szerencse, hogy egy családi találkozó miatt a beszélgetésbe bekapcsolódott Róza két, távolabb élő testvére is. Ők a halottak napja alkalmából látogatták meg a temetőt és a családot. Kérdésekre felidéztek, hogy György tanított-e valakit kobzolni. Nem emlékeztek, hogy bárkit tanított volna, az unokáknak viszont előszeretettel mutatta meg a hangszerjáték fortélyait. Ölbe véve pengette velük a hangszer. „Még ültem a térdén is, mikor muzsikált s énekelt s tanított minket is kobzálni.” A lúd farktollából készített számukra „döngicséket” [pengetőket].⁷¹

A visszaemlékezések szerint Gyöngyös Györgyöt a környék legjobb kobzosaként tartották számon. „Dá áróst szépán énákel az a kobzár Ghic. Se vagyonos ember vot. Hugyná. Ha mindefálé fogadták bé énákesnák.”⁷² Úgy tartották, hogy ha a tánc közben a hegedűs húrja elszakadt, képes volt tovább játszani a kísérettel egybeszótt dallamot, így nem szakadt félbe a tánc.⁷³ Élete utolsó éveiben is gyakran játszott lakodalmakban, akár heti kétszer is. A magyar mellett jól beszélt románul is, énekelt is ezeken a nyelveken, sajnos utóbbi nem dokumentálja gyűjtés.⁷⁴ Állandó vendég volt a falusiak téli összejövetelein, így Gábor Anna nagyapja, Kolta János házában is sokat járt:

élő nyugdíjas pap, akinek rövid életrajza a lujzikalagori monográfiában is megtalálható. Antonel-Aurel Ilieș: „Preoți originari din Luizi-Călugăra” In: Antonel-Aurel Ilieș (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. (Roman: Serafica, 2009.) 525–541. 530.

⁶⁸ Lujzikalagor központjától 8,6 kilométerre található, ma Pădureni, 607318. Az egyházi levéltárban első felesége lujzikalagori lakosként van bejegyezve. Aiojoaei, *Documente*, i.m., 3.

⁶⁹ Szlama – Veres, *Horvát Róza I. interjúleirat*, i.m., 15.

⁷⁰ Az 1958-ban készült kép idejében már valóban Róza nagymamájának a férje volt Gyöngyös.

⁷¹ Szlama – Veres, *Horvát Róza I. interjúleirat*, i.m., 14.

⁷² Gábor, *Gyöngyös György*, i.m., 1.

⁷³ Horváth, *Koboziskola*, i.m., 10.

⁷⁴ Szlama – Veres, *Horvát Róza I. interjúleirat*, i.m., 15.

Ne én ott nagytátámnál áróst sokszor hallgattam Kobzár Ghiccet énekelni. Felettá szépen szól a kobzája a bascsónak [öreg bácsi]. Hunta bé a szemeit mikor szájával énekelt. Még rikolytattak oda, hoj inkább veszelokat [vidámakat] énekeljen, sakkor ulyan táncokat húzott, hoj ropogtak a falak es.⁷⁵

A faluban egyetlen olyan asszonnyal találkoztam, akinek hegedűs és kobzos muzsikált a lakodalmában 1958-ban, az 1939-ben született Tót Róza volt. Éppen ebben az évben rögzítette Jagamas János és Domokos Pál Péter a faluban Gábor Antal és Gyöngyös György játékát. Tót Róza szerint helyi zenészeket fogadtak meg, Gábor Antalra biztosan emlékezett, de a kobzos személyében nem volt biztos.⁷⁶

Dolgos emberként a zenélés mellett földeken és mezőkön is dolgozott.⁷⁷ Nem volt saját tulajdona, a felesége földjét művelték, ebből tartották el a családot. Utolsó éveiben szőlőt is őrzött,⁷⁸ ahol éjjel is dolgozott, talán ekkor kezdődött tüdőbetegsége.⁷⁹ Az egyházi levéltári adatok szerint 1968. február 11-én hunyt el tüdőrákban.⁸⁰ Unokái sokáig vigyáztak a hangszerére, de végül a felesége eladta 200 lejért.⁸¹

A temetőben azonban hiába kerestük a sírhelyét, mivel a korábbi fakeresztjét nem a családhoz tartozók eltávolították, sírhelyét újra felhasználva.⁸² A család közvetlenül e sírhely mellé új családi síremléket állított, amelyre viszont nem került fel Gyöngyös György neve. Miután az unokák megtudták, hogy nagyapjukat kiváló kobzosként tartják számon Magyarországon, elhatározták, hogy felírják az ő nevét is.

Gábor Anna szerint Gyöngyös György háza a falu oszebici részében volt a régi iskola mellett, unokái azonban egy másik, a templomhoz közeli házat mutattak. Az eltérés

⁷⁵ Gábor, *Gyöngyös György*, i.m., 1.

⁷⁶ Pál Antal Gyöngyös György legidősebb mostoha unokája elmondásában azt erősíti, hogy Gábor Antallal járt muzsikálni Gyöngyös. Adám Valérián: „Interjú Pál Antallal.” (2024.05.15.) (Digitális videófelvétel.) Adám Valérián Facebook oldala. <https://www.facebook.com/watch/?v=433458682958968> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.08.)

⁷⁷ Szlama – Veres, *Horvát Róza 1. interjúleirat*, i.m., 4., Fábri, *Szakedolgozat*, i.m., 19.

⁷⁸ Kallós Zoltán is említette, hogy a szőlőben találta meg a kobzost 1965-ös gyűjtése alkalmával. Kallós Zoltán szóbeli közlése alapján. Országos Táncszínházalkotó és Kirakodóverseny, 2016. 04.03.

⁷⁹ Horvát Róza úgy emlékezett, hogy mosothanyagypja TBC-ben halt meg ötödikes korában, valamikor 1968 tavaszán, köszönhetően a sok dohányzásnak és az éjszakai szőlőörzésekor kapott tüdőgyulladásnak. Szlama – Veres, *Horvát Róza 2. interjúleirat*, i.m., 7–8.

⁸⁰ Aiojoaci, *Documente*, i.m., 4.

⁸¹ Szlama – Veres, *Horvát Róza 1. interjúleirat*, i.m., 15.

⁸² Szlama – Veres, *Horvát Róza 2. interjúleirat*, i.m., 2.

oka az az 1960-70-es években történt földcsuszamlás lehetett, amely miatt több oszebici lakosnak is a falu más pontjaira kellett költöznie.⁸³

2.3.3. Életrajz

Gyöngyös György kobzos 1905-ben született a Lujzikalagor melletti Talpán. Apja Gyöngyös Illés hegedűs és kobzos volt. A hatgyermekes családból a két fiú, György és János vitte tovább a muzsikálás mesterségét. György kobzos, János hegedűs és kobzos lett. A család római katolikus vallású, a testvérek a lujzikalagori Szent András templomban bérmálkoztak.

György huszonegy éves korában, 1926-ban kötött házasságot a lujzikalagori születésű Kocsánga Annával. Ezt követően már biztosan Lujzikalagorban éltek, feltehetőleg az oszebici falurészben. Két évvel később született meg a fiuk, Mihály. György részt vett a második világháborúban, valószínűleg távolléte alatt halt meg az első felesége. Hazatérése után néhány évvel, 1949-ben elvette a szintén megözvegyült háromgyermekes Bogdánél Veronikát.

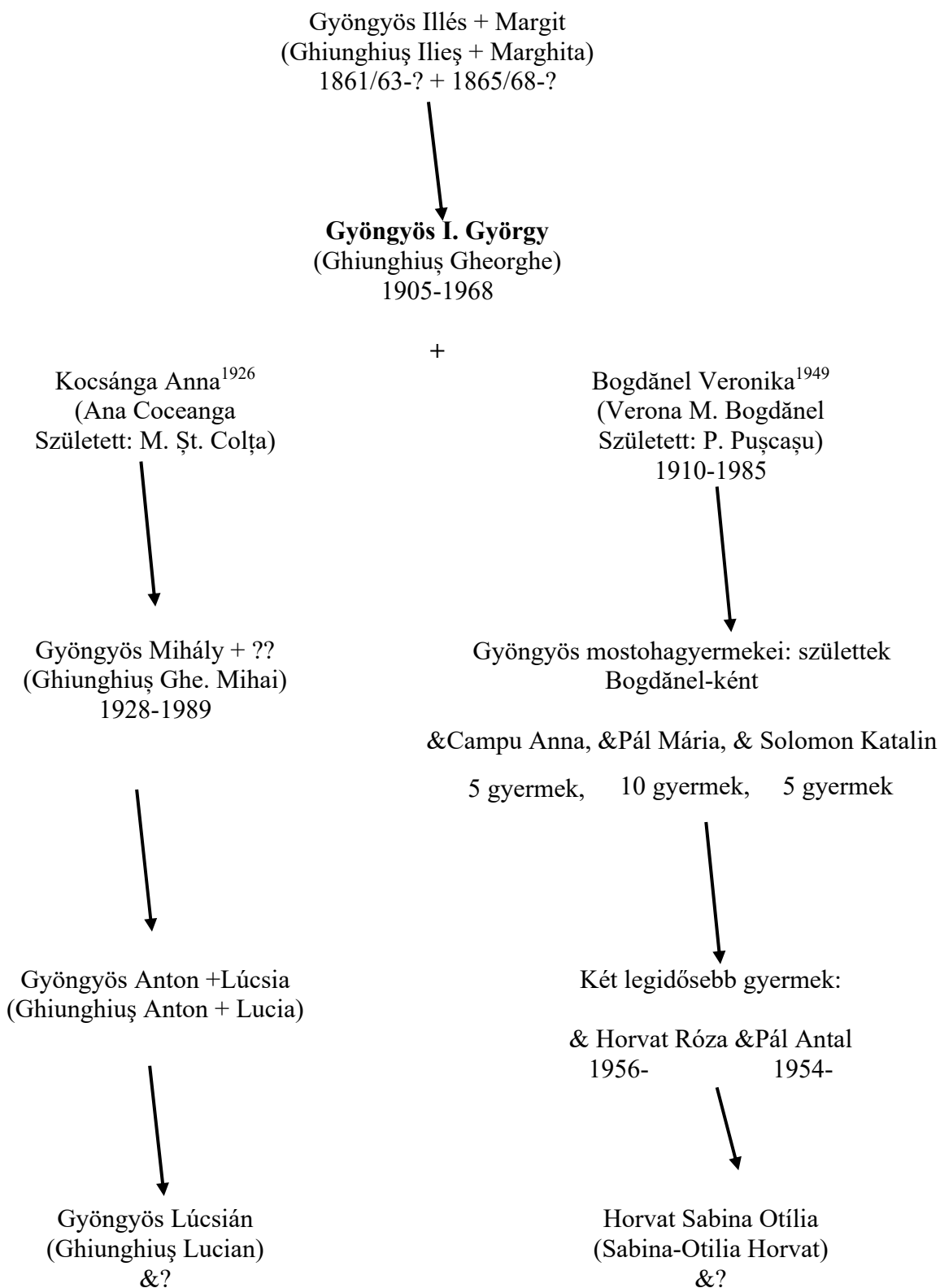
A család – feltehetően az 1960–70-es években történt földcsuszamlás miatt – a templom környékére költözött. A családfő a zenélés mellett mezőgazdasági munkát is végzett, földeken és mezőkön dolgozott, élete vége felé pedig szőlőőrzéssel foglalkozott. Második felesége első házasságából származó unokáit gyerekkorukban tanította kobzolni.

1950-ben Jagamas János, 1958-ban pedig Domokos Pál Péter és Jagamas János közösen rögzítette játékát. Ezeken a felvételeken Gábor Antal hegedűssel játszott együtt. 1965-ben Kallós Zoltán készített felvételt szólójátékáról, amikor a dallamjáték mellett énekkíséret is felvett.

A faluban *kobzár Gic*-ként [kobzos Gyuri] emlegetett György még az 1960-as években is aktívan muzsikált lakodalmakban és különböző eseményeken, összejöveteleken a faluban. A magyar mellett jól tudott románul is, mindkét nyelven énekelt is. A visszaemlékezések szerint főként Gábor Antal és Horvát István lujzikalagori hegedűsöket kísérte. A környék legjobb kobzosaként tartották számon, aki – ha tánc közben elszakadt a hegedű húrja –, képes volt tovább játszani a kísérettel egybeszótt dallamot, így nem szakadt meg a tánc. 1968. február 11-én halt meg tüdőrákban, a lujzikalagori temetőben nyugszik.

⁸³ Három interjúalanyom is beszámolt arról, hogy el kellett hagyniuk akkor házukat és a templom környékére költöztek: Szlama László – Veres Mihaela: *Kerekes Terezával készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 22–23., Szlama László – Veres Mihaela: *Bábi Annával készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 13., Szlama – Veres, *Horvát Róza 2. interjúleirata*, i.m., 1.

2.3.4. Családfa

2.4. Butak György (1923 Lujzikalagor – 1987 Lujzikalagor)

7. kép – Butak György kobzos (Lujzikalagor, 1975. Fotó: Stuber György).⁸⁴

Butak György kobzos életéről nem sokat tudunk. Először Stuber György rögzítette kobozjátékát 1975-ben, valamint egy számunkra rendkívül értékes beszélgetést is. Pár évvel később, 1978-ban készített felvételeket vele Zakariás Attila erdélyi zenész. Az eddig elérhető igen szűkös életrajzi adatok alapját az 1975-ös beszélgetés jelentette.⁸⁵ Kutatásom során – helyszíni terepmunka, interjúk, levéltári adatok stb. – ezeket újabb fontos részletekkel tudtam kiegészíteni. Sikerült felkeresnem többek között Butak menyét, Basa Veronikát és Stuber György gyűjtőt.

2.4.1. Levéltári adatok

A szűkre szabott kutatóidőben a bákói levéltárban nem volt alkalmunk Butak családfájával foglalkozni, ezért esetében a lujzikalagori parókia adataira szorítkozom.⁸⁶ Ezek a levéltári

⁸⁴ Stuber György: *Moldvai csángómagyar „sípások”. dudakultúra a magyar nyelvterület legkeletibb részén, 1973 – 2010.* (Kolozsvár: Kriza János Néprajzi Társaság, 2010.). 201.

⁸⁵ Csenki, *Szakdolgozat*, i.m., 8–9., Fábri, *Szakdolgozat*, i.m., 21., Stuber, *Moldvai*, i.m., 28., 167., 201., 212., 291., 304., 334.

⁸⁶ Először a 2021-es gyűjtőutunkon kértük ki az 1914–1933 közötti keresztleveleket, amelyben megtaláltuk Butak György keresztelését. Moldvai gyűjtőút Bolya Mátyás, Csenki Zalán, Péteri Márk és Takács Borbála társaságában. Az útról útifilm is készült, amelyben a keresztlevél megtalálásának pillanata is látható. Bolya Mátyás – Csenki Zalán – Szlama László: *Kobzosok nyomában. Erdélyben és Moldvában – Roadmovie 2021.* Szlama László hivatalos youtube csatornája. <https://youtu.be/ASvOI3HnI2I?t=805> (Utolsó megtekintés

adatok számos új részlettel gazdagították a kutatást. Keresztleveléből születésének pontos dátumára, valamint szüleinek teljes nevére is fény derült.⁸⁷ Emellett előkerült apja, Butak Péter bérnálási bejegyzése is, amelyben szerepelnek Butak György nagyszüleinek nevei: Butak János András és Barbara.⁸⁸

A házassági dokumentumok között bukkantam rá Butak György szüleinek, Butak Péter és a Talpából származó Gyöngyös Illés lánya, Veronika házasságkötésének feljegyzésére.⁸⁹ Butak György házassági dokumentuma alapján tudjuk felesége teljes nevét: Sumănaru Mária.⁹⁰ Két fontos halálozási időpontot is tartalmaztak az egyházi dokumentumok: Butak György Petrus Mat. Butacu néven bejegyzett apja halála,⁹¹ valamint Butak György 1987-ben bekövetkezett halálának időpontja.⁹²

2.4.2. Falu emlékezete

Butak György neve a magyarországi szóhasználatban, és ebből következően a szakirodalomban is – talán a magyar nyelvérzék tudattalan korrekciója miatt – hibásan „á”-val terjedt el.⁹³ Petres László hívta fel a figyelmet a román írásmódból eredeztethető kiejtési

dátuma: 2025.01.25.). Másodjára a 2023-as gyűjtőutunkon Cristian atya segítségével sikerült betekintést nyernünk a dokumentumokba. Aiojoaei, *Documente*, i.m., 3., Aiojoaei, *Íntrebări*, i.m., 9–10.

⁸⁷ Ezt a dokumentumot latinról magyarra Medgyesy S. Norbert fordította le.

⁸⁸ Aiojoaei, *Íntrebări*, i.m., 5–6. A Butak családfát lásd 2.4.4. *Családfa*.

⁸⁹ Aiojoaei, *Documente*, i.m., 2. A halotti bizonyítványok között előkerült Péter első feleségének, Elenának dokumentuma, aki 1918-ban halt meg. Aiojoaei, *Răspunsuri*, i.m., 13. Péter egy év múlva vette feleségül a Gyöngyös lányt, akik frigyéből született Butak György kobzos.

⁹⁰ Aiojoaei, *Documente*, i.m., 3. A gyűjtéseken, amelyekben énekel, csak Butak Györgynéként szerepel. Stuber, 1975. <https://beta.folkloradatbazis.hu/event/469AE679-9438-4449-8537-C67EDCE31E88> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 17.). A 2021-es terepkutatásunk során Butak György menyétől megtudtuk, hogy Sumănaru Moric volt Butak György felesége.

⁹¹ Aiojoaei, *Documente*, i.m., 3–4. A Mat. rövidítés itt bukkant fel először és egyedüli adatként. Butak Péter neve a következőképpen jelenik meg a különböző dokumentumokban: Petro I. Butacu, Petrus Butacu, Petrum I. A. Butacu. Fia nevében is megjelenik apja neve rövidítve, mint Georgius P. I. Butacu, azaz Butak Péter I. fia, György, de Mat.-nak eddig semmi nyoma nem volt. Jelen esetben ugyan nem találtuk meg Butak Péter nagyapját, hogy ellenőrizzük, hogy a Mat. esetleg nagyapja nevét, mint például Mathias-t jelenthetné.

⁹² Aiojoaei, *Documente*, i.m., 4. Ekkor 64 éves volt, tehát ez egyezik az 1923-as születéssel, illetve apja után Butacu P. Giorgius néven található a dokumentumban. Sírját ugyan nem sikerült megtalálnunk, de 2021-es utunk alkalmával Basa Veronika, Butak menyé elmondásából tudjuk, hogy Butacu P. Gheorghie néven találjuk a temetőben. Szlama László: *Basa Veronikával készített interjú leírata*. Lujzikalagor, 2021. (Kézirat, Budapest). 7.

⁹³ A lujzikalagori útjaim során rendre kijavítottak Butakra, illetve a legtöbb Lujzikalagorban gyűjtő Butakként tüntette fel adatközlői nevét „a”-val és nem „á”-val. Lásd a *Függelék / 2. Lujzikalagori adatközlők névjegyzéke*. Táblázatomban az archívumok leírásában talált formában tüntettem fel minden esetben. „A”-val tüntette fel Balla Péter, Lükő Gábor, Andrásfalvy Bertalan – Andrásfalvy Pál, Kallós Zoltán – Kiss Attila. További „a”-val írt források: Gábor Felicia: *Csángó élet*. (Budapest: Magyar Napló Kiadó, 2019.) 188., Fábri, *Szakedolgozat*, i.m., 4., 11., 12., 21., stb. Az adatközlő Stuber gyűjtésén saját nevét is „a”-val mondta be. Stuber, 1975. „Á”-val tüntette fel a gyűjtések alkalmával Katona Ádám – Szép Gyula, Stuber György, Zakariás Attila. További „á”-változos források: Stuber, *Moldvai*, i.m., 28., 167., 201., 212., 291., 304., 334.; Zakariás Attila „á”-val mondja be a gyűjtése végén. Zakariás, 1978., Horváth, *Koboziskola*, im, 10. Szlama, *Szakedolgozat*, i.m., 7., 12., 21. stb., Csenki, *Szakedolgozat*, i.m., 8–9., Németh, *Szakedolgozat*, i.m., 19–21, 29., stb.

változatokra.⁹⁴ A temetőben nagy számban található Butak (Butacu) sírfelirat, ez arra utal, hogy a Butak család sokkal szerteágazóbb, mint a Gyöngyös család.⁹⁵ A levéltári dokumentumok listáin is sokszor tűnik fel ez a vezetéknév, feltárása további kutatást igényel. Emellett a faluban használták a korábban említett *Gic kobzár* becenevet is.⁹⁶

Menye és az egyik unokája ma is Lujzikalagorban él.⁹⁷ Három gyermekéről tudunk: György, Anti és a legkisebb Teri.⁹⁸ A kobzosnak több testvére is volt, akikről biztosan csak annyi derült ki, hogy nem muzsikáltak.⁹⁹ Jelenleg egyetlen – Stuber György által készített – színes fénykép ismert az adatközlőről. Ezen a képen láthatjuk, hogy Butak György arcszörzet nélküli, rövid hajú, kék szemű sovány ember volt.¹⁰⁰

Háza már nem áll, az egykori telken csak a ház alapja található egy maroknyi kerttel, amelyen menye, Basa Veronika természetesen többek között krumplit és hagymát.¹⁰¹ Stuber György 1975-ös gyűjtési emlékeiben egy meglehetősen szegényes, döngölt falú, egyszobás vályogház állt itt.¹⁰² A zenélésen kívüli munkáját tekintve építkezéseken vett rész többedmagával: „Csánták a blokkokat több emberrel.”¹⁰³

Butak György elsősorban cimbalmosnak tartotta magát, elmondása szerint a kis nyakbaakasztós cimbalmot jobban szerette, mint a kobozt.¹⁰⁴ 70 húros cimbalját egy cigánytól vette, aki meg is tanította őt játszani. Elmesélte, hogy egy keresztelő alkalmával elment Măgurába egy jómódú, jól muzsikáló, öreg mágurai cigánnyal. „Megkedvesedett” [megrészegedett] és a cigánynál maradt a hangszer. Volt a cigánynak egy fia, aki tudta verni a *cámbált* [cimbalmot]. Mikor meghalt az öreg cigány és Butak visszakérte volna a hangszert, de a cigány felesége letagadta, hogy otthagya. „Menj, vedd ki a földből és kérdezd tőle, hol van.” Egy másik visszaemlékezés szerint Butakot inkább kobozzal látták

⁹⁴ A Butak név romános írásmód szerint Butacu és azt ugyan Butáku-nak kell kiejteni, de a faluban magyarosan Butakként mondják „a”-val. Bolya Mátyás – Csenki Zalán – Szlama László: „Interjú Petres Lászlóval.” (Interjú készítésének dátuma: 2021.10.02.) (Digitális hangfelvétel).

⁹⁵ Lujzikalagori sírfeliratok. LCP2023-003-01–LCP2023-003-35.

⁹⁶ Basa Veronika is így emlegette találkozásunkkor. Szlama, *Basa Veronika interjúleirat*, i.m., 1–2.

⁹⁷ 2021-es gyűjtőutunkon sikerült Veronikával rövid interjút készíteni, de a 2023-as utunkon erre nem került sor. Unokájával egyszer sem sikerült találkoznom, bár a faluban azt mondták, hogy negyvenes éveiben jár. Ha legjobb esetben is negyven esztendő, akkor 83-ban született, így nagyapjával az első hét évében találkozhatott. Elképzelhető, hogy fontos családi emlékeket őriz, nem kizárt, hogy akár családi fotók lehetnek a birtokában.

⁹⁸ Szlama, *Basa Veronika interjúleirat*, i.m., 2.

⁹⁹ Szlama László – Veres Mihaela: *Gábor Terezával készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 3.

¹⁰⁰ Stuber, *Moldvai*, i.m., 201.

¹⁰¹ Szlama – Veres, *Gábor Tereza interjúleirat*, i.m., 3.

¹⁰² Szlama László: *Stuber Györggyel készített interjú leirata*. Budapest, 2019. (Kézirat, Budapest). 24.

¹⁰³ Szlama – Veres, *Gábor Tereza interjúleirat*, i.m., 2.

¹⁰⁴ Stuber, 1975.

játszani lakodalmakban, keresztelőkön és más összejöveteleken.¹⁰⁵ Menye is emlékszik, hogy kobozzal kísérte saját énekét.¹⁰⁶

A lakodalmi zenekari felállás már Butak György idejében is hegedű, harmonika, szaxofon és dob volt, de néha kérték az öregek, hogy vegye elő a kobozt.¹⁰⁷ Ilyenkor a cigány muzikusok megharagudtak.¹⁰⁸ Butak szerint azért, mert nem szerették a cigányok a kobozt. Egy-egy ilyen alkalommal általában akkor került elő a hangszere, mikor a cigányok ettek, ilyenkor a *buzunárába* [zsebébe] tettek pénzt.¹⁰⁹ Korábban viszont a kobzon lévő kis nyílásba dobta a násznép a pénzt.¹¹⁰ Előfordult, hogy a mezőgazdasági munkák mellé zenészeket fogadtak meg – így kobzost is –, hogy jobb hangulatban teljen a közös munka.¹¹¹ Van adatunk arról, hogy egyik hangszerét a lujzikalagori Horvát István készítette.¹¹² Az 1970-es években kobozra már nem, csak gitárra és hegedűre lehetett kapni húrokat.¹¹³

1975-ben Romániában még „megbüntették azt is, aki énekelni, mesélni mert magyarországinak.”¹¹⁴ Stuber György gyűjtése után – elővigyázatosságból – Butak megkérte őt, hogy vigye magával a hangszerét, mert jól tudta, hogy az interjú után el fogják venni tőle. Stuber haza is vitte, a határon csodával határos módon „nem kobozták el tőle a kobozt.”¹¹⁵ Akkoriban Butak György három gyermeke közül egy Svájcba disszidált,¹¹⁶ ráadásul híre ment annak is, hogy magyarországi embernek muzsikált. Emiatt letartóztatták, meghurcolták és megverték.¹¹⁷ Ezután megfizethetetlen, 5000 – ma 500 –

¹⁰⁵ Szomszédja Gábor Tereza, aki a 60-as évektől lakik Butak szomszédságában elmesélte, hogy nem látta soha cimbalmozni. Például hozzájuk a szomszédba gyakran átjárt muzsikálni, amikor az emberével ittak, vigaskodtak. Szlama – Veres, *Gábor Tereza interjúleirat*, i.m., 2.

¹⁰⁶ Szlama, *Basa Veronika interjúleirat*, i.m., 1–2.

¹⁰⁷ Stuber, 1975.

¹⁰⁸ I.h.

¹⁰⁹ I.h.

¹¹⁰ Stuber, *Moldvai*, i.m., 167.

¹¹¹ Például pujfejtéskor [kukoricafosztás], Butakot is megfogadták muzsikálni, hogy nagyobb kedvük legyen dolgozni az embereknek. Szlama László – Veres Mihaela: *Kozsán Jánossal készített 3. interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 20.

¹¹² A Butakot és Gábor Antalt is személyesen ismerő Horvát Valentin, a hangszerkészítő és zenész Horvát István unokája emlékezett vissza, hogy nagyapja Butak Györgynek és Gábor Antalnak is készített hangszert. Szlama László – Veres Mihaela: *Horvát Valentinnaal készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 29.

¹¹³ Stuber, 1975.

¹¹⁴ Stuber György bővebben kifejti az akkori és a két világháború közti gyűjtések történeteit. Stuber, *Moldvai*, i.m., 291.

¹¹⁵ Ezután nem sokkal a hangszer Kobzos-Kiss Tamáshoz került, aki használta egy ideig a hangszert, majd feltehetőleg visszakertült Stuber Györgyhez, akinél valószínű jelenleg is ott van a hangszer. Szlama, *Stuber György interjúleirat*, i.m., 2.

¹¹⁶ Három gyermeke közül Teri mai napig Lujzikalagorban él, Basa Veronika férje Anton Lujzikalagorban halt meg, így kizárásos alapon György volt, aki disszidált.

¹¹⁷ Stuber, *Moldvai*, i.m., 291.

lejes bírsággal sújtották, amit le kellett dolgoznia.¹¹⁸ Ezt követően a hatóságok többször zaklatták, amely végzetes következményekkel járt: hamarosan megbetegedett és nem sokkal utána meg is halt.¹¹⁹

2.4.3. Életrajz

Butak György kobzos 1923. április 22-én született Lujzikalagorban. Apja, Butak Péter, a szájhagyomány szerint szintén kobzos lehetett. Anyja az ugyancsak kobzos Gyöngyös György testvére, Gyöngyös Veronika. Római katolikus volt és az egyházi dokumentumok szerint a lujzikalagori Szent András templomban keresztelték. Huszonhárom évesen vette feleségül a vele egykorú Sumănaru Máriát. A templom közelében laktak egy egyszobás, szerény, döngölt falú vályogházban. Három gyermekük született: György, Antal és Tereza.

Stuber György 1975-ben, Zakariás Attila pedig 1978-ban rögzítette a kobzos játékát. Az utóbbi felvételen főként Gábor Antal hegedűst kíséri, de két szólójátékot is tartalmaz. E két gyűjtésen szólisztikus táncdallamokat nem, énekes dallamokat és énekkíséret azonban hallhatunk.

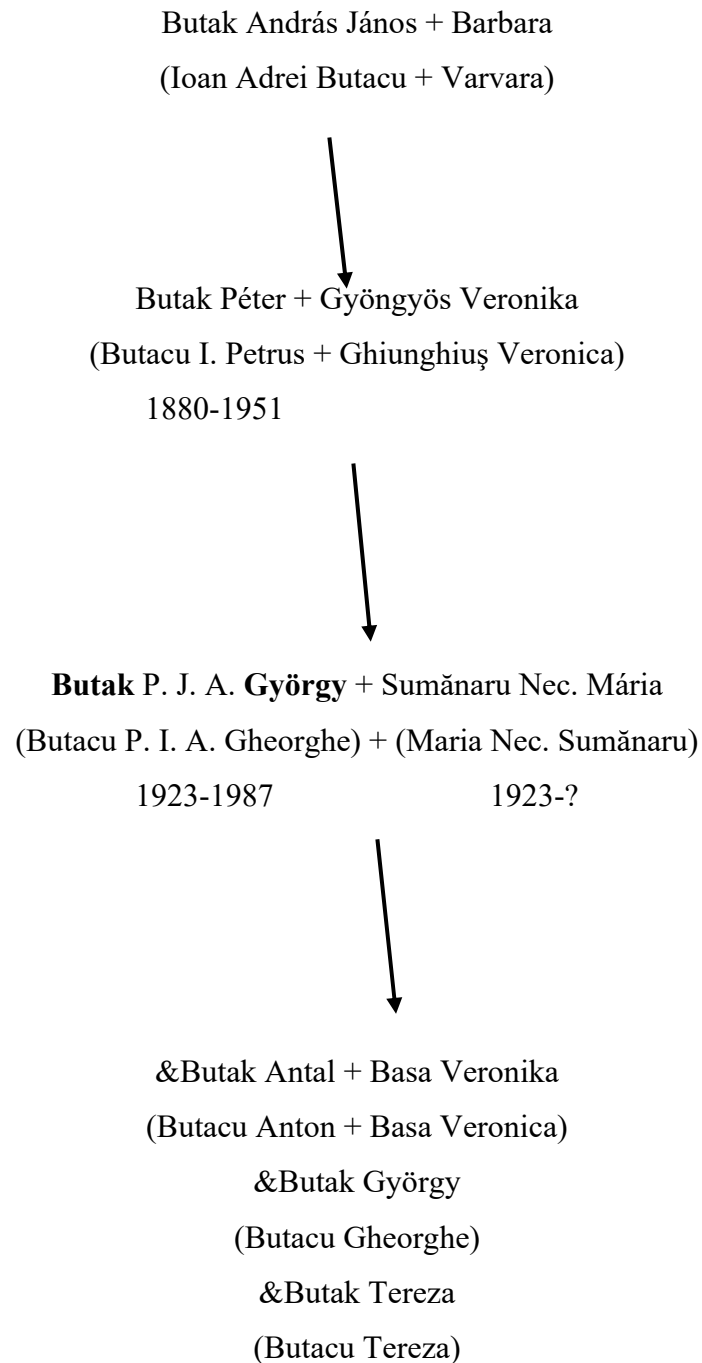
Butak György elsősorban cimbalmosnak tartotta magát. Az 1970-es években már ritkábban, csupán a lakodalmak zenei szüneteiben játszott kobzon. Fiatalabb korában a lakodalmak mellett különféle események és összejövetelek állandó résztvevője volt a faluban. Jól tudott magyarul és románul, mindkét nyelven énekelt is. A zenélés mellett építkezéseken is részt vett.

A falu hangszerkészítője, Horvát István is készített számára hangszer. Utolsó éveiben összeütközésbe került a hatóságokkal. Egyik gyermeke disszidálása, valamint a magyarországi gyűjtők befogadása miatt megfizethetetlen pénzbírságot róttak ki rá. A meghurcolás kikezdte az egészségét, 1987. március 6-án halt meg.

¹¹⁸ Szlama, *Basa Veronika interjúleirat*, i.m., 2.

¹¹⁹ Szlama, *Stuber György interjúleirat*, i.m., 2., Szlama, *Basa Veronika interjúleirat*, i.m., 2.

2.4.4. Családfa

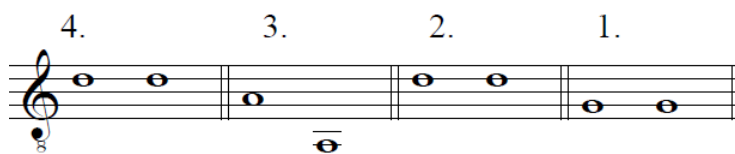
2.5. Egyesített családfa

A teljes családfát bemutató ábra az A/3-as mellékletek 316. oldalán található.

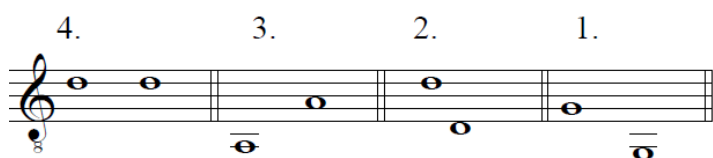
3. Zenei elemzés – Gyöngyös György játéka

Gyöngyös György hegedűt kísérő felvételei Jagamas János és Domokos Pál Péter gyűjtései között található, amelyeken mindkét alkalommal Gábor Antal lujzikalagori hegedűst kíséri (1950, 1958; összesen 20 dallam).¹ Disszertációm témája a tizenhét dallamot számláló, 1965-ben rögzített szólójátéka, amely Kallós Zoltánnak köszönhetően maradt fenn, ezekben, az énekes dallamok szólójátéka mellett kobozkísérettel énekel, valamint táncdallamokat játszik.² Gyöngyös György a hegedűkíséretnél *D* alaphangú hangszeren, a szóló felvételeken azonban *C* hangolású kobzon játszott.³ Egy húrkórus mindig két húrból állt, ezek lehettek oktávra vagy prímre hangolva. Az oktávhúrok kórusokon belüli elhelyezkedése változó, nem következetes. Hangszerének hangolásai a különböző gyűjtéseken sorban megpengetve a felső helyzettől az alsó felé a következőképpen alakultak:⁴

1950 Jagamas János felvételein (*d'd'-aA-d'd'-gg*):⁵

1958 Jagamas János és Domokos Pál Péter felvételein (*d'd'-Aa-d'd'-gG*):

¹ Pávai István – Zakariás Erzsébet (szerk.): *Jagamas János népzenei gyűjteménye a Román Akadémia Folklor Archívumában*. (Cluj-Napoca: Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Zenetudományi Intézet és Hagyományok Háza, 2014). DVD-ROM melléklettel. Román Akadémia Folklor Archívum (Kolozsvár), Fg248a–252c (1950), Mg0205-07–13 (1958). Domokos Pál Péter és Jagamas János 1958-ban végzett lujzikalagori gyűjtésének másolata a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet népzenei archívumában is megtalálható ZTI_Mg_00770A, ZTI_Mg_00770B jelzetekkel. Lujzikalagor (Luizi-Călugăra), Bacău megye, Románia. Hungaricana Közgyűjteményi Portál. <https://zti.hungaricana.hu/hu/27300/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.17.).

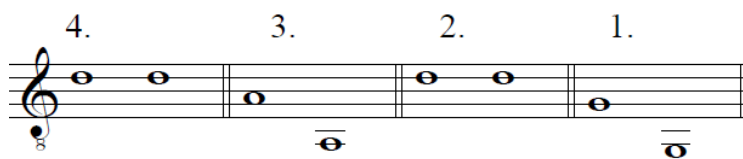
² Kallós, 1965.: ZTI_Mg_01673A, ZTI_Mg_01673B és ZTI_Mg_03128A, ZTI_Mg_03128B jelzetekkel. <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/6602/>, <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/9034/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 17.).

³ A felvételen hallható *C* hangolás egyedi esetnek számít, ezért a továbbiakban a hagyományban jobban elterjedt *D* hangolásra transzponáltam a kottapéldákat.

⁴ A kórusok számozása az elterjedt pengetős gyakorlatot követi tehát a térben legalsó húrnál kezdődik. A kórusokat kettősvonal választja el. A lejegyzési alapelvet bővebben a *Bevezetőben* tárgyalom.

⁵ Pávai – Zakariás, *Jagamas*, i.m.

1965 Kallós Zoltán felvételein ($d'd'-aA-d'd'-gG$):⁶

3.1. A zenei elemzés nehézségei

3.1.1. Gyűjtési körülmények

Az 1965-ben rögzített szóló dallamok a Zenetudományi Intézet gyűjteményében két hanghordozón található.⁷ A gyűjtő, Kallós Zoltán, öt dallamot kétszer rögzített,⁸ ebből egyet (*Kicsi lovam*) különböző kezdősorral nevezett meg, mivel az adatközlő is ezekkel a sorokkal kezdi az éneket.⁹ Mindkét változat tartalmazza a Kicsi lovam kezdősort, továbbá Butak Györgynél is jelen van ez a szövegváltozat.¹⁰

A Zenetudományi Intézet hangarchívumában Kallós Zoltán gyűjtései között Gyöngyös György kapcsán az 1965-ös és az 1971-es évszám egyaránt felmerült.¹¹ Azonban mindkét felvételen hatvan esztendőnek mondja magát az adatközlő, továbbá az 1971-es jelzésű felvételek hangról-hangra megegyeznek az 1965-ös felvételekkel. Mivel megerősítést nyert Gyöngyös 1905-ös születési dátuma, így egyértelmű, hogy a gyűjtés 1965-ben valósult meg. A háború utáni nyersanyaghiányos időszakban a terepen készült magnószalag anyagát mikrobarázdás lemezre, úgynevezett kutatói nyúzópéldányra másolták, így a szalag törölhetővé vált újabb terepmunka során.¹² A hiba oka az lehet, hogy

⁶ Kallós, 1965.

⁷ Lásd a *Dallamtár / Dallamok adatai*.

⁸ *Magyaros, Kicsi lovam, Tavaszi szél, Duna széjje, Tisza vize, Hétfőn reggel lúgót raktam*.

⁹ Gyöngyös György: *Kicsi lovam térgyig menen a sárba*. Kallós, 1965. <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/6602/?t=00%3A03%3A30#record-46513> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 17.), Gyöngyös György: *Negyvenkettő, negyvenhárom, negyvennégy*. Kallós, 1965. <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/7903/?t=00%3A43%3A47#record-65222> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 17.).

¹⁰ A felvételen a dallam első versszaka *Negyvenkettő, negyvenhárom, negyvennégy* sorkezdettel hallható, az utolsó (harmadik) versszakban éneklő a *Kicsi lovam* szöveget. Mindhárom változatban ez a versszak a közös metszet, ezért a továbbiakban egységesen a *Kicsi lovam* sorkezdettel hivatkozom a dallamra. Zakariás, 1978. https://beta.folkloradatbazis.hu/event/DB719AEA-3A57-495C-838F-A76C0A31D4D5/1978-09-11-13_Lujzikalagor_ZaEr_ZaAt_1/segment/1604408/PI_Mg_199a_01-01-08_01-02-50

¹¹ Gyöngyös Györgyről készült felvételek jelenleg a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet népzenei archívumában találhatóak. Hungaricana Közgyűjteményi Portál. <https://zti.hungaricana.hu/hu/search/results/?list=eyJxdWVyeSI6ICJneVx1MDBmNm5neVx1MDBmNmMgZ3lcdTAwZjZyZ3kifQ&page=2> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 02. 01.).

¹² Bolya Máttyás: *Információelmélet és népzenekeutató. Rendszeralkotás, nyilvántartás, digitális archívum*. (Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2019.) 100.

az 1965-ös szalagok egyik másolatát vihette el az 1971-es útjára Kallós, rajta néhány dallal és a bemondással a kobzostól. A másolást bizonyító tény, az online elérhető lemezborítók is felfedezhetjük, amelyeken Szolnok-Doboka megyei gyűjtések között található a lujzikalagori felvételek.¹³ Nem valószínű, hogy néhány dallamért közel 400 kilométert ingázott volna a gyűjtő Szolnok-Doboka és Lujzikalagor között.

Így viszont felmerül a kérdés, hogy miért van duplum egyes dallamokról? Könnyen elképzelhető, hogy a gyűjtő 1965-ben kétszer is járt a kobzosnál. A Zenetudományi Intézet vonatkozó falukartonján és az online elérhető lemezborítók sincs hónap és nap megadva; így további adatok nélkül ez a legvalószínűbb magyarázat. Annyit láthatunk a dokumentumokon, hogy 1964 december 31-i gyűjtésen Andrásfalvy Bertalan és Andrásfalvy Pál Kiss Attila társaságában indultak énekgyűjtő útjukra. Elsején urálást is rögzítettek, a további 1965-ös gyűjtéseken azonban már csak Kallós neve szerepel.¹⁴ Alapvetően egyben tárgyalom a duplumokat, amennyiben egy hangnemben vannak. Ha megkülönböztetek két eljátszást, abban az esetben *Megnevezés v1.*, *Megnevezés v2*-ként hivatkozom.

3.1.2. Lejegyzés nehézségei

Az eddigi forrásokban elszórta található néhány hangfelvétel alapján készült lejegyzést, illetve játéktechnikai elemzést is.¹⁵ Ezek általában vázlatos lejegyzések, vagy hangfelvétel

¹³ Az 1965-ös lujzikalagori Kallós gyűjtéseket tartalmazó kutatói lemezmásolatok borítói a hibás dátummal a Zenetudományi Intézet archívumában. *Kutatói hangfelvétel-másolatok (AP lemezek) borítói*. Hungaricana Közgyűjteményi Portál. https://library.hungaricana.hu/hu/view/ZTI_APboritok_07001-08100/?pg=829&layout=s; https://library.hungaricana.hu/hu/view/ZTI_APboritok_07001-08100/?pg=885&layout=s (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 02. 01.).

¹⁴ Táblázat formájában lásd *Függelék / 2. Lujzikalagori adatközlők névjegyzéke*.

¹⁵ Németh László István: *A hagyományos moldvai kobozkíséret rekonstrukciójának lehetőségei*. Szakdolgozat. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2021. (Kézirat). 34–40., Németh László: „Moldvai kobozhagyomány. Forráskritika és rekonstrukció.” In: Lipták Dániel, Richter Pál, Salamon Soma (szerk.) *Amerre én járok. Tanulmányok a 70 éves Pávai István tiszteletére*. (Budapest: Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet, Eötvös Loránd Kutatói Hálózat 2021.) 441–446., Horváth Gyula: *Koboziskola*. (Budapest: Hagyományok Háza, 2011.) 91–114., Pávai István: *Az erdélyi magyar népi tánczene*. (Kolozsvár: Kriza János Néprajzi Társaság, 2012). 142., Balogh Sándor: *Moldvai hangszeres dallamok*. (Budapest: Etnofon Kiadó, 2001.) 103–107., Szlama László: *Dallamjáték a hagyományos kobozrepertoárban valamint alkalmazása a népzeneoktatásban*. Szakdolgozat. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2016. (Kézirat). 25–29., Fábri Géza – Kobzos Kiss Tamás: *Koboz példatár. Segédanyag a koboztanításhoz az alapfokú művészetoktatási intézményekben*. Budapest, 2004. (Kézirat, Budapest). 10–31., Hankóczy Gyula: „Egy kelet-európai lantféle – a koboz.” *Ethnographia*. Budapest, 99/3–4. (1988.) 295–329. 318–319., Csenki Zalán: *A tánckíséret játéktechnikai elemei a hagyományos kobozjátékban*. Szakdolgozat. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2018. (Kézirat). 32., 35., 36., 38., 45., Fábri Géza: *Moldvai énekek és táncdallamok kobozkísérete*. Szakdolgozat. Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskola, 2010. (Kézirat). 26., 28., 31., 35. Kallós Zoltán 1965-ben, valamint Domokos Pál Péter – Jagamas János 1958-ban végzett lujzikalagori gyűjtések lejegyzései jelenleg a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet népzenei archívumában található. Kallós, 1965., *Népzenei hangfelvételek lejegyzései - ZTI AP_09329e-09330f* jelzetek között található. https://library.hungaricana.hu/hu/view/ZTI_AP_09301-09340/?pg=224&layout=s (Utolsó megtekintés

alapján, lejegyzés nélkül tett megállapítások, amelyek csak egy-egy dallamot érintenek, vagy a hegedűkíséretre fókuszálnak.

Világossá vált, hogy a különböző részletességű és koncepciójú lejegyzések után az összes vizsgált dallamot le kell írnom, egységes szempontrendszer alapján. Mivel csak rossz minőségű hangfelvételek állnak rendelkezésünkre, a lejegyzések során alapvetően három problémátípussal találkoztam: a húrhasználat – és ezzel az ujjrend – megállapítása, illetve a dinamika és az intonáció kérdése. Több esetben döntéseket kellett hoznom, ezeket saját hangszeres tapasztalatom hitelesíti. Természetesen újabb adat vagy videófelvétel felbukkanásával ezek a megoldások más megvilágításba kerülhetnek.

Néhány esetben kérdéses, hogy pontosan melyik húron játszik az adatközlő. A speciális húrozás miatt a 3. kóruson lefogott hangokat meg lehet valósítani az 1. kóruson is. Ebből következik, hogy az adatközlő ujjrendjét is nehéz megállapítani. Játéktechnikai szempontból fontos kérdés például, hogy Gyöngyös György a kisujját (4. ujj) használja-e alapfekvésben az 1. húr kóruson, vagy a dallamívet inkább a 3. húr kóruson, a kisujj használata nélkül valósítja meg. Ha az utóbbi lehetőséget fogadjuk el, akkor esetenként félfekvést használt.

Kobozjátékosként a gyakorlatban is kipróbáltam az összes logikus megvalósítást és azt választottam, amelyik a legegyszerűbb, praktikusabb. Elvettem a bonyolult és kényelmetlen fogásokat. Vizsgáltam továbbá a húrok felvételen hallható lecsengését, pengetés utáni továbbzengését vagy éppen a tompa megszólaltatását, valamint a húr kórusok elhelyezkedéséből adódó magas vagy mélyebb húr megszólalását. Ez segített eldönteni, hogy fogott vagy üres húr szól-e a felvételen.¹⁶

A húrhasználati problémakörbe sorolható 4. kóruson megszólaló üres *D* hang kapcsán megfigyelésem szerint alapvetően ritkán használja Gyöngyös, ha használja is, azt csak az üres *D* húr megpendítésére. Ritkán előfordul dallamjátékban és kíséretben is. Akkor helyezem ide üreshúrt, amikor hallom a *D* hangot és a 2. kórus *D* hangja helyett fogott hang szól, vagy ha a pengetési iránynak megfelelően úgy valósítható meg a legpraktikusabb módon, illetve, ha egy hangköz esetében (ami nem az 1–2 kóruson szólal meg) a *D* hang

dátuma 2025.01.19.). Domokos – Jagamas, 1958., *ZTI_AP_03965c-03966f* jelzetek között található. https://library.hungaricana.hu/hu/view/ZTI_AP_03949-03968/?pg=318&layout=s (Utolsó megtekintés dátuma 2025.01.19.). Hungaricana Közgyűjteményi Portál., Domokos Mária (szerk.): *A Magyar Népzene Tára IX. Népdaltípusok 4.* (Budapest: Balassi Kiadó, 1995). 1123. Lejegyzés a 477. dallam jegyzetében. Rajeczky Benjámín (szerk.): *Magyar népzene 2.* (Budapest: Hungaroton, 1972.) LPX 18001-04. Három dallam a hanglemezen III/B/1a, b, c, illetve lejegyzés a kísérőfüzetben. 34.

¹⁶ Például a *Tavaszi szél v1.* dallamjátékát logikusabb volna az 1–2 kóruson vezetni a, de a felvételen tisztán hallatszódik az ugrálás az üres húr kórusokon.

szólal meg hamarabb. A 4. kórusokra is helyezett üres *D* hangok a következő dallamokban fordulnak elő: *Tavaszi szél v1.*, *Forgós*, *Lakodalmas*, *Duna széjje*, *Tisza vize*, *Hétfőn reggel lúgzót raktam v2.*, *Ideki a hegytetőn*, *Tavaszi szél v2.*, *Magyaros v2.*, *Félre bánat*, *félre bú*, *Mikor megyek hazafelé*, *Régi kezes*.

Nem tisztázott jelenség a kisujj használata Gyöngyös játékában. Általában akkor jöhetne számításba, amikor vagy nincs rá más megoldás,¹⁷ vagy a kisujjal lefogható kvart hang az üreshúr, vagy másik kóruson történő lefogás karakteréhez képest egy fogott, tompább hang szól,¹⁸ illetve ha a dallamvezetés logikája így kívánja meg.¹⁹ Ilyen esetekben úgy döntöttem, hogy nem történik hűrváltás, hanem a 4. ujját alkalmazva marad fogott hanggal a 2., vagy az 1. kóruson.

Előfordul az is, hogy 4. fekvésben alkalmazza nem kisujjal a 2–3. kóruson is lefogható hangok lefogását (*Forgós*, *Lakodalmas*). Ez a hagyományos kottairásból nem derülhet ki, hiszen például a fogott *G* és az 1. kórus üres *G* hangja egyazon hangra írandó. Az általam megállapított húrhasználatot csak a tabulatúras leírásmóddal lehet ábrázolni. Feltételezésem szerint tehát a kisujját a következő dallamokban használja Gyöngyös: *Kezes*, *Forgós*, *Lakodalmas*, *Hétfőn reggel lúgzót raktam v1 dallamjátéka.*, *Magyaros v2.*, *Régi kezes*, *Kicsi lovam v1. kíséret*, *Tavaszi szél v1. kíséret*.

Gyöngyös játékában megfigyelhető a dinamikai árnyalás, azaz nem mindig azonos intenzitással pengeti meg a húrokat. Kiváltképp az üresen megszólaló hűrkórusok pendítésénél, ugyanis az oktávban húrozott 1. és 3. kórus húrjai közül néhányszor csak a magasan zengőt halljuk. Ez húrozás szempontból azt is alátámasztja, hogy Gyöngyös szólójátékát rögzítő hangfelvételek idejében előbb egy vékonyabb, majd egy vastagabb húr helyezkedett el hangszerén. Ebből adódóan felmerül a kérdés, hogy vajon az egy kóruson belül elhelyezkedő húrok távolsága nagyobb lehetett-e Gyöngyös György hangszerén, mint a mai hangszerészek által készített, vagy a szászrégeni hangszergyárban előállított kobzokon. Az egy kóruson megpengetett hangsúlyos hangok gyakran olyan érzést keltenek, mintha egy kettőshangzatot hallanánk, valójában az egy kórusban – olykor hamisan – megszólaltatott oktávhangokat halljuk. Pengetési irányokat is kikövetkeztethetünk ennek segítségével hiszen, ha lefele penget, a magas húr szólal meg

¹⁷ Például *CG* hangköz a 2–3. hűrkóruson.

¹⁸ *G* hang a 2. hűrkóruson, *C* hang az 1. kóruson.

¹⁹ Néhány esetben szintén a *C* hang az 1. hűrkóruson, *G* hang a 2. kóruson, *A* hang a 2. kóruson *D* hang a 3. kóruson.

előbb, ha felfele, akkor a mély. Jelen dolgozatomban nem térek ki külön a pengetési irányokra.

A speciális intonációjú hangok hangmagasságbeli eltérését a hangok fölötti nyilakkal jelöltem, amennyiben nem éri el a félhangot. Amikor kettőshangzat fölött látható a nyíl, az mindig a fogott hangra vonatkozik. Olyan esetben, amikor mindkét hangköz fogott, főként a terchangközöknél, akkor a fogott hangköz akkordként értelmezett tercére értendő a nyíl.²⁰ Néhány dallam esetében nehéz eldönteni a zenész szándékát: például az 1., vagy a 3. kóruson nagytercet (*H* hang) vagy kistercet (*B* hang) akart-e játszani. Ezeket a hangokat az 1. húr kórusra helyeztem, amennyiben a *G* húron lefogott tompa hangzás hallatszik. Dallamjáték közben előforduló jelenség, hogy egy soron belül a dallammozgás lefelé is és felfelé is megtörténik. Ezeknél a dallamokból bizonyos hangoknál rendre a lefelé történő mozgást lejjebb, a felfelé történő mozgást feljebb intonálja az adatközlő. Nem kizárt, hogy a kérdéses pontokon nem szándékosan intonált: *Kezes, Kicsi lovam v1.*, kíséret, *Tavaszi szél v1.* kíséret, *Forgós, Lakodalmas, Duna széjje, Tisza vize v1.*, v2. kíséret, v1. dallamjáték, *Hétfőn reggel lúgzót raktam v1.* dallamjáték és egy hang egyszer a kíséretben, *Ideki a hegytetőn* dallamjáték és kíséret, *Tavaszi szél v2.* dallamjátékban egyszer egy hang és kíséret, *Magyaros v2.*, *Félre bánat, félre bú* dallamjáték és kíséret, *Mikor megyek hazafelé* dallamjáték, *Régi kezes*.

Nem minden esetben hallható megfelelően egy-egy megpengetett hang, ezeket a bizonytalan magasságú hangok jelével jelöltem: ♯. A felvétel minősége mellett azonban ilyen hangok előfordulhatnak alkalmi tévesztésből és hangképzési sajátosságokból adódóan is. Azt, hogy tévesztés vagy szándékos hangtompítás, amely stíluselemet képez, nehéz megállapítani.

3.2. A szólójáték

Elemzésem során megvizsgálom a szólójátékok szerkezeti felépítését, ritmikai variációit, harmóniai felépítését és a dallamjáték elemeit. Emellett megfigyelem a dallamjáték és az ének kapcsolatát is. Az összes felvétel részletes lejegyzése után statisztikai módszerekkel elemeztem az kapott adatokat, az értelmezéshez saját hangszeres tapasztalatokat is felhasználva. Az így nyert eredmények alapján általános összefüggéseket keresek.

²⁰ Például *CEsz* (vagy *CE*) hangköz c-moll (vagy C-dúr), tehát az *Esz* (vagy az *E*) az ingadozó, *DFisz* és *AFisz* hangközők D-dúr, így a *Fisz*-re értendő a nyíl és így tovább.

Hangszeres szólójátéknak nevezzük, ha a rögzített előadás során egyetlen hangszer hallható, függetlenül a funkciótól (táncdallam, énekkíséret) és a játékmódtól (dallamjáték, akkord). Így egyaránt szólójátéknak tekintem, ha énekelt- vagy táncdallam, illetve énekkíséret szólal meg. Utóbbinál nem számít az énekesek személye és száma sem.²¹

Kallós Zoltán 1965-ös gyűjtésén szereplő szólók között énekes- és táncdallamokat is találunk, amelyek a felvételen a következő sorrendben hallhatók: *Magyaros v1.*, *Kezes*, *Kicsi lovam v1.*, *Tavaszi szél v1.*, *Forgós*, *Lakodalmas*, *Duna széjje*, *Tisza vize v1.*, *Hétfőn reggel lúgzót raktam v1.*, *Ideki a hegytetőn*, *Kicsi lovam v2.*, *(negyvenkettő, negyvenhárom, negyvennégy)*, *Tavaszi szél v2.*, *Hétfőn reggel lúgzót raktam v2.*, *Magyaros v2.*, *Félre bánat félre bú*, *Mikor megyek hazafelé*, *Régi kezes*, *Duna széjje*, *Tisza vize v2.*

3.2.1. Szerkezetek

A hat táncdallamból majdnem mindegyik két részből áll, a *Régi kezes* háromrészes. A *Lakodalmas* két félperiódusból, azaz négy-négy ütemből álló táncdallam. Ilyennek játssza Gyöngyös a két *Magyaros* dallamot is, habár ezt a tánc a helyi Gábor Antal hegedős játékában nyolc-nyolc ütemben hallható.²² A maradék kettő (*Forgós* és *Kezes*) két periódusból (nyolc-nyolc ütem) áll. Mindegyik táncdallamnak fel lehet lelteni a hegedős változatát, mégha az elnevezés nem is egyezik feltétlen a hegedős változattal.²³ A *Lakodalmas* elnevezésű táncdallamra jelenleg nem található egyértelműen felismerhető hangszeres változat, azonban helybeliek kérdésemre a lakodalmas vendégek érkezésénél mai napig használatos *Primirea* dallammal hozták kapcsolatba.²⁴ Ennek a Románia szerte népszerű lakodalmas dallamnak bizonyos sablonos dallamfordulatai előfordulnak Gyöngyös *Lakodalmas* dallamában, de teljes egyezés nem állapítható meg.

A *Magyaros* dallamot két hangnemben is rögzítették. Az első változatban hatszor játssza a dallamot, abból csak az első eljátszásban nyolc ütemes a *B* rész, a többiben négy. A második változatnál ötször játssza a dallamot négy-négy ütemesként, habár a tánc nyolc-nyolc ütemet kívánna. A *Kezes* dallamban öt eljátszásból háromszor megismétli Gyöngyös

²¹ Tehát kísérheti a saját énekét, más énekét vagy közösen előadott éneket. Prímhangszer híján, amikor saját maga dúdolja a táncdallamot azt nem ide soroljuk. Mint például ahogyan Gyöngyös János és Sobaru Răducanu felvételein hallható.

²² Butak György – Gábor Antal: *Serény magyaros*. Zakariás, 1978. https://beta.folkloradatbazis.hu/event/DB719AEA-3A57-495C-838F-A76C0A31D4D5/1978-09-11-13_Lujzikalagor_ZaEr_ZaAt_1/segment/1604281/PI_Mg_199a_00-38-31_00-39-52 (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.18.).

²³ Fábri, *Szakdolgozat*, i.m., 49–52.

²⁴ Messenger üzenetváltás a somoskai lakos Benke Paulinával. 2023. 01. 04.

a nyolc ütemes *B* részt, a negyedik és ötödik eljátszáskor nem, viszont ötödjére az ismétlésnek megfelelő ütemszámú lezárást alkalmaz. A *Forgós* dallamban háromszori eljátszás történik ismétlés és megformált lezárás nélkül, a *Lakodalmas*ban négy dallamjáték hangzik el ismétlés nélkül, az utolsó eljátszás utolsó ütemében a dallamhangok helyett egy akkordot penget. A *Régi kezes* dallamban két eljátszás hallható, elsöre nem ismétli egyik részt sem, másodjára az *A* részt viszont igen. Jól látható, hogy az ismétléseket meglehetősen szabadon kezeli táncdallamok esetén, amelyek nem feltétlen alkalmazkodnak a tánclépésekhez.

Gyöngyös énekes repertoárjában négysoros dallamokkal találkozunk.²⁵ Néhány dallamra váltakozó ütemű dallamként kellene tekintenünk, amennyiben az énekes változatokból indulunk ki.²⁶ A Zenetudományi Intézet lejegyzései között ezeket a dallamokat váltakozó ütemmutatóval találjuk meg.²⁷ Azonban a kobzos felvételeken az ütemek szinte mindig kiegészülnek 4/4-re, így a lejegyzésnél én is ezt követtem.

Az énekkíséreték vizsgálatához összetettebb szempontrendszer szükséges, hiszen dallamjáték, az énekelt dallam hangszeres kísérete, illetve a versszakokat vagy sorokat elválasztó hosszabb-rövidebb *figurációk* találhatók egy-egy kompozícióban, amelyek gyakran bővülést eredményeznek.

A bővülés minden énekes felvételen megjelenik. Jellemzően az előtag és versszak végén figyelhető meg, de akár minden sor végén megtörténhet. Ritkábban előfordul az is, hogy nem a sor végén, hanem egy soron belül történik bővítés.²⁸ Ennek egy speciális változata, amikor az adatközlő nagyobb levegőt vesz, amellyel jellemzően a magas hangok kiéneklésére készül rá,²⁹ illetve amikor pillanatnyi szövegfelejtés, vagy szövegtevesztés történik.³⁰

²⁵ Kivéve a kétsoros *Ideki a hegytetőn* sorkezdetű dallam.

²⁶ *Duna széjje, Tisza vize a Félre bánat, félre bú, és a Mikor megyek hazafelé* dallamok.

²⁷ *Népzenei hangfelvételek lejegyzései - ZTI AP 9301-9340. Mikor megyek hazafelé: ZTI AP_09330d, https://library.hungaricana.hu/hu/view/ZTI_AP_09301-09340/?pg=230&layout=s, Duna széjje, Tisza vize: ZTI AP_09330f, https://library.hungaricana.hu/hu/view/ZTI_AP_09301-09340/?pg=232&layout=s, Félre bánat, félre bú: ZTI AP_09330c, https://library.hungaricana.hu/hu/view/ZTI_AP_09301-09340/?pg=228&layout=s Hungaricana Közgyűteményi Portál. (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.18.).*

²⁸ *Duna széjje, Tisza vize v1. 1. versszak 2., 3. sora, Duna széjje, Tisza vize v2. 1. versszak 1., 2., 3. sora, beleértve mindegyik ismételt 3. sort, Ideki a hegytetőn 1., 5. versszakok 1. sorai, Félre bánat, félre bú 1. versszak 1. sora. Ez a jelenség a Régi kezes táncdallamban is előfordul. Érdekessége, hogy a tánczenei lüktetést megtartása miatt a bővítést egy szükítés követi. Az 5/8-os dallam utolsó előtti üteme 6/8, majd az utolsó 4/8. Kétszer alkalmazza, mindkétyszer az A-rész végén.*

²⁹ *Kicsi Lovam v1. 2. versszak 3. sora, 3. versszak 1 és 3. sora, Tavasz szél v1. 3. versszak 3. sora, Hétfőn reggel lúgzót raktam v1. 1. és 4. versszak 3. sora, Hétfőn reggel lúgzót raktam v2. 3. versszak 3. sora,*

³⁰ *Tavasz szél v1. 1. versszak 1. sor, 6. versszak 3. sor. Hétfőn reggel lúgzót raktam v1., 2. versszak 3. sora, Ideki a hegytetőn 5. versszak 2. sora, Tavasz szél v2. 1. versszak 3. sora, 4. versszak 1. sora, Mikor megyek hazafelé 2. versszak 2. és 4. sora.*

A bővítés fő oka lehet a folytatás előkészítése vagy kivárása, ami lehet a következő szövegrész, sor vagy versszak, illetve a versszak utáni dallamjáték. A bővült ütemeket jellemzően figurációkkal tölti ki az adatközlő. Gyöngyös János lujzikalagori születésű lészpedi kobzos a erre a jelenségre a *szakaszték* szót használta.³¹ Elmondta, hogy akkor alkalmazza a szakasztéket, vagyis az adott dallamhoz illő figurációt, amikor elfogy a szöveg és gondolkodik a kobzos a további szövegen vagy a következő nótán.

A bővült ütemek, valamint a versszakok utolsó ütemeinek kitöltésére két figuráció típus figyelhető meg, amelyek előfordulnak rövid (3 vagy annál kevesebb ütem) és hosszú (4 vagy annál több ütem) változatokban.³²

Az 1. típusba tartoznak az akkordhoz tartozó hangok ritmikus figurációi. Ezek jellemzően lépegetések, akkordbontások vagy a tonikai hang ritmizálásai, ilyenkor nem mozdul el a dallam. Általában ez a típus jelenik meg a soron belüli bővítéseknél, valamint az 1–3 sorok végén is.³³ Kifejezetten a versszakok végén ez a típus megjelenik a *Duna széjje*, *Tisza vize v1.*, *v2.*, *Hétfőn reggel lúgzót raktam v2.*, *Ideki a hegytetőn*, *Félre bánat*, *félre bú* dallamokban.³⁴

A 2. típusba tartoznak váltóhangos, akkordidegen és olykor különböző figurációk összekapcsolódásával létrejött improvizatív, rövid, motivikus dallamrészekből álló zenei részek.³⁵ Leggyakrabban a versszak utolsó szótagjával kezdődik. Legtöbb esetben a hangnem alap terchiányos akkordjának kvintje lép le egy szekundot váltóhangként, amely jellemzően üres húr. D-mollban az 1–2. húrkóruson *DA* hangközből lesz *DG*, a-mollban a 2–3. húrkóruson *AE* hangközből lesz *AD*. A gyűjtött dallamok közül ez a típus csak egyszer fordul elő nem a versszak végén.³⁶ A második típusba tartozó figurációk előfordulnak a *Kicsi lovam v1.*, *v2.*, *Tavaszi szél v1.*, *v2.*, *Hétfőn reggel lúgzót raktam v1.*, *v2.*, és a *Mikor megyek hazafelé* dallamokban.³⁷

³¹ Hankóczy Gyula 1978., <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/10623/?t=01%3A30%3A36#record-128458> (Utolsó megtekintés dátuma 2025.01.17.). A *szakaszték* jelentésének magyarázata 01:31:53-nél hallható.

³² Típus szerint rendezve lásd *Függelék / 10. Versszak végi figurációk típusai Gyöngyös György játékában*.

³³ Az 1–3 sorvégeken gyakorlatilag az adott sor utolsó ütemét folytatja a plusz ütemekben. Például a *Kicsi lovam v1.* 1., 2., 4. versszakok 1., 2. sorvégei, 3. versszak 1., 2., 3. sorvégei.

³⁴ Az *Ideki a hegytetőn* dallamban egyszer nem a versszak végén, hanem a 4. dallamjáték után történik a figuráció.

³⁵ Akkordidegen figuráció jelenik meg például a *Hétfőn reggel lúgzót raktam v1.* második és hetedik versszak végi bővülésében amelyben a d-moll tonalitású dallamban D-dúros fordulatot bont. Vagy a *Kicsi lovam v1.* két hosszan bővített ütemeiben akkordidegen hangként egy *Gisz* hang is megjelenik következetesen egy pillanatra, amelyről csúszik az alap terchiányos akkord kvintjére. Ez a fajta glisszando máshol nem jelenik meg. A többféle figuráció összekapcsolása például a hosszú bővülések esetében előfordul, hogy a vége átsap újra az esztam ritmizálásába az alaphangot vagy hangközt pengetve, összekapcsolva ezzel többféle figurációt.

³⁶ *Hétfőn reggel lúgzót raktam v1.* 3., 4. versszak 2. sorvégei.

³⁷ E típus legrövidebb és leghosszabb figurációja egy dallamon belül a *Kicsi lovam v1.*-ben hallható.

Speciális eset, amikor a figuráció egy ütemes. Ekkor az utolsó ütem éneke alatt valósul meg ez a technika, vagyis nem történik bővítés. Az ének záróüteme és a rövid figurációs ütem ekkor egymásra rétegződve, egyszerre szólal meg.³⁸ Előfordul, hogy a versszakot követő bővült egy ütemben valósul meg.³⁹

Egy fontos egyezést fedezhetünk fel az énekes felvételek között, ez pedig a bejátszás, azaz az énekkíséretet megelőző, illetve a versszakok közötti, énekkel többnyire megegyező dallamjáték. További érdekesség, hogy majdnem mindig dallamjátékkal zár.⁴⁰ A szerkezetek szemléltetésére létrehoztunk egy számokból, rövidítésekből és felső indexekből álló leírást.⁴¹

³⁸ *Hétfőn reggel lúgzót raktam v1. 7. versszak vége, Mikor megyek hazafelé 2. versszak vége.*

³⁹ Új ütemben kezdődő egeyütemes figurációk például a *Kicsi lovam v1. 1. versszak vége, Hétfőn reggel lúgzót raktam v1. 6. versszak végei.*

⁴⁰ Kivéve a *Duna széjje, Tisza vize v2.*, és a *Kicsi Lovam v1.*

⁴¹ Magyarázat: INST = teljes versszaknyi hangszeres dallamjáték (több eljátszás esetén számmal kiegészítve); ISM = ismétlés; ISM index = minden eljátszás ismételve; INST index = hangszeres ismétlés esetén. Az énekelt dallamokat számok jelölik. A sorokra tördelt szerkezetet is indexben jelöltem.

Dallam	Szerkezet
<i>Kicsi Lovam v1.</i>	INST / 3
<i>Kicsi lovam v2.</i>	INST / 3 / INST / 2 / ISM ^{INST} / INST
<i>Tavaszi szél v1.</i>	INST / 1 / INST / 4 / INST / 1 / INST
<i>Tavaszi szél v2.</i>	2 INST / 2 / INST / 1 / INST / 2 / INST / 1 / 5 INST
<i>Duna széjje, Tisza vize v1.</i>	INST / 1 ^{ISM+1 sor} / 2 ISM ^{INST}
<i>Duna széjje, Tisza vize v2.</i>	INST / 1 ^{ISM+1 sor} + 1 ^{ISM}
<i>Hétfőn reggel lúgzót raktam v1.</i>	INST / 3 / INST / 2 / INST / 2 / ISM ^{INST} / INST / ISM ^{INST}
<i>Hétfőn reggel lúgzót raktam v2.</i>	INST / 2 / INST / 1 / ISM ^{INST} / 1 / INST / ISM ^{INST} / 2 INST
<i>Ideki a hegytetőn</i>	INST / 4 / 2 INST / 2 / INST / 1 / 3 INST
<i>Félre bánat, félre bú</i>	INST / 1 / INST / 1 / INST
<i>Mikor megyek hazafelé</i>	INST ^{ISM} / 2 / INST ^{ISM} / INST

A *Kicsi Lovam v1.*-ben csupán egy versszak dallamjáték történik az énekkíséret előtt, utána többet nem játszik dallamot, hanem versszak végi figurációkkal választja el a versszakokat. A *Kicsi lovam v2.*-ben alkalmazott hasonló figurációk mellett két teljes versszaknyi dallamjáték is előfordul, illetve az ötödik ének után hangszeres ismétlés, majd teljes versszaknyi dallamjáték követi.

<i>Kicsi Lovam v1.</i>	INST / 3
<i>Kicsi lovam v2.</i>	INST / 3 / INST / 2 / ISM ^{INST} / INST

A *Tavaszi szél v1.*-ben mindvégig teljes versszaknyi dallamot játszik összesen négyszer, legfeljebb négy versszak után. *Tavaszi szél v2.*-ben legfeljebb két versszakot

énekel egyben, azután teljes versszaknyi dallamjáték következik. Egyedülálló, hogy ebben a dallamban az utolsó versszakot követően ötszöri dallamjáték hangzik el.

<i>Tavaszi szél v1.</i>	INST / 1 / INST / 4 / INST / 1 / INST
<i>Tavaszi szél v2.</i>	2 INST / 2 / INST / 1 / INST / 2 / INST / 1 / 5 INST

Duna széjje, Tisza vize v1.-ben egy teljes versszak bejátszás után egy versszak ének következik, amelynek az utótagját új szövegrésszel megismétli, majd az új szövegrész utolsó sorát ismétli, ezt követően két hangszeres ismétléssel zár. Ennél a dallamnál fordul elő, hogy egy ismétlés csak hangszeresen szólal meg úgy, hogy nem előzi meg vagy nem követi teljes versszaknyi hangszeres dallamjáték. *Duna széjje, Tisza vize v2.*-ben csupán egy teljes versszaknyi bejátszás hangzik el, utána egy versszak hangzik el, amelynek utótagját megismétli, azt követően csak az utolsó sort, majd még egy utótagot ismétél hangszeres kísérettel.

<i>Duna széjje, Tisza vize v1.</i>	INST / 1 ^{ISM+1 sor} / 2 ISM ^{INST}
<i>Duna széjje, Tisza vize v2.</i>	INST / 1 ^{ISM+1 sor} + 1 ^{ISM}

A *Hétfőn reggel lúgzót raktam v1.*-ben négy teljes versszaknyi dallamjátékot hallhatunk, legfeljebb három versszak után. A teljes dallamjáték mellett, ennél az éneknél is megjelenik az önálló hangszeres ismétlés: az utolsó énekelt versszakot követően egy hangszeres ismétlést játszik, utána egy teljes dallamot szólaltat meg, majd újra megismétli az utótagot hangszeresen. Ennek a dallamnak a 2. verziójában a *Hétfőn reggel lúgzót raktam v2.*-ben öt teljes versszaknyi dallamjáték szólal meg hangszeresen, emellett két hangszeres ismétlés is. Ennél a dallamnál fordul elő egyedül, hogy önmagában áll egy hangszeres ismétlés két versszak között (3–4. versszak).

<i>Hétfőn reggel lúgzót raktam v1.</i>	INST / 3 / INST / 2 / INST / 2 / ISM ^{INST} / INST / ISM ^{INST}
<i>Hétfőn reggel lúgzót raktam v2.</i>	INST / 2 / INST / 1 / ISM ^{INST} / 1 / INST / ISM ^{INST} / 2 INST

Az *Ideki a hegytetőn* sorkezdetű dallamban összesen hétszer szólal meg a teljes versszaknyi dallamjáték legfeljebb háromszor egymás után. Maximum négy versszakot énekel egyben, majd dallamjáték következik.

<i>Ideki a hegytetőn</i>	INST / 4 / 2 INST / 2 / INST / 1 / 3 INST
--------------------------	---

A *Félre bánat, félre bú* abban a tekintetben egyedi, hogy következetesen váltakozik a dallamjáték és az énekkíséret. Egy teljes versszaknyi dallamjáték után egy versszak ének következik. Abból a szempontból is érdekes, hogy énekekben AABB négysoros szerkezetben éneklí, dallamjátékkal viszont csak AAB részeket játszik.

<i>Félre bánat, félre bú</i>	INST / 1 / INST / 1 / INST
------------------------------	----------------------------

A *Mikor megyek hazafelé* énekekben összesen háromszor szólal meg egy teljes versszaknyi dallamjáték, amelyből az elsőt és a másodikat megismétli. A két versszakot egyben eléneklí, majd azután következik a dallamjáték. A második és egyben utolsó versszakot két dallamjáték követi.

<i>Mikor megyek hazafelé</i>	INST ^{ISM} / 2 / INST ^{ISM} / INST
------------------------------	--

Alapvetően tehát Gyöngyös György egy teljes versszakot játszik hangszeresen az első versszakok éneklése előtti bevezetőkből,⁴² illetve a versszakok között.⁴³ Ritkábban előfordul a hangszeres ismétlés is (*Kicsi lovam v2.*, *Duna széle*, *Tisza vize v1.*, *Hétfőn reggel lúgzót raktam v1.*, *v2.*, *Mikor megyek hazafelé*). Ezek az ismétlések különböző helyeken jelennek meg, de túlnyomó részt az utolsó énekelt versszak után jelennek meg Gyöngyös játékában.⁴⁴

A szöveget tekintve a hangszerkíséréssel ellátott énekelt versszakokat akkor is külön szövegnek számítom, ha ugyanazt a szöveget másik eljátszás alkalmával megismétli. Két felvételen énekel egy versszakot, (*Duna széjje*, *Tisza vize v1.*, *v2.*) két esetben kettőt, (*Mikor megyek hazafelé*, *Félre bánat, félre bú*) két alkalommal négyet, (*Kicsi lovam v1.*, *Hétfőn reggel lúgzót raktam v2.*) egy alkalommal ötöt (*Kicsi lovam v2.*) kétszer hatot (*Tavaszi szél v1.*, *v2.*) kétszer hetet énekel (*Hétfőn reggel lúgzót raktam v1.*, *Ideki a hegytetőn*). A

⁴² A *Tavaszi szél v2.* esetében kettőt.

⁴³ Az *Ideki a hegytetőn*ben viszont kétszer is előfordul kétszeri dallamjáték, feltételezem a dallam rövidsége miatt.

⁴⁴ Leszámítva két dallamon belüli 1-1 esetet: *Mikor megyek hazafelé*, *Hétfőn reggel lúgzót raktam v2.*

kétszer rögzített énekkíséretekben mindig található új szövegrész, vagy új versszak, a *Hétfőn reggel lúgzót raktam v2.*-ben ugyan az első változat első négy versszaka szólal meg ugyanabban a sorrendben, de a v2.-ben felcserél szavakat (*hörpentettünk-rikkantottunk/sulykantottunk*), a *sulykantottunk* helyet *rikkantottunk* szót használ, illetve a v2.-ben nem ismétli meg egy az egyben a „hogy a kutyák ugatták, a madarak kacagták” sort, hanem először csak „hogy a kutyák ugatták, komámasszony”-t énekel és csak másodjára toldja hozzá a szöveg második felét. Tehát e dallam esetében is a második változatban (*Hétfőn reggel lúgzót raktam v2*) létrejön újabb szövegfordulat az első változathoz képest (*Hétfőn reggel lúgzót raktam v1*). A *Duna széjje, Tisza vize* két szövegváltozata igen hasonló, annál a dallamnál egy új sort énekel a 2. változatban.

Összegezve a táncdallamok esetén betartja a dallamperiódusokat, nincsenek bővítések, azonban a táncperiódus miatt szükséges részek ismétlése gyakran elmarad. Az énekes dallamok esetében mindig van egy teljes versszaknyi hangszeres dallamjáték az első versszak énekkíséréte előtt illetve szinte mindig dallamjátékkal fejeződnek be a felvételek. A versszakok között vagy az utolsó versszak után legfeljebb ötszöri dallamjáték következik, legfeljebb négy versszakot énekel egyben az adatközlő, majd dallamjáték következik. Ritka, amikor minden versszakot dallamjáték követ, ez csak a *Félre bánat, félre bú* dallamban előfordul, máshol nem. Egyszer fordul elő, hogy csak a bejátszást játssza el hangszeresen, majd több versszak ének következik és nincs több dallamjáték, hanem versszak végi bővüléssel, közjáték jellegű figurációkkal választja el a versszakokat. Hangszeres ismétlések is előfordulnak a teljes versszaknyi dallamjátékok mellett. Általában következtlenül, szabadon váltakozik az énekkíséret és a dallamjáték aránya.

3.2.2. Ritmusok

A moldvai táncdallamok négy alapvető ritmusából Gyöngyös György szólójátékaiban kettő, a triolás és az esztamos lüktetés található meg.⁴⁵ Hegedűkísérétei között találunk még hetes lüktetést, de szinkópás dallamot nem gyűjtöttek. Ezek mellett a *Régi kezes* dallam különleges, mert ötnyolcadban indul, majd a második eljátszás végére esztamos lüktetésre vált. Ez már a kezes táncok sajátja, azonban van végig 5/8-os hegedűs változat is.⁴⁶ Ebben a dallamban tehát metrumváltás történik. Az 5/8-ad a Bv2 résztől kiegyenesedik

⁴⁵ A négy alapvető moldvai táncritmus a triolás, esztamos, szinkópás és hétnyolcados, vagy héttizenhatodos.

⁴⁶ Constantin Lupu – Constantin Negel: „Hora Leganata.” In: Jonathan Schwartz (szerk.): *Roots of Klezmer. The lost Jewish music of Moldavia.* (New York: Lost Trails, 2005.). 26. track. <https://www.youtube.com/watch?v=tONKqp43trc>. További információk: <http://www.lostrails.com/pages/Music/LupuNotes.html> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 19.).

2/4-re és lassabb tempóban folytatódik ezzel elérve az addig jelenlévő hasonló tempóérzetet. Fábri Géza erre a jelenségre a következő megállapítást teszi:

A felvétel első részében a bukovinai horára (hora boierească stb. néven is) jellemző páratlan lüktetésben játszik. Kérdés, hogy szándékosan-e. A kalagori tánckultúrához ennek nyilván nincs köze, de Gyöngyös, mint zenész tudhatta, hogy Bukovinában így muzsikálnak.⁴⁷

A *Forgós* dallam első felét triolásan játssza az adatközlő. Ez a rész megegyezik a közismert *Keresel* dallammal, amely viszont végig esztamos lüktetésű.⁴⁸ A *Kezes* dallamban a *Félöves* táncra ismerünk rá, amelynek közismert változatainak első fele triolás, második fele pedig esztamos. Gyöngyös György játékában azonban végig esztamos lüktetés érzékelhető.⁴⁹

Dallamjátékban minden esetben a dallamvázhoz viszonyítottam a ritmikai megoldásokat. Felfedezhetünk ritmusaprózást, ritmusbontást, triolás bontást, ritmusösszevonást, illetve ezek ötvözetét. Gazdagon variálja a félértéket, a negyedérték az éles ritmus, majd a nyolcadpárt és a nyújtott ritmust. A szinkópa valamely formája nyolcféleképpen mutatkozik meg.⁵⁰

Játékban a húrlefogás és húrtoimpítás is megjelenik. Húrlefogáskor a kobzos mind a négy hürkórusra ráteszi a kezét, így némítva el hangszerét. Leggyakrabban a felvételek végén, az utolsó dallam befejezésénél fordul elő, de nem mindig van rajta a felvételeken. A magnó kikapcsolása előtt elnémítja a húrokat a *Kicsi lovam vl.*, *Tavaszi szél vl.*, *Forgós*, *Lakodalmas*, *Duna széjje*, *Tisza vize vl.*, *Ideki a hegytetőn*, *Mikor megyek hazafelé* dallamokban. Az összes többi felvételen a magnó kikapcsolásáig zeng az utolsó hangzat, tehát nem tudhatjuk biztosan, hogy történt-e húrlefogás a felvétel leállítás után. Ez a technikai elem ritkán előfordul a dallamok végén is, ezzel tagolva az eljátszásokat (*Lakodalmas* 2. eljátszás). Felvetődik a kérdés, hogy melyik kezét használja a húrtoimpítására. A gyakorlat szerint inkább a bal tenyerét teszi rá a fogólapra, mivel a nyaknál

⁴⁷ Fábri, *Szakkolgozat*, i.m., 51.

⁴⁸ Butak György – Gábor Antal: *Keresel*. Zakariás, 1978. https://beta.folkloradatbazis.hu/event/DB719AEA-3A57-495C-838F-A76C0A31D4D5/1978-09-11-13_Lujzikalagor_ZaEr_ZaAt_1/segment/1604319/PI_Mg_199a_00-41-17_00-42-11 (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.18.).

⁴⁹ Păun Vasile – Fehér Márton: *Félöves*. <https://youtu.be/MilAASNTtyM> A felvételt Kobzos Kiss Tamás készítette 1994-ben Budapesten. Szlama László hivatalos youtube csatornája. (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.18.).

⁵⁰ Bővebben lásd *Függelék / 5. Ritmikai variációk Gyöngyös György dallamjátékában*.

kisebb felületet kell átérni. E kérdés kapcsán segítségül szolgálnak a Gyöngyös Jánosról készült videófelvevételek, amelyeken jól láthatóan a bal kezével alkalmaz húrlefogásokat.⁵¹ Ezek alapján feltételezem, hogy Gyöngyös György is ezt alkalmazta.

A húrtoompítás dallamjátékban és énekkíséretben is előforduló technika. Ilyenkor a kobzos egy-egy hangot, hangzatot tompít az ujjával úgy, hogy a húrokat lefogó ujját kissé felemeli. A tovább csengő felhangok vagy a fogott hanghoz hozzápengetett üres húrok mellett jól érzékelhető a tompítás szándéka.⁵² Gyöngyös János 5. lépésváltásánál magyaráz olyan fogást, amikor csak rátesszük a húrra a kezünket, azt nem nyomjuk meg, hogy ne szóljon.⁵³

Gyöngyös György az összes rögzített énekkísérete alatt egyszerű esztam kíséretet játszik. Többnyire egy ütemben négy nyolcadpárt alkalmaz, de számos olyan egy ütemnyi ritmikai megoldást találunk, amelyet nem csupán négy darab nyolcadpárral, hanem ezeknek rendkívül gazdag variációs lehetőségével valósít meg.⁵⁴ Az egyszerű esztam három típusa jelenik meg játékában: az első, amikor a nyolcadpár valamelyik nyolcada egy húrpáron történik, a másik nyolcad több – általában szomszédos – húrpár egyidejű megszólaltatásával szólal meg. A második, amikor a két nyolcadpárból mindkettő több – általában szomszédos – húrpár egyidejű megszólaltatásával történik, végül a harmadik típus, amikor a nyolcadpár egy-egy húrpáron szólal meg.

Az énekkíséretben feltűnő ritmikai jelenség a dallamsorok közben megjelenő hosszabb értékek, kiállások. Ezek általában a következő ütembe átkötött, fél- vagy egész értékű hang vagy hangköz. Néha a sorokat szünettel indítja, ilyenkor csak ének szólal meg. A következő, visszatérő megpengetés ritmikailag változatos formában történik. Ez a pengetés ritkábban a nyolcadpárok páratlan, gyakrabban a páros tagjára esik, és az esetek többségében egy dallamon belül mindkettő előfordul.⁵⁵ Minden énekkíséretben alkalmazza ezt a technikát. Ezzel változatosabbá válik a kíséret, megtörve a versszakok monotonitását.

⁵¹ Kerényi videó, 1991.

⁵² Ez történik például a *Hétfőn reggel lúgzót raktam v1.* negyedik versszakában, *Kicsi lovam v2.* első, második, negyedik versszakában, *Hétfőn reggel lúgzót raktam v2.* negyedik és ötödik dallamjátékában és a második versszak énekkíséretében, a *Mikor megyek hazafelé* első versszakában és harmadik dallamjátékában.

⁵³ Hankóczy, 1978, <https://zti.hungaricana.hu/hu/128447/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2024. 05. 18.). Az *ötödik lépésváltás* magyarázata 1:06:27–1:07:10 között található.

⁵⁴ Bővebben lásd a *Függelék / 6. Ritmikai variációk Gyöngyös György énekkíséretében.*

⁵⁵ Kivéve a *Tavaszi szél v1.*, *Ideki a hegytetőn*, *Mikor megyek hazafelé* amelyekben csak esztamra történik az újbóli megpendítés, a *Duna széjje*, *Tisza vize v1.*-ben végig egyre történik a következő megpendítés, a v2-ben egyszer történik esztamra az első ismétlés első ütemében.

3.2.3. Harmóniák

Ebben a fejezetben a harmóniákhoz kötődő játéktechnikai elemek összefoglalása után kísérletet teszek a vizsgált zenészek harmóniai gondolkodásának modellezésére. A kialakított módszertan szerint elkészült dallamvázak és a harmóniavázak együttes megjelenése lehetőséget ad a hagyományos kobozjáték egymástól elválaszthatlan dallam- és harmóniaszemléletének megértésére.

A tizenegy énekes dallam között négy dúr jellegűt és nyolc moll jellegűt találunk. A négy dúr jellegű dallam G tonalitásban hangzik el.⁵⁶ A moll jellegű dallamok közül hat szólal meg D tonalításba,⁵⁷ két dallam A tonalításban.⁵⁸ A legtöbb esetben az énekkíséretben hangközök, kettőshangzatok és hármashangzatok szólalnak meg. A kettőshangzat gyakran előforduló technika, az egyik legtipikusabb elem Gyöngyös játékában. A dallamhanghoz hozzápengetett üres húr, illetve a kíséretben megszólaló terchiányos akkordok, valamint üres húrt is tartalmazó hangzatok a leggyakoribbak. A kettőshangzat megvalósítható kettősfogással is.

Kettősfogas a tizenhét szólóból tizennégyben fellelhető. Következésképpen és gyakran alkalmazza a *Tavaszi szél vl.*, *Forgós* és *Lakodalmas* dallamokban. A *Tavaszi szél vl.*-ben a C hangot színezi az *Esz* hanggal a dallamjátékban és az énekkíséretben is. A *Forgós* és *Lakodalmas* dallamokban a D-dúr és G-dúr (I, IV. fok) hangjait erősíti kettősfogással. A következő hangnemekben az alábbi a hangközöket alkalmazza Gyöngyös kettősfogással: e-moll: *AE*, a-moll: *CEsz*, *CE*, *FC*, *CG*, d-moll: *CEsz*, *FC*, *BF*, *FA*, *AE*, *CE*, *EH*, *FiszA*, D-dúr: *DFisz*, *DA*, *FiszA*, *GD*, G-dúr: *CEsz*, *AE*.⁵⁹

Terchiányos akkordok az összes felvételen megjelennek. Leggyakrabban a dallamjáték közben a dallamhanghoz hozzápengetett üres húrok, kíséretben pedig az alaphangnem hangjához vagy a lépegetések során megjelenő váltóhangokhoz hozzápengetett üres húrok eredményezik.

A Lépegetés mindegyik énekkíséretben előforduló technika, amely során a megszólaló kettős- vagy hármashangzatot a játékos ostinatoszerű ingamozgással színesíti.⁶⁰ Ezek jellemzően hangszeres figurációk, akkordbontások. Az így kialakuló hangzatok nem mindig értelmezhetők klasszikus harmóniai keretben. Ezzel a technikával

⁵⁶ *Duna széje*, *Tisza vize vl.*, *v2.*, *Ideki a hegytetőn*, *Félre bánat félre bú.*

⁵⁷ *Kicsi lovam vl.*, *v2.*, *Tavaszi szél vl.*, *Hétfőn reggel lúgót raktam vl.*, *v2.*

⁵⁸ *Tavaszi szél v2.*, *Mikor megyek hazafelé.*

⁵⁹ A kíséret értelmezett hangközeit lásd ennek a fejezetnek a végén látható táblázataiban.

⁶⁰ Egy figurációt akkor nevezhetünk lépegetésnek, ha legalább kétszer egymás után megismétlődik azonos váltóhanggal.

megszólal terchiányos akkordok váltakozása⁶¹ vagy kiegészítése terchanggal,⁶² hármashangzatok,⁶³ tercek⁶⁴ és szekundok.⁶⁵ Utóbbi előfordul olyan formában is, amikor beleszól a 2. kórus üres *D* hangja is.⁶⁶ Szekundlépés nem csak üres húrkórusok váltakozó megpengetésével, hanem egyetlen húrkóruson megpengetve is megvalósítható, néha kiegészülve a felette elhelyezkedő üres húrokkal.⁶⁷

Hármashangzat a dallamjátékban és a kíséretben is szinte minden dallamban előfordul. Hét dallamban gyakori, hat dallamban ritkábban jelenik meg. Ezeket a hármashangzatokat nem mindig lehet klasszikus harmóniakeretben értelmezni. A *G*-dúr, *g*-moll, *D*-dúr, *d*-moll és *c*-moll mellett előfordulnak a következő hangzatok is: *CDG*, *CDB*, *ADG*, *DCE*, *DAE*, *DCF*. A hármashangzat – vagyis üres húrt nem tartalmazó hármashangzat – meglehetősen ritka Gyöngyös György szólóiban. Mindössze a *Forgós* dallamjátékban fordul elő kétszer az 1–3. kórusokon (*DFiszA*).

Jellemző stíluselem az énekkíséretben az akkordbontás. Dallamjátékban is megjelenik, ugyanis a *Forgós* fődallam tartalmaz hármashangzat felbontást. Ilyen a további dallamjátékokban ritkán fordul elő, de az énekes dallamok hangszeres eljátszásai közül a *Félre bánat*, *félre bú* és a *Tavaszi szél* sorvégi figurációiban jelenik meg ez a technika.

Gyöngyös György játékában bizonyos hangzatokat feltételezhetően barréfogással valósít meg. Ez olyan harántfogás, amely során a bal kéz valamelyik ujjá több húrt fog le egyszerre egy vonalban a fogólapon. Mivel ezeknél a hangközöknél vagy hangzatoknál az ujj nem fekszik fel a teljes fogólapon, tört barréről beszélhetünk.⁶⁸ Néhány esetben azonban nem zárható ki, hogy máshogy – barré helyett a 2. és a 3. ujjal a 4. fekvésbe történő mozgással – is megvalósíthatók a hallható akkordok, hangközök.⁶⁹

Vajon hogyan gondolkodott a harmóniákról a két vizsgált kobzos? Rekonstruálhatók-e a fő funkciók a felvételeken megjelenő dallamkövetés, akkordidegen

⁶¹ *DG* és *AD*, *D* és *A*, *G* és *D*, *D* és *AD*, *D* és *DG*, *DG* és *A*, vagy *DG* és *G* váltakozása.

⁶² *DG* és *B*, *DG* és *H*, *DG* és *BD*, *DG* és *HD* vagy *DA* és *Fisz* váltakozása.

⁶³ *G* és *CEsz*, *G* és *HD*, *G* és *BD*, *DG* és *CEsz* váltakozása.

⁶⁴ *G* és *B*, *G* és *H*, *D* és *BD*, *D* és *B* váltakozása.

⁶⁵ Amelyek megjelennek az 1 és 3. üres húrkóruson *G* és *A* váltakozásaként.

⁶⁶ *G* és *AD* váltakozása.

⁶⁷ *DG* és *DA* váltakozása, amelyből a *G* és *A* az 1. kóruson szólal meg, valamint *D* és *E* váltakozása a 2. kóruson.

⁶⁸ Ilyen a *Magyaros vl.* és a *Hétfőn reggel lúgzót raktam vl.*, *v2* dallamjátékokban lefogott *EA* hangköz az 1–2. húrkóruson, a *Hétfőn reggel lúgzót raktam vl.* dallamjátékában megjelenő *FB* hangköz, szintén az 1–2. kóruson, a *Tavaszi szél vl.* és a *Mikor megyek hazafelé* dallamjáték *CF* hangközei a 2–3. kóruson.

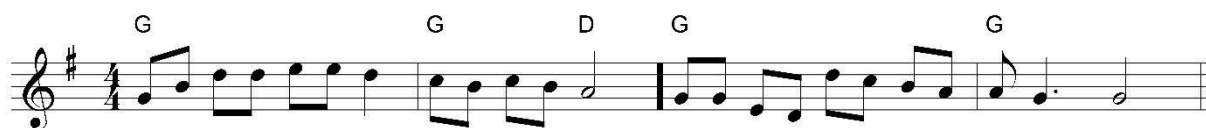
⁶⁹ Ez a technika a dallamvezetés logikájából vezethető le és Antim Ioan játékmódjához hasonlít. Ilyen a *Régi kezes* dallamban lefogott *CF* hangköz a 2–3. húrkóruson, illetve a *Forgós* és *Lakodalmas DG* hangközei a 2–3. kóruson, *Hétfőn reggel lúgzót raktam vl.* énekkíséretében megjelenő *FB* hangköz az 1–2. kóruson. Ez a játékmód Horváth Gyula kiadványában tanulmányozható. Horváth, *Koboziskola*, i.m.

figurációk és modális fordulatok alapján? Sok esetben értelmeznünk kell a klasszikus harmóniai keretekben nehezen beilleszthető hangközöket vagy hangokat is. A harmóniai gondolkodás megértéséhez – dallamváz mintájára – harmóniavázakat alkottam. Ezek tulajdonképpen az adatközlő játékból következőt akkordsorok. Ebben az értelmezési kísérletben tehát a tonális centrumok körül mozgó modális jelenségeket kíséreltem meg csoportosítani az alapfunkciók szerint.

A munka során a megfelelő akkord kiválasztásában több elvet is követtem. Alapvetően a leggyakrabban előforduló harmóniát részesítettem előnyben. Ebben nagy segítség volt a soronként egymás alá írt változatok függőleges áttekintése.⁷⁰ Ha azonban egy adott dallamfordulatnál megjelent egy mai fül számára esztétikusabb megoldás is, akkor azt választottam. Ezzel a munkafázissal nem a rekonstrukció a cél, így sehol nem javítottam a harmóniavezetést, tehát a leírt megoldások mindegyike hallható a felvételeken.

Az énekek dallamvázai és a harmóniavázak szervesen összetartoznak. A dallamvázak megalkotása hasonló elvek szerint történt, vagyis sokat számít egy-egy változat előfordulásának gyakorisága. Ezt az elvet kiegészítve azokat a sorokat vagy ütemeket részesítettem előnyben, amelyek megegyeznek a kobzos dallamváltozattal.⁷¹ Amennyiben a hangszeres és az énekes dallam között nem találtam egyező ütemet vagy sort, akkor a leggyakoribbakat választottam. Dúr jellegű – G-dúrban kísért – dallamok harmóniai vezetése, elgondolása meglehetősen hasonlatosak egymáshoz. Elemzésem a dúr jellegű dallamokkal kezdem, majd a moll jellegűekkel fejezem be, végül a fejezetet egy összefoglaló táblázat zárja.

Ideki a hegytetőn harmóniaváz

Az *Ideki a hegytetőn* dallamban az I. és az V. fok ismerhető fel. Gyöngyös viszont az V. fok helyén nem a klasszikus gyakorlatban megszokott D-dúr-ra vált, hanem az énekekben hosszan kitartott A hangot erősíti A dallamhanggal kobozjátékában, amelyet ennek aprózásával, vagy GA szekundlépegetéssel és a mellette megszólaló D hanggal fejez ki.⁷² A hozzápengetett G hangot színezőhangnak tekinthetjük, így egyértelmű az V. fok igénye,

⁷⁰ Az összes dallam ilyen módon leírt változata megtalálható az *A/3-as mellékletekben*.

⁷¹ Bővebben lásd *Fogalomtár / dallamváz*.

⁷² G-AD-vel vagy GD-A-vel.

valamint emellett a dallam szekundlépésének lekövetése, amelyhez néha – nehéz megállapítani, hogy mennyire tudatosan – hozzápengeti a szomszédos kórus üres húrját.

Félre bánat, félre bú harmóniaváz

The image shows two staves of musical notation for the piece 'Félre bánat, félre bú'. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 4/4. The first staff contains four measures of music, each with a G major chord (G) above it. The second staff contains five measures of music, with G major chords (G) above the first, second, and fifth measures, and a D major chord (D) above the fourth measure. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, and rests.

A *Félre bánat, félre bú* dallamban szintén az I. és V. fokot fedezhetjük fel. A kíséretben végig a G-dúr akkordot figurálja gazdagon, csupán egyetlen harmóniaváltás történik. Következésképpen mindig az utolsó ütemben, amikor az énekben negyedértékű *A* hang szól akkor ő is bejátssza az *A* dallamhangot, gyakran kiegészítve *AD* vagy *ADG* hangzattá, amelyet dominánsként értelmezhetünk. A *H–A* szekundlépésre a dallamhangokat is tartalmazó akkordokkal reagál.

Duna széjje, Tisza vize harmóniaváz

The image shows three staves of musical notation for the piece 'Duna széjje, Tisza vize'. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 4/4. The first staff contains four measures of music, with G major chords (G) above the first, second, and third measures, and C major (C) and D major (D) chords above the fourth measure. The second staff contains four measures of music, with G major chords (G) above the first, second, and fourth measures, and a D major chord (D) above the third measure. The third staff contains four measures of music, with G major chords (G) above the first, second, and third measures, and G major (G) and D major (D) chords above the fourth measure. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, and rests.

A *Duna széjje, Tisza vize* dallamban szintén I. és V. fok a lényegi elem. A dallam első két sora mindkét feljatszásban csupán egyszer hangzik el, ebben jelenik meg egy pillanatra egy *C* dallamhang a mellette lévő üres húr *D* hangjával színesítve, amelyet szubdominánsként értelmezhetünk. A közvetlenül utána megszólaló *A* énekhangra reagáló *AD* hangközt dominánsként jelöltem. Ennél a dallamnál szintén leköveti az énekben megjelenő szekundlépést, a 3. dallamsorokban történő *H–A* lépésre *G–A* szekundlépéssel felel.

Elmondhatjuk tehát, hogy a dúr jellegű dallamok kíséretére az I–V. fokok használata jellemző, gyakran színező hangokkal, de a harmóniaváltás igénye jól

érzékelhető.

Tavaszi szél v1. harmóniaváz

Tavaszi szél v2. harmóniaváz

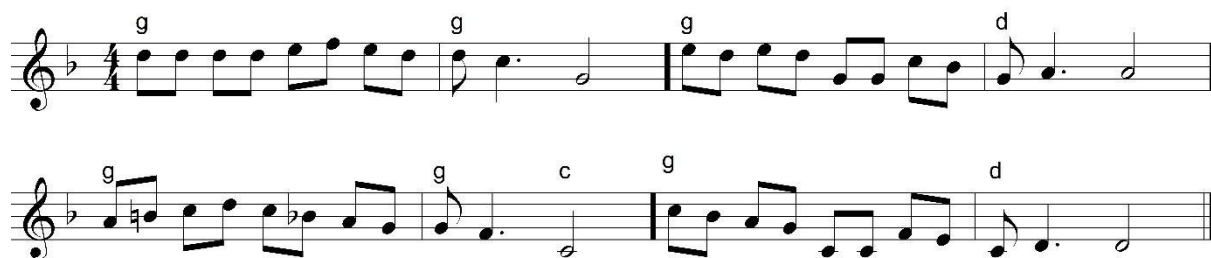

Mindkét *Tavaszi szél* változat gyakorlatilag ugyanarra a harmóniai vázra épül. Tonikai funkcióval kezdődik, majd a VII. fokú moll akkordot figurálja – feltehetőleg a fríges zárlat miatt – egészen a zárlatig.

A d-mollos (*Tavaszi szél v1.*) változatban a c-moll akkordnál a legtöbb esetben befogja a tercet is, de előfordul, hogy a terc helyett az üres húr *D* hangja, vagy csak *G–C* lépegetés hallható. A versszakok végén általában d^{\flat} figuráció hallható. Jelen esetben a *D*-hez hozzápengetett *G* hang egy színezőhang, amely így ebben a hangnemben d-mollként értelmezhető.

Az a-mollos *Tavaszi szél v2.*-ben a versszakok végén főként a 3. kórus üres *A* hangján játszik ritmikus figurációt, néha színezőelemnek a 2. kórus *D* hangját is megpengeti. Ezt általában *DG* hangzat előzi meg, amely az énekben megjelenő zárlat előtti *G* díszítőhangot erősíti.

Kicsi lovam harmóniaváz

A *Kicsi lovam* dallam mindkét felvételét megvizsgálva hasonló jelenség történik, mint a korábbi moll jellegű dallamoknál. Sokat időzik egy moll akkordon, majd a végén tonikára zár. Ennél a dallamnál azonban a IV. fokú moll akkordot figurálja, erősítve ezzel a dallamhangban megjelenő *B* hangokat. A második sor végén az énekben hosszan kitartott *A* dallamhangot erősíti kobozjátékában is. Ezt nagyrészt – az énekben is megjelenő *G–A* szekundlépéssel valósítja meg.

A harmadik sor újra a IV. fokú mollra épül, azonban fontos megemlíteni, hogy az énekekben rövid időre megjelenő *H* hang miatt következetesen kerül a terc megszólaltatását. A sorzáró szótag *C* hangjára a VII. fokú moll akkord formáit játssza.⁷³ Végül az utolsó sorban visszaáll a g-mollra, amelyet tonikai figurációval zár.

Hétfőn reggel lúgzót raktam harmóniaváz

A *Hétfőn reggel lúgzót raktam* dallamban a *D* hanghoz sűrűn színezőhangokat társít. Az állandó *D* hangzást rövid sorközi és versszakvégi, esetenként akkordidegen figurációkkal billenti ki a monotonitásból. Nem következetesen, de egyértelműen leköveti a második sor végén hallható *E* hangot *A*⁵ figurációval.⁷⁴

Mikor megyek hazafelé harmóniaváz

A *Mikor megyek hazafelé* dallamot csak kétszer játssza el, viszonylag következetlenül. A többi dallammal ellentétben itt sok bizonytalan pont van, talán nem tartozott ez az ének az általános törzsrepertoárjához. Például VII. fokkal kezdi a dallamot a tonika helyett, a második sorban egyszer valószínűleg rossz húrkorust penget meg, és indokolatlanul felülintonált tercek is előfordulnak (G-dúr a g-moll helyett). Ezt támasztja alá a gyakori szövegévesztés is.

Összegezve elmondható, hogy Gyöngyös György a moll jellegű énekek kíséreteiben az I., a IV. és a VII. fokokat alkalmazza – utóbbi mindig moll színezettel a fríges hajlítások vagy zárlatok miatt. Dúr jellegű kíséreteiben főként az I. és V. fokokat használja, de néha a IV. fok is megjelenik. A felvételeken alapvetően akkordbontásokat hallhatunk.

⁷³ *G–CEb, CD, CG.*

⁷⁴ *AE, és D–E szekundlépegetés a 2. húrkoruson.*

Zenei elemzés – Gyöngyös György játéka

Dúr jellegű dallamokban használt hangközök, hangzatok értelmezése (G-dúr):

<i>Hangzatok</i>	<i>Akkord</i>	<i>Fokszám</i>
<i>GD, HD, G–H</i> lépegetés az 1–3. kóruson.	G-dúr	I. fok
<i>CD</i>	C-dúr	IV. fok
<i>AD, ADG, G–A</i> lépegetés 1–3 kóruson.	D-dúr	V. fok

Moll jellegű dallamokban használt hangközök, hangzatok értelmezése (d-moll):

<i>Hangzatok</i>	<i>Akkord</i>	<i>Fokszám</i>
<i>G–A</i> lépegetés az 1–3. vagy csak az 1. kóruson, <i>DA, D–A</i> lépegetés a 2–3. kóruson, vagy az 1–2. kóruson.	d-moll	I. fok
<i>GB, G–B</i> lépegetés az 1., vagy 1–3. kóruson, <i>GD</i> .	g-moll	IV. fok
<i>AE, D–E</i> szekundlépegetés a 2. hűrkóruson.	A ⁵	V. fok
<i>G–CEsz, CEsz, CD, G–C</i> lépegetés 1–3. kóruson.	c-moll	VII. fok

Moll jellegű dallamokban használt hangközök, hangzatok értelmezése (a moll):

<i>Hangzatok</i>	<i>Akkord</i>	<i>Fokszám</i>
<i>AE, A–E</i> lépegetés a 2–3. kóruson.	a ⁵	I. fok
<i>DA, D–A</i> lépegetés a 2–3. kóruson, <i>G–A</i> lépegetés az 1–3. kóruson.	d-moll	IV. fok
<i>BD, G–B</i> lépegetés az 1–3. kóruson, <i>DG</i> .	g-moll	VII. fok

3.2.4. Dallamjáték

Gyöngyös dallamjátéka kapcsán megállapítható, hogy intonációja esetenként bizonytalan. Előnyben részesíti az üres húrokat a fogott hangokkal szemben. Dallamjátékhoz csak az első három kórust használja, a 4. húrkórusnak gyakorlatilag nincs ilyen funkciója: mindig üresen szólal meg és dallamhangként sem alkalmazza. A dallamhangok mellett gyakran – és meglehetősen következtlenül – szólalnak meg az üres húrok. A speciális hangolás miatt nem ritka az oktáv törés. Zenei gondolkodására jellemző, hogy az üresen megszólaló 1. kórus *G* és a 3. kórus *A* hangját olykor magas, olykor mély hangnak tekinti.⁷⁵

Dallamhangokat kíséret közben ritkán játszik, a játéka inkább csak a dallammozgás irányát követi, amelyek olykor diszsonanciát eredményeznek. Annak ellenére, hogy jól ismeri a dallamokat, hiszen hangszeres dallamjátékkal is elhangzanak ezek. Gyakori elem, amikor az ének dallamban megszólaló szekundlépésre a kobozjátékban is szekundlépéssel válaszol.⁷⁶

A dallam karakterétől függően alkalmaz fekvésváltást, jellemzően fríges zárlatoknál vált az alapfekvésből félfekvésbe.⁷⁷ Néhány esetben nem zárható ki az elmozdulás a 4. fekvésbe.⁷⁸

A versszakokat vagy a dallamjátékot lezáró ritmikai és dallami figurációk változatossága Gyöngyös fontos és jellemző stíluseleme. Majdnem mindegyik felvételen hallhatjuk ezt a technikát.⁷⁹ Mindig a dallamjátékot, egy esetben az ének kíséretet követi a lezárás.⁸⁰ A felvételek alapján három lezárástípust tudunk megkülönböztetni.⁸¹

Az 1. típusban a díszítés nélküli fő dallamhangok lassítása történik, egy esetben kiegészítve az alaphang aprózásával.⁸² Ez a figuráció több dallamhangot is érintő

⁷⁵ Bővebben lásd 3.2.5. *A dallamjáték és az ének kapcsolata.*

⁷⁶ Főként az 1. és 3. húrkórus üresen, figuratívan megpendített hangokkal: *Kicsi lovam v1., v2., Hétfőn reggel lúgzót raktam v1., v2., Duna széjje, Tisza vize v1., v2., Ideki a hegytetőn.* Egy esetben a *Hétfőn reggel lúgzót raktam v1.*-ben a 2. kóruson *D–E* hangokon lépegetve valósítja meg a szekundot.

⁷⁷ A felvételeken csak a 2. és a 3. húrkóruson fordul elő. Félfekvésbe történő kitérés a *Kezes* dallam *B*-részeinél megjelenő *B* hangnál, a *Kicsi lovam v1., v2. B* hangjainál, a *Tavaszi szél v1. v2.* fríges zárlatainál, és a *Magyaros v2. Esz* hangjainál fordul elő.

⁷⁸ Ilyen a *Magyaros v1.* és a *Hétfőn reggel lúgzót raktam* dallam *v1., v2* dallamjátékokban lefogott *EA* hangköz az 1–2. húrkóruson, a *Hétfőn reggel lúgzót raktam v1.* dallamjátékában megjelenő *FB* hangköz, szintén az 1–2. kóruson, a *Tavaszi szél v1.* és a *Mikor megyek hazafelé* dallamjáték *CF* hangközei a 2–3. kóruson.

⁷⁹ Kivéve a *Forgós, Lakodalmas, Ideki a hegytetőn, Mikor megyek hazafelé* dallamok, amelyekben egyszerűen csak megáll, vagy egy szünet után megpendít egy akkordot.

⁸⁰ *Duna széjje, Tisza vize v2.*

⁸¹ Típusonként lásd *Függelék / 9. Lezáró figurációk típusai Gyöngyös György játékában.*

⁸² Ide tartozik a *Magyaros v1., Régi kezes, Duna széjje, Tisza vize v1., Hétfő reggel lúgzót raktam v2., Tavasz szél v2.* illetve a *Félre bánat, félre bú,* amelynek lezárásában a lassítás után a tonikai hang aprózása is megjelenik.

ritartandoként értelmezhető. A 2. típusban csak a záró hangközt játssza többször, a dallam tempójához képest lassabban.⁸³ A 3. típusban a dallamhoz képest új dallamfordulat jelenik meg.⁸⁴

A glisszando ritkán jelenik meg Gyöngyös játékában, csupán két dallamban azonosítható.⁸⁵ Az arpeggio szintén a ritka jelenségek közé sorolható. Összesen hat dallamban jelenik meg a bővülésekben figuráció közben, az ének kíséret alatt, a lezárásban, illetve dallamjáték közben.⁸⁶

3.2.5. A dallamjáték és az ének kapcsolata

Ha egy hangszeres zenész énekel is, akkor magától értetődő, hogy jól ismeri saját dallamait. Természetesnek tekintjük, hogy az énekes dallamok hangszeres parafrázisai egy dallamképre vezethetők vissza, így általában elmarad az énekek és hangszeres változataik strukturális vizsgálata. Ez történt Gyöngyös György repertoárjával kapcsolatban is. A különböző variánsok összehasonlítása a korábbi feltételezésekkel szemben meglepő eredményeket hozott. Fontos kérdés, hogy vajon az énekes variánsokat alkalmazza-e az adatközlő a hangszeren is, vagy új variánsok jelennek-e meg hangszerjátékában?

A felvételeken átlagosan hasonló arányban szólnak meg a kobzos dallamjátékok és az énekelt versszakok.⁸⁷ Megállapíthatjuk, hogy a kobzos mindig az énekes dallamból indul ki, tehát minden esetben – az alkalmi tévesztések ellenére – felismerhető az énekes dallam variánsa. Fontos felismerés, hogy egy dallam esetében sem játssza el ugyanazt a kobozzal, mint amit énekel. Mindig különböző variációk jelennek meg az énekben és a kobozjátékban, azonban ezek az eltérések nem jelentősek. Találunk egyező ütemeket és sorokat, de az énekes változat pontosan sosem hangzik el a hangszeren. Az is kijelenthető, hogy több variáns fordul elő a kobozjátékában, mint az énekében.

⁸³ Ide tartozik a *Duna széle Tisza vize v2.*, *Hétfőn reggel lúgzót raktam v1.*, *Kicsi lovam v1.*, *Kicsi lovam v2.*, *Magyaros v2.* A *Kicsi lovam v1.* és a *Magyaros v2.*-ben a záró hangközön kívül megszólal egy diszsonáns színező hang a záró hangközben, de lényegében hasonló a szándék, mint e típus többi lezárásában.

⁸⁴ Ide tartozik a *Kezes* és a *Tavaszi szél v1.*

⁸⁵ A *Forgós Bv2* részben és a *Kicsi lovam v1.* második és harmadik versszakot követő bővítésekben történő figurációkban.

⁸⁶ *Kicsi lovam v1.*, *v2.*, *Hétfőn reggel lúgzót raktam v1.*, *v2.*, *Ideki a hegytetőn*, *Féle bánat*, *félre bú.*

⁸⁷ Előfordul, hogy több a dallamjáték és kevesebb az énekelt versszak (*Duna széjje*, *Tisza vize v1.*, *Tavaszi szél v2.*, *Hétfőn reggel lúgzót raktam v2.*, *Félre bánat*, *félre bú*, *Mikor megyek hazafelé*), illetve fordítva is igaz ez (*Kicsi lovam v1.*, *Tavaszi szél v1.*, *Hétfőn reggel lúgzót raktam v1.*, *Kicsi lovam v2.*). Kiugró eset a *Tavaszi szél v2.*, amelyben hat versszak éneklése mellett tízszer játssza el a dallamot a hangszeren. A tizenegy rögzített énekes felvétel közül kettőben megegyezik a dallamjáték és az ének (*Duna széjje*, *Tisza vize v2.*, *Ideki a hegytetőn*).

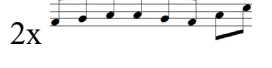
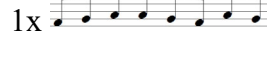

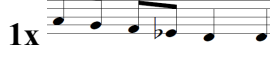
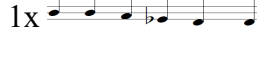
Az elemzés során arra is fény derült, hogy Gyöngyös hogyan használja az oktáv húrokat tartalmazó kórusokat. Például az 1. húr kórus vastag *G* húrját csak mély hangként alkalmazza a *Kicsi lovam* mindkét változatában, *Tavaszi szél v1.*, *v2.*, *Hétfőn reggel lúgót raktam v1.*, *v2.*, *Ideki a hegytetőn*, *Mikor megyek hazafelé*, dallamokban. Mindkét oktávban értelmezve alkalmazza a *G* hangot a *Duna széjje*, *Tisza vize v2.* harmadik sorában, *Félre bánat*, *félre bú* dallamban rögtön az első ütemben, *Kezes* dallam 3. ütemében és annak ismétlésében magas hangként, továbbiakban mélyként, *Régi kezes* dallamban már a második ütemben mindkét értelmezés megjelenik. Hasonló a helyzet a 3. kórus üres *A* hangjával is. Megállapíthatjuk, hogy Gyöngyös zenei gyakorlatában az abszolút hangmagasság nem elsődleges, az oktáv tartományok használata nem következetes.

Az alábbiakban a dallamok táblázatos összehasonlítása látható. Az ének és a hangszerjáték esetében is a díszítés, illetve hozzápengetett hangok nélküli dallamvázatot vettem alapul, tehát kizárólag a főhangokat vizsgáltam. Az összehasonlítás során figyelmen kívül hagytam az oktáv töréseket és a hangszeres sajátosságokat, így az ideális dallamvázatokra fókuszálhattam az elemzés során. Felmértem az egyezések és az eltérések mértékét és gyakoriságát az egyes változatokban. A dallamokhoz tartozó táblázatok külön oszlopban tartalmazzák a dallamsorokat, a kotta mellett feltüntetve az elhangzások számát, illetve a hangszeres és énekes változat egyezését (félkövér kiemeléssel). Az előtagot és az utótagot vastag vonal választja el.

A *Kicsi lovam v1.*, *v2.* mindkét variánsában az éneklésben legtöbbször elhangzó sorokat interpretálja kobzon, kivéve az első sort. Érdekesség, hogy hangszerjátékában ezt a mindössze egyszer énekelt variánst alkalmazza. A hangszeres változatok utolsó sorai az állandó tévesztések miatt sajnos nem értékelhetők. A második és harmadik sorokban találunk egy-egy olyan variánst is, amelyeket nem énekelt, tehát új, hangszeres változatok is megjelennek.

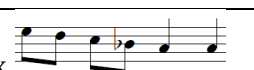

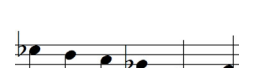

<i>Kicsi lovam v1., v2.</i>			
ének (9x) előjegyzés: 1b			
1. sor	2. sor	3. sor	4. sor
3x 5x 1x 	2x 5x 1x 1x 	8x 1x 	3x 4x 2x
koboz (4x+egy utótag ismétlés) előjegyzés: 1b			
4x 	2x 2x 	2x 3x 	Mindegyik negyedik sor elhibázza, nem értékelhető.

A *Tavaszi szél v1.*-ben az első és negyedik sorban találunk egyezéseket, a többi sorban kisebb eltéréseket tapasztalunk. Gyakorlatilag mindegyik sorban vannak új változatok a kobozjátékban az énekelt változathoz képest.

<i>Tavaszi szél v1.</i>			
ének (6x) előjegyzés 1b			
1. sor	2. sor	3. sor	4. sor
4x 2x 	6x 	4x 1x 1x 	3x 3x
koboz (4x) előjegyzés 1b			
1x 2x 1x 	1x 3x 	1x 2x 1x 	1x 1x 1x

			1x lezárás
--	--	--	------------

A *Tavaszi szél* v2.-ben következetesebben énekli a dallamot, kevesebb variánssal. A kobozjátékban több variáns található, kisebb eltérésekkel. Az utolsó sorok leggyakoribb hangszeres variánsaiban csupán annyi a különbség, hogy a zárlat előtti *G* hangot hangsúlyozza következetesen. A két *Tavaszi szél* dallam kobozjátékában találunk egyező és új variánsokat is.

<i>Tavaszi szél</i> v2.			
ének (6x) előjegyzés nincs			
1. sor	2. sor	3. sor	4. sor
6x 	3x 3x 	6x 	6x
koboz (10x) előjegyzés nincs			
1. sor	2. sor	3. sor	4. sor
1x 8x 1x 	8x 1x 1x 	10x 	8x 1x 1x

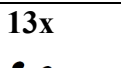

A *Duna széjje, Tisza vize* v1., v2. dallamot következetesen egy változatban énekli. A kobozjátékban viszont csupán egyszer, a harmadik sorban követi le pontosan az éneket. A sok egyezés mellett egy-egy hang eltérésekkel, de új variánsokat fedezhetünk fel a kobozjátékban.

<i>Duna széjje, Tisza vize</i> v1., v2.			
ének (2x teljesen+3x a 3.sor+5x az utolsó sor) előjegyzés 1#			
1. sor	2. sor	3. sor	4. sor
2x 	2x 	5x 	7x
koboz (2x teljesen+2 utótag) előjegyzés 1#			
1. sor	2. sor	3. sor	4. sor

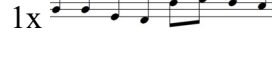

2x 	2x 	1x 2x 1x 	3x 1x
---	---	--	--

A *Hétfőn reggel lúgzót raktam* v1., v2. dallam hangszeres változatai közel állnak az énekes variációkhoz. Az első sorban egy, a harmadik sorban két kobzos variációt találunk. Az első sort kobozzal sosem ismétli, az énekben ellenbe hétszer, ebből ötször új szövegrésszel ismétli. A harmadik sorban mind a kobozban, mind az énekben hoz új variánsokat. Ez az egyetlen olyan dallam, amelyben minden ütemben van egyezés az énekes és a hangszeres variációk között.

<i>Hétfőn reggel lúgzót raktam</i> v1., v2.					
ének (11x) előjegyzés nincs					
1. sor	1. sor ismétlése	2. sor	3. sor		4. sor
11x 	7x (nem mindig ismétli meg)	11x 	2x 1x 4x 4x 	4x 1x 6x 	11x
koboz (9+4 ismétlés) előjegyzés nincs					
1. sor	1. sor ismétlése	2. sor	3. sor		4. sor

8x 	0x 	9x 	10x 	1x 	13x
1x 			1x 	12x 	
	egyszer sem ismétli az első ütemet.		2x 		

Az *Ideki a hegytetőn* dallam éneke kevésbé variált. A kobozjáték viszont annál inkább, kiváltképp az első és harmadik ütemek. Érdekes, hogy a harmadik ütem kobozjátéka egyik énekváltozattal sem azonos. A többi ütemben találunk egyezéseket.

<i>Ideki a hegytetőn</i>			
ének (7x) előjegyzés 1#			
1. ütem	2. ütem	3. ütem	4. ütem
7x 	2x 2x 3x 	6x 1x 	7x
koboz (7x) előjegyzés 1#			
1. ütem	2. ütem	3. ütem	4. ütem
2x 2x 1x 1x 1x 	7x 	3x 1x 1x 1x 1x 	4x 3x

A *Félre bánat, félre bú* ének variáns nélkül szólal meg, beleértve az ismétléseket is. A kobozjáték első és harmadik sora megegyezik az énekverzióval, azokat nem is variálja. A második és negyedik sorok viszont eltérőek, a korábbi dallamokhoz képest nagyobb mértékben.

<i>Félre bánat, félre bú</i>			
ének (2x+mindkét előtag és utótag ismétlésével) előjegyzés 1#			
1. sor	2. sor	3. sor	4. sor
4x	4x	4x	4x
koboz (3x+mindhárom előtag ismétlései) előjegyzés 1#			
1. sor	2. sor	3. sor	4. sor
6x	5x	3x	1x
	1x		1x
			1x

A *Mikor megyek hazafelé* dallamot mindkétszer ugyanúgy énekli. A kobozjátékban ismét új változatokkal találkozhatunk. Az első három sorban találunk egyezéseket az énekkel, a negyedik sor változata is csupán két hangban tér el.

<i>Mikor megyek hazafelé</i>			
ének (2x) előjegyzés nincs			
1. sor	2. sor	3. sor	4. sor
2x	2x	2x	2x
koboz (3x teljes+2 utótag ismétlés) előjegyzés nincs			
1. sor	2. sor	3. sor	4. sor
1x	2x	5x	4x
1x	1x		1x
1x			

3.3. Stílusjegyek Gyöngyös György játékában

Gyöngyös György dallamjáték közben esetenként bizonytalan intonációt tapasztalhatunk. Előnyben részesíti az üres húrok használatát a fogott hangokkal szemben, leginkább az 1–3 kórusokat használva, amely oktáv töréseket eredményez. Az üresen megszólaló, oktáv hűrt is tartalmazó kórusokat felváltva értelmezi mély vagy magas hangnak. Dallamjáték szempontjából a 4. húr kórusnak nincs funkciója: mindig üresen szólal meg és dallamhangként sem alkalmazza. Jellemzők a versszakokat vagy a dallamjátékot lezáró ritmikai és dallami figurációk.

A táncdallamokat nem mindig a tánczenei periódusnak megfelelően játssza, az ismétlésekben következtlen. Énekes dallamok hangszeres játéka esetén mindig az énekes dallamból indul ki, amelyet gazdagon variál. A dallamhangok mellett gyakran – és meglehetősen következtlenül – megszólalnak az üres húrok.

Énekkíséretében minden első versszakot hangszeres bejátszás előz meg és szinte mindig dallamjátékkal fejeződnek be a felvételek. Jellemzők a sorokat- és a versszakokat elválasztó zenei kitöltőelemek, azaz hosszabb-rövidebb *figurációk*, amelyek gyakran bővülést eredményeznek. Énekkíséretét általában versszak végi fugurációt követően többnyire teljes versszaknyi hangszeres dallamjátékkal tagolja, esetenként hangszeres ismétlés is előfordul. Általában következtlenül, szabadon váltakozik az énekkíséret és a dallamjáték aránya. Mindig különböző variációk jelennek meg az énekben és a kobozjátékban, azonban ezek az eltérések nem jelentősek.

Rendkívül gazdagon variálja a ritmusokat a dallamjátékban és a kíséretben egyaránt. Játékában rendszeres elemek a ritmusaprózás, a bontás és az összevonás. Az énekeket az *esztam* nyolcados pengetésének három típusát alkalmazza.

Az összes énekkíséretekben előforduló ritmikai jelenség a dallamsorok közben megjelenő hosszabb értékek, kiállások. Ezek általában a következő ütembe átkötött, fél- vagy egész értékű hang vagy hangköz. Ezzel változatosabbá válik a kíséret, megtörve a versszakok monotonitását.

Dúr jellegű dallamait *G* tonalításban játssza, moll jellegű dallamaihoz *d* és *a* tonalitást alkalmaz, valamint egyetlen táncdallam esetében *e* tonalitás is megjelenik. A felgyűjtött dúr jellegű énekes dallamokat I. és V. fokokkal kíséri, moll jellegű énekkíséréteiben I., IV., és VII. fokokat alkalmaz, utóbbit mindig moll színezettel a friges hajlítások, zárlatok miatt. Akkordjai általában nem teljesek, az akkordhangok inkább akkordbontásokban, lépegetésekben, illetve hangközökben jelennek meg.

Zenei elemzés – Gyöngyös György játéka

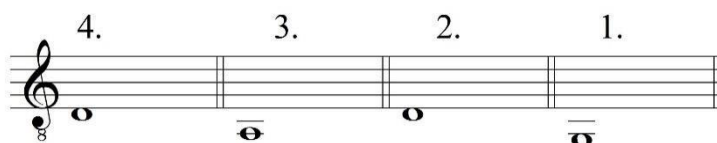
A játéktechnikai elemeket összegezve elmondható, hogy Gyöngyös György szólójátékára jellemző az akkordbontás, a bővülés, a hármashangzat, a kettősfogás, a kettőshangzat, a versszakokat vagy a dallamjátékot lezáró ritmikai és dallami figurációk, a lépegetés és a terchiányos akkordok. Ritkán megjelenő elemek közé sorolható az arpeggio, a fekvésváltás, a glissando, a hármashangzat, a húrlefogás, a húrtoompítás, a szűkülés és a tört barré. Hiányzó elem a tremoló.

4. Zenei elemzés – Butak György játéka

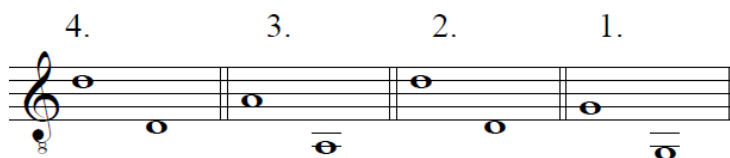
Butak György játékát két alkalommal örökítették meg. 1975-ben Stuber György vett fel tíz dallamot Butak szólójátékából, emellett rendkívül értékes beszélgetést is rögzített.¹ 1978-ban Zakariás Attila dokumentálta a Gábor Antal hegedülését kísérő Butak György játékát, amelyek között 18 hegedűkíséret és 2 szólófelvétel hallható.² Disszertáciomban e két gyűjtés szólóit elemzem. Kottás lejegyzések eddig nem jelentek meg játékaról, viszont hegedűkíséretének összehasonlítására már voltak kísérletek.³

Butak György a hegedűkísérethez *D* (*d'd-aA-d'd-gG*) alaphangra hangolta hangszerét, a szólóit tartalmazó felvételeken azonban egy *F* (*f-c-f-B*) hangolású kobzon játszott. Az 1975-ös gyűjtésen, amikor egyedül játszott, csupán mély húrok voltak hangszerén, egy kórusban egy húr. Hangszerének hangolásai a két gyűjtésen:⁴

1975 Stuber György felvételein (*d-A-d-G*):⁵

1978 Zakariás Attila felvételein (*d'd-aA-d'd-gG*):⁶

Az elemzés szempontrendszere megegyezik a 3. fejezetben követett gyakorlattal, csupán a dallamjáték és az ének kapcsolatánál volt szükséges újabb szempontot beemelni.

¹ Stuber, 1975.

² Zakariás, 1978.

³ Csenki Zsolt: *A tánckíséret játéktechnikai elemei a hagyományos kobozjátékban*. Szakdolgozat. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2018. (Kéziat). 35., 37–39., 43–44. 50., Fábri Géza: *Moldvai énekek és táncdallamok kobozkísérete*. Szakdolgozat. Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskola, 2010. (Kéziat). 12., 29., 31–32., 35., 40., 43–46., 53.; Németh László István: *A hagyományos moldvai kobozkíséret rekonstrukciójának lehetőségei*. Szakdolgozat. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2021. (Kéziat). 47., 55–59., 63., 70–71., 73., 74–75., 78.

⁴ A lejegyzési alapelvet bővebben a *Bevezetőben* tárgyalom.

⁵ Stuber, 1975. A felvételen hallható *F* hangolás egyedi esetnek számít, ezért a továbbiakban a hagyományban jobban elterjedt *D* hangolásra transzponáltam a kottapéldákat.

⁶ Zakariás 1978.

4.1. A gyűjtés körülményei

A Butak Györggyel készült felvételek sokkal jobb minőségűek, így a Gyöngyös gyűjtések értelmezését nehezítő technikai körülmény itt nem állt fenn. Játéka alapvetően világos, jól értelmezhető, így a szóló darabok lejegyzése nem volt nehéz. Egy-egy esetben az ének hangosabb a koboznál, amely a hangszerjáték elfedését eredményezte.

Az 1975-ös felvételek gyűjtője, Stuber György a dudát kutatva lett figyelmes arra, hogy Mesterke Gergely külsőrekecsini dudás hangszerre basszussípját (bordóját) egy alkalommal kobzának nevezte, így keltette fel érdeklődését a koboz.⁷ Ezek a felvételek elérhetők a Hagyományok Háza online felületén, sajnos vágott formában.⁸ A katalogizálók nem dolgozták fel részletesen az anyagot, mindegyik dallamot egységesen alkalomhoz nem kötött dallamnak nevezték el. 2019-ben interjút készítettem a gyűjtővel, amikor megkaptam tőle a felvételek vágatlan változatát. Ezen szerepel egy további, töredékes dallam, a *Leana mea v2*. Érdekessége, hogy ezen a felvételen Butak Györgyné Sumănaru Mária egy versszakot magyar nyelven énekel férje kíséretével. Itt megfigyelhetjük, hogyan kíséri az adatközlő más énekét. A vágatlan felvétel arra is rávilágított, hogy a *Leana mea v1*. dallam valójában egy egység, ellentétben az adatbázis szegmentálásával.

Egy másik dallamból is található duplum a felvételek között. Az *Anyám, anyám édesanyám v2*. esetében indokoltnak tűnik az újbóli rögzítés oka. Az adatközlő megkérdezi a felvétel végén a gyűjtőt, hogy „Kijött?” Feltételezésem szerint a gyűjtők számára nem volt érhető a dallamjáték periódusa ezért kérhették, hogy játssza el újra.

Az 1978-as gyűjtésből sajnos nincs meg az eredeti, vágatlan verzió. Zakariás Attila Butak György játékát Pávai István hatására rögzítette.⁹ Ezt a felvételt Pávai István később lemásolta, ennek köszönhetően kerültek be a Hagyományok Háza archívumába.¹⁰ A kutatás során kiderült az is, hogy Zakariás gyűjtőtársa más volt.¹¹

⁷ Stuber György: *Moldvai csángómagyar „síposok”. dudakultúra a magyar nyelvterület legkeletibb részén, 1973 – 2010.* (Kolozsvár: Kriza János Néprajzi Társaság, 2010.) 134. Szlama László: *Stuber Györggyel készített interjú leírata.* Budapest, 2019. (Kézirat, Budapest). 1.

⁸ Stuber, 1975. <https://beta.folkloradatbazis.hu/event/469AE679-9438-4449-8537-C67EDCE31E88> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 17.). Az archívum nem tartalmazza az adatközlővel történt beszélgetést, a teljes gyűjtést Stuber Györgytől vettem át 2019-ben.

⁹ Pávai István szóbeli közlése alapján. Doktorkollégium óra. 2020. 10. 07.

¹⁰ I.h.

¹¹ A honlapon a gyűjtők között Attila mellett testvére, Zakariás Erzsébet szerepel. Erzsébettel 2020-ban sikerült felvenni a kapcsolatot. Válaszában leírta, hogy egyáltalán nem emlékszik az adatközlőre. Pávai István elmondása szerint Erzsébet is gyűjtött, de nem Moldvában. Erzsébet Kolozsváron élt, Attila pedig Sepsiszentgyörgyön. Viszont a felvételen olykor-olykor hallható egy női hang is: *Öregmagyaros* végén „tovább” *Szirba* elején „hagyja, hagyja, énekeljen!” Végül Pávai István a felvétel alapján azonosította Zakariás Attila feleségét, Mánya Zitát (Messenger üzenetváltás Pávai Istvánnal. 2023. 11. 26.).

4.2. A szólójáték

Butak György szólójáték felvételei között kizárólag énekes dallamok kíséretei és dallamjátékok szerepelnek. Stuber György gyűjtésén tíz szólójátékkal találkozhatunk, ebből kettő duplum. Összesen négy magyar, öt román nyelvű ének, valamint egy eddig azonosítatlan dallam.¹² A felvételen a következő sorrendben hallhatók: *Anyám, anyám édesanyám v1*, *Anyám, anyám édesanyám v2 (Lányok, becsületes lányok)*, *Leana mea v1*, *Foaie verde rug de mure*, *Leana mea v2*, *Foaie verde foi de nuc*, *Azonosítatlan dallam*, *Aseară mă cheamă sfatul*.

Az 1978-as felvételek között kettő szólójáték található: *Kicsi lovam (Negyvenkettő, negyvenhárom, negyvennégy)* és *Valea viu* sorkezdettű dallamok.¹³ Tehát összesen tíz szólójátékot megőrkítő hanganyag maradt az utókorra Butak György játékából.

4.2.1. Szerkezetek

Az énekek általában négysorosak, de van néhány háromsoros is.¹⁴ A versszakokat többnyire hangszeres dallamjátékkal választja el, de előfordul, hogy sorvégi bővült ütemekben történő figurációkkal teszi ezt meg.¹⁵

A bővülés – Gyöngyöshöz hasonlóan – alapvető játéktechnikai elem Butak játékában. Minden énekkíséretben és a legtöbb dallamjátékban előforduló elem. Énekkíséretnél szinte minden dal összes sorának végén történik bővülés, ritkábban a dallamsoron belül is előfordul.¹⁶

A tévesztés miatt történő bővülés az énekekben nem jellemző, illetve a levegővétel miatti bővülés is jóval kevesebbszer fordul elő, mint Gyöngyösnél.¹⁷ Esetenként megfigyelhető az énekes dallamhang értékének megnyújtásából adódó soron belüli bővülés is, de ez inkább a sorok végére jellemző.¹⁸

¹² A dallamokat kezdősoruk szerint neveztem el. Kivétel ez alól a *Leana mea*, amelynél a versszakok végén elhangzó visszatérő motívum az elnevezés alapja. Egy esetben nem tudtam beazonosítani a dallamjátékot (*Azonosítatlan dallam*), valamint a *Lányok, becsületes lányok* sorkezdettel énekelt dallam – dallamegyezés miatt – az *Anyám, anyám édesanyám v2*. elnevezést kapta.

¹³ A *Kicsi lovam* kezdősorral induló szöveget csak az utolsó versszakban énekli, amely Gyöngyös György két rögzített változatában is megjelenik. Mindhárom változatban ez a versszak a közös metszet, ezért a továbbiakban egységesen a *Kicsi lovam* sorkezdettel hivatkozom e dallamokra.

¹⁴ *Foaie verde foi de nuc*, *Valea viu*.

¹⁵ *Foaie verde foi de nuc*.

¹⁶ Soron belül csak a *Leana mea v1*. 3. versszakában és *Foaie verde foi de nuc* 4. versszakában.

¹⁷ Például *Foaie verde foi de nuc* 4. versszak 1. sora., *Valea viu* 1.versszak 1. sora.

¹⁸ Soron belüli nyújtás a *Leana mea v1*. 1., 2. versszakok 2. soraiban. Sorvégen például az *Anyám, anyám v1*. 1., 3. versszak 2. sora., de ezek már inkább a sorvégi bővüléshez tartoznak.

Olyan jelenséggel nem találkoztunk, hogy egy teljes versszakot bővítés nélkül játszana el, viszont vannak bizonyos sorok, amelyekben egyik eljátszásban sem bővít.¹⁹ Olyan is előfordul, hogy a következetesen bővített ütemeket egyszer-egyszer bővítés nélkül játssza.²⁰

Dallamjátékban főként plusz hangok megpendítése, tévesztésből adódó többlethangok játéka végett jönnek létre bővült ütemek.²¹ Butak esetében is megjelenik a figuráció két típusa a versszakok végén lévő bővült ütemekben, valamint a versszakok utolsó ütemeiben, de ezek jóval rövidebbek, mint Gyöngyös esetében:

Az 1. típusba tartoznak az akkordhoz tartozó hangok ritmikus figurációi. Ezek jellemzően lépegetések, akkordbontások, vagy a tonikai hang ritmizálásai, nincs különösebb elmozdulása a dallamnak.²² Általában ez a típus jelenik meg a soron belüli bővítéseknél, valamint az 1–3 sorok végén is. A dallamok végén ritkábban jelenik meg ez a típus.²³

A 2. típusba tartoznak váltóhangos, akkordidegen és olykor különböző figurációk összekapcsolódásával létrejött improvizatív, rövid, motivikus dallamrészletekből álló zenei részek. Leggyakrabban a versszak utolsó szótagjától kezdődik. Legtöbb esetben a hangnem alap terchiányos akkordjának kvintje lép le egy szekundot váltóhangként, amely jellemzően üreshúr. A-mollban az *AE* terchiányos akkordból lesz *AD*.²⁴ Ez a típus nem csak az énekelt versszak, hanem a dallamjáték végén is megjelenhet, jellemzően az utolsó ütemben.²⁵

¹⁹ Ilyenek a *Leana mea v1.*, v2. 3. sorai, *Foaie verde rug de mure* 3. sorai, *Foaie verde foi de nuc* 2. sorai (a 2. versszakban ugyan van egy negyedértéknyi bővülés, de az betudható az asszony elnyújtott énekének, maga a bővítési szándék ennél a versszaknál sem látszik), a szintén négy soros, de dallamilag – az első versszakot leszámítva – az előtagot és az utótagot is megismétlő *Aseară mă cheamă sfatul*, esetében az első és harmadik – beleértve az ismétlésüket – soraiban nincs figurációval kitöltött bővítés (leszámítva a legelső versszakot, amelyben csupán az ivós nóta elleni asszonyi tiltakozás miatt kezdi nehezkesebben az éneket).

²⁰ Ez történik a *Leana mea v1.* 5. versszak 2. sorában, 7. és 8. versszakának 1. soraiban és a *Kicsi lovam* 2. versszak 2., 3., 4. soraiban.

²¹ Lásd bővebben 4.2.5. *Dallamjáték és az ének kapcsolata*.

²² *Anyám, anyám édesanyám* 1. és 2. versszakok végei, *Leana mea v1.* 5., 6., 7. versszakok végei, *Foaie verde rug de mure* 2., 3., 4., 5., 8., 9. versszakok végei, *Aseară mă cheamă sfatul* 1., 2., versszakok végei, *Kicsi lovam* 1., 3. versszakok végei *Valea viiu* 1., 2., 4. versszakok végei.

²³ *Leana mea v1.* 1. sor vége, *Foaie verde rug de mure* 3. dallam vége, *Azonosítatlan dallam* 1. dallam vége, *Valea viiu* minden sor vége.

²⁴ *Leana mea v1.* 1., 2., 3., 4., versszakok utolsó ütemei, *Foaie verde rug de mure* 7. versszak vége, *Foaie verde foi de nuc* mindegyik versszak vége, *Aseară mă cheamă sfatul* utolsó versszak vége.

²⁵ *Leana mea v1.* 2., 3., 4. dallamjáték vége, *Foaie verde rug de mure* 5. 7., 8., 9. dallamjáték vége, *Azonosítatlan dallam* 2. dallam vége.

A szűkülés bizonyos esetekben előfordul Butak játékában a bővülés mellett. Sor végén, vagy sor közben előfordul, hogy rövidebb hanggal zárja a dallamjátékot, ezáltal rövidebb az ütem, mint a többi eljárás esetén.²⁶

Az esetek többségében egy bejátszás előzi meg az első énekelt versszakokat, ez ritkán teljes versszaknyi.²⁷ A szerkezetek szemléltetésére létrehoztunk egy számokból, rövidítésekből és felső indexekből álló leírást.²⁸

Dallam	Szerkezet
<i>Anyám, anyám v1.</i>	INST ^{3 sor} / 1 / ISM ^{INST} / 1 / 2 ISM ^{INST} / 1 / 2 ISM ^{INST}
<i>Anyám, anyám v2.</i>	INST / 1 / 2 ISM ^{INST} / INST / ISM ^{INST 1 sor}
<i>Leana mea v1.</i>	INST / 2 / INST / 1 / INST / 1 / INST / 2 / INST / 2
<i>Leana mea v2.</i>	1 / INST ^{1 sor}
<i>Foaie verde rug de mure</i>	INST / 1 ^{2 sor} + INST ^{2 sor} / 1 / 2 ISM ^{INST} / 1 / 1 ^{1 sor} + INST ^{3 sor} / 3 / ISM ^{INST} / INST / 1 / ISM ^{INST} / INST / 1 / ISM ^{INST} / INST / 1
<i>Foaie verde foi de nuc</i>	/ 4 /
<i>Aseară mă cheamă șfatul</i>	ISM ^{INST} / 3
<i>Kicsi lovam</i>	ISM ^{INST} / 3
<i>Valea viu</i>	1 / ISM ^{INST} / 1 / ISM ^{INST} / 1 / ISM ^{INST} / 1 / ISM ^{INST} / 1 / ISM ^{INST}

²⁶ *Anyám, anyám édesanyám v1.* 1. dallamjáték vége, *Anyám, anyám édesanyám v2.* 1. versszak utolsó sorában, *Aseară mă cheamă șfatul* 3. versszakának 2. sorvége, *Foaie verde rug de mure* 6. és 10. dallamjáték utolsó ütemei, *Valea viu* 3. dallamjáték 2. üteme, 5. dallamjáték utolsó üteme, 5. énekelt versszak ismétlésének az utolsó üteme.

²⁷ Teljes versszaknyi bejátszás csak az *Anyám, anyám édesanyám v2.*-ben, *Leana mea v1.*-ben és a *Foaie verde rug de mure*-ben, játszik. Az *Anyám, anyám v1.*-ben, az *Aseară mă cheamă șfatul*-ban és a *Kicsi lovam*-ban csak egy ismétlésnyi bejátszás hallható. Nincs bejátszás a *Leana mea v2.*-ben, ugyanis felesége énekével kezdődik a dallam, aminek az eleje itt is lemaradt, tehát nem tudhatjuk biztosan, hogy volt-e bejátszás vagy sem. Hasonlóan, mint a *Foaie verde foi de nuc* dallam esetében feltételezem, ha dallamjáték lett volna felesége éneke előtt, akkor a dallamjáték közben kapcsolták volna be a hangrögzítőt, így ebből maradt volna le egy kis rész. Továbbá a *Valea viu* dallam előtt sincs bejátszás, viszont az az egyetlen dallam, amelyben következetesen minden versszakot dallamjáték követ.

²⁸ Magyarázat: INST = teljes versszaknyi hangszeres dallamjáték (több eljárás esetén számmal kiegészítve); ISM = ismétlés; ISM index = minden eljárás ismételve; INST index = hangszeres ismétlés esetén. Az énekelt dallamokat számok jelölik. A sorokra tördelt szerkezetet is indexben jelöltem.

Zenei elemzés – Butak György játéka

A versszakok között is általában az utótagot ismétli hangszeresen, kivétel a *Leana mea vl.*, amelyben végig teljes versszaknyit játszik.

<i>Leana mea vl.</i>	INST / 2 / INST / 1 / INST / 1 / INST / 2 / INST / 2
----------------------	--

Az *Anyám, anyám vl.* első bejátszásra három sornyt játszik, a továbbiakban főként félversszaknyit és mindössze kétszer játssza el a teljes négysoros dallamot, azt is csak a második verzióban, amelyben több a dallamjáték.

<i>Anyám, anyám vl.</i>	INST ^{3 sor} / 1 / ISM ^{INST} / 1 / 2 ISM ^{INST} / 1 / 2 ISM ^{INST}
-------------------------	---

A *Foaie verde rug de mure* énekben tizenegyszer játszik dallamot, amelyből négy teljes versszak, egyszer három sor, a többi csak utótag.

<i>Foaie verde rug de mure</i>	INST / 1 ^{2 sor} + INST ^{2 sor} / 1 / 2 ISM ^{INST} / 1 / 1 ^{1 sor} + INST ^{3 sor} / 3 / ISM ^{INST} / INST / 1 / ISM ^{INST} / INST / 1 / ISM ^{INST} / INST / 1
--------------------------------	---

Aseară mă cheamă sfatul ének előtt játszik csupán egy utótagot, majd énekel három versszakot.

<i>Aseară mă cheamă sfatul</i>	ISM ^{INST} / 3
--------------------------------	-------------------------

A *Kicsi lovam* dallamban is csak két sor bejátszás van az elején, majd három versszak ének következik.

<i>Kicsi lovam</i>	ISM ^{INST} / 3
--------------------	-------------------------

A *Valea viu* esetében is végig csak félversszaknyit dallamokat játszik. Tehát elmondhatjuk, hogy a versszakokat általánosságban fél versszaknyi dallamjátékkal választja el.

<i>Valea viu</i>	1 / ISM ^{INST} / 1 / ISM ^{INST} / 1 / ISM ^{INST} / 1 / ISM ^{INST} / 1 / ISM ^{INST} / 1 / ISM ^{INST}
------------------	---

A szöveget tekintve legfeljebb négy versszakot énekel egyben az adatközlő, azután vagy dallamjáték következik, vagy befejeződik a dal. Legfeljebb kétszer játszik egymás után ismétlésnyi dallamot, egy esetben az *Anyám, anyám édesanyám v2.*-ben játszik négyszer egymás után dallamot. Továbbra is feltételezem, hogy annak a felvételnek pont a dallamjáték volt a lényege. Nem törvényszerű, hogy minden versszakot dallamjáték követ, csak a *Valea viu* dallamban fordul elő, a többiben általában következtelenül, szabadon váltakozik az énekkíséret és a dallamjáték aránya. Kétszer fordul elő, hogy csak a bejátszást játssza el hangszeresen, majd több versszak ének következik és nincs több dallamjáték, hanem versszak végi bővüléssel, figurációkkal választja el a versszakokat (*Kicsi lovam, Aseară mă cheamă sfatul*).

Két esetben hangzik el csupán egyetlen versszak (*Anyám, anyám édesanyám v2.*, *Leana mea v2.*), három esetben három versszak szólal meg (*Anyám, anyám édesanyám v1.*, *Kicsi lovam, Aseară mă cheamă sfatul*), egy esetben négy versszak (*Foaie verde foi de nuc*), egy esetben öt versszak (*Valea viu*), egy esetben nyolc versszak (*Leana mea v1.*) egy esetben pedig kilenc versszakot énekel (*Foaie verde rug de mure*). Mindkét duplum sajátossága, hogy egyetlen versszak hangzik el, ami új az addigiakhoz képest, ráadásul a *Leana mea v2.*-ben magyar szöveget énekel Butakné. Érdekes jelenség Butak György esetében, hogy ha elfelejti a versszak második felétől a szöveget, akkor azt a koboz dallamjátékával fejezi be (*Foaie verde rug de mure* első és negyedik versszak).

4.2.2. Ritmusok

Butak György dallamjátékában találkozunk ritmusaprózással, összevonással és triolás bontással, valamint ezek kombinációjával.²⁹ Énekkíséret alatti ritmusvariációi jóval gazdagabbak a dallamjátékhoz képest.³⁰

A húrlefogást legfőképpen a dallamjáték utolsó hangjának lefogására alkalmazza. Megjelenik a *Leana mea v1.* negyedik dallamjáték legvégén, amikor nem hagyja kicsengeneni az utolsó hangot a következő énekelt versszak előtt. E felvétel legutolsó hangját sem hagyja kicsengeneni, ez jól hallható a magnó kikapcsolása előtt. A *Foaie verde rug de mure* ötödik dallamjáték legvégén hallható egyértelműen a húrlefogás. A *Valea viu* felvétel utolsó hangja után is hallható a lefogás a magnó kikapcsolása előtt.

²⁹ A félértéket ötféleképpen variálja, a nyújtott ritmust háromféleképpen, tizenegyféleképpen variálja a nyolcadpárt, illetve a negyedet kétféleképpen.

³⁰ Bővebben lásd *Függelék / 8. Ritmikai variációk Butak György énekkíséretében, valamint 7. Ritmikai variációk Butak György dallamjátékában.*

A húrtompítás dallamjátékban és énekkíséretben is előforduló technika, amely staccatosabb játékot eredményez. Például a *Leana mea* v2. vége ugyan lemaradt, de dallamjátékot kezdett el az énekelt versszak végén Butak, amelyben szinte minden hang után történik tompítás. A *Foaie verde foi de nuc* első versszak kíséretének második ütemében, illetve az utolsó énekelt versszak végén kétszer is előfordul. A *Leana mea* v1.-ben kétszer ugyanannál a fordulathoz történik: a 3. és 4. dallamjáték első ütemeiben. A 6. énekelt versszak kíséretének második sorvégén is történik húrtompítás.

Butak György az összes énekkíséret alatt az *esztam* nyolcados pengetésének két típusát játssza. Legjellemzőbb amikor a nyolcadpár egy-egy húrpáron szólal meg, de előfordul az *esztam* pengetésének azon változata is, amikor a nyolcadpár egyike egyidejűleg több szomszédos húrpáron, a másik hangja azonban csak egy húrpáron szólal meg. Butak György játéka nem jellemző a harmadik típus, amikor mindkét nyolcadpár több húrkoruson szólal meg egyidejűleg. Többnyire négy nyolcadpárral kísér, de számos, gazdagon variált együtemnyi ritmikai megoldást is találunk.³¹

Az énekkíséret egyszerű esztamos játéka néha aszimmetrikus fordulatokat vesz, főként triolás nyújtott ritmusok alkalmazásával.³² Emellett a nyolcadokat olykor tizenhatodos, de gyakran harminckettes aprózással is felváltja, jellemzően sorok végén vagy a bővült ütemben díszítésként, ritkábban az ének alatt is. Felesége énekkísérete során nem kell figyelnie saját énekére, ilyenkor virtuózabbá válik a kíséret ritmusa (*Foaie verde foi de nuc* utolsó versszaka, *Leana mea* v2.).³³

Butak György játéka nem jellemző az ütemen átívelő félérték, vagy az egész érték hangközzel vagy szünettel történő megvalósítása.³⁴

4.2.3. Harmóniák

A kilenc énekes dallam között három dúr jellegűt és hat moll jellegűt találunk. A három dúr jellegű dallamból két dallam hallható C-tonalításban,³⁵ egy dallamot pedig G-tonalításban játszik,³⁶ az összes többi moll jellegű, amelyek a-tonalításban szólalnak meg.³⁷

³¹ Lásd Függelék / 8. Ritmikai variációk Butak György énekkíséretében.

³² *Leana mea* v1., *Foaie verde foi de nuc*, *Aseară mă cheamă sfatul*, *Kicsi lovam*.

³³ Egyetlen dallam esetében (*Valea viiu*) mondható, hogy végig nyolcadolva játssza a kíséretet, amelyet ritkán egy-egy negyedértékekkel megtör, de nem játszik tizenhatodos, harminckettes bontást, triolás ritmust sem az éneke alatt, sem pedig a bővített ütemekben.

³⁴ Egyszer fordul elő egy rövid időre, az *Anyám, anyám* v1. 3. versszak 3. sorában.

³⁵ *Anyám, anyám édesanyám* v1., v2.

³⁶ *Valea viiu*.

³⁷ *Leana mea* v1., v2., *Foaie verde rug de mure*, *Foaie verde foi de nuc*, *Aseară mă cheamă sfatul*, *Kicsi Lovam*.

A legtöbb esetben az énekkíséretben hangközök, kettőshangzatok és hármashangzatok szólalnak meg.

A kettőshangzat gyakran előforduló technika, az egyik legtipikusabb elem Butak játékában. A dallamhanghoz hozzápengetett üres húr, illetve a kíséretben megszólaló terchiányos akkordok, valamint üres húrt is tartalmazó hangzatok a leggyakoribbak. A kettőshangzat megvalósítható kettősfogással is.

A kettősfogás minden énekkíséretben jelenlévő technika. Kizárólag a C-dúr akkord lépegetésénél alkalmaz kettősfogást (*CE*), amelynek a harmadik (*G*) hangja az első kóruson megpendített üreshúr. Dallamjátékban is előfordul a *CE* hangköz egyidejű megpengetése.³⁸

A terchiányos akkordok szinte minden dallamjátékban és énekkíséretben megjelennek.³⁹ Leggyakrabban a dallamjáték közben a dallamhanghoz hozzápengetett üreshúrok, kíséretben pedig az alaphangnem hangjához, vagy a lépegetések során megjelenő váltóhangokhoz hozzápengetett üres húrok eredményezik. Terchiányos akkordok Butak György játékában: *DG, AE, AD, DA*.

A lépegetés mindegyik énekkíséretben előforduló technika, amely során a megszólaló kettős- vagy hármashangzatot olykor a játékos ostinatoszerű ingamozgással színesítheti. Ezek jellemzően hangszeres figurációk, akkordbontások. Butak György játéka esetén az így kialakuló hangzatok jellemzően értelmezhetőek harmóniai keretben. Ezzel a technikával előfordulnak terchiányos akkordok,⁴⁰ hármashangzatok,⁴¹ tercek,⁴² és szekundok váltakozása.⁴³ Gyöngyös játékához képest hiányzik a terchiányos akkord terccel történő kiegészítése.

Hármashangzatok is megjelennek Butak György játékában, bár nem tartozik a gyakori játéktechnikai elemek közé. Az *Anyám, anyám édesanyám v1.*-ben egy C-dúr akkordot penget három húrkóruson, a *v2.*-ben egy *CDG* hármashangzatot. A *Foaie verde rug de mure* dallamjátékban következetesen mindig ugyanannál a fordultnál alkalmaz G-dúr hármashangzatot arpeggio-val. Az *Aseară mă cheamă sfatul* énekkíséretében csupán egyszer fordul elő teljes C-dúr akkord. A *Valea viu* dallamjátékában is hasonlóan, mint a *Foaie verde rug de mure* esetében ugyanaz a fordulat hallható a dallamjátékok utolsó

³⁸ *Anyám, anyám édesanyám v1., v2., Foaie verde rug de mure. Aseară mă cheamă sfatul, Azonosítatlan dallam.* Egyetlen egyszer, az *Azonosítatlan dallam* második eljátszásában penget *GC* kettőshangzatot a 3. és 4. kóruson egyidejűleg.

³⁹ kivéve az *Azonosítatlan dallam, Leana mea v2., Aseară mă cheamă sfatul* dallamjátékban és a *Valea viu* kíséretében.

⁴⁰ *C* és *G*, *A* és *E* váltakozása.

⁴¹ *C* és *E* és *G*, *H* és *D* és *G*, *CE* és *G* váltakozása., *HD* és *G*.

⁴² *H* és *G*, *B* és *G*, *E* és *G* váltakozása.

⁴³ *A* és *G* váltakozása.

ütemeiben, amelyekben G-dúr hármashangzatot penget arpeggioval. Énekkíséretben egyszer alkalmaz C-dúrt.

Jellemző stíluselem az énekkíséretben az akkordbontás. Minden énekkíséretben jelen van, illetve egy-egy dallamjátéknál is megjelenik, főként a dallam karaktere miatt. Minden énekkíséretben előfordul a C-dúr akkord bontása, a *Kicsi lovam* esetében például csak ezt az akkordot bontja Butak. Az összes többi kíséretben a C-dúr mellett a G-dúr akkord bontása is megjelenik, illetve amely dallamokban megjelenik a fríges díszítés vagy zárlat, akkor g-moll bontást is hallunk.⁴⁴ Két dallamban az a-moll akkord bontása is megjelenik.⁴⁵ Bővülésekben az akkordbontást gyakran harminckettedes ritmussal valósítja meg a kobzos oly módon, hogy négyharmincketted alatt játssza az akkord első két hangját, majd egy nyolcad alatt a harmadikat.⁴⁶

Dallamjátékban előforduló akkordbontás gyakran a dallam karakteréhez köthető állandó előadói elem. Az *Anyám, anyám édesanyám v1., v2.* dallam esetében az ismétlés előtt következetesen bejátszott felütés két hangja máris egy C-dúr akkordbontást eredményez. A *Foaie verde rug de mure* dallam első két sora egyből akkordbontással kezdődik: egy G-dúr, majd egy C-dúr, de emellett minden második sort egy G-dúr felbontással zár. Az *Aseară mă cheamă sfatul* dallam legelején jelenik meg dallamjáték, amely éppen egy C-dúr felbontással indul, de emellett a dallamjáték legvégén az utolsó ütemben egy a-moll felbontás is megjelenik. Az *Azonosítatlan dallam* utolsó két ütemében szintén a-moll akkordfelbontás hallható. A *Valea vii* dallamjátékok minden utolsó ütemét egy G-dúr felbontással zárja, hasonlóan a *Foaie verde rug de mure* második sorainak végeihez. Butak játékára nem jellemző a barréfogás.

Butak harmóniai gondolkodásának megértéséhez – dallamváz mintájára – szintén harmóniavázakat alkottam.⁴⁷ Világos, egyértelmű harmóniákat használ, jól érzékelhető törekvése a dallamfordulatok lekövető harmóniákra.

Érdekesség, hogy a két dúr jellegű dallam esetében ugyanazt a két akkordot használja, C-dúrt és G-dúrt. A különbség az, hogy a különböző hangnemek miatt más funkciókat jelentenek: az *Anyám, anyám édesanyám*-ban I-V, a *Valea vii*-ben I-IV fokokat. Ezek terc, kvint, vagy alaphiányos változatait következetlenül alkalmazza, olykor színezőhangokkal díszítve. Úgy tűnik, hogy elsősorban nem a megfelelő harmónia, hanem

⁴⁴ *Leana mea v1., Foaie verde rug de mure Foaie verde foi de nuc, Aseară mă cheamă sfatul.*

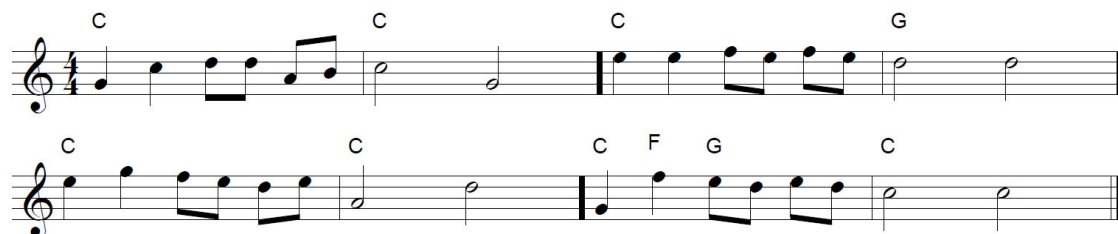
⁴⁵ *Leana mea v1., Foaie verde rug de mure.*

⁴⁶ *Anyám, anyám édesanyám v1., v2., Leana mea v1., Foaie verde rug de mure, Foaie verde foi de nuc, Aseară mă cheamă sfatul.*

⁴⁷ Ennek koncepcióját lásd a 3.2.3. *Harmóniák.*

azok váltása fontos számára. Ehhez pedig olyan akkordokat választ, amelyek ismerősek, összekötésük megszokott számára.

Anyám, anyám édesanyám harmóniváz

Az *Anyám, anyám édesanyám* énekben az első sortól egészen a második sor végéig következesen C-dúrt bontogat, majd a második sor végén vált következetesen V. fokra (G-dúrra). Csak a harmadik versszakban marad az egész második sor alatt is C-dúron. A harmadik sorokban visszatér tonikára.⁴⁸ A harmadik sor második ütemében következetesen egy disszonáns megoldást alkalmaz. Az utolsó sor elején négyből kétszer leköveti az ének dallam *F* hangját.⁴⁹ Ezt követően többnyire tonikára vált, de egyszer V–I zárlatot hallhatunk bontva.

Valea viu harmóniaváz

A *Valea viu* dallam különlegessége, hogy kíséretében nem az I., hanem a IV. fok dominál. A harmóniavázban a dallamhoz jobban illeszkedő fordulatok szerepelnek.⁵⁰ A harmadik versszakban a második sorának végén – Gyöngyösre is jellemző módon – az ének *A* hangjára a kíséret egy bővült ütemnyi, nyolcadpengetéssel megszólaltatott *A* hanggal válaszol. Ez egy domináns pillanat, azonban a bővült ütemek a harmóniavázban nem szerepelnek. Az utolsó sorban általában megjelenik a tonikai zárlat.

⁴⁸ Egyszer pedig egy rövid időre az 1–3. kórus üres húrjait pengeti (*G–A*), majd három nyolcad után már a tonikának megfelelő *C–G*-t. Feltehetőleg elfelejtette hamarabb lerakni az ujját.

⁴⁹ Egyszer marad tonikán, egyszer V. fokon.

⁵⁰ Az első sorokban öt eljátszásból négyszer megjelenik az első ütemben a tonika (G-dúr), ebből kétszer következetesen a harmadik negyedre vált IV. fokra (C-dúrra). Ezután végéig marad a C-dúron, kivéve az első eljátszásban, ahol G-dúron zár, illetve az ötödik versszak bővülésében is tonikára zárja első sorát. A második sorban az I. és az IV. fok is megjelenik. Egyszer kezd tonikával, a többi eljátszásban IV. fokkal kezd és csak később vált vissza tonikára.

Leana mea harmóniaváz

The musical notation for 'Leana mea' consists of two staves. The first staff has five measures with time signatures 3/4, 4/4, 3/4, 4/4, and 4/4. Chord markings 'C' are placed above the first four measures, and 'g' is above the fifth. The second staff has three measures with chord markings 'C', 'C', and 'g' above, and 'a' below the third measure.

Moll jellegű dallamok között az első felgyűjtött dallam a *Leana mea*. Ebben a dallamban egészen az előtag állandó sorvégi záróelemig C-dúros bontásokat játszik a kobzos, amelyet általában g-moll követ.⁵¹ A harmadik sorokban általában visszavált C-dúrra,⁵² az utolsóban pedig többségében C-dúrt játszik, majd a fríges zárlatot g-mollal lekövetve, a-moll figurációval zárja a versszakokat.

Foaie verde rug de mure harmóniaváz

The musical notation for 'Foaie verde rug de mure' consists of two staves. The first staff has four measures with time signatures 4/4, 4/4, 4/4, and 4/4. Chord markings 'C' are placed above the first three measures, and 'C g' are above the fourth. The second staff has four measures with chord markings 'G' above the first two, and 'G a' above the third and fourth measures.

A *Foaie verde rug de mure* dallam első soraiban C–G hangokon lépeget Butak, a bővítésekben olykor megpengeti a C-dúr mindhárom hangját. A második sorokban hallható fríges hajlítást általában úgy követi le, hogy befogja a B hangot vagy harminckettes B–D–G felbontást játszik.⁵³ A legtöbb énekes variáció a harmadik sorban hangzik el. Ezeket a változatokat kétféleképpen kíséri: háromszor C-dúrral, hatszor G-dúrral. Az utolsó sorokban többnyire G-dúrt bontogat és három esetben leköveti az ének fríges hajlítását,⁵⁴ majd a sorok legvégén általában az I. fok terchiányos figurációjával zár.⁵⁵

⁵¹ A záróelemnél – a feleségével közös felvétellel együtt (v2/1. versszak) – kilenc eljátszásból hétszer játszik VII. fokú mollt, amelyet négyszer néhány lépegetés után dúrosít. A v2/1. versszakban a záróelem alatt C-dúrt játszik oly módon, hogy amikor a D dallamhang szól, akkor a koboz a C-dúr akkordjánál ujjának felemelésével a második kórus üres D hangjára vált, így megjelenik a D hang is (C–D–G).

⁵² Kétszer az előző ütemből hozott G-dúron, kétszer g-mollon marad.

⁵³ Az így létrejövő g-moll harmóniát általában a sor bővítésében dúrosítja. Két esetből egyszer végig G-dúrt játszik – ekkor éppen az énekben is dúrosan díszít – egyszer pedig marad C-dúron.

⁵⁴ Egyszer C-dúrt követő g-mollal, egyszer a kilencedik versszakban egy teljes ütemen keresztül g-mollt fog, majd ennek ismétlésében is megjelenik a fríges zárlat hangszeren történő lekövetése. A nyolcadik versszakban ennél a résznél végig C-dúrt fog.

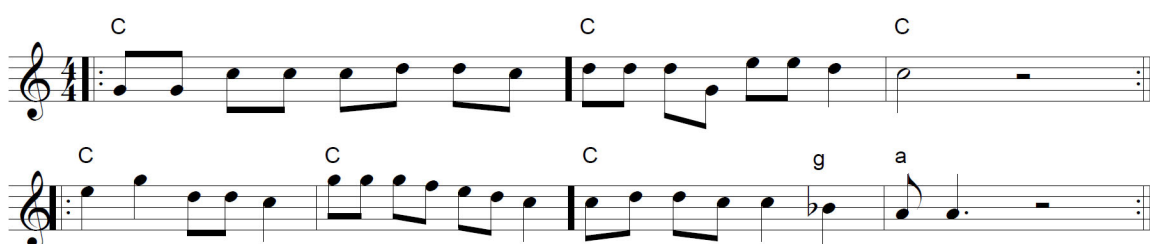
⁵⁵ Kivéve a 3. versszakot.

Foaie verde foi de nuc harmóniaváz

A *Foaie verde foi de nuc* dallam párhuzamos dúr hangnemben indul, majd lezár tonikára. Gyakorlatilag a második eljátszástól ezt a sémát követi. A C-dúrt bontogatja, majd I. fok terchiányos figurációjával zár.⁵⁶ Ebben a dallamban is megjelennek fríges hajlítások, de ezeket ezúttal nem követi le.

Aseară mă cheamă sfatul harmóniaváz

Hasonló séma jelenik meg az *Aseară mă cheamă sfatul* dallamban: párhuzamos dúr hangnemben indul, majd figuratív tonikai zárlat hallható. Itt újra megjelenik a fríges hajlítások lekövetése egy VII. fokú moll akkorddal.⁵⁷

Kicsi lovam harmóniaváz

A *Kicsi lovam* kísérete eltérő abból a szempontból, hogy egyszer sem zár le a tonikára.⁵⁸ A dallam alatt főként végig III. fokú akkord bontása hallható, de ritkán megjelenik a VII. fok is.

⁵⁶ Az első eljátszásban még keresgél az adatközlő. A-mollal nyit, majd G-dúrral megy tovább és a-mollra zár. Ezt a többiben nem így csinálja, habár a G-dúros fordulat a zárlat előtt megjelenik az utolsó versszakban, de a többségében az előbb leírtak szerint kísér Butak. Valószínű, hogy a dallam legvégén még vár további éneket a feleségétől, azért kezdi újra a C-dúr lépegetést, de aztán nem énekel többet és lezár tonikára.

⁵⁷ A legegyszerűbben az első eljátszásban követi le a fríget.

⁵⁸ A három eljátszásból kétszer G-dúr, egyszer C-dúr *figurációra* zár, habár utoljára elkezd játszani a dallamot, de a felvétel megszakad, így nem lehetünk biztosak abban, hogy végül hogyan zárta le a dallamot.

Összegezve elmondhatjuk, hogy akkordkészletében a C-dúr és a G-dúr dominál, amelyet szükség szerint kiegészít az a-moll zárathoz illeszkedő terchiányos tonikai figurációval. Emelett általában az ének fríges dallamfordulatait is megtámasztja a megfelelő hangzattal.⁵⁹ Néha előfordul, hogy a moll zárlatot nem követi le.⁶⁰

Jellemző, hogy minden moll jellegű dallam kíséretét C-dúr figurációval kezdi Butak,⁶¹ még akkor is, ha a dallamkezdet az a-moll hangjai járja körül,⁶² vagy amikor a dallam G-dúr felbontással indul.⁶³

Dúr jellegű dallamokban használt hangközök, hangzatok értelmezése (C-dúr):

Hangzatok	Akkord	Fokszám
<i>C–E–G</i> bontás, <i>CE</i> , <i>CD</i> , <i>CEG</i> , <i>CDG</i> , <i>EG</i> , <i>C–G</i> lépegetés az 1–3. kóruson.	C-dúr	I. fok
<i>F</i> hang a 2. kóruson.	F-dúr	IV. fok
<i>HD</i> , <i>DG</i> , <i>H–D–G</i> bontás, <i>G–H</i> lépegetés az 1–3. kóruson.	G-dúr	V. fok

(G-dúr):

Hangzatok	Akkord	Fokszám
<i>HD</i> , <i>H–G</i> lépegetés az 1–3. kóruson.	G-dúr	I. fok
<i>CE</i> , <i>EG</i> , <i>C–G</i> lépegetés az 1–3. kóruson.	C-dúr	IV. fok
<i>A</i> hangok nyolcadolása a 3. kóruson.	D-dúr	V. fok

⁵⁹ Nem következetes az énekben előforduló fríges díszítések valamilyen formában történő hangszeres lekövetésében. Az énekben fríges díszítést alkalmaz a *Leana mea vl.* zárlatában, amelyeket le is követ hangszeresen, a *Foaie verde rug de mure* második soraiban, ezeket a kilenc eljátszásból hétszer leköveti kobozzal is, illetve ennek a dalnak az utolsó soraiban is fríges díszítést énekel, amelyet mindösszesen kétszer támaszt meg hangszeresen is. A *Foaie verde foi de nuc* első soraiban díszít frígesen, amelyet csupán az első versszakban megkésve de játszik *B*-t és utolsó soraiban a négy versszakból kétszer díszít frígesen, de ezekben egyszer sem követi le hangszeresen. Az *Aseară mă cheamă sfatul* utolsó soraiban (ideértve az ismétlést is) az ismétlésekben követi le mindig hangszeresen a fríges zárlatot.

⁶⁰ A *Kicsi lovam* dallam kivétel olyan szempontból, hogy a három versszak alatt egyszer sem zár le a tonikai a-mollra. A többi mollos dallam esetében is ritkán ugyan, de előfordul, hogy egy-egy versszak végén nem zár le: *Foaie verde rug de mure* harmadik versszak végén, illetve *Aseară mă cheamă sfatul* második versszak végén a záróhanggal együtt egy negyedértékig ugyan bependíti az *A–D* hangközt, de már folytatja is a C-dúr figurációval.

⁶¹ Ez indokolt a *Foaie verde foi de nuc* és a *Aseară mă cheamă sfatul* eseteiben, hiszen ezek a dallamok a C-dúr hangjaival indulnak.

⁶² *Leana mea* és a *Kicsi lovam*.

⁶³ *Foaie verde rug de mure*.

Moll jellegű dallamokban használt hangközök, hangzatok értelmezése (a-moll):

<i>Hangzatok</i>	<i>Akkord</i>	<i>Fokszám</i>
a-moll akkord, vagy gyakrabban a ⁵ hangjainak bontása, figurációja a 2–3. kóruson.	a-moll	I. fok
CE, CD, C–D lépegetése a 2–3. kóruson, EG, C–G lépegetés az 1–3. kóruson, C–D–G bontás.	C-dúr	III. fok
HD, DG (ha H váltóhanggal játssza), H–G lépegetés az 1–3. kóruson.	G-dúr	VII. fok
BD, B–G, DG (ha B váltóhanggal játssza), lépegetés az 1–3. kóruson, B–D–G bontás.	g-moll	VII. fok

4.2.4. Dallamjáték

Butak György dallamjátékát tekintve csupán az énekes dallamok szinte vázlatos eljátszására szorítkozhatunk. A felvételek alapján sajnos nem tudjuk, hogy játszott-e táncdallamot. A fennmaradt repertoártöredék alapján azonban mégis feltérképezhető játéktechnikai eszköztára. Ez a kép nyilvánvalóan még nem teljes, de összehasonlító elemzés kiinduló alapja lehet.

Játékában nem jellemzők olyan versszakokat vagy a dallamjátékot lezáró ritmikái és dallami figurációk, amelyeket Gyöngyös alkalmaz felvételei végén. Néhány esetben túl hamar kikapcsolták a hangrögzítő eszközt, így nem tudhatjuk biztosan, hogy történt-e lezárás. Ez csupán a *Leana mea v1.* dallamról mondható el. A Gyöngyösnél megállapított típusok közül a 3. típusban sorolható, amelyben a dallamhoz képest új dallamfordulat jelenik meg. A többi dallamban előfordul, hogy hirtelen megáll,⁶⁴ figurációt követően egyszer csak megáll,⁶⁵ tremolóval zár,⁶⁶ dallamjáték közben áll meg vagy kapcsolják ki a magnót.⁶⁷

Nyitva hagyott kérdés a félfekvés kérdésköre. Az biztos, hogy a fríges díszítések lekövetésekor mutató ujját a félfekvés pozíciójában kell tartania.⁶⁸ Videó hiányában nem

⁶⁴ *Anyám, anyám édesanyám v1., v2.*

⁶⁵ *Aseară mă cheamă sfatul, Azonosítatlan dallam, Foaie verde foi de nuc, Valea viu.*

⁶⁶ *Foaie verde rug de mure.*

⁶⁷ *Kicsi lovam, Leana mea v2.*

⁶⁸ *Leana mea v1., Foaie verde rug de mure, Foaie verde foi de nuc, Aseară mă cheamă sfatul.*

tudjuk megállapítani, hogy eleve a félfekvésnek megfelelő pozícióban tartja-e balkezét⁶⁹ vagy az első ujját használja alap- és félfekvésben is. Mindenesetre jelen állás szerint félfekvésbe történő kitérésként tudjuk értelmezni a fríges díszítések, zárlatok lekövetését. További fekvésváltás nem jellemző játékára.

Az arpeggio is megjelenik Butak György előadásaiban. Az énekkíséret alatt az *Anyám, anyám édesanyám v1., v2.*-ben hallható, de dallamjátékban is alkalmazza következetesen a *Foaie verde rug de mure* minden második sorának utolsó ütemében, illetve a hasonló fordulatú *Valea viu* dallamjáték utolsó ütemeiben. Négy ének dallamjátéka során többször megjelenik Butak játékában a tremoló, amely új játéktechnikai elem Gyöngyös György játékához képest.⁷⁰

4.2.5. A dallamjáték és az ének kapcsolata⁷¹

Az énekelt dallamok játéka Butak Györgynél – ellentétben a Gyöngyös Györgynél megismert gyakorlattal – egészen máshogy történik. Butaknál inkább következetlen ismétléseket hallunk, teljes versszakot csak ritkán játszik, de az is előfordul, hogy egyáltalán nem játszik dallamot. A hangszeres ismétléseket nagyon szabadon kezeli, a megszokott kétsornyi utótag helyett gyakran előfordul egy vagy éppen három sor játéka. Az ilyen, hiányos szerkezettel megvalósított előadás a teljes versszakoknál is jelentkezik.

Jogosan feltételezhetnénk, hogy hangszeres dallamjátéka az énekdallam fő hangjainak variációira épül, azonban a felvételeken nem mindig ismerhető fel első hallásra az énekelt dallam. Sok vendéghang és tévesztés, vagyis az énekes alapdallamhoz nem tartozó elemek nehezítik az értelmezést. Ezért Butak dallamjátékának megfejtéséhez – a variáns táblázatok mellett – elengedhetetlen volt az énekes és a hangszeres dallamok lejegyzéseinek egymás alá helyezett összehasonlító kottaképe. Kapcsos zárójelbe tettem az ének témájához nem tartozó elemeket, a sorokat pedig vastagított vonallal választottam el. Az ütemek fölött jeleztem, hogy melyik versszakból vagy dallamjátékból származnak az egyes ütemek.

Elemzésem során kiderült, hogy valójában a hangszeren az énekdallam eltorzult változatai szólalnak meg. Leginkább ritmikai változás történik, esetenként plusz hangok,

⁶⁹ Azaz az alapfekvés második ujjal történik és ennek megfelelően csak le kell tennie első ujját ahhoz, hogy félfekvés hangjait megvalósítsa.

⁷⁰ *Anyám, anyám édesanyám v2., Leana mea v1., Foaie verde rug de mure, Valea viu.*

⁷¹ Az összehasonlítás elveit lásd 3.2.5. *A dallamjáték és az ének kapcsolata.*

figurációk fedik el az énekelt dallamot. Az alábbiakban az összehasonlító elemzés eredményeit mutatom be dallamonként.

Anyám, anyám édesanyám

v1/1. versszak

A-nyám, a-nyám é-des a - nyám, Szed-je ősz-sze minden gü - nyám! Tegye fel a Jás pos - tá - ra, Kül - dje bé Ga - li - ci - á - ba.

v2/4. dallamjáték

Teljes dallamjátékok énekhez igazítása

v1/1. dallamjáték

v2/1. dallamjáték

v2/4. dallamjáték

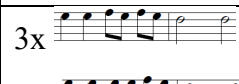

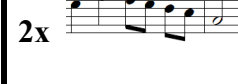

Az *Anyám, anyám édesanyám* dallamjátékának megfejtéséhez a második rögzített változattól indultam ki.⁷² Az utolsó teljes dallamjáték hasonlít leginkább az énekes dallamhoz, ez segítette a többi eljátszást is értelmezni.⁷³ A sorvégi hosszú hangoknál – az első sort leszámítva – jellemző a dallamdíszítés a kobozjátékban.

Miután leválasztottuk a dallamjátékról a tévesztéseket és az énekhez szervesen nem kapcsolódó elemeket, a dallamvázakból kirajzolódott az énekes és a kobzos változat közti különbség. Elmondható, hogy nem variálja túlzottan a főhangokat, mégis mind a koboz, mind az énekben megjelennek új variánsok. A harmadik és negyedik sorban az énekben látható két félérték közül az elsőt a kobozjátékban dallamdíszítéssel váltja fel.

⁷² Teljes versszak eljátszása: v2/4. *dallamjáték*.

⁷³ A második felvételen kétszer játssza el a teljes dallamot, az első felvételen a bejátszás első két üteme lemaradhatott a felvételtől, az összes többi dallamjátékban viszont csak és kizárólag ismétlést játszik, legfeljebb kettőt egymás után.

<i>Anyám, anyám édesanyám v1., v2</i>			
ének (4x) előjegyzés nincs			
1. sor	2. sor	3. sor	4. sor
2x 1x 1x 	3x 1x 	2x 2x 	4x
koboz (11x. 2teljes+1x három sor+7x utótag ismétlése+1x csak a 3. sor) előjegyzés nincs			
1. sor	2. sor	3. sor	4. sor
2x 	2x 1x 	9x 2x 	10x

Leana mea

3. versszak

Nici cu tre-mul nici cu bar-ca, Nu-mai mán-dru-ja să-ra-ca Lea-na mea Nici cu tre-mul nici cu bar-ca Nu-mai mán-dru-ja să-ra-ca.

3. dallamjáték

A *Leana mea* v1.-ben ötször hangzik el a teljes dallam hangszeresen. A második, töredékes változatban csupán egy ütemnyi dallamjátékot kezd el a kobzos az énekkíséret után, majd befejeződik a felvétel. Fontosnak tartom a v2.-ben megjelenő rövid dallamkezdést, mivel ebben az egy ütemben négyszer is alkalmaz egy ritka játéktechnikát, a *húrtompítást*.

Ritmikailag leginkább a harmadik versszak és a harmadik dallamjáték hasonlít. Az ének első ütemei – az alkalmazkodó ritmus szerint – hol nyolcadpár és félérték, hol nyolcadpár és élesritmus, de előfordul nyolcadpár és két negyedérték, amelyből az utolsót mindig elnyújtja. A dallamjátékban az első sorok végén az első két alkalommal nyolcadpár és félérték, egy alkalommal nyolcadpár és két negyedérték, két alkalommal nyolcadpár és

két negyedérték (vagy egy félérték) ritmusaprózása történik. Alapvetően ebben a sorban nincs nagy változás sem a dallamhangokban, sem a ritmusban az énekhez képest, világosak a szándékai, jól értelmezhető a dallamjáték.

A második sorok dallamjátékai is gyakorlatilag követik az ének ritmikáját, dallamvonalát, de a *Leana mea* refrén előtti utolsó (C) hangot az adatközlő az énekében mindig nyújtva énekli, többnyire félértékkal vagy kétszer pontozott félértékkal. A dallamjátékban viszont ezt a hangot mindig negyedértékként játssza, többnyire nyolcadpárként – ilyenkor a dallam egy kisszekundot mozog lefelé – egyszer tizenhatodpár és pontozott nyolcadként, ilyenkor nem mozdul el a dallam. A *Leana mea* állandó motívum utolsó hangját (G) énekli nyolcaddal, negyeddel, pontozott negyeddel és félértékkal is, de mindig kibővíti négy negyedre az ütemet kobozjátékával. Dallamjátékban e sor utolsó hangját mindig nyújtva játssza, egy pontozott negyedet leszámítva mindig félértékként.

A harmadik sor dallamjátéka elég egységes, ritmusa mindig négy nyolcadpár, dallama mindig ugyanaz, de ilyen dallamfordulatot nem találunk az énekben, csupán hasonló iránymozgást. A negyedik sor Butak György énekében változik a harmadikhoz képest a magyar változatban, viszont szinte ugyanaz a két sor. Az ének záróhangjára az esetek többségében tizenhatodpár és nyolcad ritmusban fríges hajlítással érkezik. A kobozjátékban gyakorlatilag megismétlődik az előző sor, a fríges zárlat is megjelenik ugyanúgy három hanggal, de nem tizenhatodpárral és nyolcaddal, hanem egy nyolcaddal és két negyeddel nyomatékosítja a fríges motívumot. Az utolsó szótag az énekben nyolcad vagy negyed, Butakné esetében félérték, dallamjátékban az utolsó ütemben mindig az a^5 vagy a-moll hangjaiból megvalósított figuráció történik.

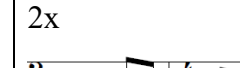

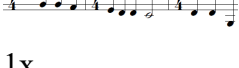

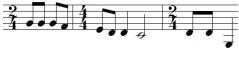

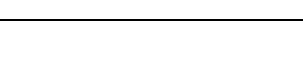
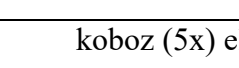
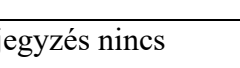
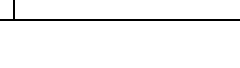
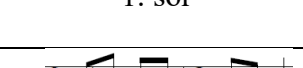
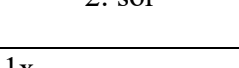
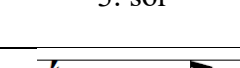
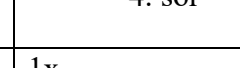

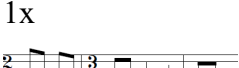
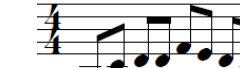

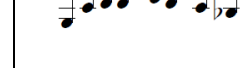

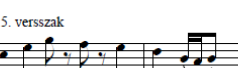
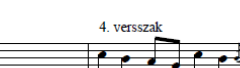
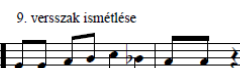
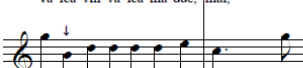
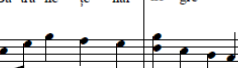
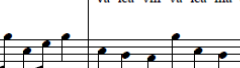
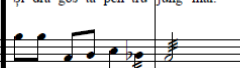

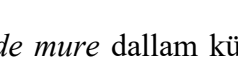
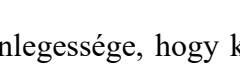
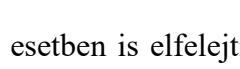
Összességében ennél a dallamnál is az énekhangokból indul ki. Bár sosem játssza el pontosan az ének hangjait, annak mozgását követi, kiváltképp a harmadik sorban. A kobzos változatok viszonylag egységesek és következetesek.

Az összehasonlításban megfigyelhetjük, hogy csak az első sorban találunk egyező variánsokat. Ezeknél csupán a sorvégi ritmusban van eltérés. Ha tévesztésnek értelmezzük a koboz első variánsában a B hangot, akkor az megegyezne az alatta lévő variációval. Az első sorok második ütemei az énekben hosszabbak, mint a kobozjátékban. Ezeket az ütemeket ének közben a kobozkíséret 4/4-re egészíti ki, míg a dallamjátékban 3/4-ed marad.

A második sorokban nincs egyező változat, azonban ezek mindegyike jól alkalmazható variáns. Érdekesség, hogy a második sor második ütemének hosszú énekhangját a kobozjátékban nyolcadpárral és a dallam elmozdulásával fejezi ki. A harmadik sort következetesen ugyanúgy játssza kobozzal, ez azonban nem egyezik egyik

Zenei elemzés – Butak György játéka

énekváltozattal sem. Az utolsó sor tulajdonképpen a harmadik sort megismétlése egy zárlattal, amely majdnem mindig *figurációval* ér véget.

<i>Leana mea v1.</i>			
ének (8x) előjegyzés nincs			
1. sor	2. sor	3. sor	4. sor
1x 	2x 	1x 	2x
1x 	5x 	1x 	6x
4x 	1x 	6x 	
1x 			
1x 			
			
			
			
koboz (5x) előjegyzés nincs			
1. sor	2. sor	3. sor	4. sor
1x 	1x 	5x 	1x
1x 	4x 		4x
3x 			
			
			
			
			
			

Foie verde rug de mure

4. versszak 5. versszak 4. versszak 9. versszak ismétlése

1. dallamjáték

A *Foie verde rug de mure* dallam különlegessége, hogy két esetben is elfelejti a szöveget, amelyet hangszeres dallamjátékkal hidal át. A felvételen négy teljes, egy csonka három soros versszak és hat ismétlés hallható dallamjátékkal. Gyakorlatilag hangról-hangra

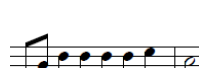
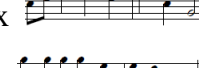
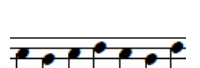
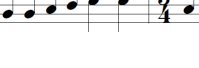

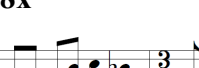

megegyezik a dallamjáték az énekkel, leszámítva azt, hogy az énekben történő díszítéseket, hajlításokat egyszerűsítve játssza hangszerén.

Ez mutatkozik meg a második sorok második ütemeiben is. Ebben az ütemben az énekben nyolcados, tizenhatodos díszítések hallhatók, míg a kobozjátékban következetesen nyolcadpárt és negyedtet játszik. Ugyanezen ütem utolsó hangja az énekben mindig félérték, egyszer negyedérték, a kobozjátékban viszont ezalatt a félérték alatt háromnegyednyi G-dúr figuráció történik. A harmadik sorokban nagyjából az énekkel megegyező dallamfordulatok következnek, ám ezek variációi az énekelt változatban nem fordulnak elő.

Az utolsó sorok első ütemeiben mindig hajlítás történik énekében.⁷⁴ Az utolsó ütemekben általában az énekben két szótagot énekel, kivéve a kilencedik versszak ismétlésében. A kobozjátékban viszont négyszer egyetlen hanggal zár, háromszor pedig a-moll figurációt játszik.

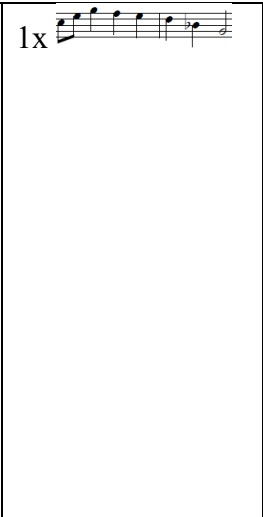
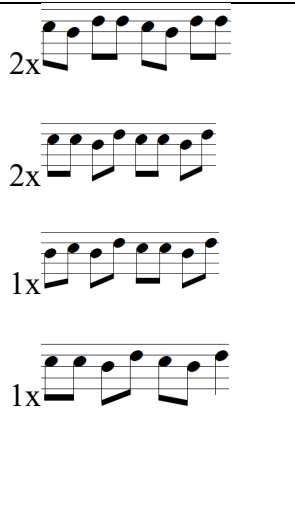

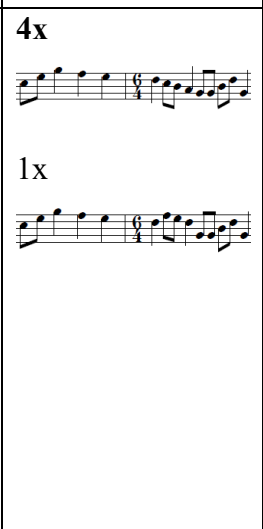

Az első sorban következetesen játszott motívum megtalálható az énekben is. A második sort az énekben gazdagon variálja, a kobozjátékban gyakorlatilag csak egy változat található.⁷⁵ Az énekes díszítésekben majdnem mindig frígesen díszít, a hangszeres játékban azonban nem frígesen ereszkedik a második sorban.

A harmadik sorokban – mind az énekben, mind a kobozjátékban – feltűnően sok új variáns jelenik meg. A negyedik sorban szintén találhatók új variánsok mind az énekben, mind a kobozban. A kobozjátéknál az énekben megjelenő utolsó hosszú hangot többnyire *figuráció* váltja fel. Ennél a dallamfordulatnál már megjelenik a fríg zárlat a kobozjátékban is.

<i>Foaie verde rug de mure</i>			
ének (9x) előjegyzés nincs			
1. sor	2. sor	3. sor	4. sor
4x 	3x 	1x 	1x
4x 	2x 	1x 	8x
1x 	1x 	1x 	
	1x 	1x 	

⁷⁴ Kivétel a kilencedik versszak, amelyben hajlítás nélkül énekel ugyanazt a változatot, amelyet a kobozjátékban is játszik.

⁷⁵ A második variáns csupán annyiban tér el, hogy egy húrral pozícióban lecsúszott a keze, de ugyanazt a motívumot játssza.

	1x 	2x 	
koboz (11x. 4x teljes dallam, 1x 2.sortól, 6x csak utótag ismétlése) előjegyzés nincs			
1. sor	2. sor	3. sor	4. sor
4x 	4x 1x 	8x 1x 1x 1x 	6x 1x 1x 3x

Aseară mă cheamă sfatul

3. versszak

1. dallamjáték

Aseară mă cheamă sfatul kezdősorú dallamban csupán a dallam elején játszik egy ismétlésnyi dallamot az adatközlő. Ez legjobban a harmadik versszak „*Hai fi*” kezdetű négy ütemére hasonlít, annyi különbséggel, hogy kétszer is bejátszik kétnyolcad értékű előkét. Ha ezt nem vesszük figyelembe, akkor szinte az énekkel megegyező sort kapunk. Ennél a dallamnál sem játssza ki az ének hajlítását, hanem két negyed értékkel egyszerűsíti,

amelyben a második negyed erősíti a fríges zárlatot. Az utolsó dallamjátszós ütemet a-moll figurációval tölti ki, amellyel a tonikát erősíti.

Kicsi lovam

1. dallamjáték

Mon-dom né-ked. mon-dom né-ked. hogy le - het. Mer' én té-ged el-se fe-lej - tet-te - lek.

The image shows a musical score for 'Kicsi lovam'. It consists of two staves. The top staff is the vocal line with lyrics in Hungarian. The bottom staff is the instrumental line. The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The score is labeled '1. dallamjáték'.

A *Kicsi lovam* felvételen is csupán egyszer jelenik meg a hangszeres dallamjáték, rögtön a legelején. Érződik, hogy az ismétlést szeretné eljátszani, de eleve rossz hangnemben indítja a dallamot az énekhez képest. Ezt a hibát egy plusz ütemnyi figurációval korrigálja, de az utolsó ütemben az *A* hang helyett mégis *H* hangra zár. Feltehetőleg nem tartozott az alaprepertoárhoz ez a dallam, vagy csak régen játszotta.

Valea viu

5. versszak ismétlés

4. versszak

Mán - dre - lor nu - le ră - má - ne, Bă - tră - ne - fe - le m-a - jung mái.

4. dallamjáték

3. dallamjáték

The image shows a musical score for 'Valea viu'. It consists of two staves. The top staff is the vocal line with lyrics in Romanian. The bottom staff is the instrumental line. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 4/4. The score is divided into two sections: '5. versszak ismétlés' and '4. versszak'. The first section is labeled '4. dallamjáték' and the second section is labeled '3. dallamjáték'.

A *Valea viu* az egyetlen olyan dallam, amelyben a versszakok és a dallamjátékok következetesen egymás után jönnek. Az első dallamjáték első fele eltér a többi egységesebb dallamjátéktól. Feltehetőleg itt még keresgéli a dallamot. A dallamjáték improvizatív jellegűnek tűnt mindaddig, amíg össze nem hasonlítottam az utolsó énekelt versszak ismétlésével. Ugyanis – egy hangot leszámítva – ez a dallamvariáns fedezhető fel a dallamjátékában is. Az utolsó ütemekben az énekben két szótagot énekel, ezt a dallamjátékban minden esetben egy *G*-dúr *figuráció*val váltja fel. Tehát egy variált ismétlést játszik minden énekelt versszak után, amely énekelve csak a legutolsó versszak ismétlésében hallható. Mivel csak egyszer jelenik meg ez a sor, itt sem volt releváns a dallamváz szerinti összehasonlító elemzés.

Végezetül szót kell ejtenem az *Azonosítatlan dallam*ról is. Feltételezésem szerint ez is egy bejátszása lehet egy énekes dallamnak. Ez esetben az énekes dallam torzított, díszített, az énekhangokból kiindult hangszeres változataról lenne szó. A két eljátszásból egy szabályos négynegyedes változatot próbáltam megalkotni, figyelmen kívül hagyva az adatközlő jobban, vagy éppen kevésbé elnyújtott hangjait. Így egy három soros dallamvázat

kaptam, amely első eljátszásra nyitva hagy C-dúron, majd másodjára lezár a-mollra.⁷⁶ További elemzésre nincs lehetőségem a töredékes dallamjáték, illetve az ének hiánya miatt.

A dallamjáték és énekek összehasonlítása rávilágított arra a – Gyöngyös Györgynél már tapasztalt – tényre is, hogy a dallamokban a vastag *G* húrt magas- és mély hangként egyaránt értelmezi.⁷⁷ Átlagosan hasonló arányban szólnak meg a kobzos dallamjátékok és az énekelt versszakok.⁷⁸

4.3. Stílusjegyek Butak György játékában

Butak György gazdagon variálja a ritmusokat a dallamjátékban és a kíséretben egyaránt. Játékában találkozunk ritmusaprózással, összevonással és triolás bontással, valamint ezek kombinációjával is. Énekkíséretének ritmusvariációi jóval gazdagabbak a dallamjátékához képest. Az összes énekkíséretben az *esztam* nyolcados pengetésének két típusát alkalmazza. A nyolcadokat tizenhatodos vagy harminckettedes aprózással, illetve triolás bontással játssza, jellemzően sorok végén vagy a bővült ütemben díszítésként, ritkábban az ének alatt is. Játékára nem jellemző az ütemeken átívelő fél- vagy egész érték kitöltése hangközzel vagy szünettel.

Énekkíséretében az éneket többnyire rövid hangszeres bejátszás előzi meg, amely ritkán teljes versszaknyi. A versszakokat többnyire hangszeres dallamjátékkal, ritkábban – a sorvégi bővült ütemekben – figurációkkal választja el. A bővülés alapvető játéktechnikai elem Butak játékában. Az énekkíséret és a dallamjáték aránya hasonló, de következtlenül és szabadon változik.

A dallamjátékban félfekvésbe történő kitérésekkel követi le a fríges díszítéseket és zárlatokat. Dallamjátékban a legtöbb esetben az ének dallamának eltorzult változataival találkozhatunk. A dallamokban a vastag *G* húrt magas- és mély hangként egyaránt értelmezi. Sem dallamjáték, sem kíséret szempontjából nincs funkciója a 4. húrkórusnak, szinte egyáltalán nem szólaltatja meg. A dallamok végét lezáró ritmikai és dallami figurációk ritkán fordulnak elő.

⁷⁶ Egységesítettem a két eljátszást, a kottában megjelölt ütemeket eltávolítottam, így egy egységesebb kétszeri eljátszás is látható az A/3-as lapon. Az egységesített dallamból már lehetett következtetni dallamvázra, amelyet szintén elhelyeztem ezen a lapon is. Lásd a 278. oldalon.

⁷⁷ Ez történhet az *Aseară mă cheamă sfatul* dallamban is, amelynek bejátszásában feltehetőleg egy oktávon átívelő G-dúr hármashangzatot jelenik meg.

⁷⁸ Bizonyos esetben több a dallamjáték és kevesebb az énekelt versszak (*Anyám, anyám édesanyám v1., v2., Foaie verde rug de mure*) máskor fordítva igaz ez (*Leana mea v1, v2., Aseară mă cheamă sfatul, Kicsi lovam*). Csak egy esetben, a *Valea viu* dallamban fordul elő ugyanannyi mennyiségben dallamjáték és ének.

Dúr jellegű dallamait *C* és *G*, moll jellegű dallamait pedig *a* tonalításban játssza. A felgyűjtött dúr jellegű énekes dallamoknál csak *C*-dúrt és a *G*-dúrt, moll jellegű énekkíséreteiben I., III., és VII. fokokat játszik A zárlat előtti VII. fok gyakran dúr és moll változatban is megjelenik, gyakran közvetlenül egymás után. Akkordjai általában nem teljesek, az akkordhangok inkább akkordbontásokban, lépegetésekben, illetve hangközökben jelennek meg.

A játéktechnikai elemeket összegezve elmondható, hogy Butak György szólójátékára jellemző az akkordbontás, az arpeggio, a bővülés, a félfekvés, a húrtompítás, a kettősfogás és a kettőshangzat, a lépegetés, a terchiányos akkordok és a tremoló alkalmazása.

5. Összehasonlító elemzés

5.1. Hangolás, repertoár, szerkezet

Elemzés során a két adatközlő játékában számos hasonlóságot fedezhetünk fel, de akadnak bőven különbségek is. Mindkét kobzos a hegedűkísérethez *D* alaphangú hangszeret használt, a szólójátékhoz viszont ennek valamilyen transzpozícióját. Húrhasználat kapcsán azt meg lehet állapítani, hogy főként az 1–3. húrkorust használják mindketten, ritkán előfordul a 4. húrkorus megpendítése üresen.

Gyöngyös György repertoárjából táncdallamok is szerepelnek a vizsgált dallamok között, Butak György esetében azonban kizárólag énekes dallamok dallamjátékáról beszélhetünk. Mind a két kobzos a dallamjáték mellett saját énekét is kíséri. Gyöngyös Györgytől tizenhét, Butak Györgytől tíz szólójátékot vizsgálhatunk a duplumokat is beleértve. Gyöngyöstől hat énekkíséret nélküli szóló dallamjáték és tizenegy énekes dallamot rögzített a gyűjtő, amelyeket kizárólag magyar nyelven énekelt. Butak repertoárjában öt román, négy magyar nyelvű éneket és egy énekkíséret nélküli dallamjátékot dokumentáltak.

Egy énekkíséretes kompozíción belül mindkét adatközlőnél általában a dallamjáték is megjelenik. Gyöngyös György többnyire a teljes énekes dallamokat, ritkábban hangszeres ismétléseket játszik. Butak Györgynél éppen ellenkezőleg, ő főként ismétlésekkel választ el két versszakot és ritkábban játszik teljes dallamokat. Az énekkíséret közben játszott hangszeres dallamok formája Gyöngyös esetében mindig világos, érthető, a kísért énekhez jól illeszkedő, Butak esetében ez nem mindig egyértelmű. Plusz hangok, előkék, felütések, tévesztések torzítják a dallamjátékot nála. Butak György felvételei között előfordul, hogy a szöveg kihagyását hangszeres dallamjátékkal pótolja ki, ez Gyöngyös György játékában nem fordul elő.

Butak játékában is megjelenik a figuráció két típusa a versszakok végén lévő bővült ütemekben, valamint a versszakok utolsó ütemeiben, de ezek jóval rövidebbek, mint Gyöngyös esetében. Gyöngyös György játékához képest Butaknál hiányzó elem a glissando, félfekvésen kívüli más fekvésekbe történő kitérés, a hármasfogás és a tört barré.

Alapvetően mindkét adatközlőnél szabadon váltakozik a kíséret és a dallamjáték aránya. Mindkét adatközlőnél minden másodjára rögzített változat szövegben is hoz új fordulatokat, szavakat, versszakot.

5.2. A dallamjáték és az ének kapcsolata

Míg Gyöngyös Györgynél azt vizsgáltam, hogy milyen mértékben térnek el az egyes énekes verziók a hangszeres dallamjátékhoz képest, addig Butak Györgynél azt is kellett értelmezni, hogy az énekes dallam mely torzult kivágatát halljuk a hangszeres játékban.

Mindkét adatközlő gazdagon variálja az énekdallamot és a hangszeres dallamjátékot egyaránt. Egyértelműen kimondhatjuk, hogy minden esetben az énekes dallamból indultak ki, akkor is, ha alkalmi tévesztések vagy oda nem illő hangok torzítják az énekdallamot. Azt is megállapíthatjuk, hogy egyszer sem játsszák el pontosan az ének dallammát kobozzal.

Repertoárjuk egyetlen közös eleme a *Kicsi lovam* dallam. Ezen a felvételen mindketten dallamjátékot és énekkísérettel is játszanak, azonban Gyöngyös jóval több versszakot énekel és többször játssza el a teljes versszakot hangszeresen. Gyöngyöshöz képest Butaknál nem teljesen egyértelmű a dallamjáték és az ének egyezése.

Gyöngyös mindkét felvételén *d* tonalitásban játssza a dallamot, Butak viszont *a*-ban. Mindketten egyszerű esztam kísérettel látják el énekkíséretüket, ám Butak két típust, Gyöngyös három típust alkalmaz. Ebben a dallamban Gyöngyös György ritmikai variációi – mind a dallamjátékban, mind az énekkíséretben – sokkal gazdagabbak. A harmóniák használatában nem találunk egyezést. Butaknál szembetűnő, hogy a három versszak egyikén sem zár le a tonikára. Gyöngyös ezzel szemben mindig szabályos zárlatot képez kétféle figurációval. Míg Gyöngyös játékában főként a IV. fokú moll akkord hangjain lépeget, addig Butak a III. fokú dúr akkord hangjait helyezi a központba.

5.3. Ritmus, tonalitás, harmóniák

Míg Gyöngyös szólói között találhatunk triolás és esztamos lüktetésű táncdallamokat is, addig Butak szólói között kizárólag esztamos dallamjátékot és kíséretet hallhatunk. Butak György dallamjátékában kevesebb ritmikai variációt mutat meg, mint Gyöngyös, annak köszönhetően, hogy kevesebb dallamjátékot gyűjtöttek tőle, továbbá nem játszik táncdallamokat.

Az énekkíséretben mindkét adatközlő gazdagon variálja a kíséret alaplüktetését az egyszerű esztamot. Bár Gyöngyösnél több variációt találunk, szinte hiányzik Butak egyedi és sokszor alkalmazott stíluseleme a harminckettes aprózás. Butak az egyszerű esztamnak kétféle variációját alkalmazza énekkíséretei alatt, Gyöngyösnél három típus

figyelhető meg. Mindkét adatközlő dallamjátékában előfordul ritmusaprózás, ritmusbontás, ritmusösszevonás illetve ezek keverékei.

A vizsgált dallamok tonalitását tekintve Butak György *C*-ben, *G*-ben és *a*-ban játszik. Gyöngyös György ehhez képest *e*-ben, *a*-ban, *d*-ben, *D*-ben és *G*-ben. A közös metszet tehát a *G* és az *a*. Mindkét adatközlő esetében hangközök, kettőshangzatok és olykor hármashangzatok szólalnak meg a kíséretben. Butak esetében azzal a különbséggel szólalnak meg hangközök kettőshangzatok és olykor hármashangzatok, hogy világos, egyértelmű harmóniákat használ, jól érzékelhető törekvése a dallamfordulatokat lekövető harmóniákra. Az ő esetében elsősorban nem a megfelelő harmónia, hanem azok váltása fontos számára. Ehhez pedig olyan akkordokat választ, amelyek ismerősek, összekötésük megszokott számára. Butak inkább a *C*-dúr és *G*-dúr harmóniákban gondolkodik, addig Gyöngyös egyáltalán nem fogja a *C*-dúr semmilyen formáját dúros dallamaiban. Gyöngyösnél gyakori elem, amikor az énekdallamban megszólaló szekundlépésre a kobozjátékban is szekundlépéssel válaszol.

5.4. Játéktechnikai elemek

Mindkét adatközlő szólójátéka során gyakran alkalmaz akkordbontást, mindkettőnél jellemző a bővítés két típusa, a kettősfogások, kettőshangzatok alkalmazása, az énekkíséreték lépegetéssel történő színesítése, illetve mindkettőjük játéka terchiányos akkordokban is bővelkedik.

Ugyancsak egyező adatoknak minősülnek azok a technikai elemek is, amelyek ugyan mindkettőjüknél előfordul, de az egyiknél gyakori, a másiknál ritkán előforduló elem. Ilyen Gyöngyös György játékára jellemző hármashangzat és a versszakokat vagy a dallamjátékot lezáró ritmikai és dallami figurációk. Ezek Butak Györgynél is jelen vannak, de jóval kevesebbszer. Butak Györgynél többször fordul elő az arpeggio, a félfekvés, a húrtompítás és a tremolo. Egyedül a tremolo nem jelenik meg Gyöngyös játékában.

Mindkettőjüknél ritka technika a szűkülés. Butak György játékából viszont hiányzik a glissando, a negyedik fekvés, a hármashangzat és a barréfogás.

<i>Játéktechnikai elemek összehasonlítása</i>			
<i>technika</i>	<i>Gyöngyös</i>	<i>gyakori</i>	<i>ritka</i>
	<i>Butak</i>		
akkordbontás	X	X	
	X	X	
arpeggio	X		X
	X	X	
bővülés	X	X	
	X	X	
fekvés (fél~)	X		X
	X	X	
fekvés (negyedik~)	X		X
	–	–	–
glisszando	X		X
	–	–	–
hármassfogás	X		X
	–	–	–
hármashangzat	X	X	
	X		X
húrlefogás	X		X
	X		X
húrtompítás	X		X
	X	X	
kettősfogás	X	X	
	X	X	
kettőshangzat	X	X	
	X	X	
lezáró figurációk	X	X	
	X		X
lépegetés	X	X	
	X	X	
szűkülés	X		X
	X		X
terchiányos akkord	X	X	
	X	X	
tört barré	X		X
	–	–	–
tremolo	–	–	–
	X	X	

Összegzés

A moldvai magyarokhoz köthető hagyományos kobozzene forrásanyaga köztudottan szűkös. Azonban komoly ellentét feszül az anyag mennyisége és feldolgozottsága között. Sokan sokféleképpen jegyezték már le Gyöngyös György néhány dallamát, de a teljes repertoárt áttekintő, tudományos igényű és az összehasonlító elemzés eszköztárát is hasznosító, gazdagon jegyzetelt lejegyzések még nem születtek. Az ugyancsak lujzigalagori kobzos, Butak György játéka pedig szinte csak említés szintű adatként forgott szűk szakmai körökben, de elmélyült vizsgálatnak még senki nem vetette alá ezeket a felvételeket. Kutatásom első és alap célkitűzése e hiányok pótlása volt. Várható volt, hogy az elemzések eredményeként képet kaphatunk a lujzigalagori hagyományos kobozjáték gyakorlatáról és jellemző stíluselemeiről, kiegészítve a lokális tudásátadás stílusformáló erejéről, hiszen sejthető volt a két kobzos közötti rokoni kapcsolat.

A gyűjtések vizsgálata és lejegyzése változatos kihívások elé állítottak, a megfelelő értelmezéshez sok esetben átfogó kutatói koncepció megalkotására volt szükség. Az eddig nem vizsgált szempontok számos új felismeréshez, illetve korábbi megállapítások pontosításához vagy cáfolatához vezettek. Az elemzésekhez összetett szempontrendszereket és statisztikai módszereket használtam. Emellett dallam- és harmóniavázak megalkotásával vált érhetővé a zenészek – felvételek mögött húzódó – eredeti szándéka. A többszintű összehasonlító elemzések eredményeként fény derült az énekelt és a hangszeres dallam kapcsolatára, illetve sor került – az egymás alá írt variánsok grafikai képének segítségével – a hangszeres játék gondolkodásmódjának és játéktechnikai elemeinek mikroszintű feltérképezésére. A kutatás kapcsán korábbi publikációkban elkezdett munkát is lehetett folytatni: a hagyományos kobozjátékot leíró, a jellemző játéktechnikai elemeket összegyűjtő fogalomtár újabb kifejezésekkel bővült.

A vizsgált zenészek eddig megjelent életrajzi adatainak összevetése számos közkézen forgó pontatlanságot és adathiányt tárt fel. Mivel működési területük egyezése, illetve a feltételezett rokoni szál fontos adatokkal szolgálhatnak a generációk közötti hagyományos tudásátadásról, a kutatás eredeti célkitűzéseit családtörténeti és falutörténeti vizsgálatokkal bővítettem ki. Ezek a vizsgálatok az eddigiektől eltérő módszertani eszközöket kívántak meg. Ennek köszönhetően a kutatás új szempontú terepmunka közvetett zenei adatok gyűjtésével, illetve archívumi – állami és egyházi gyűjtemények – adatgyűjtéssel egészült ki. Mindezt nyelvi akadályok és a magyarországi gyakorlattól eltérő

intézményi rendszer nehezítette, de megérte a fáradozásokat. Az új eredmények magukért beszélnek.

Magyar és – eddig magyarul nem közölt – román nyelven íródott szakirodalmi források mellett saját terepmunkára is támaszkodva készült összefoglalás a lujzikalagori magyar katolikus közösség rövid történetéről, valamint a vizsgált kobzosok idejében még aktív zenei életről. A kutatás fókuszát a zenés- és táncalkalmakra, a lakodalom zenei vonatkozásaira, a falu korabeli aktív zenészeire, valamint az ehhez kulturális háttéréül szolgáló falunév-legendákra helyeztem, kiegészítve napjaink zenei gyakorlatával. Figyelemre méltó, hogy a helyi lakosok még a mai napig tudnak fontos zenei vonatkozású adatokkal szolgálni, így bukkantak fel eddig ismeretlen adatok a Lujzikalagorban tevékenykedő további kobzosokról, valamint a kutatott kobzosok idejében még aktív zenei élet számos részletéről.

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy ugyan a két adatközlő játékában számos hasonlóságot fedezhetünk fel, de különbségek is akadnak bőven. Feltételezhető, hogy a játéktechnika közös elemei inkább a hangszer adottságaiból, nem annyira a rokoni kapcsolaton nyugvó hagyományos tudásátadásból származnak. A kutatás során számos új adat került elő és több tudományos megállapítás született, mégsem jelenthetjük ki, hogy hiánytalanul feltérképeztük a lujzikalagori hagyományos kobozjáték teljességét. Remélem, hogy a megszületett módszertan a későbbi adatok feldolgozásában is segíteni fog, valamint lehetővé teszi, hogy általános érvényű következtetéseket vonjunk le a moldvai magyarok hagyományos játékstílusával kapcsolatban.

Forrásjegyzék

Bibliográfia

Balogh Sándor: *Moldvai hangszeres dallamok*. Budapest: Etnofon Kiadó, 2001.

Bartók Béla: *Miért és hogyan gyűjtsünk népzene-t? A zenei folklóre törvénykönyve*. [=Molnár Antal (szerk.), *Népszerű zenefüzetek*, 5.] Budapest: Somló Béla Könyvkiadó, 1936.

Bolya Mátyás: *A moldvai csángók tánczenéje: a kobozjáték módjai, továbbélése, tanítása az alapfokú művészeti oktatásban*. Szakdolgozat. Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskola, 2007. (Kézirat).

Bolya Mátyás: *Információelmélet és népzene-kutatás. Rendszeralkotás, nyilvántartás, digitális archívum*. Budapest: L'Harmattan Kiadó, 2019.

Bolya Mátyás: „A kobozjáték tabulatúrás lejegyzése.” In: Szlama László: *Păun Vasile, a kobzos*. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2020. 14–18.

Butnaru, Daniela „Toponimia.” In: Ilieş, Antonel-Aurel (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. Roman: Serafica, 2009. 29–44.

Comuna Luizi-Călugăra. (Oşorhei: Stiefel Eurocart, 2012.), (LCP2023-004-56–60.).

Coşa, Anton: „Coordonate geografice.” In: Ilieş, Antonel-Aurel (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. Roman: Serafica, 2009. 17–28.

—————: „Coordonate etnografice.” In: Ilieş, Antonel-Aurel (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. Roman: Serafica, 2009. 239–370.

Csenki Zalán: *A tánckíséret játéktechnikai elemei a hagyományos kobozjátékban*. MA szakdolgozat. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2021. (Kézirat).

Domokos Pál Péter: *A moldvai magyarság*. Budapest: Fekete Sas Kiadó, 2001.

—————: *Bartók Béla kapcsolata a moldvai csángómagyarokkal*. Budapest: Szent István Társulat, 1981.

Domokos Pál Péter – Rajeczky Benjamin: *Csángó népzene I*. Budapest: Zeneműkiadó Vállalat, 1956.

Episcopia Romano-Catolică de Iaşi [Iaşi Római Katolikus Egyházmegye] honlapja. <http://ercis.ro/dieceza/parohii/fisa.asp?id=62> (Utolsó megtekintés dátuma: 2024. 03. 19.).

Szlama László: A kobozjáték gyakorlata egy moldvai magyar falu zenei életében

Fábri Géza – Kobzos Kiss Tamás: *Kobozpéldatár. Segédanyag a koboz tanításához az alapfokú művészetoktatási intézményekben*. Budapest: Óbudai Népzenei Iskola, 2003–2004. (Kézirat).

Fábri Géza: *Moldvai énekek és táncdallamok kobozkíséréte*. Szakdolgozat. Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskola, 2010. (Kézirat).

Gábor Felicia: *Csángó élet*. Budapest: Magyar Napló Kiadó, 2019.

—————: *Csángó vagyok*. Budapest: Pannónia-Print, 2012.

—————: *Gyöngyös György, a kalagori kobzos*. Budapest, 2023 (Kézirat, Budapest).

—————: *Hádágüs Gábor Anti*. Budapest, 2023 (Kézirat, Budapest).

Gárdonyi Zsolt – Hubert Nordhoff: *Összhang és tonalitás. A harmóniatörténet stílusjegyei*. Budapest: Rózsavölgyi és Társa, 2017.

Gazda László: „Lujzikalagor (Luizi Călugăra).” In: Gazda László: *Moldvai magyar vonatkozású települések történeti tára. 2. kötet. H–P*. Budapest: Nap, 2010. 184–192.

Google Maps (<https://www.google.com/maps>)

Halász Péter: „Lujzikalagor története.” *Moldvai Magyarság* 27/2 (2017. nyár): 5–8

—————: „Lujzikalagor története és helységnevei.” In: Halász Péter: *„Ninc ki gondot üszeljen ránk...”* Kolozsvár–Budapest: Kriza János Néprajzi Társaság–Néprajzi Múzeum, 2020. 53–79.

Hankóczy Gyula: „Egy kelet-európai lantféle – a koboz.” *Ethnographia* 99/3–4 (1988): 295–329.

Havay Viktória: „Nem engedi Isten, hogy elveszejtessenek. Nyisztor Tinkával beszélget Havay Viktória.” *Pro Minoritate* 8/2 (2023. Nyár) 137–150.

Horváth Gyula: *Koboziskola*. Budapest: Hagyományok Háza, 2011.

Ilieş, Antonel-Aurel (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. Roman: Serafica, 2009.

Ilieş, Antonei-Aurel: „Parohia Romano-Catolică Luizi-Călugăra de la începuturile ei până la înfiinţarea Episcopiei de Iaşi (1741-1884).” In: Ilieş, Antonei-Aurel (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. Roman: Serafica, 2009. 111–130.

—————: „Comunităţi religioase” In: Ilieş, Antonei-Aurel (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. Roman: Serafica, 2009. 433–436.

Forrásjegyzék

—————: „Preoți originari din Luizi-Călugăra” In: Ilieș, Antonei-Aurel (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. Roman: Serafica, 2009. 525–541.

—————: „Date statistice și fenomenul emigrării.” In: Ilieș, Antonei-Aurel (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. Roman: Serafica, 2009. 543–551.

Ilieș, Ion: „Administrația publică, economia și educația” In: Ilieș, Antonei-Aurel (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. Roman: Serafica, 2009. 195–237.

—————: „Pe urmele tradiției locale.” In: Ilieș, Antonei-Aurel (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. Roman: Serafica, 2009. 437–471.

Imreh István – Szeszka Erdős Péter: „A szabófalvi jogszokásokról.” In: Dr. Kós Károly – Dr. Faragó József (szerk.): *Népismereti dolgozatok 1978*. Bukarest: Kriterion Könyvkiadó, 1978. 195–207.

Kodály Zoltán: „Kelemen kőmies balladája.” In: Bónis Ferenc (szerk.): *Visszatekintés 2. Összegyűjtött írások, beszédek, nyilatkozatok II*. Budapest: Zeneműkiadó Vállalat, 1982. 76–78.

Dr. Kós Károly – Szentimrei Judit – Dr. Nagy Jenő: *Moldvai Csángó Népművészet*. Bukarest: Kriterion Könyvkiadó, 1981.

Lajos Veronika: *Modernizációs stratégiák és hagyományos kötődések. A társadalmi átmenet szimbolikus határhelyzetei egy moldvai csángó közösségben – egy luzikalagori asszony példája*. PhD disszertáció. Debrecen: Debreceni Egyetem, 2010. (Kézirat).

Lipták Dániel: *A moldvai magyarok hegedűs népzeneje. Tananyag az alap- és középfokú művészetoktatás számára*. Budapest, 2018. (Kézirat, Vác).

Mednyánszky Miklós: *A moldvai csángók népi építészete*. [=Sabján Tibor (szerk.): *Népi Kultúra 14.*] Budapest: Terc, 2014.

Moldvai Csángómagyarok Szövetségének alakuló közgyűlésének jegyzőkönyve. Moldvai Csángómagyarok Szövetségének hivatalos honlapja. <https://csango.ro/adatok/alapito-okirat/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2024. 03. 26.).

Moldva térképe (1892–1898) az Österreichisches Staatsarchiv archívumából. Arcanum Adatbázis Kiadó. <https://maps.arcanum.com/hu/map/romania-1892/?layers=osm%2C22&bbox=2979409.213772592%2C5865360.152451436%2C2997591.6718759285%2C5871943.291512498> (Utolsó megtekintés dátuma: 2024. 03. 10.)

N.N.: „Liuzi-Călugăra.” In: Lahovari, George Ioan (szerk.): *Marele Dicționar Geografic Al României. 4. kötet*. Bukarest: Societatea Geografică Română, 1901. 180–181. https://ia800206.us.archive.org/13/items/MareleDicționarGeograficAlRomâniei4/romanie_geo_4_text.pdf (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 25.)

Németh László István: *A hagyományos moldvai kobozkíséret rekonstrukciójának lehetőségei*. MA szakdolgozat. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2021. (Kézirat).

Szlama László: A kobozjáték gyakorlata egy moldvai magyar falu zenei életében

—————: „Moldvai kobozhagyomány. Forráskritika és rekonstrukció.” In: Lipták Dániel – Richter Pál – Salamon Soma (szerk.): *Amerre én járok. Tanulmányok a 70 éves Pávai István tiszteletére*. Budapest: Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet, Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, 2021. 441–446.

OpenStreetMap közösségi szerkesztésű térkép (www.openstreetmap.org)

Pávai István: *Az erdélyi magyar népi tánczene*. Kolozsvár: Kriza János Néprajzi Társaság, 2002.

Petres László: „Lujzikalagor helynevei.” *Moldvai Magyarság* 27/2 (2017. nyár): 13–15.

Primăria Luizi Călugăra [Lujzikalagor Önkormányzatának] honlapja. <https://comunaluizicalugara.ro/comuna/cultura/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2024. 03. 08.)

Stuber György: *Moldvai csángómagyar „síposok”. dudakultúra a magyar nyelvterület legkeletibb részén, 1973 – 2010*. Kolozsvár: Kriza János Néprajzi Társaság, 2010.

Szász Lőrinc: *Dicționar român–maghiar. Román–magyar kézisótár*. Marosvásárhely: Kreatív Kiadó, 2015.

—————: *Magyar–román kézisótár. Dicționar maghiar–român*. Marosvásárhely: Kreatív Kiadó, 2016.

Szlama László: *Dallamjáték a hagyományos kobozrepertoárban valamint alkalmazása a népzeneoktatásban*. MA Szakdolgozat. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2016. (Kéziat).

—————: *Păun Vasile, a kobzos*. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2020.

Tálas Ágnes Judit (szerk.): *Moldvai táncok: Klézse, Somoska, DVD-ROM*. Budapest: Hagyományok Háza, 2009. zene.pdf. 1–23.

Tánczos Vilmos: *Madárnyelven. A moldvai csángók nyelvéről*. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2011.

Tari Lujza: „Egyéniség és közösség Kodály Zoltán két kászoni-székely előadójánál.” *Magyar Zene* 24/2 (1983. június): 145–187.

Vargyas Lajos: *A magyarság népzeneje*. Budapest: Planétás Kiadó – Mezőgazda Kiadó, 2002.

Veress Sándor: *Moldvai gyűjtés*. Berlász Melinda – Szalay Olga (szerk.), [Voigt Vilmos (szerk.): *Magyar népköltési gyűjtemény, új folyam*, 16.] Budapest: Múzsák, 1989.

Zahariuc, Petronel: „Evoluția istorică a satului călugăra. Contribuții”. In: Ilieș, Antonel-Aurel (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. Roman: Serafica, 2009. 45–110.

Forrásjegyzék

Zaicz Gábor (szerk.): *Etimológiai szótár. Magyar szavak és toldalékok eredete.* [= Kiss Gábor (szerk.): *A magyar nyelv kézikönyvei 12.*] Budapest: TINTA Könyvkiadó, 2006.

Levéltári adatok

Az 1900 és 1911 közötti születések, házasságkötések és halálesetek névsora. LCP2023-001.

Iskolai naplók 1917-ben. LCP2023-001-422–430.

Keresztlevelek 1863 és 1964 között. LCP2023-001-431–432.

Gyöngyös György névrokonának születési bejegyzése. LCP2023-001-017.

Ifj. Gyöngyös János születési bejegyzése. LCP2023-001-413.

Ifj. Gyöngyös János szüleinek házassági bejegyzése. LCP2023-001-375–LCP2023-001-388.

Gyöngyös Róza születési bejegyzése. LCP2023-001-325.

A bákói levéltárban készített dokumentumfotók. LCP2023-001.

1909-es év halálozási listája. LCP2023-001-304–307.

Lujzikalagori sírfeliratok. LCP2023-003-01–LCP2023-003-35.

A lujzikalagori Hősök kápolnájában található emléktábla Gyöngyös és Butak családnevekkel. (Lujzikalagor, 2023. Fotó: Szlama László.) LCP2023-004-14, LCP2023-004-17.

Aiojoaei, Cristian: *Documente cerere cercetare – László Szlama.* Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). Ebben a dokumentumban gyűjtötte össze az alábbi adatokat: Butak György keresztlevele, Gyöngyös György és testvéreinek bérnyomozási feljegyzése, Butak Péter és Gyöngyös Veronika házassági bejegyzése, Gyöngyös György első házasságának bejegyzése, Butak György házasságának bejegyzése, Butak Péter halálának bejegyzése, Gyöngyös György halálának bejegyzése, Butak György halálának bejegyzése.

—————: *Întrebări pentru Cristian – Răspunsuri.* Lujzikalagor, 2024. (Kézirat, Budapest). Ebben a dokumentumban gyűjtötte össze az alábbi adatokat: Gyöngyös György fiának, Mihálynak a keresztlevele és halálozási bejegyzése, Gyöngyös György névrokonának halálozási bejegyzése, Gyöngyös György második házasságának bejegyzése, Butak Péter bérnyomozási bejegyzése, Butak Péter első feleségének halálozási bejegyzése.

Kották jegyzéke

Domokos Mária (szerk.): *A Magyar Népzene Tára IX. Népdaltípusok 4.* Budapest: Balassi Kiadó, 1995. 1123. Lejegyzés a 477. dallam jegyzetében.

Szlama László: A kobozjáték gyakorlata egy moldvai magyar falu zenei életében

Domokos Pál Péter – Jagamas János 1958-ban végzett lujzikalagori gyűjtéseinek lejegyzései. A lejegyzések a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet népzenei archívumában találhatóak. *Népzenei hangfelvételek lejegyzései - ZTI_AP_03965c–03966f*. Hungaricana Közgyűjteményi Portál.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/ZTI_AP_03949-03968/?pg=318&layout=s (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.19.).

Kallós Zoltán 1965-ben végzett lujzikalagori gyűjtések lejegyzései. A lejegyzések a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet népzenei archívumában találhatóak. *Népzenei hangfelvételek lejegyzései - ZTI_AP_09329e–09330f*. Hungaricana Közgyűjteményi Portál. https://library.hungaricana.hu/hu/view/ZTI_AP_09301-09340/?pg=224&layout=s (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.19.).

Szlama László: Butak György *Anyám, anyám, édesanyám v1*. dallamának lejegyzése

—————: Butak György *Anyám, anyám, édesanyám v2*. dallamának lejegyzése

—————: Butak György *Aseară mă cheamă sfatul* dallamának lejegyzése

—————: Butak György *Azonosítatlan dallam* dallamának lejegyzése

—————: Butak György *Kicsi lovam* dallamának lejegyzése

—————: Butak György *Leana mea v1*. dallamának lejegyzése

—————: Butak György *Leana mea v2*. dallamának lejegyzése

—————: Butak György *Foaie verde foi de nuc* dallamának lejegyzése

—————: Butak György *Foaie verde rug de mure* dallamának lejegyzése

—————: Butak György *Valea viu* dallamának lejegyzése

—————: Gyöngyös György *Duna széjje, Tisza vize v1*. dallamának lejegyzése

—————: Gyöngyös György *Duna széjje, Tisza vize v2*. dallamának lejegyzése

—————: Gyöngyös György *Félre bánat félre bú* dallamának lejegyzése

—————: Gyöngyös György *Forgós* dallamának lejegyzése

—————: Gyöngyös György *Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1*. dallamának lejegyzése

—————: Gyöngyös György *Hétfőn reggel lúgzót raktunk v2*. dallamának lejegyzése

—————: Gyöngyös György *Ideki a hegytetőn* dallamának lejegyzése

—————: Gyöngyös György *Kezes* dallamának lejegyzése

—————: Gyöngyös György *Kicsi lovam v1*. dallamának lejegyzése

—————: Gyöngyös György *Kicsi lovam v2*. dallamának lejegyzése

—————: Gyöngyös György *Lakodalmas* dallamának lejegyzése

—————: Gyöngyös György *Magyaros v1*. dallamának lejegyzése

—————: Gyöngyös György *Magyaros v2*. dallamának lejegyzése

—————: Gyöngyös György *Mikor megyek hazafelé* dallamának lejegyzése

—————: Gyöngyös György *Régi kezes* dallamának lejegyzése

Forrásjegyzék

—————: Gyöngyös György *Tavaszi szél v1.* dallamának lejegyzése

—————: Gyöngyös György *Tavaszi szél v2.* dallamának lejegyzése

Rajeczky Benjamin (szerk.): *Magyar népzene 2.* (Budapest: Hungaroton, 1972.) LPX 18001-04. Három dallam a hanglemezen III/B/1a, b, c, dallamok lejegyzése a kísérőfüzetben.

Interjúk

Ádám Valérián: „Interjú Pál Antallal.” (Interjú készítésének dátuma: 2024.05.15.) (Digitális videófelvétel). Ádám Valérián Facebook oldala. <https://www.facebook.com/watch/?v=433458682958968> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.08.).

Balogh Sándor: „Interjú Csernik Máriával.” (Interjú készítésének dátuma: 2016.11.24.) (Digitális videófelvétel.).

Bolya Mátyás – Csenki Zalán – Szlama László: „Interjú Ferencz Csibi Ilonával.” (Interjú készítésének dátuma: 2021. 09.27.) (Digitális hangfelvétel).

—————: „Interjú Petres Lászlóval.” (Interjú készítésének dátuma: 2021.10.02.) (Digitális hangfelvétel).

Lipták Dániel: Gábor Antallal készített interjú leirata. Lujzikalagor, 2006. (Kézirat, Vác).

Szлама László: „Interjú Horvát Gyulával.” (Interjú készítésének dátuma: 2021.02.23.) (Digitális hangfelvétel).

—————: *Basa Veronikával készített interjú leirata.* Lujzikalagor, 2021. (Kézirat, Budapest).

—————: *Petres Lászlóval készített interjú kivonata.* Nagypatak, 2021. (Kézirat, Budapest).

—————: *Stuber Györggyel készített interjú leirata.* Budapest, 2019. (Kézirat, Budapest).

Szлама László – Veres Mihaela: *Bábi Annával készített interjú leirata.* Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest).

—————: *Benke Pávellal és Paulinával készített interjú leirata.* Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest).

—————: *Gábor Terezával készített interjú leirata.* Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest).

—————: *Horvát Rózával készített interjú leirata.* Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest).

Szlama László: A kobozjáték gyakorlata egy moldvai magyar falu zenei életében

—————: *Horvát Valentinnal készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest).

—————: *Kerekes Terezával készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest).

—————: *Kozsán Jánossal készített 1. interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest).

—————: *Kozsán Jánossal készített 2. interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest).

—————: *Kozsán Jánossal készített 3. interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest).

—————: *Tót Rózával készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest).

—————: *Varga Máriával készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest).

Veres Mihaela: *Aiojoaei, Cristian lujzikalagori pappal készített interjú leirata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest).

Benke Paulina: Messenger üzenetváltás a *Lakodalmas* táncdallam eredetéről. 2023. 01. 04.

Ferencz Csibi Ilona: Messenger üzenetváltás Gyöngyös János születési adatairól. 2023. 10. 31.

Vajda-Mokány Róza: Messenger üzenetváltás Horvát István zenésről. 2023.10.12.

Benke Paulina: Messenger üzenetváltás a Moldvai Csángómagyarok Szövetségének lujzikalagori megalakulásáról 2024.03.16.

Pávai István szóbeli közlése Zakariás Attila 1978-as gyűjtés körülményeiről. LFZE Doktorkollégium óra, Budapest, 2020. 10. 07.

Bolya Mátyás szóbeli közlése az 1994-es lujzikalagori gyűjtés körülményeiről. Online konzultáció, 2024.12.29.

Kallós Zoltán szóbeli közlése az 1965-ös lujzikalagori gyűjtés körülményeiről. Országos Táncszínházalkotó és Kirakodóvásár, Budapest, 2016. 04.03.

Hang- és videófelvevételek

Balla Péter 1933-ban végzett bukovinai gyűjtései. A felvételek a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet archívumában található. Jelzetek: MH_2644b–MF 2682d. Hungaricana Közgyűjteményi Portál. <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/14408/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.0.17.). Publikálatlan hangfelvételek.

Forrásjegyzék

Balla Péter 1934-ben végzett bukovinai és moldvai gyűjtésének másolata. A felvételek a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet archívumában található. Jelzetek: MF 3227a–MF 3278b. Hungaricana Közgyűjteményi Portál. <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/14988/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.17.). A lujzikalagori gyűjtés MF 3263c–MF 3270d jelzetek között található. <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/15024/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.17.). Publikálatlan hangfelvételek.

Bolya Mátyás – Csenki Zalán – Szlama László: *Kobzosok nyomában. Erdélyben és Moldvában – Roadmovie 2021*. Szlama László hivatalos youtube csatornája. <https://youtu.be/ASvOI3HnI2I?t=805> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.25.).

Domokos Pál Péter – Jagamas János 1958-ban készített fotója. A fénykép a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet fotógyűjteményében található. *BTK Zenetudományi Intézet – fotók. Lujzikalagor, ZTI_NZ_05943*. Hungaricana Közgyűjteményi Portál. <https://gallery.hungaricana.hu/hu/ZTIPhoto/1766098/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJTT1VSO0UiOiBbIktUX1pUSSJdfSwgInF1ZXJ5IjogImd5XHUwMGY2bmd5XHUwMGY2cyBneS4ifQ> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.02.05.).

Hankóczy Gyula 1978-as lézpedi kobzos gyűjtései. A felvételek a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet archívumában található. Jelzet: ZTI_Mg_05093 <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/10623/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.17.). Publikálatlan hangfelvételek.

Hidvéghy Norbert: „Családfakutatási lehetőségek Erdélyben és a Vajdaságban.” Nyíregyházi levéltár. A Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltára hivatalos youtube csatornája. Előadás videófelvelele. <https://www.youtube.com/watch?v=Gsn-5PBQ7L4> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.03.12.).

Horváth Gyula, Kerényi Róbert és Nagy Zoltán József 1991-es lézpedi kobzos gyűjtései. A felvételek a Hagyományok Háza Folklóradatbázisában található. Jelzetek: KeRo_Kz_0113b és KeRo_Kz_0114a. https://beta.folkloradatbazis.hu/event/386103A3-F881-46B6-A787-6B07415CCA99/1991-06-00_Lészped_KeRo_NZJ_1/segment/1364548/KeRo_Kz_0113b_00-05-43_00-08-08, https://beta.folkloradatbazis.hu/event/386103A3-F881-46B6-A787-6B07415CCA99/1991-06-00_L%C3%A9szped_KeRo_NZJ_1/segment/1367030/KeRo_Kz_0114a_00-00-05_00-01-29. (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.17.). Publikálatlan hangfelvételek.

Horváth Gyula, Kerényi Róbert és Nagy Zoltán József 1991-es lézpedi kobzos gyűjtéseinek vágatlan változata. A felvételek Kerényi Róbert birtokában vannak.

Jagamas János 1950-ben és 1958-ban Domokos Pál Péterrel közösen végzett lujzikalagori gyűjtései. Pávai István – Zakariás Erzsébet (szerk.): *Jagamas János népzenei gyűjteménye a Román Akadémia Folklór Archívumában*. (Cluj-Napoca: Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Zenetudományi Intézet és Hagyományok Háza, 2014). DVD-ROM melléklettel. Román Akadémia Folklór Archívum (Kolozsvár), Fg248a–252c (1950), Mg0205-07–13 (1958). Domokos Pál Péter és Jagamas János 1958-ban végzett lujzikalagori gyűjtésének másolata

Szlama László: A kobozjáték gyakorlata egy moldvai magyar falu zenei életében

a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet népzenei archívumában is megtalálható ZTI_Mg_00770A, ZTI_Mg_00770B jelzetekkel. Lujzikalagor (Luizi-Călugăra), Bacău megye, Románia. Hungaricana Közgyűjteményi Portál. <https://zti.hungaricana.hu/hu/27300/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.17.).

Kallós Zoltán 1965-ös lujzikalagori kobzos gyűjtései. A felvételek a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet archívumában találhatók. Jelzetek: ZTI_Mg_01673_A, ZTI_Mg_01673_B, ZTI_Mg_03128A, ZTI_Mg_03128B. <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/6602/>, <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/9034/> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 17.). Publikálatlan hangfelvételek.

Lupu, Constantin – Negel, Constantin: „Hora Leganata.” In: Jonathan Schwartz (szerk.): *Roots of Klezmer. The lost Jewish music of Moldavia*. New York: Lost Trails, 2005. 26. track. <https://www.youtube.com/watch?v=tONKqp43trc>. További információk: <http://www.lostrails.com/pages/Music/LupuNotes.html> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 19.).

Stuber György 1975-ös lujzikalagori kobzos gyűjtései. A felvételek a Hagymányok Háza Folklóradatbázisában találhatók. Jelzetek: StGy_Kz_013a és StGy_Kz_013b. <https://beta.folkloradatbazis.hu/event/469AE679-9438-4449-8537-C67EDCE31E88> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 17.). Publikálatlan hangfelvételek.

Stuber György 1975-ös lujzikalagori kobzos gyűjtéseinek vágatlan változata. A felvételek a gyűjtő birtokában vannak.

Stuber György 1991-ben végzett lujzikalagori gyűjtése. A felvételek a Hagymányok Háza Folklóradatbázisában található. Jelzet: StGy_Kz_097b. <https://beta.folkloradatbazis.hu/event/464975BD-18CF-46FA-9679-1837E48B4EE4>. (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.08.).

Vörös T. Balázs: „Nyolcvan a százból.” *Történetek Lujzikalagor szétszóródott csángó népéről*. 2013. <https://youtu.be/kHC2t4avQnE> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.25.).

Zakariás Attila 1978-as lujzikalagori kobzos gyűjtései. A felvételek a Hagymányok Háza Folklóradatbázisában találhatók. Jelzetek: HH_NISZH_Mg_262a és PI_Mg_199a. <https://beta.folkloradatbazis.hu/event/DB719AEA-3A57-495C-838F-A76C0A31D4D5> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.18.). Publikálatlan hangfelvételek.

Fogalomtár

Az alábbi fogalomtár alapját a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Népzene Tanszék koboztanárai által összegzett ismeretek adják, amelynek első publikációja 2020-ban jelent meg.¹ Bolya Mátyás, Csenki Zalán és Szlama László közös műhelymunka keretében igyekeztek tisztázni a kobozjátékhoz kapcsolódó terminológiát – szükség esetén új fogalmakat alkotva. Ezt a munkát gyakorlati oldalról Nagy Csaba gitártanár és lantművész, elméleti oldalról pedig Terray Boglárka, a Zeneakadémia zeneelmélet-tanára segítette. A *Fogalomtár* tartalmazza a kutatás során felmerült játéktechnikai és zeneelméleti fogalmak definícióját. A korábbi publikációhoz képest új elemekkel bővült: megjelent a bővülés, a dallamváz, a harmóniaváz, a hármassfogás, a húrléfogás, a húrtompítás a lezáró figurációk és a szűkülés fogalma. A kutatás során az is egyértelművé vált, hogy a ritmusjelenségek egységes fogalmi keretbe helyezéséhez további vizsgálatok szükségesek, így az az aprózás, a ritmusbontás, az összevonás, a hangsúlyeltolás, valamint a triolás bontás fogalmának pontos értelmezése még várat magára. Az áttekintett dallamok alapján kijelenthető például, hogy több esetben a ritmusaprózás és a ritmusbontás egyszerre, egymásra rétegezve jelenik meg. Az ehhez hasonló összetett játéktechnikai jelenségek elemzése és rendszerezése a jövő feladata.

BŐVÜLÉS: a dallamváz ütembeosztásának és/vagy ütemmutatójának megváltoztatása hozzáadott értékekkel vagy hangokkal. Az így kialakuló részeket általában ritmikai és/vagy dallami figurációk töltik ki. Jellemzően – de nem kizárólag – a dallamsorok végén fordul elő.

DALLAMVÁZ: Népzene kutatók által, számos élő variáció alapján, mesterségesen létrehozott teoretikus, általánosított és egyszerűsített dallam, amely a típusalkotás fontos eszköze. Tartalmazza a dallamot formáló leglényegesebb építőelemeket és karakteres jegyeket.

FEKVÉS: a bal kéz különböző pozíciói a fogólapon. A kobzon – hasonlóan a lantéhoz és a gitárhoz – annyi fekvés van, ahány (képzeletbeli) érintő. Mindig az 1. ujj helyzete határozza meg, hogy hányadik fekvésben van a bal kéz. Kobzon a legáltalánosabban használt fekvések a 2. fekvés (alapfekvés), az 1. fekvés (félfekvés), illetve a 4. fekvés.

¹ Bolya Mátyás – Csenki Zalán – Szlama László: „Fogalomtár.” In: Szlama László: *Păun Vasile, a kobzos*. (Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2020.) 19–20.

FIGURÁCIÓ: „Egy harmónia ritmikai vagy dallami eseményekkel történő életre keltését figurációnak nevezzük; ez akkordidegen és akkordhoz tartozó hangokkal egyaránt megvalósulhat. A zenei letét mozgási energiája két forrásból fakad: a harmóniaritmusból és a figuratív eseményekből. Figuratív pillanatok tehát akkor jöhetnek a zenében, ha a ritmusértékek kisebbek, mint az éppen érvényben lévő harmóniaritmus időtartamai. [...] A figuráció legegyszerűbb formája a hangzat ritmizálására korlátozódik, és a változatlan akkordon belüli hangismétlést jelenti [...]. A harmónia ilyen módon történő életre keltését ritmikus figurációnak nevezzük. [...] Az akkordhoz tartozó figuráció az akkordhangok közvetlen összekapcsolása által jön létre, miközben a harmónia változatlan marad. [...] Az akkordidegen figuráció több formában is megjelenhet: lehet átmenőhang, váltóhang, késleltetés és előlegezés. Az alsó és felső váltóhang harmóniai értelemben olyan akkordidegen hang, mely egy akkordhangról lép el, majd ugyanoda lép vissza. [...] Az általuk keletkező, többnyire disszonáns együtthangzásokat vizsgálhatjuk metrikus helyzetük alapján (hangsúlyos és hangsúlytalan) és dallami szempontból [...]. Gyakran többszörösen összekapcsolódnak az akkordhoz tartozó és akkordidegen figurációk, illetve ugyanabba a szólamba egyéb egyéb figuratív elemek is kerülhetnek. [...]”²

HÁRMASFOGÁS: dallamjáték vagy kíséret során három különböző húrkoruson egyidejűleg lefogott és megszólaltatott hangzat.

HÁRMASHANGZAT: Három hangból álló hangzat, egy időben vagy bontva megszólaltatva, legyen ez klasszikus értelemben vett tercépítkezésű, vagy nem tercekből álló hangzat.

HARMÓNIAVÁZ: Népzene kutatók által, számos variáció alapján, mesterségesen létrehozott teoretikus, általánosított és egyszerűsített akkordkíséret. Tartalmazza a kíséret leglényegesebb építőelemeit és karakteres jegyeit.

HÚRLEFOGÁS: az összes húrkoros elnémítása bal kézzel.

HÚRTOMPÍTÁS: egy-egy húrkoros elnémítása a bal kéz ujjait felemelve olyannyira, hogy a megpengetett húr ne zengjen tovább.

KETTŐSFOGÁS: dallamjáték vagy kíséret során két különböző húrkoruson egyidejűleg lefogott és megszólaltatott hangköz, hangzat.

KETTŐSHANGZAT: egyszerre vagy bontva megszólaló hangpár, amely előadótól és zenei kontextustól függően értelmezhető egyszerű dallamdíszítésként, a burdon hangzás

² Gárdonyi Zsolt – Hubert Nordhoff: Összhang és tonalitás. A harmóniatörténet stílusjegyei (Budapest: Rózsavölgyi és Társa, 2017). 47–49.

nyomaként vagy harmóniai keretben (hiányos hármas- vagy négyeshangzatként). Szoros értelemben véve kettőshangzatnak számít az is, ha a két hang valamelyike vagy mindegyike oktávban megerősítve is megszólal.

KROMATIKUS MOZGÁS: olyan skálamenet, amelyben az alapskála hangjai között alterált félhangok is megszólalnak, ezáltal hangsúlyozva a szólammozgás irányát.

LÉPEGETÉS: a kíséretben előforduló technika, amely során a megszólaló kettős- vagy hármashangzatot a játékos ostinatoszerű ingamozgással színesíti. Ezek jellemzően hangszeres figurációk. Az így kialakuló hangzatok nem mindig értelmezhetők harmóniai keretben. Leggyakrabban a terchiányos akkordok egészülnek ki terccel ezzel a technikával.

LEZÁRÓ FIGURÁCIÓK: dallamegységek végén megszólaló rövid zenei záróformula, amely ritmikai és/vagy dallami figurációkkal valósul meg.

SZŰKÜLÉS: a dallamváz ütemmutatójának vagy ütembeosztásának megváltoztatása lerövidített értékekkel vagy kivont hangokkal.

TERCHIÁNYOS AKKORD: egyértelműen harmóniai keretben értelmezhető kettőshangzat, amelynél később megjelenhet a hiányzó terc. Jelölése indexben feltüntetett 5-ös szám.

Függelék

1. Terepmunka

1.1. Technikai körülmények

A 2023 novemberi terepmunka során számos különböző gyűjtési helyzetben dokumentáltunk adatokat. Az összegyűjtött információk nagy részét okostelefonra vettük, amelyekből utólagos feldolgozás során leiratok készültek, valamint egy részükből a helyiekkel folytatott párbeszéd során helyszíni jegyzetek is születtek.¹

1.2. Digitális adatfeldolgozás

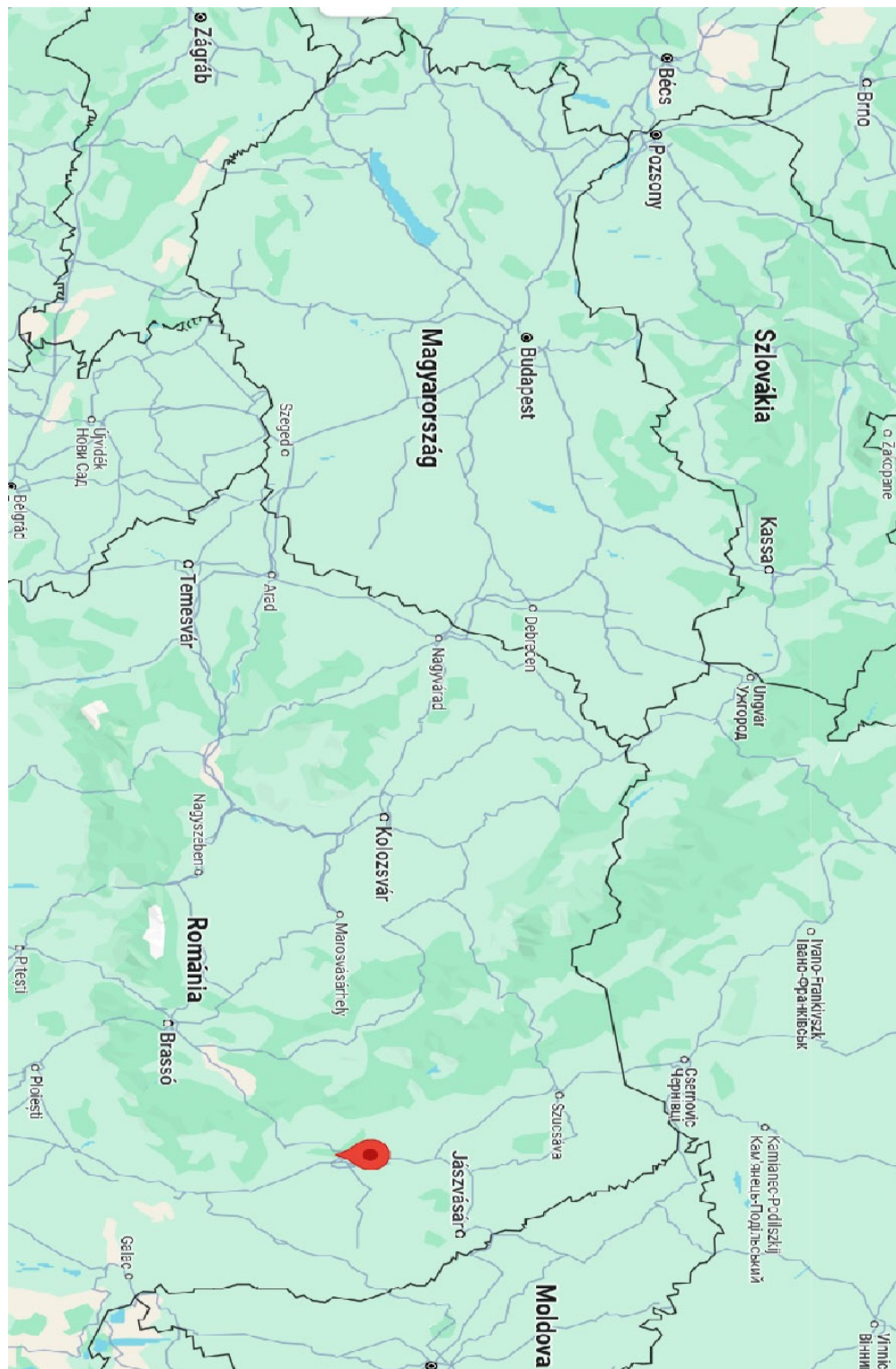
A 2023-ban végzett gyűjtés során elkészített hanganyagokat,² beszkenelt kézi jegyzeteket, fotókat, videókat, illetve az utómunka során keletkezett interjúleiratokat öt nap egységére lebontva LCP2023-001-től 006-ig jelzettel kaptak, amelyből a 001 a bákói levéltárban készített fotók anyaga, 002-től kezdődik a terepkutatás első napja. A napi egység után következő szám mutatja a fájl sorszámát. Az interjúleiratok sorszáma megegyeznek az interjú hangfelvételének sorszámával, mivel tartalmi változás nem történt.³

¹ A gyűjtés során használt technikai eszközök: Szlama László Samsung Galaxy A32 5G telefonja, amely segítségével hang fotó és videó készítése történt m4a., jpg., mp4. formátumokban. Veres Mihaela Samsung Galaxy S10 telefonjával hang, fotó és videó készült m4a., heic., mp4. formátumokban. Töreky Borbála Xiaomi Redmi 9 telefonjával fotók és videók készültek jpg. és mp4. formátumokban.

² Bábi Anna (sz. 1950); Benke Paulina (sz. 1968 Somoska), Benke Pével (sz. 1963 Somoska), Gábor Tereza (sz. 1948); Horvát Róza (sz. 1956); Horvát Valentin (sz. 1967), Kerekes Tereza (sz. 1939); Kozsán János (sz. 1974); Tót Róza (sz. 1936); Varga Mária (sz. 1948); Toma Veronika (sz.~1960).

³ Például Horvát Valentinnal készített interjúnk az első napon az első fájl volt, így jelzete LCP2023-002-01. LCP=Luizi-Călugăra Project, 2023=gyűjtés éve, 002=első nap, 01=első fájl.

1.3. Térképek

8. kép – Lujzikalgor elhelyezkedése.

9. kép – A luzikalagori önkormányzat épületében kifüggesztett térkép (Luzikalagor, 2023. Fotó: Szlama László).⁴

⁴ Stiefel Eurocart, 2012. (LCP2023-004-56). Ez a térkép segített azonosítani a falun átfolyó patak, illetve a kápolnák pontos helyét.

Függelék

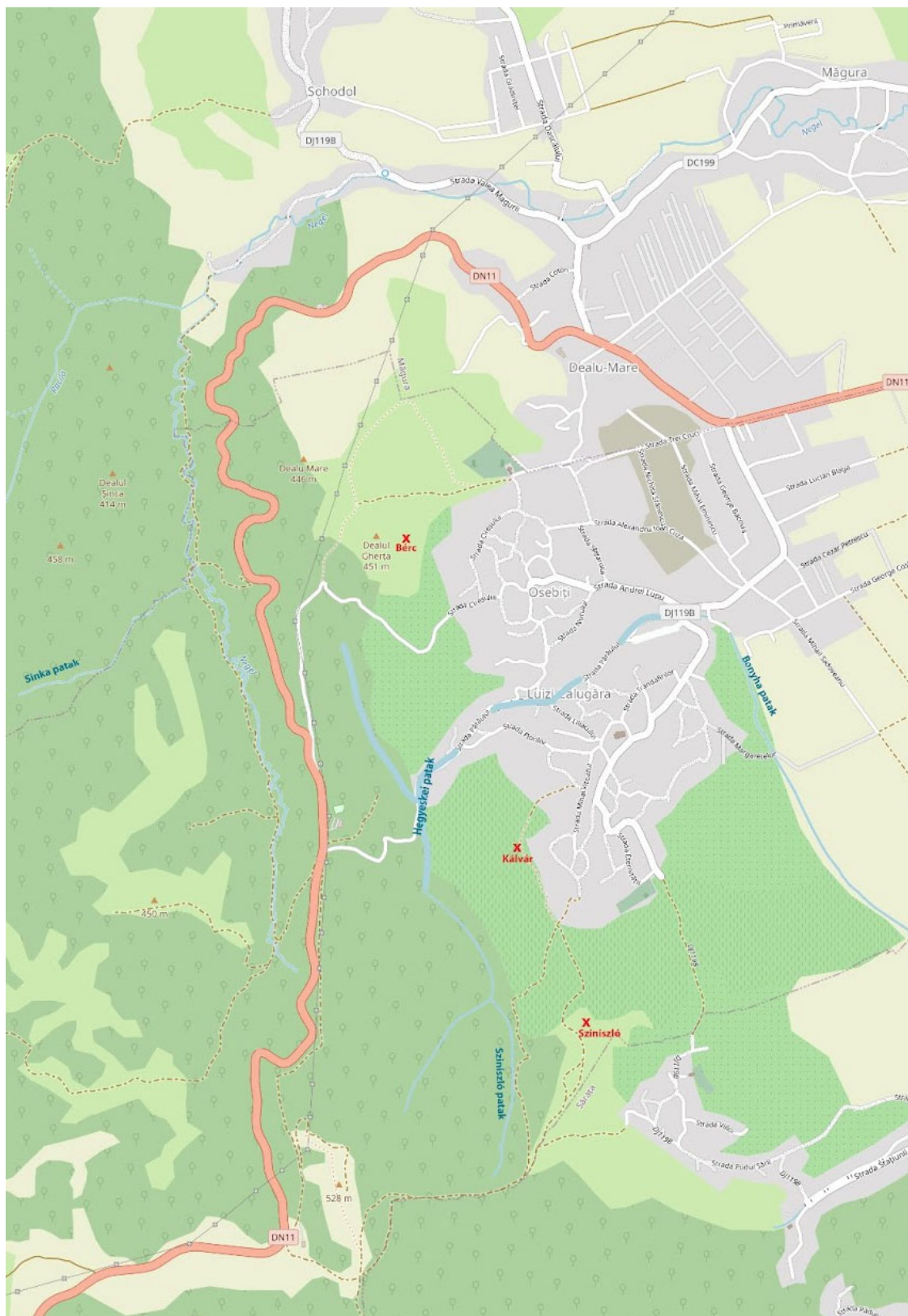
A falun keresztül folyik a Hegyeske hegyről (dealul Hedeșca) elnevezett Hegyeskei erdőből (pădurea Hedeșca) folyó Hegyeskei patak (pârâu Hedeșca), a Patak utcában (Strada Pârâului) kialakított csatornában, amely szárazabb hónapokban kiszárad. A faluból kiérve a Hegyeskei patak folytatása a Bonyha (Bahna) patak, amely a Szeretbe (Siret) torkollik.⁵ A falut nyugatról észak felé Magurán át kerüli meg a Trebeș folyóba ömlő Nevér patak (râul Negel / pârâu Negel).⁶ A Sinka patak (pârâu Șinca) a Sinka dombról elnevezett Sinka erdőben ered, majd a falutól nyugatra található Nevérbe torkollik.⁷ A község területén folyó további kisebb patakok: Manalié patak (pârâu Mănălie), amely a Mănălia nevű földön folyik keresztül; a Kis Bahna patak, végül a Sziniszló patak (pârâu Sinislău), amely a Sziniszló dombon folyik.⁸ A falu nyugati részén emelkedő három legmagasabb dombtetőn egy-egy kápolna található. Ezeknek helyét szintén nem lehetett egyértelműen beazonosítani a térképen, de a terepmunka adatai alapján ki lehetett egészíteni az internetes térképet.

⁵ Szlama László – Veres Mihaela: *Kozsán Jánossal készített 3. interjú leírata*. Lujzikalagor, 2023. (Kézirat, Budapest). 1–3. Halász Péter ezzel szemben azt írja, hogy a Sinka és a Negel – a magyarok által Nevérnek nevezett – patak folyik át a falun. Halász Péter: „Lujzikalagor története és helységnevei.” In: Halász Péter: *„Ninc ki gondot üszeljen ránk...”* (Kolozsvár–Budapest: Kriza János Néprajzi Társaság–Néprajzi Múzeum, 2020.) 53–79. 53. Azt is írja, hogy a Hegyeskéből ered a Bahna patak. I.m., 72–73. Petres úgy írja, hogy Kalagor patak a Patak elnevezéssel bír, ami a Hegyeskéből ered és Nicolae Bălcescu falut érintve a Szeretbe torkollik. Petres László: „Lujzikalagor helynevei.” *Moldvai Magyarország* 27/2. (2017. nyár): 13–15. 13. Hasonlóan írja Butnaru is, hogy régen Kalagor pataknak hívták, ma már Bahnának nevezik. Daniela Butnaru: „Toponimia.” In: Antonel-Aurel Ilieș (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. (Roman: Serafica, 2009.) 29–44. 33. A Hedeșca [Hegyeske] szót *Nedeska*-nak írja Gazda László, de a helyiek sosem hallották N-betűvel, valószínű Gazda László könyvében elírás történt. Gazda László: „Lujzikalagor (Luizi Călugăra).” In: Gazda László: *Moldvai magyar vonatkozású települések történeti tára. 2. kötet. H–P*. (Budapest: Nap, 2010.) 184–192. 184. Hedeșca szóként hivatkozik Lahovari. N.N.: „Liuzi-Călugăra.” In: George Ioan Lahovari (szerk.): *Marele Dicționar Geografic Al României. 4. kötet*. (Bukarest: Societatea Geografică Română, 1901.) 180–181. (Lexikon szócikk). https://ia800206.us.archive.org/13/items/MareleDicționarGeograficAlRomâniei4/roumanie_geo_4_text.pdf. (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 28.). 180. Butnaru Hegeșca alakban írja. Butnaru, *Toponimia*, i.m., 34., 38., 40., Hedeșca néven is említi. Butnaru, *Toponimia*, i.m., 35., 41., 42. Coșa Hedeșca néven emlegeti. Anton Coșa: „Coordonate geografice”. In: Antonel-Aurel Ilieș (szerk.): *Monografia comunei Luizi-Călugăra*. (Roman: Serafica, 2009.) 17–28. 28. A Lujzikalagor Önkormányzatában lefotózott térképen az látható, hogy a Bahna patak folyik keresztül a falun. *Comuna Luizi-Călugăra*. (Oșorhei: Stiefel Eurocart, 2012.) (LCP2023-004-56–60.). Az Open StreetMap a a falun keresztül folyó patak egyik oldalát Banyha utcának (strada Bahnei), a másik oldalát patak utcának (strada Pârâului) írja. A lujzikalagori polgármesteri hivatalban lefotózott falutérképen szintén csak Patak utca található.

⁶ *OpenStreetMap* közösségi szerkesztésű térkép. <https://www.openstreetmap.org/#map=14/46.5448/26.8433>. (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 02. 01.).

⁷ Butnaru, *Toponimia*, i.m., 34. Petres, *Lujzikalagor helynevei*, i.m., 15., Halász, *Lujzikalagor története és helységnevei*, i.m., 78.

⁸ A Kis Bahnát, vagy Mănălie patakot a leírások alapján a falu keleti részén kellene lennie, de nem találtam egy térképen sem. Sziniszlót Halász Péter Szaniszlónak írja, de így nem hallottam helybéliektől. Lahovari szótárában Sănislaul néven találjuk meg. Lahovari, *Liuzi-Călugăra*, i.m., 180. Több helyen Sinislău formában jelenik meg. Episcopia Romano-Catolică de Iași [Iași római katolikus egyházmegye] honlapja. <http://ercis.ro/dieceza/parohii/fisa.asp?id=62> (Utolsó megtekintés dátuma: 2025. 01. 28.). Pr. Iosif Pal írása. és a *monografia* egészében is.

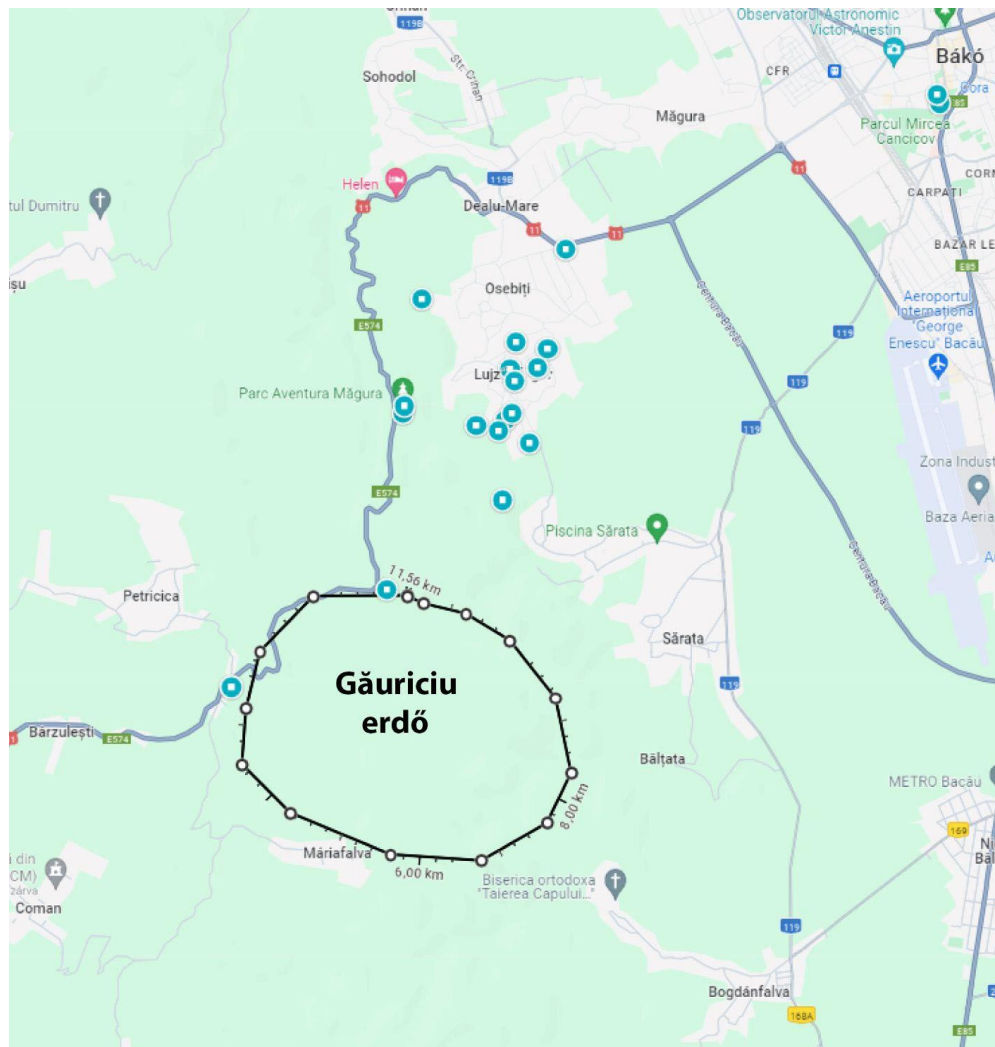

10. kép – Lujzikalagor internetes térképe kiegészítve a terepmunka során gyűjtött földrajzi információkkal.⁹

⁹ Általam feltüntetett vizek, dombok: Sinka patak, Hegyeskei patak, Sziniszló patak, Bonyha patak, Sziniszló domb, Kálvár domb, Bérc domb.

Függelék

Bár az egyik legelső forrás is említi a Lujzikalagor határában elterülő, több mint 1000 hektáros erdőséget Găuriciu néven, a térképek mégsem jelölik.¹⁰ A helyi lakosok leírása alapján sikerült azonosítani az erdő pontos helyét. A négyzetes pontok a 2023-as lujzikalagori terepmunka helyszíneit jelölik.

11. kép – A körberajzolt Găuriciu erdő.

¹⁰ Lahovari szótárában Pădurea Găuriciuul-ként jelenik meg. Lahovari, *Liuzi-Călugăra*, i.m., 181. Gauriciuul-ként írja Gazda. Gazda, *Lujzikalagor*, i.m, 190. Găuriciu, Goriciu neveken írja Butnaru. Butnaru, *Toponimia*, i.m., 37., többször Gúricsként hangzik el Kozsánnal készített interjúbán. Szlama – Veres, *Kozsán János 3. interjúleirat*, i.m., 9–11. Ez az erdő Lujzikalagor nyugati határától, azaz a mai Hanul Lui Matei étteremnél lévő nagy kanyartól kiindulva keleten egész Petricica-t délen Máriafalvát és Bogdánfalvát érintő területen fekszik. Szlama – Veres: *Kozsán 3. interjúleirat*, i.m., 13.

2. Lujzikalagori adatközlők névjegyzéke

A kutatás egyik első lépéseként a nyilvánosan elérhető népzenei adatbázisok, valamint eddig nem publikált magángyűjtemények segítségével összegyűjtöttem az énekes és/vagy hangszeres lujzikalagori adatközlőket. A több mint 100 előadó közül 20 hangszerestől található hangfelvétel, utóbbiakat félkövér szedéssel emeltem ki. Az adatközlők betűrendben követik egymást. Ha egy adatközlő több gyűjtésen is szerepel, akkor a tételek időrendben követik egymást. A táblázat rávilágít a moldvai magyarok neveinek átírási problémáira. Jól látható, hogy a gyűjtők következtlenül rögzítették e neveket, keveredik a kiejtés szerinti magyar átírat, a helyi nyelvjárás és a román változat. Sok esetben egyértelműen azonosítható az egyetlen személy a névváltozatok mögött, de ennek megállapítása nem feladata kutatásomnak. Így megőriztem a gyűjtők által használt formákat, abban az esetben is, ha jól látható az azonosság.

adatközlő neve	gyűjtés ideje	gyűjtő(k)	megszólaltatás módja	intézmény / gyűjtemény
[...] György	1976.12.31	Kallós Zoltán	harmonika	ZTI
[...] Péter	1979.05.01	Katona Ádám, Szép Gyula	ének	ZTI
Ababi Mihály	1981.09.13	Katona Ádám; Paksa Katalin	ének	ZTI
Ádám Mária	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Bábi Györgyné Horváth Erika	1972.11.00	Falvy Károly; Kallós Zoltán	ének	ZTI
Bábi Veronika	1972.00.00	Újváry Lajos	ének	ZTI
Bálint Györgyné Buták Ilona	1979.05.01	Katona Ádám, Szép Gyula	ének	ZTI
Bihar? Anton	1976.12.31	Kallós Zoltán	n/a	ZTI
Butacsel András János	1934.09.05	Balla Péter	furulya	HH, ZTI
Butacsel Demeter	1934.09.21	Balla Péter	ének	ZTI
Butak András	1934.09.05	Balla Péter	dúdolás	HH, ZTI
Butak András	1956.00.00	Balla Péter	ének	ZTI
Butak András	1933.00.00	Lükő Gábor	ének	ZTI
Butak Anna	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Butak Anti	1958.02.00	Domokos Pál Péter; Jagamas János	n/a	ZTI
Butak Anti	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Buták György	1975.04.00	Stuber György	koboz	HH
Buták György	1978.09.11	Zakariás Attila	koboz	HH
Buták Györgyné	1975.04.00	Stuber György	ének	HH
Butak Illés	1956.00.00	Balla Péter	ének	ZTI
Butak Mari	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI

Függelék

Butak Péter	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Butak Péter id.	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Butusel Demeter	1934.09.05	Balla Péter	ének, levélsíp, tülinka	HH, ZTI
Campo Veronika	1979.05.01	Katona Ádám, Szép Gyula	ének	ZTI
Campu Demeter	1976.12.31	Kallós Zoltán	furulya	ZTI
Cojocarú Adrian	1979.05.01	Katona Ádám, Szép Gyula	beszélgetés	ZTI
Compo Antal	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Compo Györgyné Horváth Verona	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Czampó Jani	1965.00.00	Kallós Zoltán	n/a	ZTI
Czampó Mihály	1965.00.00	Kallós Zoltán	furulya	ZTI
Czampó Mihályné Ádám Anna	1965.00.00	Kallós Zoltán	ének	ZTI
Czampó Péter;	1965.00.00	Kallós Zoltán	dob	ZTI
Czampó Péterné Salamon Ilona	1965.00.00	Kallós Zoltán	ének	ZTI
Czampó Péterné Zsigmond Maris	1965.00.00	Kallós Zoltán	ének	ZTI
Csernik Antalné	2016.11.24	Balogh Sándor, Fábíán Évi	ének	Balogh Sándor mgy.
Csernik Anton	1990.03.02	Juhász Zoltán Nesztor Iván	furulya	ZTI
Csernik Mária	1991.00.00	Stuber György	ének	HH
Csernyik Anna	1991.08.03	Stuber György	ének	HH
Csernyik Antal	1993.07.04	Pávai István	csengő, szövegmondás	HH
Csernyik Antalné	1989.11.00	Kerényi Róbert, Horváth Gyula, Szabó Endre	ének	HH
Csernyik Dzszenifer	1989.11.00	Kerényi Róbert, Horváth Gyula, Szabó Endre	ének	HH
Csernyik József	1991.08.03	Stuber György	ének	HH
Csernyik Regina	1991.08.03	Stuber György	ének	HH
Danka János „Nyirun”	1989.11.00	Kerényi Róbert, Horváth Gyula, Szabó Endre	ének, furulya, hegedű, kiáltozás, szövegmondás	HH
Danka János „Nyirun”	1991.08.03	Stuber György	ének, hegedű, kiáltozás	HH
Danka János „Nyirun”	1997.08.01	Stuber György	ének, furulya, hegedű	HH
Danka Jánosné Bonyiku Mária	1989.11.00	Kerényi Róbert, Horváth Gyula, Szabó Endre	ének	HH
Danka Jánosné Bonyiku Mária	1991.08.03	Stuber György	ének	HH
Danka Jánosné Bonyiku Mária	1997.08.01	Stuber György	ének	HH
Daszkal Péter	1976.12.31	Kallós Zoltán	n/a	ZTI
Éliás György	1989.11.00	Kerényi Róbert, Horváth Gyula, Szabó Endre	furulya	HH
Erős Józsefné Kaszab Katalin	1979.05.01	Katona Ádám, Szép Gyula	ének	ZTI
Farcádi Antal	1965.01.01	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	n/a	ZTI
Farcági Marika	1934.09.05	Balla Péter	ének	HH, ZTI

Szlama László: A kobozjáték gyakorlata egy moldvai magyar falu zenei életében

Farcágyi Marika	1934.09.21	Balla Péter	ének	ZTI
Farkas Iliás Anna	1934.09.21	Balla Péter	ének	ZTI
Fikó Miklós	2002.07.15	Pávai István	hegedű	HH
Gábor Antal	1958.02.00	Domokos Pál Péter; Jagamas János	hegedű	ZTI
Gábor Antal	1991.08.05	Fülöp Hajnalka; Németh István; Teszary Miklós; Vavrincez András	hegedű	ZTI
Gábor Antal	1993.05.08	Kerényi Róbert, Nyisztor Ilona	ének, hegedű	HH
Gábor Antal	1994.00.00	Draskóczy Lídia	hegedű	Draskóczy Lídia mgy.
Gábor Antal	1995.00.00	Draskóczy Lídia	hegedű	Draskóczy Lídia mgy.
Gábor Antal	1996.00.00	Draskóczy Lídia	hegedű	Draskóczy Lídia mgy.
Gábor Antal	2003.07.19	Stuber György	ének	HH
Gábor Antal id.	1958.02.00	Domokos Pál Péter; Jagamas János	furulya	ZTI
Gábor Antal	1975.04.00	Stuber György	dúdolás hegedű	HH
Gábor Antal	1991.00.00	Stuber György	ének, hegedű	HH
Gábor Antal	1993.07.04	Pávai István	ének, hegedű	HH
Gábor Antal	1994.07.21	Vizeli Balázs, Havasréti Pál	beszéd, ének, hegedű	HH
Gábor Antal?	1990.01.01	Barabás Zsolt; Teszary Miklós	hegedű	ZTI
Gábor Anton	1979.05.01	Katona Ádám, Szép Gyula	hegedű	ZTI
Gábor Péter	1934.09.05	Balla Péter	kanászkürt	HH, ZTI
Gyöngyös György	1958.02.00	Domokos Pál Péter; Jagamas János	koboz	ZTI
Gyöngyös György	1965.00.00	Kallós Zoltán	koboz, ének	ZTI
Gyöngyös Jánosné Ádám Veron	1993.02.03	Domokos Mária; Kallós Zoltán; Léránt Andrea; Németh István; Teszary Miklós	ének	ZTI
Gyöngyösi Anna	1972.00.00	Újváry Lajos	ének	ZTI
Gyöngyösi Veronika	1972.00.00	Újváry Lajos	ének	ZTI
Horvát Antalné Farcágyi Veronka	1993.02.03	Domokos Mária; Kallós Zoltán; Léránt Andrea; Németh István; Teszary Miklós	ének	ZTI
Horvát Jánosné Farcádi Ilona	1979.05.01	Katona Ádám, Szép Gyula	ének	ZTI
Horvát Mária	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Horvát Tamás	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Horváth Anna	1972.00.00	Újváry Lajos	ének	ZTI
Horváth János	1958.02.00	Domokos Pál Péter; Jagamas János	ének	ZTI
Horváth János	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Horváth János	1971.09.00	Újváry Lajos	ének	ZTI
Horváth János	1972.11.00	Falvay Károly; Kallós Zoltán	ének	ZTI
Horváth János	1979.05.01	Katona Ádám, Szép Gyula	ének	HH
Horváth János	1979.05.01	Katona Ádám, Szép Gyula	ének	ZTI
Horváth Jánosné	1972.00.00	Újváry Lajos	ének	ZTI
Horváth Jánosné Far Ilona	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI

Függelék

Horváth Jánosné Farcádi Ilona	1979.05.01	Katona Ádám, Szép Gyula	ének	HH
Horváth Kati	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Horváth Vera	1972.00.00	Újváry Lajos	ének	ZTI
ifjú, asszonyok	1990.00.00	Tötszegi András, Kallós Zoltán	szövegmondás, ének	HH
Iliás „Farkas” Anna	1934.09.05	Balla Péter	ének	HH, ZTI
Iliás „Farkas” Katyi	1934.09.05	Balla Péter	ének	HH, ZTI
Iliás Antal	1976.12.31	Kallós Zoltán	furulya	ZTI
Iliás Katyi	1934.09.21	Balla Péter	ének	ZTI, ZTI
Illyés Katyi	1932.00.00	Lükő Gábor	ének	ZTI
Illyés Katyi	1934.09.05	Balla Péter	ének	ZTI
Illyés Nyica	1932.00.00	Lükő Gábor	ének	ZTI
Imre Gergelyné Bodó István Ilona	1976.12.31	Kallós Zoltán	ének	ZTI
ismeretlen asszonyok	1962.00.00	Kallós Zoltán	ének	HH
Jankó János	1979.08.14	Kallós Zoltán	szövegmondás	ZTI
Janku András	1965.01.01	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	n/a	ZTI
Janku András	1976.12.31	Kallós Zoltán	ének	ZTI
Janku András	1997.01.01	Hegyeli Attila	ének	HH
Janku Anna	1981.09.13	Katona Ádám; Paksa Katalin	ének	ZTI
Jencsel Tereza	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Jerublu Jancsi	1976.12.31	Kallós Zoltán	trombita	ZTI
Kerekes Mária	1991.00.00	Stuber György	ének	HH
Kerekes Mária	1994.07.21	Vizeli Balázs, Havasréti Pál	ének	HH
Kerekes Péter	1976.12.31	Kallós Zoltán	n/a	ZTI
Kerekes Viri Ferenc Verona	1991.00.00	Stuber György	ének	HH
Kocsánga János	1958.02.00	Domokos Pál Péter; Jagamas János	ének	ZTI
Kocsánya János	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Kozsokér/Kocsobér? Andrej	1976.12.31	Kallós Zoltán	furulya	ZTI
Lackó Györgyné Kiss Pál Anti Marika	1979.05.02	Katona Ádám, Szép Gyula	ének	ZTI
Lackó Györgyné Kiss Pál Anti Marika	1979.07.00	Katona Ádám, Szép Gyula	ének	ZTI
Pál Anti	1976.12.31	Kallós Zoltán	furulya	ZTI
Pál Mária	1991.08.03	Stuber György	ének	HH
Palkó Péterné Gence Mária	1981.09.13	Katona Ádám; Paksa Katalin	ének	ZTI
Páncélné Román Péter Ilona	1979.05.01	Katona Ádám, Szép Gyula	ének	ZTI
Pap Anti	1976.12.31	Kallós Zoltán	n/a	ZTI
Puskás Jánosné Butak Rózsa	1934.09.05	Balla Péter	ének, kiáltás	HH, ZTI

Szlama László: A kobozjáték gyakorlata egy moldvai magyar falu zenei életében

Puskás Jánosné Butak Rózsi	1932.00.00	Lükő Gábor	ének	ZTI
Puskás Jánosné Butak Rózsi	1933.00.00	Lükő Gábor	ének	ZTI
Salamon Györgyné Horváth Mária	1993.02.03	Domokos Mária; Kallós Zoltán; Léránt Andrea; Németh István; Teszáry Miklós	ének	ZTI
Salamon Györgyné Horváth Mária	2003.11.22	Kallós Zoltán, Dénes Zoltán	ének, szövegmondás	HH
Salamon Kati	1971.09.00	Újváry Lajos	ének	ZTI
Salamon Kati	1972.00.00	Újváry Lajos	ének	ZTI
Salamon Mária	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Salamon Mária	1972.00.00	Újváry Lajos	ének	ZTI
Salamon Mária	1972.11.00	Falvay Károly; Kallós Zoltán	ének	ZTI
Salamon Péter	1958.02.00	Domokos Pál Péter; Jagamas János	ének	ZTI
Salamon Teri	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Salamon Vivi	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Salamonné Katyi	1981.00.00	Tóth Gábor	ének	ZTI
Salamonné Katyi	1982.00.00	Tóth Gábor	ének	ZTI
Salamonné Petrás Mária	1982.00.00	Tóth Gábor	ének	ZTI
Szászskó Jánosné	1933.00.00	Lükő Gábor	ének	ZTI
Szaszskó Kati Czampó	1964.12.31	Andrásfalvy Bertalan; Andrásfalvy Pál; Kallós Zoltán; Kiss Attila	ének	ZTI
Szentes Péterné Fazekas Mária	2003.11.22	Kallós Zoltán, Dénes Zoltán	ének, szövegmondás	HH
Szerecán Ilona	1976.12.31	Kallós Zoltán	ének	ZTI
Tankó Mária	1991.08.03	Stuber György	ének	HH
Toma Teréz	1972.00.00	Újváry Lajos	ének	ZTI
Tulbur Péter Mihály	1934.09.05	Balla Péter	doromb, levélsíp	HH, ZTI
Turburi Mihály	1976.12.31	Kallós Zoltán	n/a	ZTI
Veres Anna	1981.11.20	Katona Ádám; Paksa Katalin	ének	ZTI
Veres Antal	1993.02.03	Domokos Mária; Kallós Zoltán; Léránt Andrea; Németh István; Teszáry Miklós	hegedű	ZTI
Veres Antal	1993.02.03	Domokos Mária; Kallós Zoltán; Léránt Andrea; Németh István; Teszáry Miklós	hegedű	ZTI
Vörös Antal	1993.07.04	Pávai István	furulya	HH
Zsigmond Jani	1965.00.00	Kallós Zoltán	n/a	ZTI
Zsigmond Janiné Czampó Ili	1965.00.00	Kallós Zoltán	ének	ZTI
Zsigmond Mária	1977.09.00	Zakariás Attila	ének	HH
Zsigmond Marina	1980.04.00	Kallós Zoltán	ének	ZTI
Zsigmond Péterné Compoly Maric	1979.08.14	Kallós Zoltán	ének	ZTI

Rövidítések:

HH – Hagyományok Háza

mgy – magángyűjtemény

ZTI – HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet Népzene- és Néptáncutató Osztály és Archívum

3. Adatok a Román Nemzeti Archívumból (Bacău megye)

Arhivele Naționale ale României serviciul județean Bacău

Román Nemzeti Archívum Bákó megyei kirendeltsége

Gyöngyös Györgyről és Butak Györgyről, valamint az egyenes ági leszármazottakról talált adatokat félkövérrel emeltem ki. Az egyesített családfát lásd az A/3-as mellékletek 316. oldalán

<i>Név románul Név magyarul</i>	<i>Születés dátuma, helye</i>	<i>Halálozási dátum, kora</i>	<i>Apa neve románul Apa neve magyarul, kora, születése</i>	<i>Anya neve románul Anya neve magyarul, kora, születése</i>	<i>Házastárs neve románul Házastárs neve magyarul, házasság ideje, kor</i>	<i>Megjegyzés</i>
Ianuș Andrii Ghiunghiuș Gyöngyös András János	1859	1904, 45 éves	n/a	n/a	Elena Ianuș Andrii Ghiunghiuș Ilona, 40	-
Elena Ianuș Ghiunghiuș Gyöngyös János lánya Ilona	1860	1911	n/a	n/a	özvegy	-
Mihai Petrea Ghiunghiuș Gyöngyös Péter Mihály	1887	n/a	Petrea Ghiunghiuș Gyöngyös Péter	Elena Ilona	Elena Ianuș Mihai Timpu Ilona, 1909, 20	-
Ianuș Ilieș Ghiunghiuș Gyöngyös Illés János	1889, Talpa	n/a	Ilieș Ghiunghiuș Gyöngyös Illés 47, 1863	Marghita Margit, 42, 1868	Catrina Ianuș Tulbure Tulbúr János lánya Katalin 1910, 22 (sz. 1888)	ifjabb Gyöngyös János kobzos szüleinek házassága 1910-ben
Dumitru Andrii Ghiunghiuș Gyöngyös András Demeter	1892	1906	Andrei Ghiunghiuș Gyöngyös András	Elena Ilona	n/a	-
Maria Ghiunghiuș Gyöngyös Mária	1898	1906	Andrei Ghiunghiuș Gyöngyös András	Elena Ilona	n/a	-
Gheorghe Ghunghiuș Gyöngyös György	1900	1961	Ianuș Ghunghiuș Gyöngyös János, 37, 1863	Catrina Katalin, 35, 1865	n/a	Apja nevéél az elején Gheorghe kiszűrtözva, a végén, csak Ianuș apát írják
Mihai Ghiunghiuș Gyöngyös Mihály	1901	n/a	Ianuș Mihai Ghunghiuș Gyöngyös Mihály János, 26, 1875	Marghita Margit, 22 1879	n/a	-

Szlama László: A kobozjáték gyakorlata egy moldvai magyar falu zenei életében

Elena Ianuș Mihai Ghiunghiuș Gyöngyös Mihály János lánya Ilona	1902	1908	Ianuș Mihai Ghiunghiuș, Gyöngyös János Mihály	Marghita Margit	n/a	-
Marghita Ghiunghiuș Gyöngyös Margit	1904	n/a	Ianuș Ghiunghiuș Gyöngyös János, 32, 1872	Marghita Margit, 29, 1875	n/a	-
Ghiunghiuș Mihai (adoptat) n. Mihai A. Bobârnac Gyöngyös Mihály (örögbefogadott) született Bobârnac A. Mihály	1905	n/a	Petria Ghiunghiuș (Andrei Bobârnac) Gyöngyös Péter (a vérszerinti apja Bobârnac András)	Verona Veronika	n/a	-
Elena Ianuș Ghiunghiuș Gyöngyös János lánya Ilona	1907	n/a	Ianuș Ghiunghiuș Gyöngyös János, 32, 1875	Mărghita Margit	n/a	-
Roza Ilieș Ghiunghiuș Gyöngyös Illés lánya Róza	1909, Talpa	n/a	Ilieș Ghiunghiuș Gyöngyös Illés, 48, 1861	Marghita Margit, 44, 1865	n/a	Gyöngyös György (kobzos) testvére
Verona Ianuș Mihai I. Ghiunghiuș Gyöngyös J. Mihály János lánya Veronika	1909	n/a	Ianuș Mihai Ghiunghiușu Gyöngyös Mihály János, 33, 1876	Marghita Margit, 28, 1881	n/a	-
Ghiunghiuș Ianuș Gyöngyös János	1910	n/a	Mihai Petre Ghiunghiuș Gyöngyös Péter Mihly, 23, 1887	Elena Ilona, 22, 1888	n/a	-
Ianuș Ianuș Ilieș Ghiunghiuș Gyöngyös Illés János fia János	1911, Talpa	1998	Ianuș Ilieș Ghiunghiuș Gyöngyös Illés János, 22, 1889	Catrina Katalin, 21, 1890	n/a	Gyöngyös János (kobzos) születése. Halálának évét lányától tudjuk.

4. Adatok a lujzikalagori római katolikus parókia levéltárából

Parohia Romano-Catolică „Înălțarea Sfintei Cruci” Luizi-Călugăra

Keresztelés					
<i>Név latinul Név románul Név magyarul</i>	<i>Keresztelés dátuma</i>	<i>Apa</i>	<i>Anya</i>	<i>Keresztszülő</i>	<i>Megjegyzés</i>
Georgius Butacu Gheorghe Butacu Butak György	1923.04.23	Petro I. Butacu Petru I. Butacu Butak J. Péter	Veronica Eliae Ghiunghiuș Veronicăi a lui Ilie Ghiunghiuș Gyöngyös Illés lánya Veronika	Elias M Butacu et eius uxor Helena Ilie M Butacu și soția lui, Elena Butak M. Illés és felesége Ilona	Butak György kobzos
Antonius Ghiunghes Anton Ghiunghes Gyöngyös Antal	1928.02.06	Georgis Ghiunghes Gheorghe Ghiunghes Gyöngyös György	Helena n. I. Gabor Ciobotaru Elena n. I. Gabor Ciobotaru született Ciobotaru Gábor I. Ilona		Az 1900-as Gyöngyös J. György fia
Michael Ghiunghiuș Mihai Ghiunghiuș Gyöngyös Mihály	1928.12.07	Giorgio/Georgius Ilieș Ghiunghes Gheorghe Ghiunghiuș Gyöngyös György	Anna n. M. Șt. Colța Ana n. M. Șt. Colța született M. Șt. Colța Anna	I. P. Bogdan et Catharina n. Ioga? Ghența	Gyöngyös György kobzos fia
Anna Ghiunghes Ana Ghiunghes Gyöngyös Anna	1930.10.13	Giorgio Ghiunghes Gheorghe Ghiunghes Gyöngyös György	Helena n. Gabor Elena n. Gabor született Gábor Ilona	n/a	Az 1900-as Gyöngyös J. György lánya
Bérmálás					
<i>Név latinul Név románul Név magyarul</i>	<i>Bérmálás dátuma (lakhely)</i>	<i>Apa</i>	<i>Anya</i>	<i>Keresztszülő</i>	<i>Megjegyzés</i>

Szlama László: A kobozjáték gyakorlata egy moldvai magyar falu zenei életében

Ioannes Ioan János	1914 (Luizi-Călugăra; Sărata)	Ielie Ghiunghiuș Ilie Ghiunghiuș Gyöngyös Illés	(nincs megadva)	Ioannes Mic.Coceanga Ioan al lui Mihai Coceanga Coceanga János fia, Mihály	Gyöngyös György testvére, szintén zenész
Anna Ana Anna	1914 (Luizi-Călugăra; Sărata)	Ielie Ghiunghiuș Ilie Ghiunghiuș Gyöngyös Illés	(nincs megadva)	Catharina Mic. Bobârnac Ecaterina a lui Mihai Bobârnac Bobârnac Mihály lánya, Katalin	Gyöngyös György testvére
Helena Elena Ilona	1914 (Luizi-Călugăra; Sărata)	Ielie Ghengheș Ilie Ghiunghiuș Gyöngyös Illés	(nincs megadva)	Margarita St. Ienechel Margareta lui Ștefan Enășel. Enășel István lánya, Margit	Gyöngyös György testvére
Veronica Veronica Veronika	1914 (Luizi-Călugăra; Sărata)	Ielie Ghengheș Ilie Ghiunghiuș Gyöngyös Illés	(nincs megadva)	Catharina Gh. Ienechel Ecaterina lui Gheorghe Enășel Enășel György lánya, Katalin	Gyöngyös György testvére
Georgius Gheorghe György	1920 (Luizi-Călugăra; Sărata)	Ielie Ghiunghieș Ilie Ghiunghiuș Gyöngyös Illés	et Margaritae și al Margaretei Margit	Georgius Bobârnac Gheorghe Bobârnac Bobârnac György	Gyöngyös György kobzos bérmálása
Petrus Petru Péter	(nincs megadva)	Ioannis And. Butacu Ioan Andrei Butacu Butak András János	Bârbarae Varvara Barbara	Andreas Simion?	Butak György apjának bérmálása
Georgius Gheorghe György	(nincs megadva)	Ioannis Ghiunghieș Ioan Ghiunghieș Gyöngyös János	et Catharinae și Catrina és Katalin	Petrus M. Varga Petru M. Varga Varga M. Péter	Az 1900-as Gyöngyös J. György
Ioannes Ioan János	(nincs megadva)	Ioannis Ghiunghieș Ioan Ghiunghieș Gyöngyös János	et Catharinae și Catrina és Katalin	Petrus M. Varga Petru M. Varga Varga M. Péter	Az 1900-as Gyöngyös J. György testvére
Házasság					
<i>Házastársak neve latinul Házastársak neve románul Házastársak neve magyarul, kor (származás)</i>	<i>Házasság dátuma</i>	<i>Gyöngyösök apja</i>	<i>Anyja</i>	<i>Tanúk</i>	<i>Megjegyzés</i>

Függelék

Petrus Butacu – Veronica Ghiunghiuș Petru Butacu – Veronica Ghiunghiuș Butak Péter – Gyöngyös Veronika (Lujzikalagor) (Talpa–ma Sărata)	1919.01.24	Eliae Ghiunghiuș Ilie Ghiunghiuș Gyöngyös Illés	n/a	Ioannes Solom. Butacu et huius uxore Maria Ioan Solom. Butacu și soția lui, Maria Butak Salamon János és felesége, Mária	Butak György szüleinek házassága Péter özvegy volt, ez a második házassága.
Petrus Colța – Helena Solomon, nata Ghiunghiuș Petrus Colța – Elena Solomon, născută Ghiunghiuș Colța Péter – Solomon Ilona, született Gyöngyös Ilona (Lujzikalagor) (Lujzikalagor)	1921.03.02	Eliae Ghiunghiuș Ilie Ghiunghiuș Gyöngyös Illés	n/a	Joannes Ija Totu cum sua uxore Helena Ioan Ija Totu cu soția sa Elena Totu Ija János és felesége Ilona	Gyöngyös György kobzos testvérének házassága. Ilona özvegy volt, ez nem az első házassága.
Ioannes (Ilieș) Ghiunghiuș – Anna I. Tulbure Roșu Ioan Ghiunghiuș – Ana I. Tulbure Roșu Gyöngyös János – Roșu Tulbure I. Anna	1921.05.21	n/a	n/a	Petro Bogdan et huius uxore Veronica Petru Bogdan și soția sa, Veronica Bogdán Péter és felesége Veronika	Gyöngyös György testvérének második házassága
Georgius Ghiunghiuș – Helena Cernic n. Gabor Ciobotaru Gheorghe Ghiunghiuș – Elena Cernic n. Gabor Ciobotaru Gyöngyös György – Csernik Ilona sz. Csobotaru Gábor Ilona	1921.11.22	n/a	n/a	(nincs megadva)	Az 1900-ban született Gyöngyös házassága
Georgius Ghiunghieș – Anna Coceanga n. M. Șt. Colța Gheorghe Ghiunghieș – Ana Coceanga n. M. Șt. Colța Gyöngyös György – Kocsánga Anna (született M. Șt. Colța Anna) (Lujzikalagor) (Lujzikalagor)	1926.05.05	Eliae Ghiunghieș Ilie Ghiunghiuș Gyöngyös Illés	n/a	Ioannes And. Colța et huius uxore Helena Ioan Andrei Colța și soția sa, Elena Colța András János és felesége Ilona	Gyöngyös György első házassága Anna özvegy volt, Dumitru Coceanga-nak volt felesége, született Mihai Ștefan Colța lányaként.
Georgius P. I. Butacu-Senteș – Maria. Nec. Sumănaru Gheorghe P. I. Butacu-Senteș – Maria. Nec. Sumănaru Butak-Senteș P.I. György, 23 – Sumănaru Nec. Mária, 23 (Lujzikalagor) (Lujzikalagor)	1946.11.24	n/a	n/a	Antonio Gh. Butacu eiusque uxore Veronica Anton Gh. Butacu și soția sa, Veronica Butak György Antal és felesége, Veronika	Butak György házassága

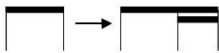

Szlama László: A kobozjáték gyakorlata egy moldvai magyar falu zenei életében

Georgius Ilieș Ghiunghiuș – Verona M. Bogdănel n. P. Pușcasu Gheorghe Ilieș Ghiunghiuș – Verona M. Bogdănel n. P. Pușcasu Gyöngyös Illés György – Bogdănel M. sz. Puskás P. Veronika (Lujzikalagor) (Lujzikalagor)	1949.10.18	n/a	n/a	nehezen olvasható	Gyöngyös György második házassága mindkétten özvegyekként vannak bejegyezve. Bogdănel Mihály volt Veronika előző férje.
Halál					
<i>Név latinul</i> <i>Név románul</i> <i>Név magyarul (életkor)</i>	<i>Halál dátuma</i>	<i>Hozzá tartozó neve</i>	<i>Életkora halálakor, (ebből következtetett születési év)</i>	<i>Halál oka</i>	<i>Megjegyzés</i>
Helena Petri. I. Butacu Elena Petru. I. Butacu Butak Péterné Ilona	1918.11.22	n/a	n/a	n/a	Butak Péter első feleségének halála
Petrus Mat. Butacu Petru Mat. Butacu Butak Mat. Péter	1951.09.23	n/a	71 (1880)	n/a	Butak György apjának halála
Helena Ghiunghiuș Elena Ghiunghiuș Gyöngyös Ilona	1954.03.28	férje: Gyöngyös György (az 1900-ban született)	62 (1893)	n/a	Az 1900-as Gyöngyös J. György feleségének halála (sírfeliratából tudjuk, hogy 1893-ban és nem 1892-ben született.
Georgius Ghiunghiuș Gheorghe Ghiunghiuș Gyöngyös György	1961.02.12	szülei: Ioannis et Caterinae Ghünghes Ioan și Catrina Ghiunghiuș Gyöngyös János és Katalin	61 (1900)	n/a	Az 1900-as Gyöngyös J. György halála. Özvegy

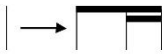

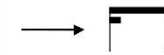

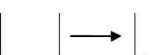

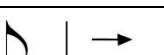

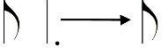
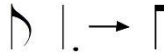

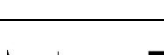

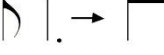
Függelék

Georgius Ghiunghiuş Gheorghe Ghiunghiuş Gyöngyös György	1968.02.11	apja: Ioannis Ghiunghiuş; Ioan/Ianuş/Ianoş Ghiunghiuş Gyöngyös János	63 (1905)	tüdőrák	János apa tévedés, az ő apja Illés. Gyöngyös György halála.
Antonius Ghiunghiuş Anton Ghiunghiuş Gyöngyös Antal	1969.06.30	apja: Gyöngyös György (az 1900-ban születetté)	41 (1928)	agyvérzés	Az 1900-as Gyöngyös J. György fiának halála
Helena Ghiunghiuş Elena Ghiunghiuş Gyöngyös Ilona	1984.10.29	n/a	86 (1898)	n/a	Gyöngyös György testvérének halála
Veronica Georgio Ghiunghiuş Veronica Gheorghe Ghiunghiuş Gyöngyös György özvegye Veronika	1985.03.13	Gyöngyös György özvegye	72 (1910)	n/a	Gyöngyös György második házastársának halála
Butacu P. Georgius Butacu P. Gheorghe Butak P. György	1987.03.06	n/a	64 (1923)	n/a	Butak György halála
Mihai Ghiunghiuş Mihai Ghiunghiuş Gyöngyös Mihály	1989.07.22	(nincs megadva)	61 (1928.12.05)	n/a	Gyöngyös György fiának halála
Anna Gh. Ghiunghiuş Ana Ghiunghiuş Gyöngyös Anna	1991.12.07	Gyöngyös György	61 (1930)	n/a	Az 1900-as Gyöngyös J. György lányának halála

5. Ritmikai variációk Gyöngyös György dallamjátékában

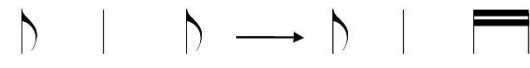

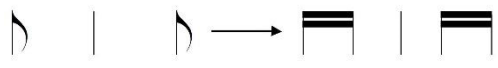
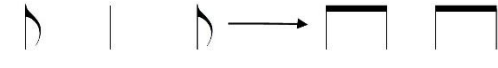

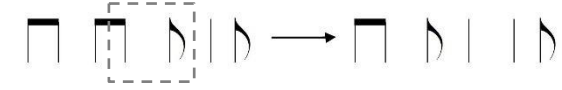
alaprítmus ~ variáns	dallam
	Magyaros v1., v2.
	Kicsi lovam v1., v2., Kezes, Lakodalmas, Tavaszi szél v1., Tavaszi szél v2., Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1., v2, Félre bánat, félre bú.
	Kezes; Tavaszi szél v1., v2., Mikor megyek hazafelé, Hétfőn reggel lúgzót raktunk v2.
	Kezes; Tavaszi szél v1.
	Magyaros v1., Tavaszi szél v1., Hétfőn reggel lúgzót raktunk v2., Ideki a hegytetőn, Félre bánat, félre bú.
	Ideki a hegytetőn.
	Magyaros v1., v2., Kezes, Mikor megyek hazafelé.
	Kezes, Tavaszi szél v2.
	Lakodalmas, Hétfőn reggel lúgzót raktunk v2.
	Tavaszi szél v2.
	Magyaros v2., Lakodalmas, Tavaszi szél v1., Mikor megyek hazafelé, Duna széle, Tisza vize v1., v2., Félre bánat, félre bú.
	Lakodalmas, Hétfőn reggel lúgzót raktunk v2.
	Magyaros v1., Tavaszi szél v2., Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1., Duna széle, Tisza vize v1., v2.

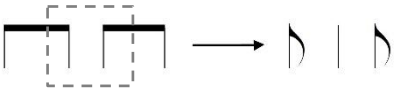
Függelék

	Magyaros v1., Lakodalmas, Tavaszi szél v2., Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1., Duna széle, Tisza vize v1., v2., Ideki a hegytetőn.
	Magyaros v1., v2., Kezes, Tavaszi szél v2., Duna széle, Tisza vize v1.
	Lakodalmas, Tavaszi szél v2.
	Duna széle, Tisza vize v1.
	Félre bánat, félre bú.
	Tavaszi szél v2., Duna széle, Tisza vize v2.
	Magyaros v1., v2.
	Magyaros v1., v2., Duna széle, Tisza vize v1.
	Kicsi lovam v2.
	Ideki a hegytetőn.
	Ideki a hegytetőn.
	Kicsi lovam v1., v2., Ideki a hegytetőn.
	Lakodalmas.
	Kicsi lovam v1., v2.
	Kicsi lovam v2.
	Kicsi lovam v1., v2.
	Lakodalmas.

	Kicsi lovam v1., v2., Lakodalmas, Duna széle, Tisza vize v1., v2.
	Duna széle, Tisza vize v1.
	Lakodalmas.
	Lakodalmas, Duna széle, Tisza vize v1., v2.
	Lakodalmas.
	Duna széle, Tisza vize v1.
	Lakodalmas.
	Lakodalmas.
	Lakodalmas.
	Kicsi lovam v1., v2., Mikor megyek hazafelé, Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1., v2., Duna széle, Tisza vize v1., v2., Ideki a hegytetőn.
	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1.
	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v2.
	Duna széle, Tisza vize v1., v2., Félre bánat, félre bú.
	Mikor megyek hazafelé.
	Kicsi lovam v2., Mikor megyek hazafelé, Hétfőn reggel lúgzót raktunk v2., Ideki a hegytetőn, Félre bánat, félre bú.
	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1., Ideki a hegytetőn.
	Kicsi lovam v1., v2.

Függelék

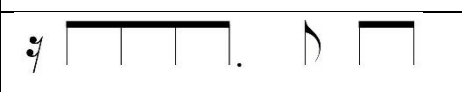

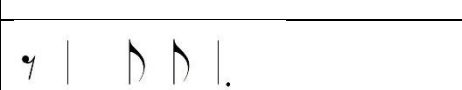
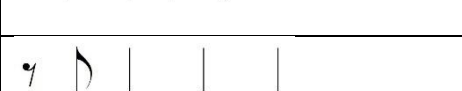

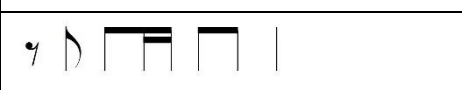
	Mikor megyek hazafelé, Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1., Duna széle, Tisza vize v1.
	Kicsi lovam v2., Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1.
	Kicsi lovam v2., Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1., v2., Duna széle, Tisza vize v1., Ideki a hegytetőn.
	Kicsi lovam v2., Mikor megyek hazafelé, Ideki a hegytetőn.
	Mikor megyek hazafelé, Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1., v2., Duna széle, Tisza vize v1., Ideki a hegytetőn, Félre bánat, félre bú.
	Mikor megyek hazafelé.
	Mikor megyek hazafelé, Duna széle, Tisza vize v1.
	Magyaros v1., v2., Kezes, Tavaszi szél v1.
	Magyaros v1., v2., Lakodalmas.
	Magyaros v2., Lakodalmas.
	Magyaros v1.
	Magyaros v2.
	Lakodalmas.
	Magyaros v1., v2.

	Kezes, Tavaszi szél v1.
---	-------------------------

6. Ritmikai variációk Gyöngyös György énekkíséretében

Gyöngyös György az összes énekkíséretében egyszerű esztamot játszik. Többnyire négy nyolcadpár és annak különböző variációi jelennek meg az alábbi táblázat szerint. Ezek a variációk kizárólag a dallamvázhoz rendelhető zenei részeknél jelennek meg, a bővülés miatt hozzáadott ütemek zenei anyagát nem vizsgáltam ilyen szempontból.

alapritmus:

variáns	dallam
	Tavaszi szél v1.
	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v2.
	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v2.
	Mikor megyek hazafelé.
	Kicsi lovam v2.
	Kicsi lovam v2.
	Kicsi lovam v2.
	Félre bánat, félre bú.
	Félre bánat, félre bú.
	Ideki a hegytetőn.
	Mikor megyek hazafelé, Kicsi lovam v1., v2., Tavaszi szél v1., v2. Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1. v2., Ideki a hegytetőn, Félre bánat, félre bú.
	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1., Ideki a hegytetőn.
	Kicsi lovam v2.
	Kicsi lovam v1.

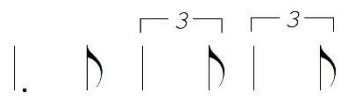

	Kicsi lovam v2.
	Kicsi lovam v2.
	Kicsi lovam v2.
	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v2.
	Kicsi lovam v2., Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1.
	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1.
	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1.
	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v2.
	Kicsi lovam v2.
	Kicsi lovam v2.
	Kicsi lovam v2.
	Duna széle, Tisza vize v2.
(4. versszak 1. bővülés nélküli javított üteme)	Tavaszi szél v2.
	Kicsi lovam v2., Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1.
	Kicsi lovam v2., Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1., v2., Duna széle, Tisza vize v2.
	Kicsi lovam v1.

Függelék

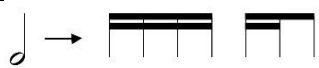

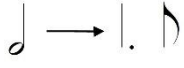

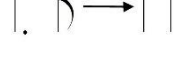

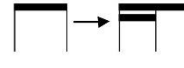

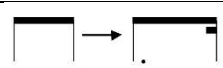

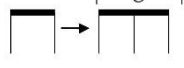
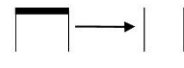
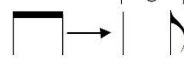
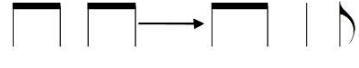
-	Kicsi lovam v1., v2. Tavaszi szél v2. Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1.
	Kicsi lovam v1.
	Mikor megyek hazafelé, Kicsi lovam v2.
	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1.
	Tavaszi szél v2., Duna széle, Tisza vize v1., Ideki a hegytetőn.
	Duna széle, Tisza vize v1., v2., Ideki a hegytetőn, Félre bánat, félre bú.
	Duna széle, Tisza vize v1., v2.
	Hétfőn reggel lúgzót raktam v2.,
	Kicsi lovam v2.
	Tavaszi szél v2.
	Kicsi lovam v1., Tavaszi szél v2., Ideki a hegytetőn.
	Mikor megyek hazafelé, Kicsi lovam v1., Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1., v2., Duna széle, Tisza vize v1., v2., Ideki a hegytetőn, Félre bánat, félre bú.
	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1.
	Kicsi lovam v1., Tavaszi szél v2. Ideki a hegytetőn.
	Ideki a hegytetőn.
	Kicsi lovam v1., Félre bánat, félre bú.

 (bővülésben)	Duna széle, Tisza vize v2.
	Félre bánat, félre bú.
	Félre bánat, félre bú.
 (utolsó ütem félértékére)	Duna széle, Tisza vize v1.
	Duna széle, Tisza vize v1., Félre bánat, félre bú.
 (utolsó ütem félértékére)	Duna széle, Tisza vize v1.
 (utolsó ütem félértékére)	Duna széle, Tisza vize v1.
	Mikor megyek hazafelé, Duna széle, Tisza vize v1., v2., Ideki a hegytetőn, Félre bánat, félre bú.
	Duna széle, Tisza vize v2.
	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1.
	Kicsi lovam v1.
	Duna széle, Tisza vize v1.
	Kicsi lovam v1., Duna széle, Tisza vize v2.
	Kicsi lovam v1.
	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v2.,
	Mikor megyek hazafelé, Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1.
	Tavaszi szél v1. Ideki a hegytetőn, Félre bánat, félre bú.

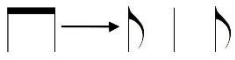
Függelék

	Kicsi lovam v1.
	Duna széle, Tisza vize v1.
	Kicsi lovam v1.
	Kicsi lovam v1., v2., Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1., Duna széle, Tisza vize v2.
	Kicsi lovam v1.
	Duna széle, Tisza vize v1., v2., Félre bánat, félre bú.
	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1., v2., Duna széle, Tisza vize v1., v2.
	Kicsi lovam v2., Duna széle, Tisza vize v1.

7. Ritmikai variációk Butak György dallamjátékában

alaprítmus~ variáns	dallam
	Leana mea v1.
	Foaie verde rug de mure.
	Leana mea v1.
	Foaie verde rug de mure.
	Valea viu.
	Foaie verde rug de mure.
	Foaie verde rug de mure.
	Foaie verde rug de mure.
	Leana mea v1.
	Leana mea v1.
	Leana mea v1.
	Leana mea v1.
	Leana mea v1.
	Anyám, anyám v1.
	Anyám, anyám v1.
	Anyám, anyám v1.
	Anyám, anyám v2.

Függelék

	Foaie verde rug de mure.
	Foaie verde rug de mure.
	Foaie verde rug de mure.
	Foaie verde rug de mure.

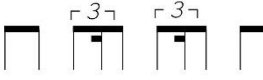

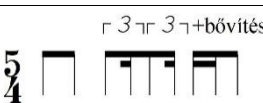
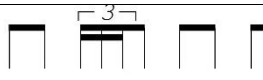
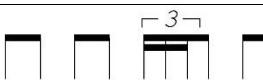

8. Ritmikai variációk Butak György énekkíséretében

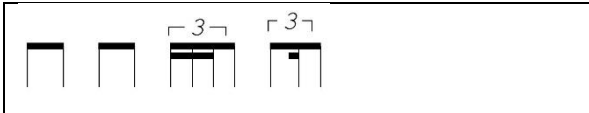
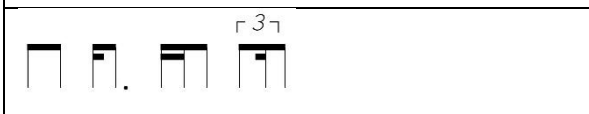
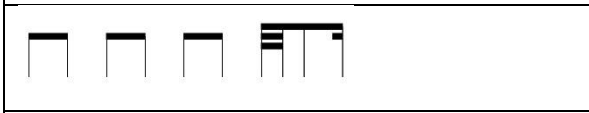

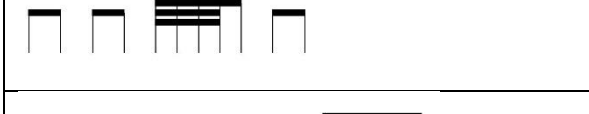
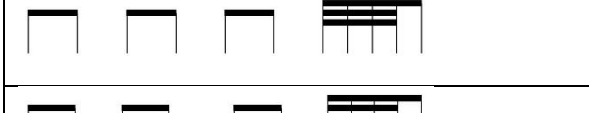

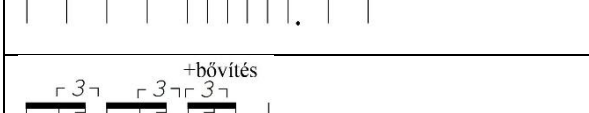

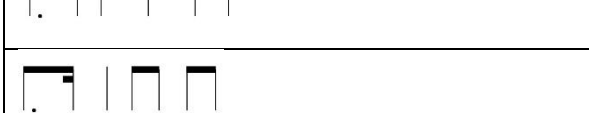
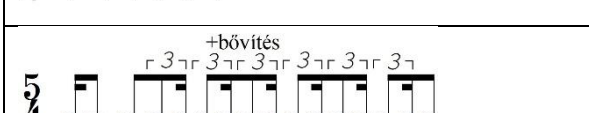
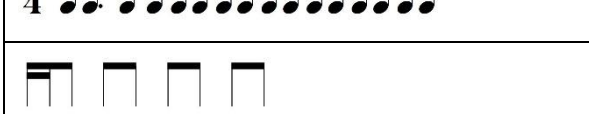
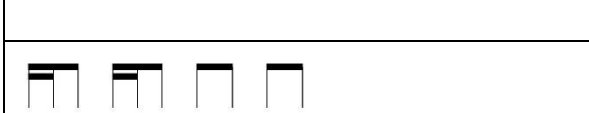

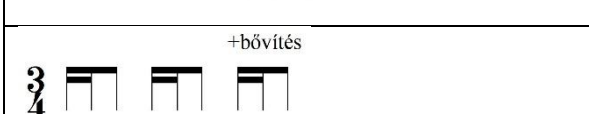
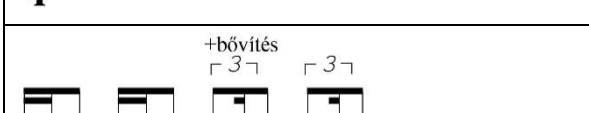
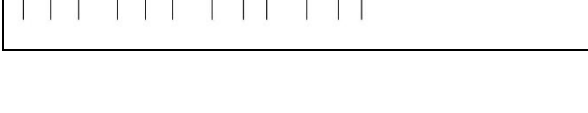
Butak György az összes énekkíséretében egyszerű esztamot játszik. Többnyire négy nyolcadpár és annak különböző variációi jelennek meg az alábbi táblázat szerint. Ezek a variációk kizárólag a dallamvázhoz rendelhető zenei részeknél jelennek meg, a bővülés miatt hozzáadott ütemek zenei anyagát nem vizsgáltam ilyen szempontból.

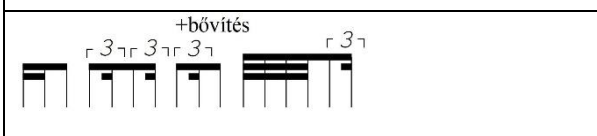

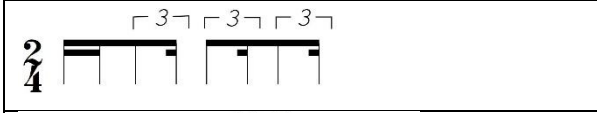
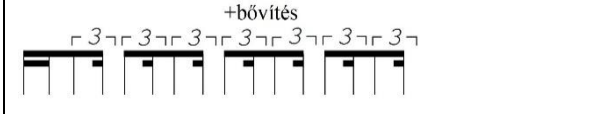
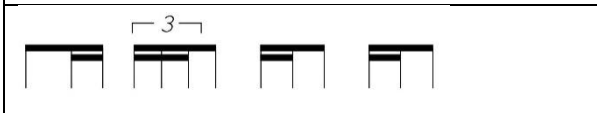
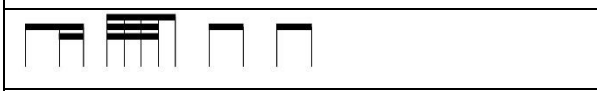
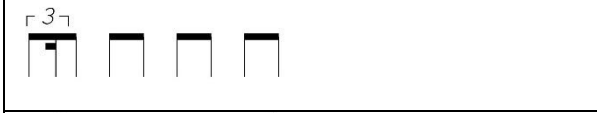
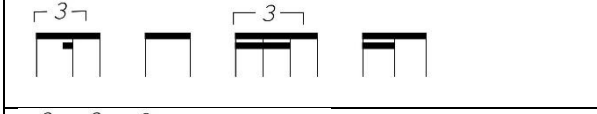
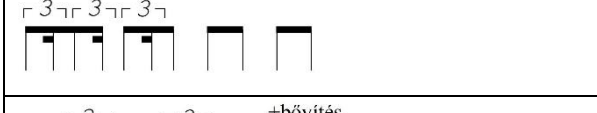
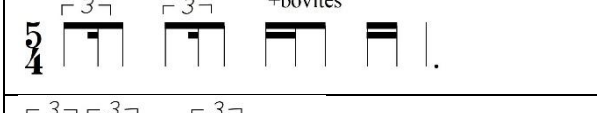

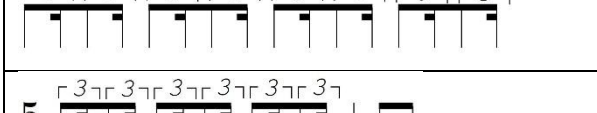
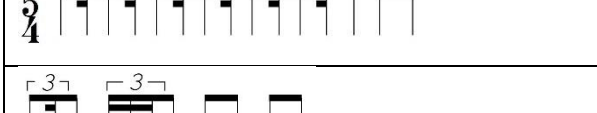
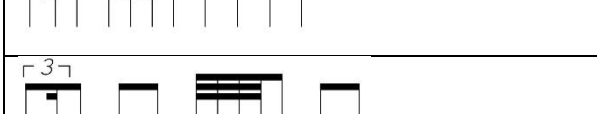
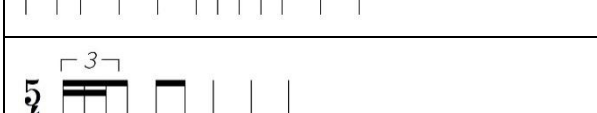
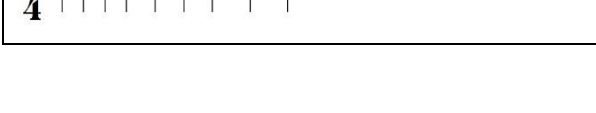
variáns	dallam
	Anyám, anyám.,
	Anyám, anyám.,
	Anyám, anyám.,
	Anyám, anyám., Aseară mă cheamă sfatul.,
	Anyám, anyám.,
	Anyám, anyám.,
	Anyám, anyám.,
	Kicsi lovam.,
	Anyám, anyám., Leana mea v1., Foaie verde foi de nuc., Aseară mă cheamă sfatul.,
	Aseară mă cheamă sfatul.,
	Kicsi lovam., Foaie verde rug de mure., Foaie verde foi de nuc.,

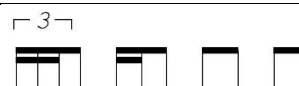
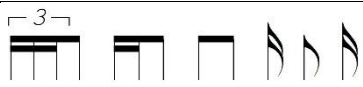

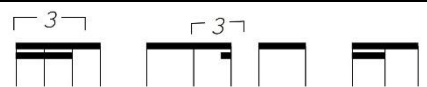

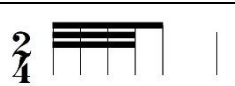

Függelék

	Anyám, anyám., Foaie verde rug de mure.,
	Anyám, anyám., Leana mea v1.,
	Leana mea v1.,
	Leana mea v1.,
	Kicsi lovam.,
	Foaie verde rug de mure.,
	Kicsi lovam.,
	Foaie verde foi de nuc.,
	Kicsi lovam., Leana mea v1.,
	Kicsi lovam., Foaie verde rug de mure.,
	Kicsi lovam.,
	Leana mea v1.,
	Foaie verde rug de mure.,
	Foaie verde rug de mure., Aseară mă cheamă sfatul.,
	Kicsi lovam., Aseară mă cheamă sfatul.,
	Leana mea v1.,
	Anyám, anyám., Leana mea v1., Foaie verde rug de mure., Aseară mă cheamă sfatul.,

	Leana mea vl.,
	Leana mea vl.,
	Leana mea vl.,
	Foaie verde rug de mure.,
	Anyám, anyám.,
	Aseară mă cheamă sfatul.,
	Foaie verde foi de nuc.,
	Foaie verde rug de mure.,
	Aseară mă cheamă sfatul.,
	Anyám, anyám.,
	Foaie verde foi de nuc.,
	Aseară mă cheamă sfatul.,
	Kicsi lovam., Anyám, anyám., Foaie verde rug de mure.,
	Anyám, anyám., Leana mea vl., Foaie verde rug de mure.,
	Anyám, anyám.,
	Foaie verde rug de mure.,
	Foaie verde rug de mure.,

Függelék

	Aseară mă cheamă sfatul.,
	Aseară mă cheamă sfatul.,
	Foaie verde rug de mure.,
	Leana mea v1.,
	Aseară mă cheamă sfatul.,
	Leana mea v1.,
	Foaie verde rug de mure.,
	Anyám, anyám., Foaie verde rug de mure.,
	Aseară mă cheamă sfatul.,
	Kicsi lovam.,
	Aseară mă cheamă sfatul.,
	Aseară mă cheamă sfatul.,
	Foaie verde foi de nuc.,
	Foaie verde foi de nuc.,
	Kicsi lovam.,
	Foaie verde foi de nuc.,
	Aseară mă cheamă sfatul.,

	Foaie verde rug de mure.,
	Anyám, anyám.,
	Anyám, anyám.,
	Anyám, anyám.,
	Anyám, anyám., Aseară mă cheamă sfatul.,
<p>Bövílésben</p> 	Anyám, anyám.,
	Leana mea vl.,
<p>Bövílésben</p> 	Anyám, anyám.,
	Leana mea vl.,
	Foaie verde rug de mure.,
	Foaie verde foi de nuc.,

9. Lezáró figurációk típusai Gyöngyös György játékában

A lezáró figurációk típusait bemutató kottapéldák az A/3-as mellékletek 314. oldalán találhatóak.

10. Versszakvégi figurációk típusai Gyöngyös György játékában

A versszak végi figurációk típusait bemutató kottapéldák az A/3-as mellékletek 315. oldalán találhatóak.

11. Egyesített családfa

Az egyesített családfát bemutató ábra az A/3-as mellékletek 316. oldalán található.

Dallamtár

Dallamok adatai

Gyöngyös György dallamai

ssz	archívumi jelzet	kezdősor / megnevezés	dallamjáték / kíséret	var.	ton.	megjegyzés
1.	ZTI_Mg_01673A	Magyaros v1.	dallamjáték	v1	e	Két különböző hangnemben rögzített változat.
2.	ZTI_Mg_01673A	Kezes	dallamjáték	-	a	<i>Félöves</i> táncdallammal azonos.
3.	ZTI_Mg_01673A	Kicsi lovam v1.	dallamjáték és kíséret	v1	d	Dallama megegyezik a <i>Negyvenkettő, negyvenhárom, negyvennégy</i> sorkezdetű dallammal.
4.	ZTI_Mg_01673A	Tavaszi szél v1.	dallamjáték és kíséret	v1	d	Két különböző hangnemben rögzített változat.
5.	ZTI_Mg_01673A	Forgós	dallamjáték	-	D	<i>Keresel</i> táncdallammal azonos.
6.	ZTI_Mg_01673B	Lakodalmas	dallamjáték	-	D	Műzenei hatás.
7.	ZTI_Mg_01673B	Duna széjje, Tisza vize v1.	dallamjáték és kíséret	v1	G	Két azonos hangnemben rögzített változat.
8.	ZTI_Mg_01673B	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1.	dallamjáték és kíséret	v1	d	Két azonos hangnemben rögzített változat.
9.	ZTI_Mg_01673B	Ideki a hegytetőn	dallamjáték és kíséret	-	G	-
10.	ZTI_Mg_03128A	Kicsi lovam v2. (negyvenkettő, negyvenhárom, negyvennégy)	dallamjáték és kíséret	v2	d	Dallama megegyezik a <i>Negyvenkettő, negyvenhárom, negyvennégy</i> sorkezdetű dallammal.
11.	ZTI_Mg_03128A	Tavaszi szél v2.	dallamjáték és kíséret	v2	a	Két különböző hangnemben rögzített változat.
12.	ZTI_Mg_03128A	Hétfőn reggel lúgzót raktunk v2.	dallamjáték és kíséret	v2	d	Két azonos hangnemben rögzített változat.
13.	ZTI_Mg_03128A	Magyaros v2.	dallamjáték	v2	d	Két különböző hangnemben rögzített változat.
14.	ZTI_Mg_03128B	Félre bánat félre bú	dallamjáték és kíséret	-	G	Műzenei hatás.
15.	ZTI_Mg_03128B	Mikor megyek hazafelé	dallamjáték és kíséret	v1	a	-
16.	ZTI_Mg_03128B	Régi kezes	dallamjáték	v1	a	Az egyetlen háromrészese dallam.
17.	ZTI_Mg_03128B	Duna széjje, Tisza vize v2.	dallamjáték és kíséret	v2	G	Két azonos hangnemben rögzített változat.

Dallamtár

Butak György dallamai

18.	StGy_Kz_013a_00-41-44_00-43-55	<i>Anyám, anyám, édesanyám v1.</i>	dallamjáték és énekkíséret	v1	C	Két azonos hangnemben rögzített változat.
19.	StGy_Kz_013a_00-44-34_00-45-57	<i>Anyám, anyám, édesanyám v2.</i>	dallamjáték és énekkíséret	v2	C	<i>Lányok, becsületes lányok</i> sorkezdettel éneklő az adatközlő.
20.	StGy_Kz_013b_00-00-29_00-02-09; StGy_Kz_013b_00-02-10_00-04-13	<i>Leana mea v1.</i>	dallamjáték és énekkíséret	v1	a	HH Folkloradatbázisban ez a dallam ketté van vágva és két külön jelzettel kapott. <i>Foie verde de mohor</i> a kezdősora.
21.	StGy_Kz_013b_00-06-00_00-10-54	<i>Foie verde rug de mure</i>	dallamjáték és énekkíséret	-	a	-
22.	StGy_Mgy	<i>Leana mea v2.</i>	dallamjáték és énekkíséret	v2	a	Nincs közölve a HH Folkloradatbázisban. Felesége magyar szövegű énekét kíséri. <i>Az Irigyeim mennyin vagytok</i> kezdősor lemaradt a felvételtől.
23.	StGy_Kz_013b_00-13-26_00-14-34	<i>Foie verde foi de nuc</i>	dallamjáték és énekkíséret	-	a	Feleségével együtt énekel, néha csak feleségét kíséri.
24.	StGy_Kz_013b_00-15-30_00-16-24	<i>Azonosítatlan dallam</i>	dallamjáték	-	a	-
25.	StGy_Kz_013b_00-17-23_00-19-45	<i>Aseară mă cheamă sfatul</i>	dallamjáték és énekkíséret	-	a	-
26.	PI_Mg_199a_01-01-23_01-02-50 HH_NISZH_Mg_2_62a_00-15-23_00-17-04	<i>Kicsi lovam</i>	dallamjáték és énekkíséret	-	a	1978-ban rögzített felvétel. <i>Negyvenkettő, negyvenhárom, negyvennégy</i> kezdettel éneklő az adatközlő. Két jelzettel is szerepel a HH Folklor Adatbázisban.
27.	PI_Mg_199a_00-52-16_00-55-27	<i>Valea viu</i>	dallamjáték és énekkíséret	-	G	1978-ban rögzített felvétel.

Rövidítések:

HH – Hagyományok Háza

Kz – Kazetta

Mg – Orsós magnószalag

Mgy – Magángyűjtemény

NISZH – Népművelési Intézet, Néptáncosok Szakmai Háza

PI – Pávai István

StGy – Stuber György

ssz. – sorszám

ton. – tonalitás

var. – variáns, változat.

ZTI – HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet Népzene- és Néptáncutató Osztály és Archivum

Betűrendes dallammutató

kezdősor / megnevezés	ssz.	oldalszám
Anyám, anyám, édesanyám v1.	18.	228., 275., 291., 306.
Anyám, anyám, édesanyám v2.	19.	231., 275., 291., 306.
Aseară mă cheamă sfatul	25.	248., 297., 310.,
Azonosítatlan dallam	24.	247., 278.
Duna széjje, Tisza vize v1.	7.	195., 266.,284.,
Duna széjje, Tisza vize v2.	17.	226., 266.,284.,
Félre bánat félre bú	14.	219., 272., 289.,
Foaie verde foi de nuc	23.	245., 296., 309.
Foaie verde rug de mure	21.	238., 277., 294., 308.
Forgós	5.	192., 264.,
Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1.	8.	198., 267., 285., 303.
Hétfőn reggel lúgzót raktunk v2.	12.	215., 267., 285., 303.
Ideki a hegytetőn	9.	202., 269., 287., 304.
Kezes	2.	182., 261.,
Kicsi lovam	26.	251., 298., 311.
Kicsi lovam v1.	3.	185., 262., 281., 301.
Kicsi lovam v2.	10.	206., 262., 281., 301.
Lakodalmas	6.	194., 265.
Leana mea v1.	20.	233., 276., 292., 307.
Leana mea v2.	22.	244., 292., 307.
Magyaros v1.	1.	180., 260.
Magyaros v2.	13.	218., 271.,
Mikor megyek hazafelé	15.	222., 273., 290.,
Régi kezes	16.	224., 274.
Tavaszi szél v1.	4.	189., 263., 283., 302.

Dallamtár

Tavaszi szél v2.	11.	210. , 270., 288., 305.
Valea viu	27.	253. , 279., 299., 312.

1. Magyaros v1.

Tempo giusto (♩ ≈ 127–155)

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

The musical score is written in 4/8 time and consists of 12 systems of staves. Each system is labeled with a letter and a number: Av1, Bv1, Av2, Bv2, Av3, Bv3, Av4, Bv4, Av5, Bv5, Av6, and Bv6. The notation includes treble clefs, a key signature of one sharp (F#), and various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes. The score features a mix of chords and melodic lines. A specific annotation, marked with an asterisk and a horizontal line, is placed above the staff for system Bv1, measure 9, indicating a trill. The piece concludes with a final cadence in the Bv6 system.

*) Tévesztés

Dallamváz

The image shows two staves of musical notation. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a common time signature (C). The number '54' is written above the first measure. The melody consists of quarter and eighth notes, with some beamed eighth notes. The second staff also begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a common time signature. The number '58' is written above the first measure. This staff continues the melody with similar rhythmic patterns, ending with a double bar line. The notation is clean and professional, typical of a music manuscript.

2. Kezes

Tempo giusto (♩ ≈ 103–135)

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

The musical score is written in 2/4 time and consists of three systems of chords and melodic lines. Each system is marked with a letter and a number (Av1, Bv1, Av2, Bv2, Av3). The first system (Av1) starts at measure 1 and ends at measure 8. The second system (Bv1) starts at measure 9 and ends at measure 24. The third system (Av2) starts at measure 25 and ends at measure 48. The fourth system (Bv2) starts at measure 33 and ends at measure 48. The fifth system (Av3) starts at measure 49 and ends at measure 52. The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and chords, as well as dynamic markings like accents and slurs.

53

Bv3

57

61

65

69

Av4

73

77

Bv4

81

85

Av5

89

93

Bv5

97

101

106

Detailed description: This is a musical score for guitar, consisting of 12 staves of music. The score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The time signature is 8/8. The music is divided into sections labeled Av4, Bv3, Bv4, and Bv5. Section Av4 (measures 73-80) features a melodic line with triplets and accents. Section Bv3 (measures 57-64) includes a melodic line with accents and a downward bow stroke. Section Bv4 (measures 81-88) features a melodic line with accents and a downward bow stroke. Section Bv5 (measures 97-104) features a melodic line with accents and a downward bow stroke. The final section (measures 106-109) consists of a rhythmic pattern of eighth notes followed by a sustained chord.

Dallamváz

111

119

The image shows two staves of musical notation. The first staff begins with a treble clef, a common time signature, and a key signature of one flat. It contains eight measures of music, starting with a triplet of eighth notes. The second staff also begins with a treble clef and a common time signature, and contains eight measures of music, starting with a quarter note. The piece concludes with a double bar line.

3. Kicsi lovam v1.

Tempo giusto (♩ ≈ 90–116)

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

*) Ej

1. versszak

Ki - csi ló
Ki - csi lo - vam tér - dig me - nen a sár - ba

A gaz - dá - ja i - szik a kor - cso - má - ba

Ki - csi lo - vam tér - dig me - gyen a sár - ba

A gaz - dá - ja i - szik a kor - cso - má - ba

*) Bizonytalan ütem

2. versszak

22
 Hogy ne i - gyon, hogy ne i - gyon, mi - lyen — vagy,

25
 Mé sze - ret - lek, sã te in - gem mind el - hagysz.

28
 Hogy - ne i - gyon, hogy - ne i - gyon mi - lyen — vagy,

30
 Mé sze ret-lek sã te in-gem mind el - hagysz.

3. versszak

35
 ej Na maj bú - sul é - des - a - nyám in - ge - met

40
 Mert meg csal - tad azt az ár - va — szü - ve - met

43
 Na maj bú - sulj na maj bú - sulj in - ge - met

46
Mert meg csal - ta az én ár - va - szü - ve - met.

48

52 4. versszak
Na maj bú-sulj na maj bú-sulj in - ge - met

57
El - in - dul - tam...

61
Na majd bú - sulj na majd bú - sulj in - ge - met

63
El...

68
Mer

Dallamváz

The image displays two staves of musical notation for a piece titled "Dallamváz". The first staff begins at measure 73 and the second at measure 77. Both staves are written in G minor, indicated by one flat (Bb) on the treble clef. The music consists of eighth and sixteenth notes, with some rests and a final double bar line at the end of the second staff.

4. Tavaszi szél v1.

Tempo giusto (♩ ≈ 85–108)

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

The musical score is written for voice and piano. It consists of six systems of music. Each system has a vocal line on a treble clef staff and a piano accompaniment on a bass clef staff. The key signature is one flat (B-flat major/D minor). The time signature starts as 4/4, changes to 3/4 at measure 3, 5/4 at measure 14, and 2/4 at measure 17. The score includes lyrics in Hungarian and is divided into sections: '1. dallamjáték', '1. versszak', '2. dallamjáték', and '2. versszak'. There are also performance markings like 'Ej', '3', and an asterisk (*) for a trill.

1. dallamjáték

4

Ej

7 1. versszak

Ta - va - szi - szél u - tat - szá - raszt vi - rá - gom, vi - rá - gom.

11

Min - den ál - lat tár - sat vá - laszt vi - rá - gom, vi - rá - gom.

14

2. dallamjáték

17

*)

20 2. versszak

De én im - már kit vá - lasz - szak, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

*) tévesztés

23

De én im-már kit vá-lasz-szak, vi-rá-gom, vi-rá-gom.

27 3. versszak

Én té-ge-det, te in-ge-met vi-rá-gom, vi-rá-gom.

30

Én té-ge-det, te in-ge-met, vi-rá-gom vi-rá-gom. So

34 4. versszak

Búj-junk egy-más ár-nyék-já-ba vi-rá-gom, vi-rá-gom.

37

Men-jünk egy-más haj-lék-já-ba vi-rá-gom vi-rá-gom.

40 5. versszak

In-gem a-nyám meg-át-ko-zott vi-rá-gom, vi-rá-gom.

44

I-de-gen föld-re bo-csá-tott vi-rá-gom, vi-rá-gom.

47

3. dallamjáték

50

*)

Mer

54 6. versszak

Én es vol-tam mi-kor vol-tam vi-rá-gom, vi-rá - gom. — Áj

59

Töb-bi kö-zött vi-rág-vol-tam vi-rá-gom, vi - rá - gom.

63

4. dallamjáték

66

Énekes dallamváz

69

Kobzos dallamváz

73

5. Forgós

Tempo giusto (♩ ≈ 106–120)

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

The musical score is divided into several systems, each starting with a section label in a box:

- Av1**: Measures 1-9. Features a series of eighth-note triplets with slurs and accents.
- Bv1**: Measures 10-17. Consists of eighth-note chords with slurs and accents.
- Av2**: Measures 18-25. Continues with eighth-note triplets and slurs.
- Bv2**: Measures 26-33. Features eighth-note chords with slurs and accents.
- Av3**: Measures 34-41. Continues with eighth-note triplets and slurs.
- Bv3**: Measures 42-49. Consists of eighth-note chords with slurs and accents.

The score concludes with a double bar line at the end of the final system.

A-rész 1. ütemeinek lehetséges lefogásai

Dallamváz

6. Lakodalmas

Tempo giusto (♩ ≈ 120–137)

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

First melodic game (1. dallamjáték) in G major, 4/4 time. Measures 1-8. The melody is primarily eighth-note based with a steady accompaniment of chords. Measure 8 ends with a double bar line.

2. dallamjáték

Second melodic game (2. dallamjáték) in G major, 4/4 time. Measures 9-16. The melody continues with eighth-note patterns. Measure 16 ends with a double bar line.

3. dallamjáték

Third melodic game (3. dallamjáték) in G major, 4/4 time. Measures 17-24. Measures 21 and 22 feature triplet markings (3) over eighth notes. Measure 24 ends with a double bar line.

4. dallamjáték

Fourth melodic game (4. dallamjáték) in G major, 4/4 time. Measures 25-31. Measure 31 ends with a double bar line.

Dallamváz

Melodic sketch (Dallamváz) in G major, 4/4 time. Measures 32-37. The sketch consists of a single melodic line with eighth notes. Measure 37 ends with a double bar line.

7. Duna széjje, Tisza vize v1.

Tempo giusto (♩ ≈ 103–125)

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

1. versszak

Du - na széj - je Ti - sza vi - ze mind a két szé - le sár - ga

Du - na széj - je Ti - sza vi - ze mind a két széj - je sár - ga

Kö - ze - pi - be le - szál - lott a kis - ma - dár

33 Szár - nya - i - val szár - nya - i - val fél - re - ve - ri a vi - zet

38 Fél - re - ve - ri fél - re - ve - ri a vi - zet

41 Most tud - tam meg most tud - tam meg hogy a ba - bám nem sze - ret.

45 Most tud - tam meg most tud - tam meg hogy a ba - bám nem sze - ret.

49 1. versszak utáni ismétlés

53

57 1. versszak utáni 2. ismétlés

61

Énekes dallamváz

65

69

72

Kobzos dallamváz

8. Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1.

Tempo giusto (♩ ≈ 95–119)

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

Sə

1. versszak

Hét - fő reg - gel lúg - zót rak - tunk ko - mám - asz - szony.

10

Hét-fő reg-gel lúg-zót rak-tunk, más hét-fő-ig mind lú-goz-tunk ko-mám-asz-szony.

15 2. versszak

E - gyet - ket - tőt suly - kan - tot - tunk, hár - mat - né - gyet hőr - pen - tet - tünk ko - mám - asz - szony.

19

E - gyet - ket - tőt hőr - pen - tet - tünk,, hár - mat - né - gyet suly - kan - tot - tunk, ko - mám - asz - szony.

Sə

23 3. versszak

O - lyan szé - pen ki - mos - sák, hogy a ku - tyák u - gat - ták, ko - mám - asz - szony.

27

O - lyan szé - pen ki - mos - sák, hogy a ku - tyák u - gat - ták, ko - mám - asz - szony.

31

2. dallamjáték

34

37 4. versszak

Hogy a ku-tyák u-gat-ták, a ma-da-rak ka-cag-ták ko-mám-asz-szony.

42

Hogy a ku-tyák u-gat-ták, a ma-da-rak ka-cag-ták, ko-mám-asz-szony.

47 5. versszak

Azt ha-zud-tam én ne-ki, azt ha-zud-tam én ne-ki ko-mám-asz-szony.

52 **)—

Hogy a fê-reg hord-ta ki, hogy a fê-reg hord-ta ki, ko-mám-asz-szony.

57

3. dallamjáték

*) Tévesztés

**) Féreg = egér

60

63 6. versszak

Azt kér - di a liz - tes mol - nár ko - mám - asz - szony.

66

Azt kér - di a liz - tes mol - nár, azt kér - di a liz - tes mol - nár ko - mám - asz - szony.

70 ^{↑ ↑} ^{**)} 7. versszak

Hol a Hol a kád - ból a bú - za, hol a kád - ból a bú - za, ko - mám - asz - szony.

75

Azt ha - zud - tam én ne - ki, hogy a fé - reg hord - ta - ki, ko - mám - asz - szony.

78

7. versszak utáni ismétlés

81

4. dallamjáték

***) Szöveget elrontja, több lujzikalagori változattól rekonstruált verzió látható.

86

4. dallamjáték utáni ismétlés

Dallamváz

91

9. Ideki a hegytetőn

Tempo giusto (♩ ≈ 92–125)

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

Sa

1. versszak

I - de ki a hegy - te - tőn, itt a hegy - te - tőn,

ott in - te - get a ked - ve - sebb sze - re - tőm.

2. versszak

I - de ki a hegy - te - tőn, itt a hegy - te - tőn,

*)

ott in - te - get a leg - ked - ves sze - re - tőm. Ej

3. versszak

Ne in - te - gess, ne só - haj' so - ha in - ge - met,

mer' meg - csal - tad azt a ár - va szü - ve - met.

*) Szövegtévesztés. Vagy „a legkedvesebb” vagy „a kedvesebb”.

23 4. versszak

Ne in - te - gess, ne só - haj' so - ha in - ge - met, mer' meg - csal - tad azt a ár - va szü - ve - met.

27 2. dallamjáték

31 3. dallamjáték

35 5. versszak

Tá - bor vi - ze ha - las - tó hú de ha - las tó.

*)

40 meg - vál - tot - tam leg a leg - ked - ve - sebb sze - re - tőm.

44 6. versszak

El a - dám a zseb - ken - dőt, ka - ri - ka - gyú - rút,

47 meg - vál - ták a leg - ked - ve - sebb sze - re - tőm.

*) Szövegtévesztés. Általában ezután a kezdősor után „belé vesztem szekereüstől lovastól” szövegrész következik. (Pl.: Gyöngyös János és a lézpedi asszonyok énekeiben is)

49

4. dallamjáték

53

Gye-re

57

7. versszak

El a-dám a zseb-ken-dót, ka-ri-ka-gyű-rűt, meg-vál-tám a leg-ked-ve-sebb sze-re-tóm.

61

66

72

5. dallamjáték

76

80

6. dallamjáték

Musical score for '6. dallamjáték' in G major, 4/4 time. The score consists of two staves. The upper staff is empty. The lower staff contains a sequence of chords and melodic lines. The first four measures are in 4/4 time, and the fifth measure is in 2/4 time. The key signature has one sharp (F#).

85

7. dallamjáték

Musical score for '7. dallamjáték' in G major, 4/4 time. The score consists of two staves. The upper staff is empty. The lower staff contains a sequence of chords and melodic lines. The first four measures are in 4/4 time, and the fifth measure is in 2/4 time. The key signature has one sharp (F#).

Énekes dallamváz

90

Musical score for 'Énekes dallamváz' in G major, 4/4 time. The score consists of a single staff with a melodic line. The key signature has one sharp (F#).

Kobzos dallamváz

Musical score for 'Kobzos dallamváz' in G major, 4/4 time. The score consists of a single staff with a melodic line. The key signature has one sharp (F#).

10. Kicsi lovam v2.

Tempo giusto (♩ ≈ 95–121)

Lujzikalagor 1965
Lej.: Szlama László

The musical score is written for voice and piano. It consists of several systems of staves. The first system shows the beginning of the piece with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 4/4 time signature. The second system continues the melody and includes the first measure of the vocal line with the lyrics 'se'. The third system marks the start of the first verse ('1. versszak') and includes the lyrics 'Negy - ven - ket - tő - negy - ven - há - rom negy - ven - négy'. The fourth system continues the first verse with the lyrics 'Mondd meg ba - bám mondd meg né - kem mi - nek sírsz'. The fifth system continues the first verse with the lyrics 'Negy - ven - há - rom negy - ven - há - rom negy - ven - négy'. The sixth system continues the first verse with the lyrics 'mondd meg ba - bám mondd meg né - kem mi - nek sírsz'. The seventh system marks the start of the second verse ('2. versszak') and includes the lyrics 'Hogy ne sír - jak hogy ne sír - jak mi - lyen - vagy'. The piano accompaniment features various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. There are some dynamic markings like accents and slurs. The score ends with a final chord in the piano part.

*) Az első hangja lemaradt a felvételtől.

25

Mé sze - ret - lek, sa te in - gem mind el - hagysz.

28

Hogy - ne sír - jak, hogy - ne sír - jak mi - lyen - vagy,

31

Mé sze ret - lek sa te in - gem - mind el - hagysz. mer

34 3. versszak

Szá - raz ág - ról mesz - sze rep - pen a fecs - ke

37

Én nem tu - dom hon - nét ju - tok e - szed - be

41

Szá - raz ág - ról mesz - sze rep - pen a fecs - ke

44

Én nem tu - dom hon - nét ju - tok e - szed be.

47

2. dallamjáték

51

56 4. versszak

Hogy ne jus - sak hogy ne jus - sak e - szed - be

59

Nin - csen ó - ra meg - ne em - le ges - se - lek

62

Hogy ne jus - sak hogy ne jus - sak e - szed - be

65

Nin - csen ó - ra meg - ne em le ges - se - lek. mer

69 5. versszak

Ki - csi lo - vam tér - dig me - gyen a sár - ba

73

S a gaz dá - ja i - szik a kor - cso - má - ba mer

76

Ki - csi lo - vam tér - dig me - gyen a sár - ba

78

S a gaz - dá - ja i - szik a kor - cso - má - szik ba

80

5. versszak utáni ism.

84

3. dallamjáték

88

88

11. Tavaszi szél v2.

Tempo giusto (♩ ≈ 87–114)

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték
*)

2. dallamjáték

1. versszak

Ta - va - szi - szél u - tat szá - raszt, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

15. Min - den ál - lat tár - sat tár - (sat) vá - laszt, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

2. versszak

De én im - már kit vá - lasz - szak, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

*) A dallam eleje lemaradt a felvételről.

23

De én im - már kit vá - lasz - szak vi - rá - gom, vi - rá - gom.

26

3. dallamjáték

31

3. versszak

Én en - ge - met te in - ge - met, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

34

Te in - ge - met én té - ge - det, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

37

4. dallamjáték

39

43

4. versszak

Búj - junk egy - más ár - nyék - já - ba, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

47

Men - jünk egy - más haj - lék - já - ba, vi - rá - gom, vi - rá - gom. Sə

51 5. versszak

Búj - jünk egy - más ár - nyék - já - ba vi - rá - gom, vi - rá - gom.

55

Men - jünk egy - más haj - lék - já - ba, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

58

5. dallamjáték

61

mer'

64 6. versszak

In - gem a - nyám meg - át - ko - zott, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

68

I - de - gen föld - re bo - csáj - tott, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

71

6. dallamjáték

73

76

7. dallamjáték

78

81

8. dallamjáték

83

85

9. dallamjáték

87

Musical notation for measures 87-89. The top staff is empty. The bottom staff shows a sequence of chords and eighth notes in a minor key.

90

10. dallamjáték

Musical notation for measures 90-91. The top staff is empty. The bottom staff shows a sequence of chords and eighth notes in a minor key.

92

Musical notation for measures 92-93. The top staff is empty. The bottom staff shows a sequence of chords and eighth notes in a minor key, ending with a triplet of eighth notes.

Énekes dallamváz

94

Musical notation for the vocal melody (Énekes dallamváz) in measures 94-97. It consists of a single melodic line in a minor key.

Kobzos dallamváz

Musical notation for the lute melody (Kobzos dallamváz) in measures 94-97. It consists of a single melodic line in a minor key.

12. Hétfőn reggel lúgzót raktunk v2.

Tempo giusto (♩ ≈ 90–115)

Lujzikalagor 1965
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

1. versszak

Hét - fő reg - gel lúg - zót rak - tunk ko - mán - asz - szony.

Hét - fő reg - gel lúg - zót rak - tunk, más hét - fő - ig mind lú - goz - tunk ko - mán - asz - szony.

13

2. versszak

E - gyet - ket - tót rik - kan - tot - tunk, hár - mat - né - gyet hőr - pen - tet - tünk ko - mán - asz - szony.

19

E - gyet - ket - tót suly - kan - tot - tunk, hár - mat - né - gyet hőr - pen - tet - tünk, ko - mán - asz - szony.

23

2. dallamjáték

Se

The musical score is written for a single melodic line and a piano accompaniment. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 4/4. The score is divided into two main sections: '1. dallamjáték' (1st Melody) and '2. dallamjáték' (2nd Melody). The lyrics are in Hungarian and describe a humorous scenario about storing 'lúgzót' (a type of pickled food) on Monday morning. The score includes various musical notations such as rests, notes, and dynamic markings. The tempo is marked 'Tempo giusto' with a note value of approximately 90-115 beats per minute. The score ends with a 'Se' (Fine) marking.

30 3. versszak

O - lyan szé - pen ki - mos - sák, ko - mám - asz - szony.

34

O - lyan szé - pen ki - mos - sák, hogy a ku - tyák u - gat - ták, ko - mám - asz - szony.

38

3. versszak utáni ismétlés

42 4. versszak

Hogy a ku - tyák u - gat - ták, s a ma - da - rak ka - cag - ták ko - mám - asz - szony.

46

Hogy a ku - tyák u - gat - ták, s a ma - da - rak ka - cag - ták, ko - mám - asz - szony.

50

3.dallamjáték

56

3.dallamjáték utáni ismétlés

60

4. dallamjáték

66

5. dallamjáték

13. Magyaros v2.

Tempo giusto (♩ ≈ 120–137)

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

Av1
Bv1
Av2
Bv2
Av3
Bv3
Av4
Bv4
Av5
Bv5

Dallamváz

41
45

*) Hibás hangok
**) Hibás ütem

14. Félre bánat, félre bú

Tempo giusto (♩ ≈ 90–110)

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

9

Ej

1. versszak

12

Fél - re - bá - nat, fél - re bú -

bu - ta a - ki szo - mo - rú -

16

mer' én mi - lyen víg va - gyok.

19

Fél - re bá - nat, fél - re bú bu - ta a - ki szo - mo - rú, (mer') én mi - lyen víg va - gyok.

23

Mer' én i - lyen víg va - gyok, a sze - re - tőm fel - ha - gyott.

26

Mer' én i - lyen víg va - gyok, a sze - re - tőm fel - ha - gyott.

29

2. dallamjáték

33

37

40

2. versszak

Ő fel - ha - gyott egy hét - re, én fel - ha - gyom ő - rök - re nem a be - zse ró - zsa - ér.

45

Ő fel - ha - gyott egy hét - re, én fel - ha - gyom ő - rök - re, nem a be - zse ró - zsa - ér.

49

*)

A - ma be - zse ró - zsa is ki - vi - rit ő ma - ga - is.

*) A szöveg nehezen kivethető, Kallós Archívum 18. Moldvai magyar népzene lemez szövegéből kiegészítve.

52 *)

Mer' a be - zse ró - zsa is ki - vi - rít ő ma - ga is.

56

3. dallamjáték

60

64

Énekes dallamváz

68

Kobzos dallamváz

*) A szöveg nehezen kivehető, Kallós Archívum 18. Moldvai magyar népzene lemez szövegéből kiegészítve.

15. Mikor megyek hazafelé

Tempo giusto (♩ ≈ 100–116)

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

The musical score is written in 4/4 time and consists of seven systems of music. Each system includes a vocal line and a piano accompaniment line. The piano part features a consistent rhythmic pattern of eighth notes in the right hand and chords in the left hand. The vocal line is in a soprano or alto range. The score includes various musical notations such as rests, notes, and dynamic markings. There are also some specific annotations like a downward arrow with an asterisk and a double asterisk.

1. dallamjáték

13 1. versszak
Mi - kor me - gyek ha - za - fe - lé, nyí - lik az ég há - rom fe - lé.

17
Mi - kor me - gyek ha - za fe - lé nyí - lik az ég há - rom fe - lé.

23 2. versszak
Úgy meg va - gyok ke - se - red - ve, mint a fűz - fa ke te - ke - red - ve.

27
Úgy meg va - gyok ke - se - red - ve mint a fűz - fa ke - se te - ke - red - ve.

*) A nyíl az E hangra vonatkozik.

**) Javított szöveg.

31

*)
2. dallamjáték

34

38

42

3. dallamjáték

*)

46

*)

Énekes dallamváz

50

Kobzos dallamváz

*) Tévesztés

16. Régi kezes

Tempo giusto (♩ ≈ 80–100)

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

The musical score is written for a single melodic line on a treble clef staff. It consists of several sections, each starting with a boxed label in the left margin:

- Av1**: Measures 1-9. Starts with a whole rest, then a series of eighth notes. Includes a key signature change to one sharp (F#) and a tempo marking of $\text{♩} \approx 80-100$.
- Bv1**: Measures 10-17. Continues the eighth-note pattern.
- Cv1**: Measures 18-25. Includes some notes marked with an 'x'.
- Av2**: Measures 26-33. Includes a key signature change to one flat (Bb) and a tempo marking of $\text{♩} \approx 83-88$.
- Av3**: Measures 34-41. Continues the eighth-note pattern.
- Bv2**: Measures 42-45. Includes a key signature change to two flats (Bb, Eb) and a tempo marking of $\text{♩} \approx 83-88$.
- Cv2**: Measures 46-49. Continues the eighth-note pattern.

The score includes various musical notations such as rests, eighth notes, sixteenth notes, and triplets. There are also some specific markings like asterisks (*) and arrows pointing to notes.

*) belesiet.

Dallamváz egyenletes ritmusban

17. Duna széjje, Tisza vize v2.

Tempo giusto (♩ ≈ 110–128)

Lujzikalagor 1965
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

1. versszak

Du - na széj - je Du - na széj - je mind a két széj - je sár - ga

Du - na széj - je Dun Ti - sza vi - ze mind a két széj - je sár - ga

Kő - ze - pi - be le - szál - lott a kis - ma - dár

32

Kö - ze - pi - be kö - ze - pi - be le - szál - lott a kis ma - dár.

37

Szár - nya - i - val fél - re - ve - ri a vi - zet

42

Én most tud - tam én most tud - tam, hogy a ba - bám nem sze - ret.

47

Most tud - tam meg most tud - tam meg hogy a ba - bám nem sze - ret.

52

Le - gyen né - kem, le - gyen né - kem i - lyen bú!

56

Most tud - tam meg most tud - tam meg, hogy a ba - bám nem sze - ret.

rit.

18. Anyám, anyám v1.

Tempo giusto (♩ ≈ 108)

Lujzikalagor 1975.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

1. versszak

A - nyám, a - nyám é - des a - nyám,

Szed - je ősz - sze min - den gú - nyám!

Te - gye fel a Jás pos - tá - ra,

Küld - je bé Ga - lí - ci - á - ba.

2. dallamjáték

*) Tévesztés.

***) Javított szöveg.

26 2. versszak

Ott az á - gyúk szé - pen szól - nak,

30 Ap - ró fegy - ve - rek ro - pog - nak.

33 Ott az á - gyúk szé - pen szól - nak, —

36 Szép le - gé - nyek föld - re hull - nak.

39 3. dallamjáték

44 4. dallamjáték

49 3. versszak

Lá - nyok bi - csü - le - tes lá - nyok,

*) Tévesztés.

52

Szed - je - tek ker - ti vi - rá - got!

55

Te - gyé - tek a me - je - tek - be,

58

Gyer - tek el a te - me - tő - be!

60

5. dallamjáték

65

6. dallamjáték

*)

Énekes dallamváz

71

Kobzos dallamváz

19. Anyám, anyám v2.

Tempo giusto (♩ ≈ 108–116)

Lujzikalagor 1975
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

Lá - nyok bi - csü - le - tes lá - nyok,

Szed - je - tek ker - ti vi - rá - got!

Te - gyé - tek a me - je - tek - be,

Gyer - tek el a te - me - tő - be!

2. dallamjáték

28

3. dallamjáték

33

4. dallamjáték

37

5. dallamjáték

43

5. dallamjáték

20. Leana mea v1.

Tempo giusto (♩ ≈ 88-110)

Lujzikalagor 1975
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

6

10 1. versszak

Foa - ie ver - de de mo - hor,

13

Toa - tă lu - mea are - un dor — măi, Lea - na mea

17

Toa - tă lu - mea are - un dor, Și mai greu și mai u - șor măi.

20 2. versszak

Dar eu am mai pu - țin - tel,

23

De nu-l poa - te du - ce-un tren măi Lea - na mea

26

De nu-l poa - te du - ce-un tren, De nu-l poa - te duce un tren măi.

29

2. dallamjáték

34

ăi,

37

3. versszak

Nici cu tre - nul nici cu bar - ca,

41

Nu-mai mân - dru - ța să - ra - ca Lea - na mea. ăi

46

Nici cu tre - nul nici cu bar - ca Nu - mai mân - dru - ța să - ra ca.

49

3. dallamjáték

54

ai,

4. versszak

58

Hai mân - dro de mă pe - tre - ce,

60

Că eu plec la o - ra ze - ce, Lea - na mea

64

Hai mân - dro de mă pe - tre - ce, Că eu plec la o - ra ze - ce.

4. dallamjáték

67

72

5. versszak

75

Hai mân - dru - țe pân la ga - ră,

78

Să vezi tre - nu cum ne ca - ră Lea - na mea.

81

Și ne du - ce - n țări stră - i - ne, Un - de nu cu - nosc pe ni - meni.

6. versszak

85

hăi, Nu - mai a - pa o cu - nosc,

87

Cum cur - ge din - sus în jos - măi, Lea - na mea.

90

Nu - mai a - pa o cu - nosc, Cum cur - ge din sus în jos - măi.

93

5. dallamjáték

98

101 7. versszak

Nu - mai ar - ma lân - gă mi - ne,

103

Și ba - tis - ta de la ti - ne, Lea - na mea.

107

Nu - mai ar - ma lân - gă mi - ne, Și ba - tis - ta de la ti - ne.

110 8. versszak

Iar ba - tis - ta are - o floa - re,

112

Și mă șter - ge de su - doa - re Lea - na mea.

116

Și o - chii de lă - cri - mioa - re, și o - chii de lă - cri - mioa - re.

Énekes dallamváz

120

Kobzos dallamváz

21. Foaie verde rug de mure

Tempo giusto (♩ ≈ 86–118)

Lujzikalagor 1975
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

5

1. versszak

8

Foa - ie ver - de rug de mu - re, äi, Pă - du - re dra - gă —

12

pă - du - re.

2. dallamjáték

17

2. versszak

De - i a - tin - să de să - cu - re,

20

De - i a - tin - să de să - cu - re. De să - cu - re, de to - por,

24

Pen - tru ti - ne mă — o - mor, măi.

3. dallamjáték

3-1

Detailed description: The musical score is written for voice and piano. It consists of three systems of two staves each. The first system (measures 1-4) is labeled '1. dallamjáték' and features a key signature of one flat and a 4/4 time signature. The second system (measures 5-8) is labeled '1. versszak' and includes the lyrics 'Foa - ie ver - de rug de mu - re, äi, Pă - du - re dra - gă —'. The third system (measures 9-12) is labeled '2. dallamjáték' and includes the lyrics 'pă - du - re.'. The fourth system (measures 13-16) is labeled '2. versszak' and includes the lyrics 'De - i a - tin - să de să - cu - re,'. The fifth system (measures 17-20) is labeled '2. versszak' and includes the lyrics 'De - i a - tin - să de să - cu - re. De să - cu - re, de to - por,'. The sixth system (measures 21-24) is labeled '3. dallamjáték' and includes the lyrics 'Pen - tru ti - ne mă — o - mor, măi.'. The score includes various musical notations such as rests, notes, stems, and dynamic markings like '3-1'.

29

4. dallamjáték

32

3. versszak

Pen - tru ti - ne mă o - mor, măi, hai, Pen - tru ti - ne

36

pu - i - șor, măi, Pen - tru ti - ne mă o - mor, Pen - tru ti - ne pu - i -

40

4. versszak elkezdése

șor, măi. Va - lea vin va - lea mă duc, măi,

44

5. dallamjáték

47

4. versszak

Să Va - lea vin va - lea mă duc,

50

măi, ăi, Bă - tră - ne - ți - le mă a - jung, măi.

54

Va - lea vin va - lea mă duc, Bă - tră - ne - ți - le. mă a -

57

5. versszak

jung măi. Bă - tră - ne - țe hai - ne gre - le,

61

ăi, Bă - tră - ne - țe hai - ne gre - le.

65

Mult aș da să scap de e - le, Mult aș da să scap de e - le.

69

6. versszak

Ti - ne - re - țe hai - ne scum - pe, ăi, Ti - ne - re - țe hai -

73

ne scum - pe. Mult aș da să nu să ru - pă, Mult aș da să nu să

77

ru - pă.

6. dallamjáték *) *)

81

7. dallamjáték

84

88 7. versszak

Fă, Doam - ne ce-am fost o - da - tă,

90

ăi, Fă, Doam - ne ce-am fost o - da - tă. ăi,

94

Eu flă - cău și mân - dra fa - tă, Eu flă - cău și mân - dra fa - tă.

97

8. dallamjáték

100

9. dallamjáték

103

8. versszak

107

Să-mi vād o - i - le la strun - gă, ai,

110

Să-mi vād o - i - le la strun - gă. Și-o fe - ti - ță să le mul - gă,

114

Și-o fe - ti - ță să le mul - gă.

10. dallamjáték

119

11. dallamjáték

121

9. versszak

124

Și-o fe - ti - ță mai fru - moa - să,

128

hăi, Să le pas - că-n iar - bă dea - să.

132

c-A - co - lo-i iar - bă de oi, Și dra - gos - tea pe - ntru noi, măi.

136 *)

A - co - lo-i dra - gost, A - co - lo-i iar - bă de oi, Și dra - gos - ta pen - tru noi.

Énekes dallamváz

140

Kobzos dallamváz

*) tévesztés

22. Leana mea v2.
(töredék)

Tempo giusto (♩ ≈ 86)

Lujzikalagor 1975
Lej.: Szlama László

The musical score is written for voice and koto. It consists of two systems of staves. The first system starts with a treble clef and a 2/4 time signature, then changes to 4/4, 3/4, and 3/4. The second system starts with a treble clef and a 4/4 time signature, then changes to 3/4 and 5/4. The lyrics are: "ku - tyák, úgy u - gat - tok, Lea-na mea. I - ri-gye-im meny-nyin vagy-tok, mint a - ku-tyák úgy u - gat - tok." There are three annotations: *) above the first measure, **) above the third measure, and ***) above the first measure of the second system. A trill is marked with a '3' and a '7' over the notes in the second measure of the first system.

*) A dallam eleje lemaradt a felvételtől.

**) Tévesztés az énekben.

***) Az ének hamarabb érkezik, mint a koboz. A javított változat látható.

23. Foaie verde foi de nuc

Tempo giusto (♩ ≈ 88–95)

Lujzikalagor 1975
Lej.: Szlama László

1. versszak

*)

Foa - ie ver - de foi de nuc, măi, ăi,

Foa - ie ver - de foi de nuc, măi am o zi și mă duc, măi. ăi,

2. versszak

Eu mă duc mân - dro, mă duc, măi,

șă, Eu mă duc mân - dro, mă duc, La ar - ma - tă nu le plâng, măi.

3. versszak

Eu mă duc mân - dro de - a - ca - șă, șă, Eu mă duc mân - dro de - a - ca - șă,

18 **)

La ar - ma - tă, nu la - coa - șă.

4. versszak

21 ***)

Hai mân - dro la o - ra ze - ce, șă, Hai mân - dro la o - ra ze - ce,

*) A felvétel eleje lemaradt.

**) Butak felesége C-t, Butak György A-t énekel.

***) A kotta a javított ritmikával látható

25

Că eu mă duc ... tre - ce.

Énekes dallamváz

29

24. Azonosítatlan dallam

Tempo giusto (♩ ≈ 100)

Lujzikalagor 1975
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

Musical notation for the first melodic game, measures 1-10. The notation is on a single staff in treble clef. Measure 1 starts with a treble clef and a common time signature. Measures 2-5 show various time signatures: 5/4, 4/4, 8/8, and 9/8. The melody consists of eighth and quarter notes, with some rests and ties.

2. dallamjáték

Musical notation for the second melodic game, measures 11-24. The notation is on a single staff in treble clef. Measure 11 starts with a treble clef and a common time signature. Measures 12-24 show various time signatures: 4/4, 3/4, 5/4, 3/4, 7/8, 4/4, and 5/4. The melody includes eighth notes, quarter notes, and some triplets (indicated by '3' and a slur).

Feltételezett dallamváz

Musical notation for the assumed melodic pattern, measures 25-34 and 35-44. The notation is on a single staff in treble clef. Measure 25 starts with a treble clef and a common time signature. Measures 25-34 show a sequence of notes with various time signatures: 4/4, 3/4, 7/8, 4/4, 5/4, 3/4, 7/8, 4/4, and 5/4. Measure 35 starts with a treble clef and a common time signature. Measures 35-44 show a sequence of notes with various time signatures: 4/4, 3/4, 7/8, 4/4, 5/4, 3/4, 7/8, 4/4, and 5/4. The notation includes a bracketed section in measure 34.

25. Aseară mă cheamă sfatul

Tempo giusto (♩ ≈ 85–100)

Lujzikalagor 1975
Lej.: Szlama László

*)

1. dallamjáték

1. versszak

A - sea - ră mă mă chea - mă sfa - tul, Ca să fac con - tract cu ba - nu'.

Hai fi, fi - ar fi, câte-o hal - bă, câte-un pic Las' să beau căci eu plă - ti măi.

Hai fi, fi - ar fi, câte-o hal - bă. câte-un pic, Las' să beau căci - io - s voi - nic, măi.

2. versszak

În ga - ră la Nea Cos - ti - că, Mă o - presc să beau o țui - că,

*) A lejegyzés a felvétel 7. másodpercétől kezdődik.

23

În ga - ră la Nea Cos - ti - că, Mă o - presc să beau o țui - că.

26

Hai fi fi - ar fi câte-o hal - bă, câte-un pic, Las' să beau căci eu plă - ti.

30

Hai zac, fi - ar zac, Câte-o hal - bă câte-un sac, Las' să beau, căci eu sunt beat.

34

Și vă-zui că Și vă

39 3. versszak

Și vă - zui că țui - ca - i bu - nă, Am bă - ut a - proa - pe - o lu - nă,

43

Și vă - zui că țui - ca - i bu - nă, Am bă - ut a - proa - pe - o lu - nă.

46

Hai fi fi - ar fi cât - o hal - bă, câte - un pic, Las' să beau că eu plă - ti, măi,

50

Hai zac fi - ar zac, Câte - o hal - bă, câte - un sac

52

Câte - un sac să mă trâm - bă - lesc, măi.

Énekes dallamváz

55

Kobzos dallamváz

26. Kicsi lovam

Tempo giusto (♩ ≈ 80-94)

Lujzikalagor 1978.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

Sa mer'

1. versszak

Negy - ven - ket - tő - négy - ven há - rom - négy - ve - négy,

Ej

11

Mondd meg né - kem, mondd - meg ró - zsa - m mi - nek sírsz.

14

Negy - ven - ket - tő, négy - ven - há - rom, négy - ve - he - e - he - en - négy,

17

Mondd meg né - kem, ró - zsa - m mondd meg, mi - nek sírsz.

2. versszak

20

Mon - dom né - ked, mon - dom né - ked - het, - het,

23

Mer' én té - ged el - se fe - lej - tet - te - lek.

25

Mon - dom né - ked. mon - dom né - ked hogy le - het,

27

Mer' én té - ged el - se fe - lej - tet - te - lek.

29 3. versszak

Ki - csi lo - vam tér - dig me - gyen a sár - ba,

32

S a gaz - dá - ja i - szik a kor - cso - má - ba.

35

Ki - csi lo - vam tér - dig me - gyen a sár - ba,

37

S a gaz - dá - ja i - szik a kor - cso - má - ba.

Énekes dallamváz

41

*) A felvétel vége hiányzik.

27. Valea viu

Tempo giusto (♩ ≈ 75-94)

Lujzikalagor 1978
Lej.: Szlama László

1. versszak

Va - lea viu va - lea mă duc ă măi, ăi

Va - lea viu va - lea mă duc măi.

Bă - tră - ne - ți - le i m - a - jung ă măi.

1. dallamjáték

șă

2. versszak

Bă - tră - ne - țe hai - ne gre - le, ăi

Bă - tră - ne - țe hai - ne gre - le. ăi

Mult aș da să scap - de e - le.

49

Va - lea viu va - lea - mă duc. Bă-tră-ne - țe - le m-a jung măi.

53

4. dallamjáték

57

5. versszak

Zi - ce lu - mea c-am să mor măi, ai

61

Zi - ce lu - mea c-am să mor.

64

Să ra - mai - e mân - dra-n dor măi.

67

Mân-dre-lor nu le ră-mă - ne, C-o i-au în mor-mânt cu mi - ne.

71

5. dallamjáték

Énekes dallamváz

Kobzos dallamváz

Segédletek összehasonlító elemzéshez

Minden eddig bemutatott lejegyzéshez tartozik legalább egy további A/3 méretű, összehasonlító elemzést segítő partitúralejegyzés is, amelyekben a változatok versszakonként vagy tánczenei egységenként egymás alatt szerepelnek, megvastagított ütemvonallal jelölve a sorvégeket. Ezt a gyakorlatot a népzene kutatók többsége Kodály Zoltánnak tulajdonítja,¹ és a Moldvában gyűjtők közül Veress Sándor is alkalmazta.² Tari Lujza definíció jellegű megfogalmazása világosan bemutatja a módszer előnyeit:

A partitúralejegyzés a népzében azt jelenti, hogy az egyes versszakok egymás alá kerülnek, ami által az egyes strófák közötti különbségek egyszeri ránézésre kidomborodnak: törvényszerűségek és különlegességek szembeszökően jelentkeznek.³

A *Dallamtárban* szereplő kottákhoz legfeljebb háromféle, nagyméretű partitúralejegyzés tartozhat, a következő sorrendben: dallamjáték, énekkíséret, végül pedig az ének lejegyzései. Ezek a felvételeken szereplő teljes zenei folyamatok pontos leírásából készült tematikus kivonatok. Tehát itt a fent említett három szempontnak megfelelő zenei részek szerepelnek kiemelve. Magától értetődő, hogy egy kottához csak annyi további kivonat tartozik, amennyi a fentiek alapján releváns.⁴ Mivel ezek egymás után helyezett kivágatok, ezért nem értelmezhetők a *Dallamtárban* jelölt abszolút ütemszámok. További eltérés, hogy a hagyományos kottaképet tabulatúras lejegyzés egészíti ki. Ezek az A/3-as lapok az eltérő formátum miatt a disszertáció különálló mellékleteként található meg. Ez az

¹ Vargyas Lajos: *A magyarság népzeneje*. (Budapest: Planétás Kiadó – Mezőgazda Kiadó, 2002.) 151., Kodály Zoltán: „Kelemen kőmies balladája.” In: Bónis Ferenc (szerk.): *Visszatekintés 2. Összegyűjtött írások, beszédek, nyilatkozatok II*. (Budapest: Zeneműkiadó Vállalat, 1982.) 76–78. A ballada partitúraszerű leírása kihajtható mellékletként a 78. és a 79. oldal között található.

² Veress Sándor: *Moldvai gyűjtés*. Berlász Melinda, Szalay Olga (szerk.). [Voigt Vilmos (szerk.): *Magyar népköltési gyűjtemény, új folyam*, 16.] (Budapest: Múzsák, 1989).

³ Tari Lujza: „Egyéniség és közösség Kodály Zoltán két kászoni-székely előadójánál.” *Magyar Zene* 24/2 (1983. június): 145–187. 151. https://adt.arcanum.com/en/view/MagyarZene_1983/?pg=156&layout=s (Utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.17.).

⁴ Ha egy dallam csak egyszer szólal meg, vagy nincs számottevő variálás, akkor nem készült összehasonlító kotta. Nincs dallamjátékot összehasonlító kottája a 22. *Leana mea v2.*, 23. *Foaie verde foi de nuc*, 25. *Aseară mă cheamă sfatul*, 26 *Kicsi lovam* dallamoknak. Nincs énekkíséretet összehasonlító kottája az ének nélküli dallamoknak: 1. *Magyaros*, 2. *Kezes*, 5. *Forgós*, 6. *Lakodalmas*, 13. *Magyaros*, 16. *Régi kezes* dallamoknak és Butak György 24. *Azonosítatlan dallamának*. Nincs összehasonlító énekes kottája a szintén ezeknek az ének nélküli dallamoknak, valamint a 7., 17. *Duna széjje*, *Tisza vize*, 14. *Félre bánat, félre bú*, 15. *Mikor megyek hazafelé* dallamoknak.

Szlama László: A kobozjáték gyakorlata egy moldvai magyar falu zenei életében

egyszerűbb kezelhetőség mellett segíti az elemző szöveg értelmezését is, hiszen párhuzamosan összevethető a vonatkozó kottaképpel.

Dallamjáték..... 259

Énekkíséret..... 280

Ének 300

Kiegészítés a *Függelékhez*

9. Lezáró figurációk típusai Gyöngyös György játékában 314

10. Versszakvégi figurációk típusai Gyöngyös György játékában..... 315

11. Egyesített családfa 316

SZLAMA LÁSZLÓ

A KOBOZJÁTÉK GYAKORLATA EGY MOLDVAI MAGYAR FALU ZENEI
ÉLETÉBEN

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

2025

A/3-as mellékletek

Segédletek összehasonlító elemzéshez

Dallamjáték.....	259
Énekkíséret	280
Ének	300

Kiegészítés a *Függelék*hez

9.Lezáró figurációk típusai Gyöngyös György játékában	314
10.Versszakvégi figurációk típusai Gyöngyös György játékában.....	315
11.Egyesített családfa	316

Segédletek összehasonlító elemzéshez

Dallamjáték

1. Magyaros v1.

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

Av1 **Bv1**

Av2 **Bv2**

Av3 **Bv3**

Av4 **Bv4**

Av5 **Bv5**

Av6 **Bv6**

3., 10. Kicsi lovam v1., v2.

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

v1/1. dallamjáték

First system of musical notation for v1/1. dallamjáték. It consists of a treble clef staff with a key signature of one flat and a 4/4 time signature. The melody is written on the staff, and the lyrics 'a', 'd', 'b', 'c' are written below it. The system spans 8 measures.

v2/1. dallamjáték

Second system of musical notation for v2/1. dallamjáték. It consists of a treble clef staff with a key signature of one flat and a 4/4 time signature. The melody is written on the staff, and the lyrics 'a', 'd', 'b', 'c' are written below it. The system spans 8 measures.

v2/2. dallamjáték

Third system of musical notation for v2/2. dallamjáték. It consists of a treble clef staff with a key signature of one flat and a 4/4 time signature. The melody is written on the staff, and the lyrics 'a', 'd', 'b', 'c' are written below it. The system spans 8 measures.

v2/5. versszak utáni ismétlés

Fourth system of musical notation for v2/5. versszak utáni ismétlés. It consists of a treble clef staff with a key signature of one flat and a 4/4 time signature. The melody is written on the staff, and the lyrics 'a', 'd', 'b', 'c' are written below it. The system spans 4 measures.

v2/3. dallamjáték

Fifth system of musical notation for v2/3. dallamjáték. It consists of a treble clef staff with a key signature of one flat and a 4/4 time signature. The melody is written on the staff, and the lyrics 'a', 'd', 'b', 'c' are written below it. The system spans 8 measures.

4. Tavaszi szél v1.

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

1. dallamjáték
 Musical notation for the first melody game, featuring a treble clef staff with notes and a bass clef staff with letters 'a' and 'd'.

2. dallamjáték

2. dallamjáték
 Musical notation for the second melody game, featuring a treble clef staff with notes and a bass clef staff with letters 'a' and 'd'.

3. dallamjáték

3. dallamjáték
 Musical notation for the third melody game, featuring a treble clef staff with notes and a bass clef staff with letters 'a' and 'd'.

4. dallamjáték

4. dallamjáték
 Musical notation for the fourth melody game, featuring a treble clef staff with notes and a bass clef staff with letters 'a' and 'd'.

8. Hétfőn reggel lúgzót raktunk v1.

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

2. dallamjáték

3. dallamjáték

7. versszak utáni ismétlés

4. dallamjáték

4. dallamjáték utáni ismétlés

12. Hétfőn reggel lúgzót raktunk v2.

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

Musical notation for the first melodic game, featuring a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes. The bass line contains letter-based notes: a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, c, d, c, c, c, c, c, c, c, c, c, c, a, d, c, d, a, d, c, a, c, a, c, d, c, a, d, c, a, a, a, a, a, a, a, a.

2. dallamjáték

Musical notation for the second melodic game, featuring a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes. The bass line contains letter-based notes: a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, c, d, c, c, c, c, c, c, c, c, c, c, c, c, c, a, d, c, d, a, d, c, a, c, a, c, d, c, a, d, c, a, a, a, a, a, a, a, a.

3. versszak utáni ismétlés

Musical notation for the first repetition of the third stanza, featuring a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes. The bass line contains letter-based notes: a, a, a, a, d, c, d, a, d, c, a, c, a, c, d, c, a, d, c, a, a, a, a, a, a, a, a.

3. dallamjáték

Musical notation for the third melodic game, featuring a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes. The bass line contains letter-based notes: a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, c, d, c, c, c, c, c, c, c, c, c, c, c, c, c, a, d, c, d, a, d, c, a, c, a, c, d, c, a, d, c, a, a, a, a, a, a, a, a.

3. dallamjáték utáni ismétlés

Musical notation for the first repetition of the third melodic game, featuring a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes. The bass line contains letter-based notes: a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, d, c, d, a, d, c, a, c, a, c, d, c, a, d, c, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, c, c.

4. dallamjáték

Musical notation for the fourth melodic game, featuring a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes with triplets. The bass line contains letter-based notes: a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, c, d, c, c, c, c, c, c, c, c, c, c, c, a, a, a, d, c, a, a, a, a, c, a, c, d, c, a, d, c, a, a, a, a, a, a, a, a.

5. dallamjáték

Musical notation for the fifth melodic game, featuring a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes. The bass line contains letter-based notes: a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, c, d, c, c, c, c, c, c, c, c, a, a, a, a, d, c, d, a, d, c, a, a, a, a, c, d, c, a, d, c, a, a, a, a, a, a, a, a.

9. Ideki a hegytetőn

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

2. dallamjáték

3. dallamjáték

4. dallamjáték

5. dallamjáték

6. dallamjáték

7. dallamjáték

11. Tavasz szél v2.

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

c a d c

2. dallamjáték

c c c a a a

3. dallamjáték

a c d c a a

4. dallamjáték

a a a d b a

5. dallamjáték

a a a a d a

6. dallamjáték

a a a a d a

7. dallamjáték

a a c d c a a a

8. dallamjáték

a a c d c a a a

9. dallamjáték

d a a a a d d

10. dallamjáték

d a a a a d a

13. Magyaros v2.

Av1

Bv1

a a a f d c a c d a c c c a a f d c a a a a a a a f d c a a d d b a d a b b a a d a c a a d d c b d a b a

Av2

Bv2

c a a a d c a a a a a c a a a f d c a a a a a a a a a a a a d b a d b a a d a a d d d b a a b a a

Av3

Bv3

c a a a f d d a c d a c c c a a a a a a a a a a a a d b a a d a a c c c f c a c c a f f a b a a

Av4

Bv4

c a a f d c a c d a c c a a a f d c a c d d c d d f d c a c a a d b a a b a a d e e a a a a d c a c c a a

Av5

Bv5

c a a a f d d a c d a c c a a a f d c a c d d c c d f d c a a c d b a d b a a d b c a a a c a a

14. Félre bánat, félre bú

1. dallamjáték

1. dallamjáték

2. dallamjáték

2. dallamjáték

3. dallamjáték

3. dallamjáték

15. Mikor megyek hazafelé

1. dallamjáték

a
a c c c c c c
a a a c a d
c c c c c c c c c c c c
a a a a a a
c a a c a a d
c a a a c a a a
a a a a a a a a a a a a

1. dallamjáték utáni ismétlés

a a a a a a
a a a c a a d
c a a c a a a d
c a d a c a d c
a a d a a a a
a c c c c c c c c c c c

2. dallamjáték

c a a a
a a a c c c c
a a a c a d
c c c c c c c c c c c c
a a a a a a
c a c a a a d
c a a c a a a
a a a a a a a a a a a a

2. dallamjáték utáni ismétlés

a a a a a a a
c a d c a d
c a a c a d
c a d d c
a a a a a a a a a a a a
a a a a a a

3. dallamjáték

a a a a a
a c c c a c c
a a d a a a d
c c c c c c c c c c c c
a a a a a a d d
a a c a d
a d d d
a a a a a a a a a a a
a a a a a a a a a a a

18., 19. Anyám, anyám v1., v2.

Lujzikalagor 1975.
Lej.: Szlama László

v1/1. dallamjáték

Musical notation for v1/1. dallamjáték. It consists of a treble clef staff with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. The melody is written in eighth notes. Below the staff, the notes are labeled with letters: d, c, a, a, a, a, c, d, c, a, a, c, e, a, d, c, a, d, c, a, c, a, d, d, a, d, c, a, c, a, d, z.

v1/2. dallamjáték

Musical notation for v1/2. dallamjáték. It consists of a treble clef staff with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. The melody is written in eighth notes. Below the staff, the notes are labeled with letters: d, c, a, d, c, a, d, c, a, c, a, c, d, a, a, d, c, a, c, a, d, a, c, d, a.

v1/3. dallamjáték

Musical notation for v1/3. dallamjáték. It consists of a treble clef staff with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. The melody is written in eighth notes. Below the staff, the notes are labeled with letters: d, c, a, d, c, a, d, c, a, c, d, a, a, d, c, a, c, a, d, a, c, d, a.

v1/4. dallamjáték

Musical notation for v1/4. dallamjáték. It consists of a treble clef staff with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. The melody is written in eighth notes. Below the staff, the notes are labeled with letters: d, c, a, d, c, a, c, a, d, c, a, c, d, a, a, d, c, a, c, a, d, a, c, d, a.

v1/5. dallamjáték

Musical notation for v1/5. dallamjáték. It consists of a treble clef staff with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. The melody is written in eighth notes. Below the staff, the notes are labeled with letters: d, c, a, d, c, a, d, c, a, c, d, a, a, d, c, a, c, a, d, a, c, d, a, a, a, a, c, a, d, a, c, d, a.

v1/6. dallamjáték

Musical notation for v1/6. dallamjáték. It consists of a treble clef staff with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. The melody is written in eighth notes. Below the staff, the notes are labeled with letters: d, d, c, a, d, c, a, c, d, a, a, a, c, d, a, a, d, c, a, c, a, d, a, c, d, a, a, z.

v2/1. dallamjáték

Musical notation for v2/1. dallamjáték. It consists of a treble clef staff with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. The melody is written in eighth notes. Below the staff, the notes are labeled with letters: d, c, a, c, d, d, d, d, a, a, d, a, c, d, c, a, a, c, e, a, d, d, d, c, a, c, d, a, c, d, a, d, d, c, a, d, a, c, d, d, a, c, d, d, c, a, a, a, a, a, a, a, c.

v2/2. dallamjáték

Musical notation for v2/2. dallamjáték. It consists of a treble clef staff with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. The melody is written in eighth notes. Below the staff, the notes are labeled with letters: d, c, a, d, c, a, d, c, a, c, d, a, a, d, c, a, c, a, d, a, c, d, a.

v2/3. dallamjáték

Musical notation for v2/3. dallamjáték. It consists of a treble clef staff with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. The melody is written in eighth notes. Below the staff, the notes are labeled with letters: d, c, a, d, c, a, d, c, a, c, d, a, a, d, c, a, c, a, d, a, c, d, a, a.

v2/4. dallamjáték

Musical notation for v2/4. dallamjáték. It consists of a treble clef staff with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. The melody is written in eighth notes. Below the staff, the notes are labeled with letters: d, c, a, c, d, d, d, z, c, c, d, c, a, a, c, e, a, d, c, a, d, c, a, c, d, a, a, d, c, a, c, a, d, a, c, d, a.

v2/5. dallamjáték

Musical notation for v2/5. dallamjáték. It consists of a treble clef staff with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. The melody is written in eighth notes. Below the staff, the notes are labeled with letters: d, c, a, d, c, a, d, c, a, c, d, d, a.

20. Leana mea v1.

Lujzikalagor 1975.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

a d c c c a c c a a d c c a d d d c a a a a a a d c a d d a a d c a a a a a a a

2. dallamjáték

a c c c c a c c a a d c c a d c a a a a a a a d c a d d a a d c a a a a a a a a a a d a

3. dallamjáték

a c c c c a c c c a a d c c a d c a a a a a a a d c a d d a a d c a a a a a a a a a c d c a

4. dallamjáték

a c c c c a c c c c c c c c a a d c c a d c a a a a a a a d c a d d a a a d c a a a a a a a c d c a

5. dallamjáték

a c c c c a c c c c c c c c c a a d c c d a d c a a a a a a a d c a d d a a a d c a a a a a a a

21. Foaie verde rug de mure

Lujzikalagor 1975.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

2. dallamjáték

3. dallamjáték

4. dallamjáték

5. dallamjáték

6. dallamjáték

7. dallamjáték

8. dallamjáték

9. dallamjáték

10. dallamjáték

11. dallamjáték

1. dallamjáték

2. dallamjáték

Azonosítatlan dallam egységesítve

1. dallamjáték

2. dallamjáték

Dallamváz

*) Eltávolított ütemek.

27. Valea viu

Lujzikalagor 1978.
Lej.: Szlama László

1. dallamjáték

d a c c c c a a a c d c a c c a a

2. dallamjáték

d a c a a a c d a a d c a c d c a c c a a

3. dallamjáték

d a c a a a c d d a a d c a c d c a c c a a

4. dallamjáték

d a a a a d c a c d c a c c a a

5. dallamjáték

d a c a a d c a c d d c a c c c a a

Segédletek összehasonlító elemzéshez

Énekkíséret

3. Kicsi lovam v1.

1. versszak

Musical score for the first stanza. It consists of a vocal line, a piano accompaniment, and a bass line. The lyrics are: "Ki-csi lo-vam tér-dig me-nen a sár - ba A gaz-dá - ja i - szik a kor - eso-má - ba Ki-csi lo-vam tér-dig me-gyen a sár - ba A gaz - dá - ja i - szik a kor - eso-má - ba". The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings.

2. versszak

Musical score for the second stanza. It consists of a vocal line, a piano accompaniment, and a bass line. The lyrics are: "Hogy ne i-gyon, hogy ne i-gyon, mi-lyen vagy, Mé sze-ret-lek, so te in-gem mind el-hagysz. Hogy-ne i-gyon, hogy-ne i-gyon mi - lyen - vagy, Mé sze ret - lek so te in - gem mind el-hagysz. ej". The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings.

3. versszak

Musical score for the third stanza. It consists of a vocal line, a piano accompaniment, and a bass line. The lyrics are: "Na maj bú-sul é-des-a-nyám in-ge - met Mert meg csal-tad azt az ár-va szü-ve - met Na maj bú-sulj na maj bú-sulj in-ge-met Mert meg csal - ta az én ár - va szü-ve - met." The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings.

4. versszak

Musical score for the fourth stanza. It consists of a vocal line, a piano accompaniment, and a bass line. The lyrics are: "Na maj bú-sulj na maj bú-sulj in-ge - met El - in - dul - tam... Na majd bú-sulj na majd bú-sulj in - ge - met El... Mer". The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings.

10. Kicsi lovam v2.

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. versszak

Musical score for the first stanza. It consists of a vocal line with lyrics and a piano accompaniment. The lyrics are: "Negy-ven-ket-tő negy-ven-há-rom negy-ven - négy Monddmeg ba-bámmonddmegnékem mi - nek sírsz Negy-ven-há-rom negy-ven-há-rom negyven - négy mondd meg ba-bám mondd meg né-kem mi - nek sírsz". The piano part features a complex rhythmic pattern with many sixteenth and thirty-second notes.

2. versszak

Musical score for the second stanza. The lyrics are: "Hogy ne sír-jak hogy ne sír-jak mi-lyen - vagy Mé sze-ret-lek, so te in-gem mind el-hagysz. Hogy-ne sír-jak, hogy-ne sír-jak mi-lyen - vagy, Mé sze ret-lek so te in-gem mind el-hagysz. mer". The piano accompaniment continues with its intricate rhythmic texture.

3. versszak

Musical score for the third stanza. The lyrics are: "Szá-raz ág-ról mesz-sze rep-pen a fecs - ke Én nem tu-dom hon-nét ju-tok e - szed - be Szá-raz ág-ról meszsze reppen a fecs - ke Én nem tu-dom hon-nét ju-tok e - szed be." The piano part has several long, sustained chords.

4. versszak

Musical score for the fourth stanza. The lyrics are: "Hogy ne jus-sak hogy ne jus-sak e - szed - be Nin-csen ó-ra meg-ne em-le gesse-lek Hogy ne jus-sak hogy ne jus-sak e - szed - be Nin-csen ó - ra meg-ne em le ges-se - lek. mer". The piano accompaniment features a mix of chords and melodic lines.

5. versszak

Musical score for the fifth stanza. The lyrics are: "Ki-csi lo-vam tér-dig me-gyen a sár - ba Sa gaz dá-ja i-szik a kor-cso-má - ba mer Ki-csi lo-vam tér-dig me-gyen a sár - ba Sa gaz - dá - ja i - szik a kor - cso - má ba". The piano part continues with its characteristic rhythmic complexity.

4. Tavaszi szél v1.

1. versszak

Ta - va - szi - szél u - tat - szá - raszt vi - rá - gom, vi - rá - gom.
 Min - den ál - lat tár - sat vá - laszt vi - rá - gom, vi - rá - gom.

2. versszak

De én im - már kit vá - lasz - szak, vi - rá - gom, vi - rá - gom.
 De én im - már kit vá - lasz - szak, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

3. versszak

Én té - ge - det, te in - ge - met vi - rá - gom, vi - rá - gom.
 Én té - ge - det, te in - ge - met, vi - rá - gom vi - rá - gom.

4. versszak

Búj - junk egy - más ár - nyék - já - ba vi - rá - gom, vi - rá - gom.
 Men - jünk egy - más haj - lék - já - ba vi - rá - gom vi - rá - gom.

5. versszak

In - gem a - nyám meg - át - ko - zott vi - rá - gom, vi - rá - gom.
 I - de - gen föld - re bo - csá - tott vi - rá - gom, vi - rá - gom.

6. versszak

Én es - vol - tam mi - kor vol - tam vi - rá - gom, vi - rá - gom.
 Áj Töb - bi kö - zött vi - rág - vol - tam vi - rá - gom, vi - rá - gom.

7., 17. Duna széjje, Tisza vize

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

7/1. versszak

Du-na széj-je Ti-sza vi-ze mind a két szé-le sár-ga
 Du-na széj-je Ti-sza vi-ze mind a két szé-je sár-ga
 Kö-ze-pi-be leszáHott a kis ma-dár
 Szár-nya-i-vel szár-nya-i-vel fél-re-ve-ri a vi-zet

Fél-re-ri fél-re-ve-ri a vi-zet
 Most tud-tam meg most tud-tam meg
 hogyan babámmesze-ret.

Most tud-tam meg most tud-tam meg
 hogyan babámmesze-ret.

17/1. versszak

Dunazéjje Du-na széj-je mind a két szé-le sár-ga
 Du-na széj-je Dun Ti-sza vi-ze mind a két szé-je sár-ga
 Kö-ze-pi-be leszáHott a kis ma-dár
 Kö-ze-pi-be kö-ze-pi-be leszáHott a kis ma-dár.

Szányai-vel fél-re-ve-ri a vi-zet
 Én most tud-tam én most tud-tam, hogyan babámmesze-ret.

Most tud-tam meg most tud-tam meg
 hogyan babámmesze-ret.

Le-gyennékem, gyenékem bű! Most tud-tam meg most tud-tam meg, hogyan bábmersze-ret.

8. Hétfőn reggel lúgzt rakunk v1.

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. versszak

Hét - fő reg - gel lúg - zót rak - tunk ko - mám - asz - szony.
Hét - fő reg - gel lúg - zót rak - tunk, más hét - fő - ig mind lú - goz - tunk ko - mám - asz - szony.

2. versszak

E - gyet - ket - tőt suly - kan - tot - tunk, hár - mat - né - gyet hőr - pen - tet - tünk ko - mám - asz - szony.
E - gyet - ket - tőt hőr - pen - tet - tünk,, hár - mat - né - gyet suly - kan - tot - tunk, ko - mám - asz - szony. Sa

3. versszak

O - lyan szé - pen ki - mos - sák, hogy a ku - tyák u - gat - ták, ko - mám - asz - szony.
O - lyan szé - pen ki - mos - sák, hogy a ku - tyák u - gat - ták, ko - mám - asz - szony.

4. versszak

Hogy a ku - tyák u - gat - ták, a ma - da - rak ka - cag - ták ko - mám - asz - szony.
Hogy a ku - tyák u - gat - ták, a ma - da - rak ka - cag - ták, ko - mám - asz - szony.

5. versszak

Azt ha - zud - tam én ne - ki, azt ha - zud - tam én ne - ki ko - mám - asz - szony.
Hogy a fē - reg hord - ta ki, hogy a fē - reg hord - ta ki, ko - mám - asz - szony.

6. versszak

Azt kér - di a lisz - tes mol - nár ko - mám - asz - szony.
Azt kér - di a lisz - tes mol - nár, azt kér - di a lisz - tes mol - nár ko - mám - asz - szony.

7. versszak

Hol a kád - ból a bú - za, hol a kád - ból a bú - za, ko - mám - asz - szony.
Azt ha - zud - tam én ne - ki, hogy a fē - reg hord - ta - ki, ko - mám - asz - szony.

12. Hétfőn reggel lúzót raktunk v2.

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. versszak

Hét - fő reg - gel lúg - zót rak - tunk ko - mám - asz - szony.
Hét - fő reg - gel lúg - zót rak - tunk, más hét - fő ig mind lú - goz - tunk ko - mám - asz - szony.

a a a a a a a a a b a a b b b a b a a a a a c a c a a a a a a

2. versszak

E - gyet - ket - tőt suly - kan - tot - tünk, hár - mat - né - gyet hór - pen - tet - tünk ko - mám - asz - szony.
E - gyet - ket - tőt rik - kan - tot - tunk, hár - mat - né - gyet hór - pen - tet - tünk, ko - mám - asz - szony.

a a a a a a a a a a a a a a a a a c c c c c c a a a a a a a a a a a a c c a a c

3. versszak

O - lyan szé - pen ki - mos - sák, ko - mám - asz - szony.
O - lyan szé - pen ki - mos - sák, hogy a ku - tyák u - gat - ták, ko - mám - asz - szony.

a a

4. versszak

Hogy a ku - tyák u - gat - ták, s a ma - da - rak ka - cag - ták ko - mám - asz - szony.
Hogy a ku - tyák u - gat - ták, s a ma - da - rak ka - cag - ták, ko - mám - asz - szony.

a a

9. Ideki a hegytetőn

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. versszak

I - de ki a hegy - te - tőn
itt a hegy - te - tőn,
ott in - te - get a ked - ve - sebb sze - re - tőm.

2. versszak

I - de ki a hegy - te - tőn
itt a hegy - te - tőn,
ott in - te - get a leg - ked - ves sze - re - tőm. Ej

3. versszak

Ne in - te - gess, ne só - haj'
so - ha in - ge - met,
mer' meg - csal - tad azt a ár - va szü - ve - met.

4. versszak

Ne in - te - gess, ne só - haj'
so - ha in - ge - met,
mer' meg - csal - tad azt a ár - va szü - ve - met.

5. versszak

Tá - bor vi - ze ha - las - tó
hű de ha - las tó
meg - vál - tot - tam leg a leg - ked - ve - sebb sze - re - tőm.

6. versszak

El a - dám a zseb - ken - dőt,
ka - ri - ka - gyű - rőt,
meg - vál - tám a leg - ked - ve - sebb sze - re - tőm.

7. versszak

El a - dám a zseb - ken - dőt,
ka - ri - ka - gyű - rőt,
meg - vál - tám a leg - ked - ve - sebb sze - re - tőm.

11. Tavaszi szél v2.

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. versszak

Ta - va - szí - szél u - tat szá - raszt, vi - rá - gom, vi - rá - gom.
Min - den ál - lat tár - sat tár - (sat) vá - laszt, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

a b b
a a a a a
a a a a

b b a b b b b
a a a a a a a
a a a a a a a

2. versszak

De én im - már kit vá - lasz - szak, vi - rá - gom, vi - rá - gom.
De én im - már kit vá - lasz - szak vi - rá - gom, vi - rá - gom.

b b b
a a a a a a a
a a a a a a a

b b b b b b b
a a a a a a a
a a a a a a a

b b a a a a a a
a a a a a a a
a a a a a a a

3. versszak

Én en - ge - met te in - ge - met, vi - rá - gom, vi - rá - gom.
Te in - ge - met én té - ge - det, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

a a a b b
a a a a a a a
a a a a a a a

b b b b b b b
a a a a a a a
a a a a a a a

b b a a a a a a
a a a a a a a
a a a a a a a

4. versszak

Búj - junk egy - más ár - nyék - já - ba, vi - rá - gom, vi - rá - gom.
Men - jünk egy - más haj - lék - já - ba, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

a b
a a
a a

b b b a b b b b
a a a a a a a
a a a a a a a

b b a a a a a a
a a a a a a a
a a a a a a a

5. versszak

Búj - junk egy - más ár - nyék - já - ba vi - rá - gom, vi - rá - gom.
Men - jünk egy - más haj - lék - já - ba, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

b b b b
a a a a
a a a a

b b a b b b b
a a a a a a a
a a a a a a a

b b a a a a a a
a a a a a a a
a a a a a a a

6. versszak

In - gem a - nyám meg - át - ko - zott, vi - rá - gom, vi - rá - gom.
I - de - gen föld - re bo - csáj - tott, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

a
a
a

b a b b b b b
a a a a a a a
a a a a a a a

b b a a a a a a
a a a a a a a
a a a a a a a

14. Félre bánat, félre bú

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. versszak

Félre-bánat, félre-bú — bu-ta a-kiszomorú — mer' én mi-lyen vig va-gyok. Fél-re bá-nat, fél-re bú bu-ta a-ki szo-mo-rú, (mer')én mi-lyen vig va-gyok. Mer' én i-lyen vig va-gyok, a sze-re-tóm fel-ha-gyott. Mer' én i-lyen vig va-gyok, a sze-re-tóm fel-ha-gyott.

2. versszak

Ó fel - ha - gyott egy hét - re, én fel - ha - gyom ö - rök - re nem a be-zse ró - zsa - ér. Ó fel-hagyott egy hét-re, én fel-ha-gyom ö-rök-re, nem a be-zse ró-zsa-ér. A-ma be-zse ró-zsa is ki-vi-rít ó ma-ga is. Mer' a be-zse ró-zsa is ki-vi-rít ó ma-ga is.

15. Mikor megyek hazafelé

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. versszak

Mi - kor me - gyek ha - za - fe - lé,
nyi - lik az ég há - rom fe - lé.
Mi - kor me - gyek ha - za fe - lé
nyi - lik az ég há - rom fe - lé.

2. versszak

Úgy meg va - gyok ke - se - red - ve,
mint a füz - fa ke - te - ke - red - ve.
Úgy meg va - gyok ke - se - red - ve
mint a füz - fa ke - se - te - ke - red - ve.

20. Anyám, anyám v1., v2.

v1/1. versszak

A - nyám, a - nyám é - des a - nyám,
Szed - je ősz - sze min - den gú - nyám!
Te - gye fel a Jás pos - tá - ra,
Küld - je bé Ga - li - ci - á - ba.

v1/2. versszak

Ott az á - gyúk szé - pen szól - nak,
Ap - ró fegy - ve - rek ro - pog - nak.
Ott az á - gyúk szé - pen szól - nak,
Szép le - gé - nyek föld - re hull - nak.

v1/3. versszak

Lá - nyok bi - csü - le - tes lá - nyok,
Szed - je - tek ker - ti vi - rá - got!
Te - gyé - tek a me - je - tek - be,
Gyer - tek el a te - me - tő - be!

v2/1. versszak

Lá - nyok bi - csü - le - tes lá - nyok,
Szed - je - tek ker - ti vi - rá - got!
Te - gyé - tek a me - je - tek - be,
Gyer - tek el a te - me - tő - be!

20., 22. Leana mea v1., v2. folytatás

7. versszak

Nu - mai ar - ma lán - gă mi - ne,
Și ba - tis - ta de la ti - ne,
Lea - na mea.
Nu - mai ar - ma lán - gă mi - ne,
Și ba - tis - ta de la ti - ne.

8. versszak

lar ba - tis - ta are - o floa - re,
Și mă șter - ge de su - doa - re
Lea - na mea.
Și o - chii de lă - cri - mioa - re,
și o - chii de lă - cri - mioa - re.

v2/1. versszak

ku - tyák, — úgy u - gat - tok,
Lea - na mea.
I - ri - gye - im meny - nyivagy - tok,
mint a — ku - tyák úgy u - gat - tok.

21. Foaie verde rug de mure

Lujzikalagor 1975.
Lej.: Szlama László

1. versszak

Foa - ie ver - de rug de mu - re, äi, Pä - du - re dra - gă - pă - du - re.

2. versszak

De - i a - tin - să de să - cu - re, De - i a - tin - să de să - cu - re. De să - cu - re, de to - por, Pen - tru ti - ne mă o - mor, măi.

3. versszak

Pen - tru ti - ne mă o - mor, măi, hai, Pen - tru ti - ne pu - i - șor, măi, Pen - tru ti - ne mă o - mor, Pen - tru ti - ne pu - i - șor, măi.

4. versszak elkezdés

Va - lea vin va - lea mă duc, măi,

4. versszak

Va - lea vin va - lea mă duc, măi, äi, Bă - tră - ne - ți - le mă a - jung, măi. Va - lea vin va - lea mă duc, Bă - tră - ne - ți - le mă a - jung măi.

5. versszak

Bă - tră - ne - țe hai - ne gre - le, äi, Bă - tră - ne - țe hai - ne gre - le. Mult aș da să scap de e - le, Mult aș da să scap de e - le.

21. Foaie verde rug de mure folytatás

Lujzikalagor 1975.
Lej.: Szlama László

6. versszak

Ti - ne - re - te hai - ne scum - pe, ăi, Ti - ne - re - te hai - ne scum - pe. Mult aş da să nu să ru - pă, Mult aş da să nu - să ru - pă.

7. versszak

Fă, Doam - ne ce - am fost o - da - tă, ăi, Fă, Doam - ne ce - am fost o - da - tă. ăi, Eu flă - cău și mân - dra fa - tă, Eu flă - cău și mân - dra fa - tă.

8. versszak

Să - mi vād o - i - le la strun - gă, ăi, Să - mi vād o - i - le - la strun - gă. Și - o fe - ti - ță să le mul - gă, Și - o fe - ti - ță să le mul - gă.

9. versszak

Și - o fe - ti - ță mai fru - moa - să, hăi, Să le pas - că - n iar - bă dea - să. c - A - co - lo - i iar - bă de oi, Și dra - gos - tea pe - ntru noi, măi.

Aco - dragost, Acolo - iiarbă de oi, Și dra - gos - ta pen - tru noi.

23. Foaie verde foi de nuc

Lujzikalagor 1975.
Lej.: Szlama László

1. versszak

Musical score for the first stanza. It consists of three systems of staves. The top staff is the vocal line with lyrics: "Foa - ie ver - de foi de nuc, măi, măi, Foa - ie ver - de foi de nuc, măi am o zi și mă duc, măi, măi." The middle staff is the piano accompaniment. The bottom staff shows the rhythmic notation with letters 'a', 'd', 'c', 'b', and 'c' indicating specific rhythmic values.

2. versszak

Musical score for the second stanza. It consists of three systems of staves. The top staff is the vocal line with lyrics: "Eu mă duc - măn - dro, mă duc, măi, șă, Eu mă duc măn - dro, mă duc, La ar - ma - tă nu le plâng, măi." The middle staff is the piano accompaniment. The bottom staff shows the rhythmic notation with letters 'd', 'c', and 'a'.

3. versszak

Musical score for the third stanza. It consists of three systems of staves. The top staff is the vocal line with lyrics: "Eu mă duc - măn - dro de - a - ca - șă, șă, Eu mă duc măn - dro de - a - ca - șă, La ar - ma - tă, nu la - coa - șă." The middle staff is the piano accompaniment. The bottom staff shows the rhythmic notation with letters 'd', 'c', 'a', and 'b'.

4. versszak

Musical score for the fourth stanza. It consists of three systems of staves. The top staff is the vocal line with lyrics: "Hai măn - dro - la o - ra ze - ce, șă, Hai măn - dro la o - ra ze - ce, Că eu mă duc ... tre - ce." The middle staff is the piano accompaniment. The bottom staff shows the rhythmic notation with letters 'd', 'c', 'a', and 'b'.

26. Kicsi lovam

1. versszak

Negy-ven-ket-tő negy-ven há-rom negy-ve - négy, Ejj Mondd meg né-kem, mondd-meg ró-zsám mi-nek sírsz. Negy-ven-ket-tő, negy-ven-há-rom, negy-ve-he-c-he-en-négy, Monddmeg né-kem, ró-zsámmonddmeg, mi-nek sírsz.

2. versszak

Mon-dom né-ked, mon-dom né-ked hogy le - het, Mer' én té-ged el-se fe-lej - tet - te - lek. Mon-dom né-ked, mon-dom né-ked hogy le - het, Mer' én té-ged el-se fe-lej - tet - te - lek.

3. versszak

Ki - csi lo - vam tér - dig me - gyen a sár - ba, Sa gaz - dá - ja i - szik a kor - cso - má - ba. Ki-csi lo-vam tér-dig me-gyen a sár - ba, Sa gaz-dá-ja i-szik a kor-cso-má-ba.

27. Valea vii

Lujzikalagor 1978.
Lej.: Szlama László

1. versszak

Va - lea vii va - lea mă duc
ă măi, ai Va - lea vii
va-lea mă - duc măi. Bă - tră - ne - ți - le i m-a - jungă măi.

2. versszak

Bă - tră - ne - țe hai - ne gre - le,
ai Bă - tră - ne - țe hai - ne gre - le. ai Mult aș da să scap - de e - le.

3. versszak

Ti - ne - re - țe hai - ne scum - pe,
ai

Mult aș da să nu să ru - pă.
ai Ti - ne - re - țe hai - ne scum - pe,
Mult aș da să nu să ru - pă.

4. versszak

Va - lea vii va - lea mă duc măi,
ai Va - lea vii
va - lea mă duc. Bă - tră - ne - țe - le m-a - jung măi.

5. versszak

Zi - ce lu - mea c-am să mor măi,
ai Zi - ce lu - mea c-am să mor.
Să ra - mai - e măn - dra-n dor măi.

Mân - dre - lor nu - le ră - mă - ne,
C-o i-au în mor - mânt cu mi - ne.

Segédletek összehasonlító elemzéshez

Ének

3., 10. Kicsi lovam v1., v2.

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

v1/1. versszak

Ki - csi lo - vam tér - dig me - nen a sár - ba A gaz - dá - ja i - szik a kor - cso - má - ba Ki - csi lo - vam tér - dig me - gyen a sár - ba A gaz - dá - ja i - szik a kor - cso - má - ba

v1/2. versszak

Hogy ne i - gyon, hogy ne i - gyon, mi - lyen — vagy, Mé sze - ret - lek, sө te in - gem mind el - hagysz. Hogy - ne i - gyon, hogy - ne i - gyon mi - lyen — vagy, Mé sze ret - lek sө te in - gem mind el - hagysz.

v1/3. versszak

Na maj bú - sul é - des - a - nyám in - ge - met Mert meg csal - tad azt az ár - va — szü - ve - met Na maj bú - sulj na maj bú - sulj in - ge - met Mert meg csal - ta az én ár - va — szü - ve - met.

v1/4. versszak

Na maj bú - sulj na maj bú - sulj in - ge - met El - in - dul - tam... Na majd bú - sulj na majd bú - sulj in - ge - met El...

v2/1. versszak

Negy - ven - ket - tő negy - ven - há - rom negy - ven - négy Mondd meg ba - bám mondd meg né - kem mi - nek sírsz Negy - ven - há - rom negy - ven - há - rom negy - ven - négy mondd meg ba - bám mondd meg né - kem mi - nek sírsz

v2/2. versszak

Hogy ne sír - jak hogy ne sír - jak mi - lyen - vagy Mé sze - ret - lek, sө te in - gem mind el - hagysz. Hogy - ne sír - jak, hogy - ne sír - jak mi - lyen — vagy, Mé sze ret - lek sө te in - gem — mind el - hagysz.

v2/3. versszak

Szá - raz ág - ról mesz - sze rep - pen a fecs - ke Én nem tu - dom hon - nét ju - tok e - szed - be Szá - raz ég - rül mesz - sze rep - pen a fecs - ke Én nem tu - dom hon - nét ju - tok — e - szed be.

v2/4. versszak

Hogy ne jus - sak hogy ne jus - sak e - szed - be Nin - csen ó - ra meg - ne em - le — ges - se - lek Hogy ne jus - sak hogy ne jus - sak e - szed - be Nin - csen ó - ra meg - ne em le ges - se - lek.

v2/5. versszak

Ki - csi lo - vam tér - dig me - gyen a sár - ba Sa gaz dá - ja i - szik a kor - cso - má - ba Ki - csi lo - vam tér - dig me - gyen a sár - ba Sa gaz - dá - ja i - szik a kor - cso - má - ba

4. Tavaszi szél v1.

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. versszak

Ta - va - szi - szél u - tat - szá - raszt vi - rá - gom, vi - rá - gom. Min - den ál - lat tár - sat vá - laszt vi - rá - gom, vi - rá - gom.

2. versszak

De én im - már kit vá - lasz - szak, vi - rá - gom, vi - rá - gom. De én im - már kit vá - lasz - szak, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

3. versszak

Én té - ge - det, te in - ge - met vi - rá - gom, vi - rá - gom. Én té - ge - det, te in - ge - met, vi - rá - gom vi - rá - gom.

4. versszak

Búj - junk egy - más ár - nyék - já - ba vi - rá - gom, vi - rá - gom. Men - jünk egy - más haj - lék - já - ba vi - rá - gom vi - rá - gom.

5. versszak

In - gem a - nyám meg - át - ko - zott vi - rá - gom, vi - rá - gom. I - de - gen föld - re bo - csá - tott vi - rá - gom, vi - rá - gom.

6. versszak

Én es vol - tam mi - kor vol - tam vi - rá - gom, vi - rá - gom. Töb - bi kö - zött vi - rág - vol - tam vi - rá - gom, vi - rá - gom.

08., 12. Hétfőn reggel lúgót raktunk v1., v2.

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

v1/1. versszak

Hét - fő reg - gel lúg - zót rak - tunk ko - mám - asz - szony. Hé - t fő reg - gel lúg - zót rak - tunk, más hét - fő - ig mind lú - goz - tunk ko - mám - asz - szony.

v1/2. versszak

E - gyet - ket - töt suly - kan - tot - tunk, hár - mat - né - gyet hőr - pen - tet - tünk ko - mám - asz - szony. E - gyet - ket - töt hőr - pen - tet - tünk,, hár - mat - né - gyet suly - kan - tot - tunk, ko - mám - asz - szony.

v1/3. versszak

O - lyan szé - pen ki - mos - sák, hogy a ku - tyák u - gat - ták, ko - mám - asz - szony. O - lyan szé - pen ki - mos - sák, hogy a ku - tyák u - gat - ták, ko - mám - asz - szony.

v1/4. versszak

Hogy a ku - tyák u - gat - ták, a ma - da - rak ka - cag - ták ko - mám - asz - szony. Hogy a ku - tyák u - gat - ták, a ma - da - rak ka - cag - ták, ko - mám - asz - szony.

v1/5. versszak

Azt ha - zud - tam én ne - ki, azt ha - zud - tam én ne - ki ko - mám - asz - szony. Hogy a fē - reg hord - ta ki, hogy a fē - reg hord - ta ki, ko - mám - asz - szony.

v1/6. versszak

Azt kér - di a liz - tes mol - nár ko - mám - asz - szony. Azt kér - di a liz - tes mol - nár, azt kér - di a liz - tes mol - nár ko - mám - asz - szony.

v1/7. versszak

Hol a kád - ból a bú - za, hol a kád - ból a bú - za, ko - mám - asz - szony. Azt ha - zud - tam én ne - ki, hogy a fē - reg hord - ta - ki, ko - mám - asz - szony.

v2/1. versszak

Hét - fő reg - gel lúg - zót rak - tunk ko - mám - asz - szony. Hé - t fő reg - gel lúg - zót rak - tunk, más hét - fő - ig mind lú - goz - tunk ko - mám - asz - szony.

v2/2. versszak

E - gyet - ket - töt rik - kan - tot - tunk, hár - mat - né - gyet hőr - pen - tet - tünk ko - mám - asz - szony. E - gyet - ket - töt rik - kan - tot - tunk, hár - mat - né - gyet hőr - pen - tet - tünk, ko - mám - asz - szony.

v2/3. versszak

O - lyan szé - pen ki - mos - sák, ko - mám - asz - szony. O - lyan szé - pen ki - mos - sák, hogy a ku - tyák u - gat - ták, ko - mám - asz - szony.

v2/4. versszak

Hogy a ku - tyák u - gat - ták, s a ma - da - rak ka - cag - ták ko - mám - asz - szony. Hogy a ku - tyák u - gat - ták, s a ma - da - rak ka - cag - ták, ko - mám - asz - szony.

9. Ideki a hegytetőn

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

1. versszak

I - de ki a hegy - te - tőn, itt a hegy - te - tőn, ott in - te - get a ked - ve - sebb sze - re - tőm.

2. versszak

I - de ki a hegy - te - tőn, itt a hegy - te - tőn, ott in - te - get a leg - ked - ves sze - re - tőm.

3. versszak

Ne in - te - gess, ne só - haj' so - ha in - ge - met, mer' meg - csal - tad azt a ár - va szü - ve - met.

4. versszak

Ne in - te - gess, ne só - haj' so - ha in - ge - met, mer' meg - csal - tad azt a ár - va szü - ve - met.

5. versszak

Tá - bor vi - ze ha - las - tó hú - de ha - las tó meg - vál - tot - tam leg - ked - ve - sebb sze - re - tőm.

6. versszak

El a - dám a zseb - ken - dőt, ka - ri - ka - gyű - rőt, meg - vál - tám a leg - ked - ve - sebb sze - re - tőm.

7. versszak

El a - dám a zseb - ken - dőt, ka - ri - ka - gyű - rőt, meg - vál - tám a leg - ked - ve - sebb sze - re - tőm.

11. Tavaszi szél v2.

Lujzikalagor 1965.
Lej.: Szlama László

Ta - va - szi - szél u - tat szá - raszt, vi - rá - gom, vi - rá - gom. Min - den ál - lat tár - (sat) vá - laszt, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

De én im - már kit vá - lasz - szak, vi - rá - gom, vi - rá - gom. De én im - már kit vá - lasz - szak vi - rá - gom, vi - rá - gom.

Én en - ge - met te in - ge - met, vi - rá - gom, vi - rá - gom. Te in - ge - met én té - ge - det, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

Búj - junk egy - más ár - nyék - já - ba, vi - rá - gom, vi - rá - gom. Men - jünk egy - más haj - lék - já - ba, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

Búj - junk egy - más ár - nyék - já - ba vi - rá - gom, vi - rá - gom. Men - jünk egy - más haj - lék - já - ba, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

In - gem a - nyám meg - át - ko - zott, vi - rá - gom, vi - rá - gom. I - de - gen föld - re bo - csáj - tott, vi - rá - gom, vi - rá - gom.

18., 19. Anyám, anyám v1., v2.

Lujzikalagor 1975.
Lej.: Szlama László

v1/1. versszak

A - nyám, a - nyám é - des a - nyám, Szed - je ősz - sze min - den gú - nyám! Te - gye fel a Jás pos - tá - ra, Kül - dje bé Ga - lí - ci - á - ba.

v1/2. versszak

Ott az á - gyúk szé - pen szól - nak, Ap - ró fegy - ve - rek ro - pog - nak. Ott az á - gyúk szé - pen szól - nak, Szép le - gé - nyek föld - re hull - nak.

v1/3. versszak

Lá - nyok bí - csü - le - tes lá - nyok, Szed - je - tek ne - ki vi - rá - got! Te - gyé - tek a me - je - tek - be, Gyer - tek el a te - me - tő - be!

v2/1. versszak

Lá - nyok bí - csü - le - tes lá - nyok, Szed - je - tek ne - ki vi - rá - got! Te - gyé - tek a me - je - tek - be, Gyer - tek el a te - me - tő - be!

20., 22. Leana mea v1., v2.

Lujzikalagor 1975.
Lej.: Szlama László

v1/1. versszak

Foa - ie ver - de de mo - hor, Toa - tă lu - mea are - un dor măi, Lea - na mea Toa - tă lu - mea are - un dor, Și mai greu și mai u - șor măi.

v1/2. versszak

Dar eu am mai pu - țin - tel, De nu-l poa - te du - ce-un - tren măi Lea - na mea De nu-l poa - te du - ce-un tren, De nu-l poa - te duce un tren măi.

v1/3. versszak

Nici cu tre - nul nici cu bar - ca, Nu - mai mân - dru - ța să - ra - ca Lea - na mea. Nici cu tre - nul nici cu bar - ca Nu - mai mân - dru - ța să - ra - ca.

v1/4. versszak

Hai mân - dro de mă pe - tre - ce, Că eu plec la o - ra ze - ce, Lea - na mea Hai mân - dro de mă pe - tre - ce, Că eu plec la o - ra ze - ce.

v1/5. versszak

Hai mân - dru - țe pân la ga - ră, Să vezi tre - nu cum ne ca - ră Lea - na mea. Și ne du - ce-n țări stră - i - ne, Un - de nu cu - nosc pe ni - meni.

v1/6. versszak

hăi, Nu - mai a - pa o cu - nosc, Cum cur - ge din sus în jos măi, Lea - na mea. Nu - mai a - pa o cu - nosc, Cum cur - ge din sus în jos măi.

v1/7. versszak

Nu - mai ar - ma lîn - gă mi - ne, Și ba - tis - ta de la ti - ne, Lea - na mea. Nu - mai ar - ma lîn - gă mi - ne, Și ba - tis - ta de la ti - ne.

v1/8. versszak

Iar ba - tis - ta are o floa - re, Și mă șter - ge de su - doa - re Lea - na mea. Și o - chii de lă - cri - mioa - re, și o - chii de lă - cri - mioa - re.

v2/1. versszak

ku - tyák, — úgy u - gat - tok, Lea - na mea. I - ri - gye - im meny - nyin vagy - tok, mint a — ku - tyák úgy u - gat - tok.

21. Foaie verde rug de mure

Lujzikalagor 1975.
Lej.: Szlama László

1. versszak

Foa - ie ver - de rug de mu - re,
Pă - du - re dra - gă - pă - du - re.

2. versszak

De-i a - tin - să de să - cu - re,
De-i a - tin - să de să - cu - re. De să - cu - re, de to - por,
Pen - tru ti - ne mă o - mor, măi.

3. versszak

Pen - tru ti - ne mă o - mor, măi,
hai, Pen - tru ti - ne pu - i - șor, măi,
Pen - tru ti - ne mă o - mor, Pen - tru ti - ne pu - i - șor, măi.

4. versszak

Va - lea vin va - lea mă duc, măi,
Bă - tră - ne - ți - le mă a - jung, măi.
Va - lea vin va - lea mă duc, Bă - tră - ne - ți - le mă a - jung măi.

5. versszak

Bă - tră - ne - țe hai - ne gre - le,
Bă - tră - ne - țe hai - ne gre - le. Mult aș da să scap de e - le,
Mult aș da să scap de e - le.

6. versszak

Ti - ne - re - țe hai - ne scum - pe,
Ti - ne - re - țe hai - ne scum - pe. Mult aș da să nu să ru - pă,
Mult aș da să nu să ru - pă.

7. versszak

Fă, Doam - ne ce-am fost o - da - tă,
Fă, Doam - ne ce-am fost o - da - tă. Eu flă - cău și mân - dra fa - tă,
Eu flă - cău și mân - dra fa - tă.

8. versszak

Să-mi vād o - i - le la strun - gă,
Să-mi vād o - i - le la strun - gă. Și-o fe - ti - ță să le mul - gă,
Și-o fe - ti - ță să le mul - gă.

9. versszak

Și-o fe - ti - ță mai fru - moa - să,
Să le pas - că-n iar - bă dea - să. c-A - co - lo-i iar - bă de oi,
Și dra - gos - tea pe - ntru noi, măi.

A - co - lo-i iar - bă de oi, Și dra - gos - ta pen - tru noi.

23. Foaie verde foi de nuc

Lujzikalagor 1975.
Lej.: Szlama László

1. versszak

Foa - ie ver - de foi de nuc, măi, Foa - ie ver - de foi de nuc, mai am o zi și mă duc, măi.

2. versszak

Eu mă duc mân - dro, mă duc, măi, șă, Eu mă duc mân - dro, mă duc, La ar - ma - tă nu le plâng, măi.

3. versszak

Eu mă duc mân - dro de - a - ca să, Eu mă duc mân - dro de - a - ca - să, La ar - ma - tă, nu la coa - să. *)

4. versszak

Hai mân - dro la o - ra ze - ce, Hai mân - dro la o - ra ze - ce, Că eu mă duc ... tre - ce.

25. Aseară mă cheamă sfatul

Lujzikalagor 1975.
Lej.: Szlama László

1. versszak

Elsőre nem ismétli az előtagot.

Aseară mă cheamă sfatul, Ca să fac contract cu ba-nu'. Hai fi, fi-ar fi, câte-o hal-bă, câte-un pic Las' să beau căci eu plă - ti măi. Hai fi, fi-ar fi, câte-o hal-bă, câte-un pic, Las' să beau căci - io - s voi - nic, măi.

2. versszak

În ga-ră la Nea Cos-ti-că, Mă o-presc să beau o țui - că, În ga-ră la Nea Cos-ti-că, Mă o-presc să beau o țui - că. Hai fi fi-ar fi câte-o hal-bă, câte-un pic, Las' să beau căci eu plă - ti. Hai zac, fi-ar zac, Câte-o hal-bă câte-un sac, Las' să beau, căci eu sunt beat.

3. versszak

Și vă-zui că țui-ca-i bu-nă, Am bă-ut a-proa-pe-o lu - nă, Și vă-zui că țui-ca-i bu-nă, Am bă-ut a-proa-pe-o lu - nă. Hai fi fi-ar fi cât-o hal-bă, câte-un pic, Las' să beau că eu plă - ti, măi, Hai zac fi-ar zac, Câte-o hal-bă, câte-un sac Câte-un sac să mă trâm - bă - lesc, măi.

26. Kicsi lovam

Lujzikalagor 1978.
Lej.: Szlama László

1. versszak

Negy - ven - ket - tő - negy - ven há - rom negy - ve - négy, Mondd meg né - kem, mondd - meg ró - zszám mi - nek sírsz. Negy - ven - ket - tő, negy - ven - há - rom, negy - ve - he - e - he - en - négy, Mondd meg né - kem, ró - zszám mondd meg, mi - nek sírsz.

2. versszak

Mon - dom né - ked, mon - dom né - ked hogy le - het, Mer' én té - ged el - se fe - lej - tet - te - lek. Mon - dom né - ked. mon - dom né - ked hogy le - het, Mer' én té - ged el - se fe - lej - tet - te - lek.

3. versszak

Ki - csi lo - vam tér - dig me - gyen a sár - ba, S a gaz - dá - ja i - szik a kor - cso - má - ba. Ki - csi lo - vam tér - dig me - gyen a sár - ba, S a gaz - dá - ja i - szik a kor - cso - má - ba.

27. Valea viu

Lujzikalagor 1978.
Lej.: Szlama László

1. versszak

Va - lea viu va - lea mă duc ă măi, Va - lea viu va - lea mă duc măi. Bă - tră - ne - ți - le i m-a - jung ă măi.

2. versszak

Bă - tră - ne - țe hai - ne gre - le, Bă - tră - ne - țe hai - ne gre - le. Mult aș da să scap - de e - le.

3. versszak

Ti - ne - re - țe hai - ne scum - pe,

Mult aș da să nu să ru - pă. Ti - ne - re - țe hai - ne scum - pe, Mult aș da să nu să ru - pă.

4. versszak

Va - lea viu va - lea mă duc măi, Va - lea viu va - lea mă duc. Bă - tră - ne - țe - le m-a - jung măi.

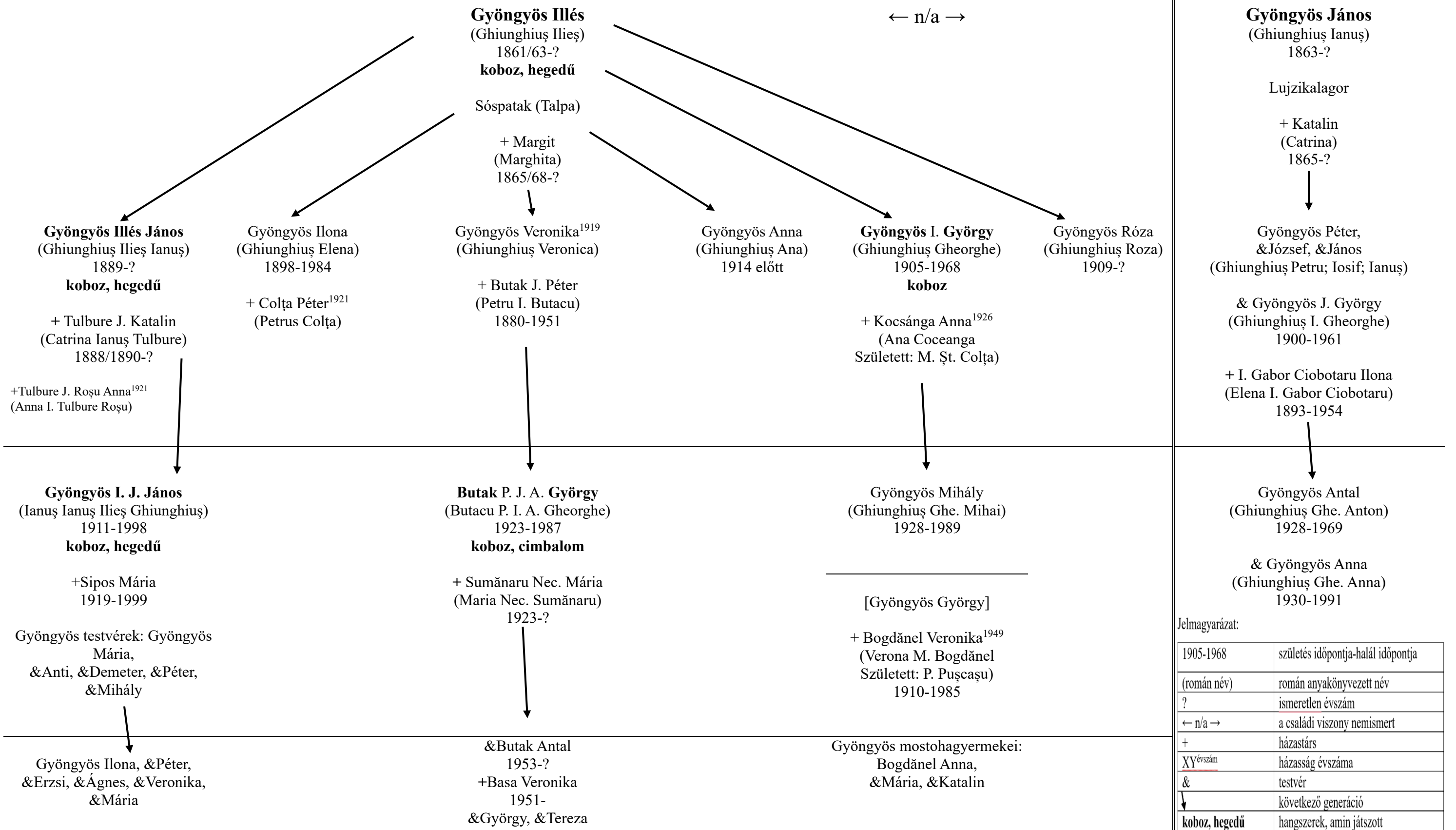
5. versszak

Zi - ce lu - mea c-am să mor măi, Zi - ce lu - mea c-am să mor. Să ra - mai - e măn - dra-n dor măi.

Măn - dre - lor nu le ră - mă - ne, C-o i-au în mor - mânt cu mi - ne.

Kiegészítés a Függelékhez

11. Egyesített családfa

Jelmagyarázat:

1905-1968	születés időpontja-halál időpontja
(román név)	román anyakönyvezett név
?	ismeretlen évszám
← n/a →	a családi viszony nemismert
+	házastárs
XYévszám	házasság évszáma
&	testvér
↓	következő generáció
koboz, hegedű	hangszerek, amin játszott
—	generációkat elválasztó vonal
—	Gyöngyös György 2. házasságát elválasztó vonal
===	másik család